

THE HISTORY OF THE

ROYAL SOCIETY OF LONDON

U
A
O

G-10-26

WIDEL. ZENDINGSCHOU
OEGSTGEEST

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3979 7273

F. 1026^b.

TOETOELOEDO OEË ISA
KA ANAGOEROEDO.

rent

Bibliotheek
NEDERL. ZENDINGSCHOOL
OEGSTGEEST

1928

100

TOETORRODO OFE ISA
ITA ANAFOREDO

Bibliothek
MUSEUM
GEGSTREIT

ORAL HISTORY OF THE
FIFTY YEARS

The first part of the book is devoted to a general history of the country from the time of its discovery to the present day. It is written in a simple and straightforward manner, and is intended to give a general idea of the country and its people. The second part of the book is devoted to a history of the country from the time of its discovery to the present day. It is written in a simple and straightforward manner, and is intended to give a general idea of the country and its people. The third part of the book is devoted to a history of the country from the time of its discovery to the present day. It is written in a simple and straightforward manner, and is intended to give a general idea of the country and its people. The fourth part of the book is devoted to a history of the country from the time of its discovery to the present day. It is written in a simple and straightforward manner, and is intended to give a general idea of the country and its people. The fifth part of the book is devoted to a history of the country from the time of its discovery to the present day. It is written in a simple and straightforward manner, and is intended to give a general idea of the country and its people. The sixth part of the book is devoted to a history of the country from the time of its discovery to the present day. It is written in a simple and straightforward manner, and is intended to give a general idea of the country and its people. The seventh part of the book is devoted to a history of the country from the time of its discovery to the present day. It is written in a simple and straightforward manner, and is intended to give a general idea of the country and its people. The eighth part of the book is devoted to a history of the country from the time of its discovery to the present day. It is written in a simple and straightforward manner, and is intended to give a general idea of the country and its people. The ninth part of the book is devoted to a history of the country from the time of its discovery to the present day. It is written in a simple and straightforward manner, and is intended to give a general idea of the country and its people. The tenth part of the book is devoted to a history of the country from the time of its discovery to the present day. It is written in a simple and straightforward manner, and is intended to give a general idea of the country and its people.

Leesboek van het Nieuwe Testament, samengesteld door
Dr. N. ADRIANI, en uit de Bare'e-taal overgebracht in het
Oost-Morisch onder leiding van J. KRUYT, zendeling-leeraar
van het Ned. Zendelinggenootschap op Midden-Celebes.
Ten tweeden male uitgegeven door het Ned. Bijbelgenoot-
— schap in 1928. —

LOEWOENO TOETOELOE ANOE I LARO

WOENTA ANDIO.

1.	Haweno Malaeka ndi Sakaria	1
2.	Haweno Malaeka ndi Maria. Hinaano i Johane	2
3.	Hinaado Oeë Isa	4
4.	Ondae Oeë Isa dowawa ira inedo ka amado a Raha mPesombaa	6
5.	Hawedo to Mata Oleo ndi ondae Oeë Isa	7
6.	Ondae i Joesoe ka i Maria i Jeroesale	10
7.	I Johane	12
8.	Ondae Oeë Isa asa-asado a nTongampada	14
9.	Ana goeroedo Oeë Isa	14
10.	Mia metao i inia Kana	15
11.	Ondae Oeë Isa a Raha mPesombaa i Jeroesale	17
12.	Pepaoedo Oeë Isa ka i Nikodemoe	18
13.	Pepaoedo Oeë Isa ka beine nto Samaria	19
14.	Nana'ote i Kapenaoe dopokomadoo Oeë Isa	21
15.	Mateno i Johane	22
16.	Peboeno i Petoeroe	23
17.	Hadio mia mahaki pinokomadoo Oeë Isa	24
18.	Mia loeka dopokotompao Oeë Isa	24
19.	I Matioe gagi Ana goeroedo Oeë Isa	26
20.	Ana goeroedo Oeë Isa hopoeloe ka oroea ira	27
21.	Pepaoedo Oeë Isa a Pongkoeno Wita	27
22.	Somboeno Paoedo Oeë Isa a Pongkoeno Wita	29
23.	Atano to Roma dopokomadoo Oeë Isa	31
24.	Mia mate i inia Nai dopotoewoeo Oeë Isa	31
25.	Ondae Oeë Isa mongkaa i rahani goeroe Simo	32
26.	Teposisiado goeroe nto Jahoedi ka ondae Oeë Isa	33
27.	Potoendaano Toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa	34
28.	Somboeno Potoendaano Toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa	36
29.	Pebangkado Oeë Isa i rano Galilea	37
30.	Mia mekombe dopokotompao Oeë Isa	38
31.	Ana beine mate dopotoewoeo Oeë Isa	39
32.	Ondae Oeë Isa i inia Nasare	41
33.	Mia mahaki a Oewoi rede dopokomadoo Oeë Isa	42
34.	Mia lima nsowoe ira dopaka ira Oeë Isa	42
35.	Pelempado Oeë Isa i wawono rano	44
36.	Pepaoedo Oeë Isa ka beinedo To Kanani	46
37.	Ondae Oeë Isa a ntoroekoeno saroe Nabi oroea ira	46

38.	Nana'ote anoe mate woela dopokomadooo Oeë Isa	48
39.	Potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa	49
40.	Potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa (Somboeno)	50
41.	Pepaoedo Oeë Isa a beine tehala	52
42.	Mia bilo dopokotompao Oeë Isa	53
43.	Oeë Isa i inia Betania	54
44.	Ba kana'oempe mia, anoe mekakai ndi ondae Oeë Ala . . .	55
45.	Potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa	56
46.	I Lasaroe mate dowali motoewoeo Oeë Isa	57
47.	Potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa	60
48.	Potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa: Nana'ote anoe bintao Amano	61
49.	Potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa: Ondae mo- ngkokolaro ka mia mompoli	64
50.	Hopoeloe ira mia melowe pinokomadoodo Oeë Isa	65
51.	Mehano potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa . . .	66
52.	Tekewoido Oeë Isa a nana'ote	67
53.	Potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa: Mia melere anoe tinambo	68
54.	Pelempado Oeë Isa i inia Jeriko	70
55.	Oeë Isa domewawa ira mia hadio mewinso i inia Jeroesale .	71
56.	Mia mempangidi a Raha mPesombaa dotekoedaako ira Oeë Isa	73
57.	Mehano potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa . . .	74
58.	Potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa: Anano mokole anoe mekombia	76
59.	Pepaoedo Oeë Isa ka Pandita ka Goeroe	78
60.	Songkado Oeë Ala anoe langkai ntoe'oe	79
61.	Poeoempompakambi anoe moiko	80
62.	Potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa: Ondae beine mempande ka beine anoe nahi domempande	81
63.	Ondae Oeë Isa ka ana goeroedo lako mpogawe i Jeroesale	83
64.	Ondae Oeë Isa wo'ohiako ira ana goeroedo karoedo	84
65.	Ondae Oeë Isa ka ana goeroedo mpetaro mpongkaa wongi oleo Pasa	85
66.	Ondae Oeë Isa rinako	86
67.	Ondae Oeë Isa i arodo Sando mPesomba Langkai	88
68.	Mateno i Joedasi	91
69.	Ondae Oeë Isa i arodo Petoro Pilatoe	92
70.	Ondae Oeë Isa i arodo Mokole Herode	93
71.	Ondae Oeë Isa domempaso ira sorodadoe a ngkeoe anoe pino- tamba	94
72.	Pingkono penaado Oeë Isa	97
73.	Koroido Oeë Isa kinaboeroe	98
74.	Pewangoedo Oeë Isa	100

75.	Pelempano mia oroea ira i inia Emao	102
76.	Tepohawedo Oeë Isa ka ana goeroedo	104
77.	Ondae Oeë Isa ka ana goeroedo i rano Galilea	104
78.	Pewoeatakodo Oeë Isa i Soeroega	106
79.	Petiido Penaado Oeë Ala a ana goeroedo Oeë Isa	108
80.	Mia loeka dopokomadooo i Petoeroe ka i Johane	110
81.	Ondae i Anania ka i Sapira	111
82.	Tinoroengkoe iramo tinenado Oeë Isa, sine iwali motola ira Malaeka	112
83.	I Setepanoe	114
84.	Aroano i Paeloe dobalio Oeë Isa	116
85.	Ondae Pilipoe ka mia anoe pinotorono Datoe Kandake	118
86.	Ondae i Petoeroe ka i Koroneli	120
87.	Tinenado Oeë Isa iweweoensa'o ira Mokole Herode	122
88.	I Paeloe	124
89.	Pelempani Paeloe wawao Toetoeloe ntoemoewoe a mia mpe- lahoemoa	125
90.	Ondae i Paeloe ka i Baranaba a nto Likaoni	125
91.	Pelempadi Paeloe ka i Silasi	127
92.	I Paeloe i inia Atene	129
93.	I Paeloe i inia Epesoe	132
94.	I Paeloe domerakoo i Jeroesale	133
95.	I Paeloe domewawao to Roma i inia Kesaria	135
96.	Pontoetoeloeni Paeloe i arodo Petoro ka Mokole Aripa	136
97.	I Paeloe soemomba loemako i inia Roma	138
98.	I Paeloe i inia Roma	139

1. Haweno Malaeka ndi Sakaria.

Tehineomo itoewoe mokole Herode i inia Jeroesale. I Herode atoeoe domempotoroo to Roma gagi mokoledo to Jahoedi. Nahi komba meparenta onaeno, nde palilino koa to Roma. Datoe i Roma oeëno. Marasai domerongeo to Jahoedi mpe'oeë a nto Roma, nde to Roma atoeoe mia mpelahoemoa, nahi domento'ori ira Oeë Ala.

Toewoeomo mbo'oe i inia Jeroesale sando mpesomba aasa, i Sakaria neeno, neeno kombiano i Elisabe. Mia mekokombia atoeoe moleo aroado, dope'ala-ala ira Oeë Ala, dotondao mbo'oe songkado. Inso do mekokombia mararoeomo dopo'ema anado ndi ondae Oeë Ala, nahi dopowee ira. Mia atoeoe mota'oe iramo ntoe'oe, onaemo ka dokolarolaro nine nami ira me'ana.

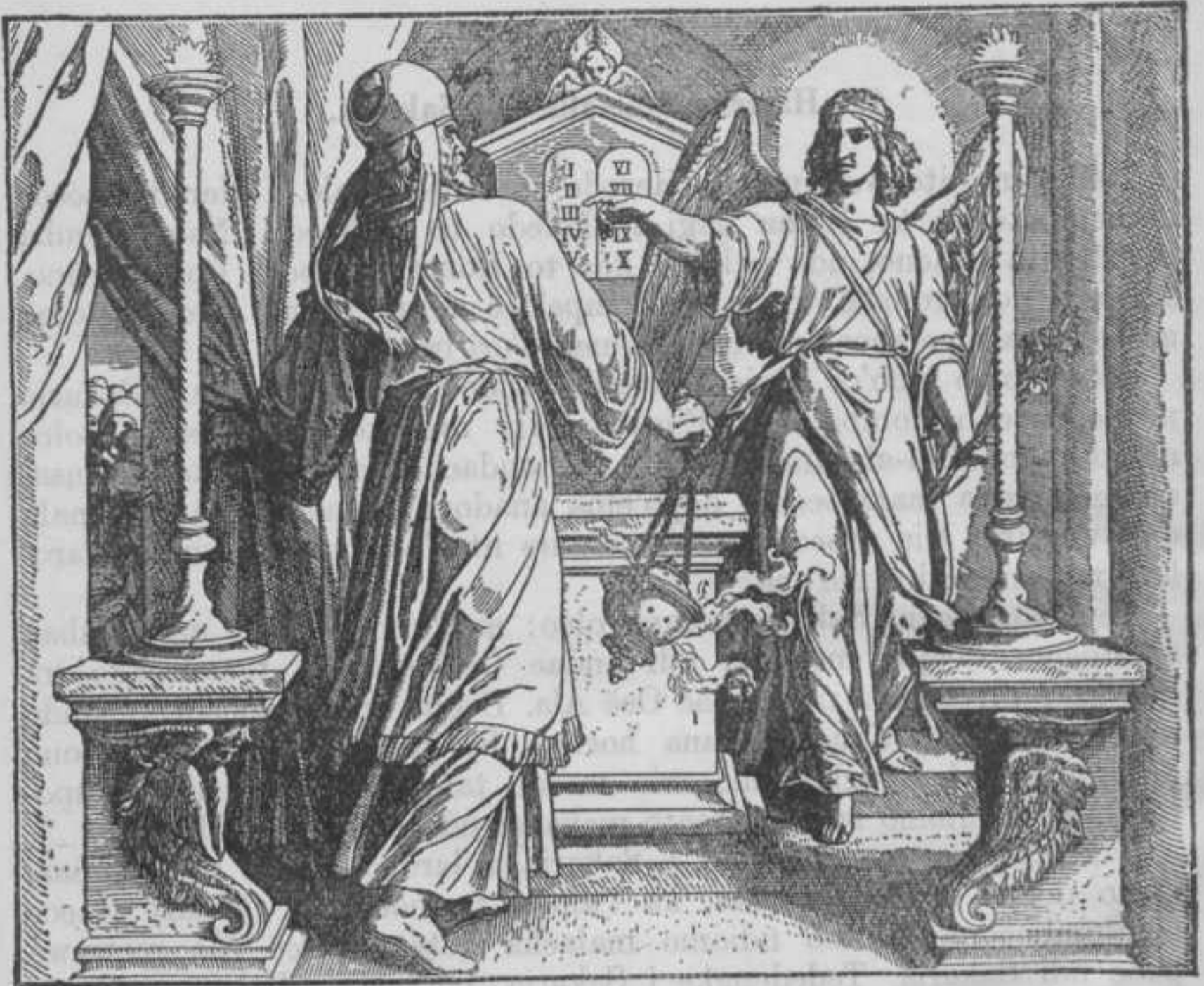
Anoe inanggani Sakaria sompo oleo: mewinso i Raha mpesombaa montoenoe doepa, mekakai ndi ondae Oeë Ala, ka toemisoako ira mia gaoe mpesomba ndi ondae Oeë Ala. Doepa anoe tinoenoedo sando mpesombado to Jahoedi kana hoeloe, ba itinoenoe mo'ahi woono ahoeno. Ba domengkitaomo mia motae tahaneomo ahoeno, dompo-tae: „Kanandiomu lakono aroato mekakai ndi ondae Oeë Ala.”

Gagi pohona mewinsoomo i Sakaria i larono Raha mpesombaa, inao doepa a dasa woelaa, ka i'amba toemoenoe. Oemari atoeoe mentomboeomo, ikitao ndiomo malaeka dotenao Oeë Ala mowawa paoe ndi Sakaria. Tededengke i Sakaria, potaeno: „Bahapa i'aiwaa-ko malaeka andio?” Soemangki malaeka: „Si doito Sakaria, nde dorongeo Oeë Ala pekakaimoe indi'oepoea. Kombiamoe i Elisabe ta me'ana, tama anano; onae ta nineeko i Johane. Ta tedoa mawongko aroamoe, ka hadio mbo'oe mia anoe ira memawongkoakono anamoe atoeoe. Ba langkaiomo ta gagi nabido Oeë Ala. Baroe ka ara ta pinomaliakono, nde mompoe'oe ipine'anaako ira winsoakono Oeë Ala penaado i larono. Aroado hadio mia ta pinokoelene ndi ondae Oeë Ala, ka dokitao Oeë Ala mia anoe rongga me'ala-alao songkado.”

Soemangki i Sakaria: „Bahapa koepompetononiako, ka imanasa koa i larokoe, nde omami mota'oe kamimo?” Soemangki malaeka: „Ongkoeë andio malaeka Dabaraeli, anoe mo'ia i arodo Oeë Ala sompo oleo. Ongkoeë tinenado aiwa paoekomoe anoe kana nineekoe hieno. Mompoe'oe kanandio-andio komobebe ranta ka ihina anamoe, nde nahoe pe'ala-alao paoedo Oeë Ala.”

Oemarino mepaoe kanandio molioeomo malaeka. Dome'e'ema

mia hadio i Sakaria, tehine ka i'amba hawe. Ineheni Sakaria pae-ako ira mia hadio paeodo Oeë Ala, sine nahi lowo ipepae, boetoe wiwino komoeti-moeti. Onaemo ka dompotae mia hadio: „Ikoeaha-

kono malaeka i Sakaria.” Insono ira'ai terawoomo mia, i Sakaria me-koele a mpo'iangano. Nahi tehine insono ira'ai dobintaomo inia Jeroe-sale loemako i raha po'iangado sompo oleo a ntoroekoeno. Nahi tehine mentiaomo ntoe'oe i Elisabe, kana pinaeno i malaeka.

2. Haweno Malaeka ndi Maria. Hinaano i Johane.

Nomo woela imentia i Elisabe, dotenaomo mbo'oe Oeë Ala malaeka Dabaraeli, ka ilako i inia Nasare mowawa pae ia ana beine, i Maria neeno. Haweno ira'ai, ikoeahakonomo malaeka i Maria, ipotae: „Oera inso ndi ondae Oeë Ala koepaeakomoe, Maria, langkai aroado Oeë Ala ndi omoeë.” Mansano roemonge paoeno malaeka, doitoomo i Maria. Soemangki malaeka: „Si doito Maria, nde dopehohawako ntoe'oe

Oeë Ala. Potaedo Oeë Ala: Omoeë kome'ana, tama anamoe. Ba hinaomo nana'ote atoeoe, neekono i Isa. Onae ta langkai toewoeno, nde anado ntoe'oe Oeë Ala onae, doweeo Oeë Ala oeminio aroado mia, ka wawa ira mia ndi ondae amado nditahane i Soeroega."

Soemangki i Maria: „Kana'oempemo atoeoe, nde ongkoeë nahi koepekombia?" Soemangki malaeka: „Penaado Oeë Ala ta mewinso i laromoe, ka pabawado Oeë Ala ta mokogagio nana'ote atoeoe, onaemo ka ta nineeko Anado Oeë Ala. Kitao, potehamoe i Elisabe, anoe mota'oeomo, kanandio-andio nomo woela imentia. Nde nahina anoe nahi dopokoweweeo Oeë Ala." Soemangki i Maria: „Ndio akoemo, koepe'ala-ala ira Oeë Ala, loewoeno songkado koesoe'oeo i wawo ntoro'oeoekoe" Oemariomo mepaoe loemakoomo i malaeka.

Mansano loemako ipewowoloomo i Maria paoeno malaeka, onaemo ka ilako koemita-kitao potehano i Elisabe, anoe pinaeno malaeka nine mentia. Moliwoomo ntoe'oe i Maria loemako a mpo'iangano i Elisabe. Tehine haweomo, itotowoomo i Elisabe i Maria, ipepaoekono, ipotae: „A loewoeno ana beine omoeë anoe tedoa pinehohawado Oeë Ala, ndiokomo inedo Oeë Isa hawe ndi ongkoeë. Moiko ntoe'oe moroso pompe'ala-alamoe ndi ondae Oeë Ala, nde anoe nineedo Oeë Ala, asalakono gagi loewoe." Soemangki i Maria: „Koe'oende-oende ira ntoe'oe Oeë Ala, mopoeteno aroado koemawongkoakono, nde dopensiroi akoeemo anoe kodei toewoekoe; langkai ntoe'oe Needo Oeë Ala."

Toloe woela ipo'ia-ia i Maria ndi potehano i Elisabe, ka i'amba mekoele i rahano. Nahi tehine inso ira'ai me'anaomo i Elisabe, tama anano. Da'iaopo domerongeo pe'etoeno, melako iramo mengkitao mia me'ana, memawongkoakono anano. Tampoelao ipitoe insono me'ana, tepoempoe iramo pe'asa iniano mpo'oengkeakono neeno anoe moiko. Mehano ira meneaakono neeno i Sakaria. Soemangki i Elisabe: „Nahi komba onae neeno; i Johane koa." Nahi domebeheo pe'etoeno, dompotae: „Nahi mentee atoeoe, laloeopo amano moponeo."

Melako iramo mia atoeoe ndi Sakaria, domensikeno: „Isema neeno anamoe?" I'alaomo i Sakaria watoe poboeria ta boerio neeno anano, nde da bebe. Mansano boerio, ipotae: „I Johane neeno." Insono ira'ai tompaomo bebena, ipotae: „Koe'oende-oendeo ntoe'oe Needo Oeë Ala, nde dopehohawa kitamo, dopokohinaakita oera langkai kana pinaedo nabi nse'eloe, anoe paoekita pompehohawado Oeë Ala." Ka i'amba mepaoekono i Sakaria anano, ipotae: „Omoeë, anakoe, kogagi nabido Oeë Ala, anoe mopoto'oriakita pompehohawado Oeë Ala, anoe oemoniakita halato ka anoe mokomoleoakita aroato, ka tompesomba ntoe'oe ndi ondae."

Oemari dompoponeo nana'ote mpekoele iramo mia. Dopotoewoemo ineno ka amano i Johane, tehine langkaiomo. Langkaiomo nahi komba mo'ia-ia i rahano ineno ka amano, loemakoomo i asatowano korono Jarade.

3. Hinaado Oeë Isa.

Kontongaano mentia i Maria haweomo songkado dateo i Roma paoeako ira loewoeno palilido ka domelako i iniado mia mota'oedo ka ibinoeri needo ira'ai, ka doto'orio dateo doano loewoeno palilido. Moliwoomo mbo'oe i Maria ta loemako i Beteleme, iniado i Daoedi, nde onae inoeledo mokole Daoedi.

Masoekara irongeo i Maria melempa; ba itondao aroano nahi ta loemako, sine onae to Jahoedi, me'oeë a nto Roma. Langkai ntoe'oe parentado to Roma a nto Jahoedi. Masoekara ntoe'oe domerongeo to Jahoedi me'oeë a nto Roma, nde ba dompo'ema sima'oeloe nahi domensa'oeo, tompa inehedo onae dome'ema. Medoito ira ntoe'oe to Jahoedi, onae koa ka domentondao songkado dateo i Roma, maoepo marasai domerongeo. Onaemo ka ilako i Maria inso i iniano Nasare

hawe i inia Beteleme. Mentiaomo ka i'amba hina mia anoe koemombiao, kombiano atoeoe i Joesoe neeno. Hawedo mia mekokombia atoeoe i Beteleme, hadioomo inoeledo i Daoedi anoe tepo'asa ira'ai,

boekeomo rahado mia, nami hina anoe moa. Onaemo ka dopo'oengke po'iangado, boetoe rahado pinotoewoe anoe hinawedo, ira'ai dopo'ia, nde ta rongga me'ana i Maria. Nahi tehine me'anaomo ntoe'oe i Maria, tama anano. Dotongoakono tahoe hawoe ka donao a mpongkaangano pinotoewoe ka dopekariao i larono pinotoewoe atoeoe.

I wongi pe'anaano i Maria andio hinao mia mpompakambi a ntonga mpada langkai, nahi olai inso i Beteleme. Kontongaado mpompakaria pinotoewoedo i wongi atoeoe, domengkitao malaekado Oeë Ala, mangkilo koroino, mewineomo tonga mpada. Medoito ira ntoe'oe mia mpompakambi atoeoe. Oempedaomo i malaeka ipepaeako iramo poeoe mpompakambi, ipotae: „Si medoito, koewawaakomioe lele anoe moiko, anoe ira mewawongkoakono mia i wawontolino, nde wongi andio dopokogagiakomioe Oeë Ala sando mioe, oeë mioe, i Isa, i Masehi, i iniado i Daoedi. Ka ndiomo impompetononiako: nana'ote atoeoe

komioe mehaweo tinongoako tahoe hawoe, linendo a mpongkaangano pinotoewoe.”

Da'iaopo i'oemari mepaeo i malaeka, mehawe iramo walino anoe

mehadio, boeke asa bansi langi; loewoeno malaeka atoeoe dome'oende-oendeo pompehohawado Oeë Ala, ka dompenaniakono mopoeteno aroado Oeë Ala a mia i wawo ntolino, dompotae: „Oende-oende ira Oeë Ala, anoe i wawo langi, mopoete aroado i tolino, dopehohawao Oeë Ala loewoeno mia i wawo ntolino.”

Mpekoele iramo malaeka, waliomo mbo'oe wongi, sine nami rodo aroado mia mpompakambi. „A,” dompotae, „tomelako i Beteleme ka tomengkitao anoe gagi ira'ai, anoe dopopoto'oriakita Oeë Ala.” Mpentade iramo mia atoeoe, domebintao pinotoewoedo, nte'ala ira ntoe'oe ka doronga koa mehawe. Nahi tehine mehawe iramo i Beteleme ka domelako i rahado pinotoewoe, po'iangado i Maria ka i Joesoe, mpewinso iramo, domengkitao, hinao ntoe'oe nana'ote tinongoako tahoe hawoe, ninaa a mpongkaangano pinotoewoe. Moleoomo i aroado ondaemo Oeë Isa, mpenggolontoe ira mia mpompakambi, ka dompesombandi ondae Oeë Isa. Ka do'amba paoeako ira i Maria ka i Joesoe loewoeno paoedo malaeka ka penanido, anoe rinongedo mia atoeoe a mpada, ka domento'orio motae ondae Oeë Isa, ka domehawe mpesomba.

Mansado merongeo mia paoedo poeoe mpompakambi, doito ntoe'oe aroado. Boetoe i Maria nahi ko'oeni-oeni, inaa koa i aroano loewoeno paoe rinongeno, potaeno aroano: Bakana'oempe gagiano anakoe andio.

Mpekoele iramo mia mpompakambi, mawongko aroado, nde domengkita iramo Oeë Isa, ka dompotae: „Langkai ntoe'oe pompehohawado Oeë Ala ndi ontae mia, nde dowee kita anado, anoe oemoniakita halato, ka imonongko aroato ndi ondae.”

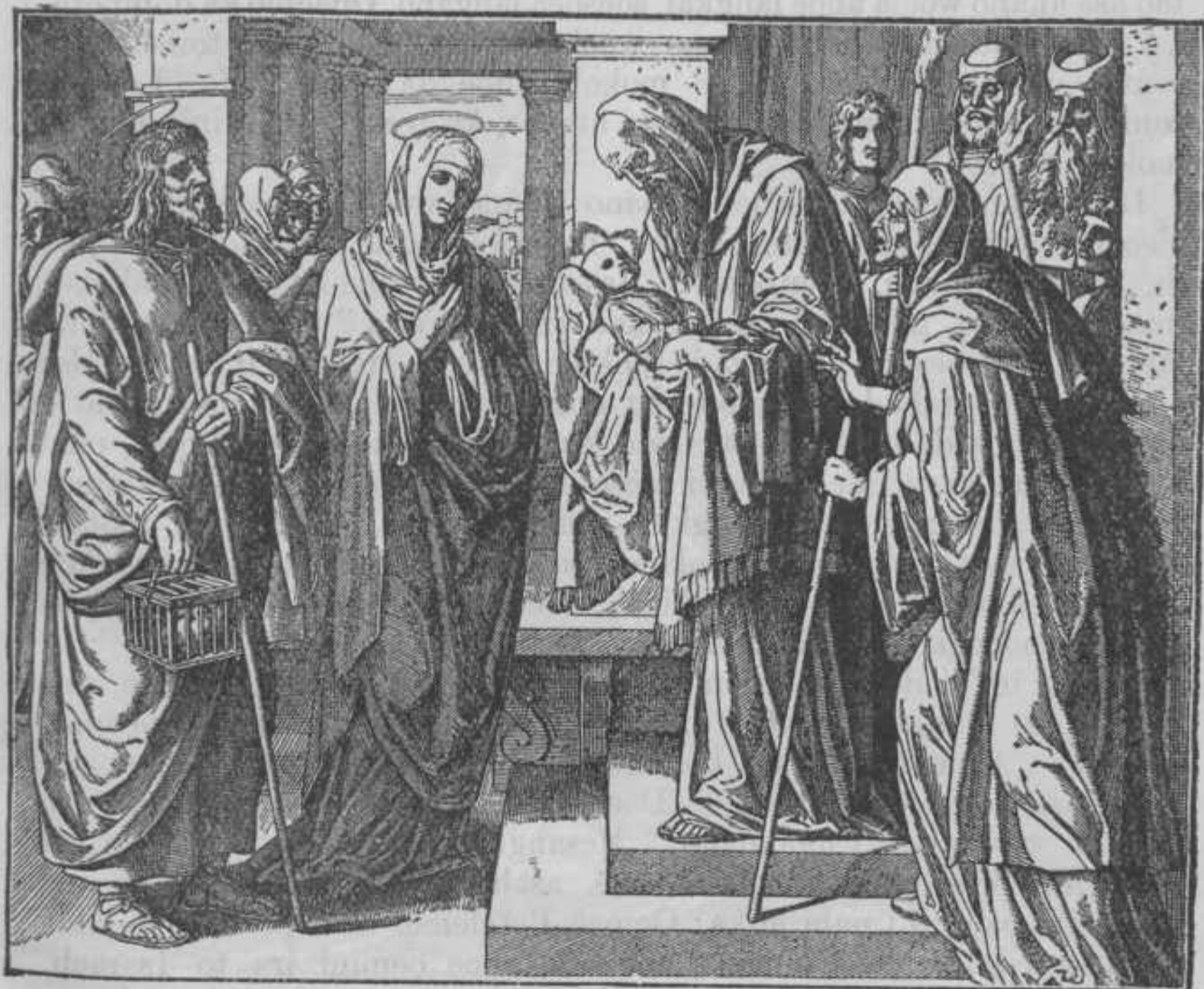
4. Ondae Oeë Isa dowawa ira inedo ka amado a Raha mPesombaa.

Tampoelaomo ipitoe insodo hina Oeë Isa, ko'ialoeno domeneeakonomo nana'ote atoeoe i Isa, kana pinaoeno malaeka indi'oepoea. Patopoloe'amo insono hina nana'ote atoeoe loemako iramo i Maria ka i Joesoe a Raha mpesombaa i Jeroesale wawao anado, ka dopopokitaako ira Oeë Ala, nde kanandio gaoedo to Jahoedi inso ndi nabi Moesa. Hawedo i Jeroesale mewinso a Raha mpesombaa.

Hinao mbo'oe asa mia mota'oe, i Simeo neeno. Loemako mia atoeoe a Raha mpesombaa i oleo hawedo i Maria a Raha mpesombaa, nde dopopoto'oriakonomo Oeë Ala motae nahi ta mate, ba napi kita ira Oeë Isa. Tepohawedo i Maria ka i Joesoe i Raha mpesombaa, isaeleomo i Simeo nana'ote atoeoe ka i'amba mentomboe, ipotae: „Kanandio-andio Oeë, i'alaomo penaakoe, nde koekitaomo pompehohawamioe, anoe ipokohinaako ira loewoeno mia, kana hoeloe mokomewineo anoe wongi.” Ka i'amba mepaoeako ira i Simeo i Joesoe ka i Maria, ipotae: „Kitao, nana'ote andio donao Oeë Ala tedontaano mia asantia

ka tewangoeano mia anoe asantia, ka imengkaa anoe tewoeni i larodo mia."

Hinao mbo'oe nabi beine, i Hana neeno, mia mota'oeomo; ito'orio

mbo'oe nada nana'ote atoeoe motae Oeë Isa, onaemo ka irangkoehio ineno, ka i'amba paoeako ira mia motae, ondae Oeë Isa anado Oeë Ala, anoe oemoniniako ira mia halado.

Oemarido patindao gaoe, mpekoele iramo i Maria ka i Joesoe a mpo'iangado.

5. Hawedo To Mata Oleo ndi ondae Oeë Isa.

Wongi hinaado Oeë Isa hadio mia, anoe tepoempoe i inia Beteleme. Sine nahina anoe toemo'orio motae, ondae Oeë Isa anado Oeë Ala. Boetoe anoe dopopoto'oriako ira Oeë Ala, ondae koa anoe toemo'orio, kana poeoe mpompakambi i Beteleme, i Simeo ka i Hana i Raha mpe-sombaa. Mia atoeoe to Jahoedi loewoe. Hinao mbo'oe mia anoe mela-hoemoa anoe dopopokitaako ira Oeë Ala tondonino, ka domento'orio

hinaado Oeë Isa. I witado to Mata oleo hinao mia, anoe monto'ori mongkita anano woela, anoe donao Oeë Ala, ka tomento'orio tempono melere. Dompentomboeio mia atoeoe anano woela i langi, domengkitao asa anano woela anoe langkai, soesoea langano. Onaemo ka dompotae: „A, ba tondonino hapa anano woela atoeoe, nde nahi tomengkitao sompo oleo? Bara'oera hinao mokole anoe da'iaopo ihina. Laloeopo tomentondao lakoano anano woela atoeoe, ka torehawe a inia hinaano mokole atoeoe.”

Domentondaomo ntoe'oe lakoano anano woela atoeoe, i sookano oleo lakoano. Tehine dompelempa, mehawe iramo i witado to Jahoe-di. Hawedo ira'ai, dompotae: „Isoeamo ba tomelako? Asalakono i iniado mokole, asalakono ondae koa anoe me'ana.” Onaemo ka dome-lako i inia Jeroesale, po'iangado mokole Herode. Mehawe iramo to Mata oleo atoeoe i rahado i Herode ka dompesikeno: „Isoea mokoledo to Jahoe-di anoe da'iaopo ihina? Nde kimengkitao anano woela, onaemo ka kime'aiwa, inehe mami mesomba ndi ondae.” Kokali-haliomo i Herode, nde onae nahi pongkita anano woela. Onaemo ka ipotae i aroano: Isoea po'iangado mokole, ba nahi ia i rahakoe? Asalakono hinao nana'ote anoe da'iaopo ihina, anoe ta langkai toewoenno te'oepoea. Akoe oemoengkeo, kasi koetenangi.

Insono ira'ai dopoboi iramo i Herode goeroe ka mia mota'oe, anoe mento'orio patoedoedo Oeë Ala. Ntepoempoe iramo, mepaoeomo i Herode: „Ako soemikeno komioe, mia mota'oe ka goeroe, ba isoea ta hinaano inoiedo i mokole Daoedi, anoe lano dinandido Oeë Ala, anoe ta wawaakita i moikoano?” Mesangki iramo mia mota'oe ka goeroe: „Ba onae ipesikenoakono oeë, asalakono i inia Beteleme, nde kanandio paoeno i nabi Mika: Omoeë Beteleme, maoepo oekode-kodei, asalakono ndi omoeë hinaado mokole, anoe oemini ira to Israeli.” Soemangki i Herode: „Ba kanandio, moleomo aroakoe, imelako ari, koerongeomo paoe mioe.”

Melako iramo mia atoeoe, dopoboi iramo i Herode to Mata oleo, dopotae: „Imelakomo ari i Beteleme ka imengkita ira mokole anoe da sarai dohina. Ba manasaomo aroa mioe ka i'amba me'aiwa mepaoeakoene menteeno, nde tedoa inehekoe mesomba.” Sine kotado koa i Herode, nde potaeno aroado: Ba koeto'oriomo po'iangano nana'ote atoeoe, asalakono koepepateo, kasi alao parentakoe te'oepoea.

Kadolako to Mata oleo i Beteleme, domentondao mbo'oe pelempaano anano woela, anoe kinitado inso i witado. Nahi tehine mehawe iramo i rahado pinotoewoe hinaado Oeë Isa. Mpewinso iramo to Mata oleo, domengkita iramo mia asa mpinoe'oe atoeoe, mawongko ntoe'oe aroado, nde onae anoe inoengkedo. Mpesomba iramo mokoledo to Mata oleo atoeoe ndi ondae Oeë Isa. Dome'oengkahio boeroeado, dome'alao pekinombodo Oeë Isa: woelaa, doepa ka asa roepa mbo'oe anoe mo'ahi woono, mire neeno. Wongiomo mpotoeri ira ira'ai. Onaemo

ka domemo'ipi. Mo'ipido hinao mia anoe paoeako ira: „Simo impesala ndi Herode, ba impekoele i wita mioe imentondao sala moleo.” Mpe-wangoe iramo to Mata oleo, mpompakale ira ka domelako, nami

dompesala i Jeroesale. Melako iramo mia atoeoe ka i'amba hina mo'ipino i Joesoe, ipotae malaeka a mo'ipino: „Lakomo Joesoe saroe kombiamoe ka anamoe i wita Masiri, nde do'oengkeo i Herode penaano anamoe.” Meene melako iramo ntoe'oe mia asa mpinoe'oe atoeoe i wita Masiri, mpo'ia-ia ira'ai.

Tehineomo do'e'ema ira i Herode to Mata oleo atoeoe, nahi domehawe. „A,” dopotae, „asalakono domegaoepi akoe to Mata oleo atoeoe.” Onaemo ka dotena ira sorodadoedo, dopotae: „Imelako i Beteleme ka impepate ira loewoe nana'ote, anoe napi sompo roea nta'oe tinoewoedo.” Melako iramo ntoe'oe sorodadoe atoeoe, dompepate ira nana'ote kana pinaoedo oeëdo.

Insono ira'ai rodoomo aroado i Herode, dopotae: „Mateomo anado mokole, nami ta hina anoe oemalao parentakoe te'oepoea.” Sine raoe i wita Masiri, dopotoewoeo ineno ka amano.

Nahi tehine mateomo i Herode. Dorongeomo i Joesoe ka i Maria

motae mateomo i Herode; onaemo ka dopekoele i witado to Jahoedi, mo'ia-ia ira i inia Nasare, dopotoewoeomo anado ira'ai.

6. Ondae i Joesoe ka i Maria i Jeroesale.

Kontongaado mo'ia i Joesoe ka i Maria i Nasare loemako ira sompo ta'oe i inia Jeroesale ira mogawe Pasa ira'ai. Sompoomo hopoeloe nta'oe ka oroea tinoewoedo Oeë Isa, dowawa iramo inedo ka amado i Jeroesale ka doto'orio mbo'oe gaoe mpesomba a mpogawea atoeoe. Maroa ntoe'oe pogawedo, nde oleo Pasa anoe domemawongkoakono ntoe'oe to Jahoedi. Maoepo i'olai po'iangado mia, asalakono loemako loewoeno mia anoe mokolako, nde domengkekewoio Raha mpesombaa, anoe tedoa langkai ka tekosi. Bapia wongiako pogawedo atoeoe. Tampoelaomo gawe mpekoele iramo mia.

Kanandio koa mbo'oe ondae i Joesoe, potaeno aroado, iramo mekoele saroe pe'asa iniado. Onaemo ka dopoboio anado, nahi raoe. Sine nahi komba doito lahi inedo, nde ipotae: „Ba loemakoomo toemonda ira mia anoe asa bawaa, anoe melako se'eloe.” Loemako iramo mia

anoe mekokombia atoeoe, asa oleo dopelempa; dosikeno ira mia anoe melako se'eloe: „Omioe ke walino ana mami?” Mesangki ira: „Nahi

kimengkitao.” Doito iramo i Joesoe ka i Maria, onaemo ka dopekoele i Jeroesale oemoengkeo anado. Itoloe do'oengkeo i laro inia, nahi do-haweo, tehine ka do'amba hoemaweo a Raha mpesombaa kontongaado mpepaoe-paoe ka goeroe ka mia mota'oe. Hadio pinesikenoakodo Oeë Isa a mia atoeoe, hadio mbo'oe dompesikenoakono ndi ondae Oeë Isa. Sangkido Oeë Isa moleo loewoe.

Haweomo inedo, onaemo ka isikeno anano: „Tembio ke anakoe ka nahoe tonda kami? Mokendo kamimo oemoengkeko, ko'itoloenomo andio.” Soemangki ira Oeë Isa: „Tembio, ine, ka i'olai ilako oemoengke akoe? Nde ongkoeë asa koa po'iangakoe, boetoe koa Raha mpesombaa ndi ondae Amakoe.” Nahi sangki inedo, nde napi to'orio paoedo anano. Oemari iramo mpepaoe-paoe goeroe ka mia mota'oe, mentade iramo Oeë Isa toemondao inedo, loemako, i Nasare. Hawe ira'ai dope'ala-ala ira inedo ka amado. Kolangka-langkaido kopandepandedo. Dopehohawa ira Oeë Ala, ipehohawa ira mbo'oe loewoenom ia.

7. I Jahane.

Kitamo mbo'oe mempaooe i nabi Johane, anadi Sakaria ka i Elisabe. Langkaiomo mo'ia-ia i asatowano korono Jarade. Po'iano ira'ai nahi moiko lahi kaangano, nahina mia anoe mowawaakono, gagi boetoe oewoi ipo'inoe, mondeenomo koa kinaano kana sioe hoani, sekonopo kosoeme ipontoenoe ka ikaano. Sangkano mbo'oe nahi komba moiko; boetoe koeli onta ipelembaako ka ipesaloearaako, nde nami lako a mia mota'oeno mo'oengke anoe nahina. Nahi komba ipe'inongaakono toe-woe mongkokolaro, sine nahi boekoe me'asaako ira mia, nde potaeno aroano: Po'ineeomo ka i'asa-asakoe ka kipe'asa Oeë Ala.

Tehine ipo'ia ira'ai, ineheno mekoele. Mepopokitaomo loemako i wiwi ngkoro Jarade, ntepohawe ira mbo'oe ka mia. Tepohawedo andio mompoe'oemo i Johane paoeako ira mia anoe donaaakono Oeë Ala i larono. Onaemo ka domelako mia hadio ndi Johane, inehedo mero-

ngeo paoeno. Hawedo mia hadio ndi Johane, onaemo ka ipesikeno i Johane: „Hapake ime'aiwaako? Isema paoekomioe ka ime'aiwa ndi ongkoeë doemoitoakono tekoedado Oeë Ala? Impewoemo anoe moiko,

ka imengkaa balino aroa mioe, kana keoe anoe moiko mengkaa moikono a mpewoeano. Impewowoloo: keoe anoe nahi moiko woeano, raeomo oease i poe'oenno ta tinoeëhiako ka i'amba tinoenoe. Kasi mpotae: omami inoeleno i Boerahima ka dopehohawa kami Oeë Ala, nde koepaeakomioe: Sekono watoe arae dopokowewoeo koa Oeë Ala gagi ana oeëno i Boerahima. Gagi nahi dope'ala-alao Oeë Ala nine omioe inoeleno i Boerahima, boetoe moleono aroa mioe dope'ala-alao. Ka ba inehe mioe ntoe'oe balio aroa mioe ime'aiwamo ka koebahokomioe a ngkorono Jarade, onaemo tondonino motae te'oniniomo hala mioe." Domerongeomo paeno andio, mpesikeno iramo mia hadio ndi Johane: „Kana'oempe omami, wainto?" Soemangki i Johane: „Anoe oroea hawoeno, aasa iweeakono anoe nahina hawoeno; mia anoe hadio kaanganano, ka ipakao mia mokoninggo. Si komba koroio mioe koa impewowoloo, wali mioe mbo'oe impehohawa ira."

Mpesikeno ira mbo'oe pasima: „Ka omami andio, kana'oempe potaemoe?" Soemangki i Johane: „Si pokohadioo sima'oeloedo mia."

Me'aiwa ira mbo'oe sorodadoe, domensikeno i Johane: „Omami andio kana'oempe?" Soemangki i Johane: „Si weweoensa'o ira mia, si pokodoito ira mia ka ime'alao anoedo, boetoe gadi mioe onae imentoewoeako."

Hadioomo ntoe'oe mia anoe mepebaho ndi Johane, nde dompewowoloo mia atoeoe, ira wali mpewowolo ira Oeë Ala. Oemariomo ibaho ira mia, ipotae i Johane: „Oemariomo koebahokomioe ka ibali aroa mioe, sine ongkoeë boetoe mia sompo oleo, boetoe oewoi mpena koebahokomioe. Da hinao mbo'oe i wawokoe, sekonopo koemaleo ohono sapatoedo nahi koesapa. Ondae ira bahoakomioe Penaado Oeë Ala. Anoe me'ala-ala ira Oeë Ala ka anoe nahi pe'ala-ala ira, iramo mepinonsoea, kana mia modoekoe, otano itadio, inisa i'alao."

Kontongaano andio have iramo mbo'oe Oeë Isa inso i Nasare loemako ndi Johane mepebaho ndi onae. Monsoeka i Johane, ipotae: „Nahi koesapa baho komioe, asalakono omioe koa baho akoe, nde ongkoeë mia tehala, omioe naahi." Soemangki ira Oeë Isa: „Naahi, nde saladio mia anoe momperorongeako ndi ondae Oeë Ala, koetondao loewoe." Irongeo i Johane sangkido Oeë Isa andio, komino i Johane, metii ia oewoi, ibaho ira Oeë Isa. Oemariomo ibaho ira i Johane Oeë Isa me'engka iramo; pe'engkado andio tebansi langi, metii Penaado Oeë Ala kana manoe-manoe te'inso i langi tii ndi ondae Oeë Isa. Ka do'amba merongeio mia nganga langkai inso i langi, motae: „Ndiomo anakoe, koepohohawao ka koekekewoio."

8. Ondae Oeë Isa asa-asado a nTongampada.

Oemariomo ibaho ira i Johane Oeë Isa, dowawa ira Penaado Oeë Ala i larodo ka dolako i Pada langkai, mo'ia-ia ira'ai asa-asado. Po'ia-iado Oeë Isa ira'ai dopewowoloo toewoedo te'oepoea, ka imoroso aroado mowawa Toetoeloe ntoemoewoe a mia hadio. Po'ia-iado ira'ai andio nahi penaa-naa i Mosa'o aiwa ndi ondae Oeë Isa toemaroo aroado. Tampoelaomo patopoeloe'a nahi dohori mongkaa Oeë Isa, onaemo ka domokoninggo. Aiwaomo i Mosa'o, ipotae: „Ba mentee omoeë anado Oeë Ala, koeahakonomo watoe alooe ka igagi kinaa.” Soemangki ira Oeë Isa: „Potaeno Woentado Oeë Ala: Maoepo ihadio kaangato sompo oleo, nahi komba onae motoewoeo onitoeto. Boetoe Toetoeloedo Oeë Ala totoewoeako i doenia akera.” Monsoeka i Mosa'o, tenangiomo.

Tehine tedei aiwaomo mbo'oe, iwawa ira Oeë Isa i wawono Raha mpesombaa, ipotae: „Ba mentee omoeë anado Oeë Ala pedontaihako, nde potaeno Woentado Oeë Ala: „Mia anoe me'ala-ala ira Oeë Ala dosangkao malaeka, kasi tii karoeno a watoe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Sine hinao mbo'oe a Woentado Oeë Ala: Si taroo tekoedano aroado Oeë Ala.” Tenangi mbo'oe i Mosa'o.

Sine da aiwa mbo'oe pohona. Iwawa ira Oeë Isa i wawono toroekoeno anoe ondaoe, ka i'amba toemisoako ira loewoeno wita ka oewoi, toroekoeno, lembono, wana, lere, pada, tahi ka rano ka i'amba motae: „Pensiroiomo, wawontolino andio akoe weeko loewoe ba mesombakomo ndi ongkoeë.” Soemangki ira Oeë Isa: „Polai Mosa'o, ongkoeë boetoe ndi ondae Oeë Ala pesombaakoe, nahi komba ndi omoeë.” Insono ira'ai molaiomo ntoe'oe i Mosa'o, nde nahi dope'ala-alao Oeë Isa paoeno.

9. Ana goeroedo Oeë Isa.

Pontoetoeloeni i Johane sompo oleo hadio mia anoe baliomo aroano. Mehano anoe langkai tekewoido ndi Johane domentondaomo sompo oleo i Johane; mia atoeoe nineeako iramo ana goeroeno. Domengkitao ana goeroeno i Johane tiino Penaado Oeë Ala ndi ondae Oeë Isa, ka domengkitao motae ipelangkai ira ntoe'oe i Johane Oeë Isa, potaeno: „Ondae anoe i wawokoe, nde anado Oeë Ala.” Onaemo ka dompesikeno ana goeroeno ndi Johane: „Kana'oempe omami, da kami mpo'ia ndi omioe, ba kamimo mentonda ira Oeë Isa?” Itisoako ira i Johane Oeë Isa anoe da'iaopo dopekoele inso i Pada langkai, ipotae: „Ondaemo poeoe mpo'onini hala, tonda iramo; kanandio-andio hawe iramo Oeë Isa, kodeiomo toewoekoe, langkai toewoedo Oeë Isa.”

Domerongeomo sangkino i Johane andio, hinaomo ntoe'oe ana goeroeno anoe toemonda ira Oeë Isa. Needo mehano: i Andaria, ka i'amba i Johane. Nahi tehine aiwa mbo'oe i Petoeroe, pepaekompono i Andaria; anggaado mia oroea ira atoeoe mebooe i rano Galilea. Ira'aimo mbo'oe lakoado Oeë Isa ka ana goeroedo.

Nahi tehine hinao mbo'oe asa mia anoe toemonda ira Oeë Isa, i Pilipoe neeno. Itonda iramo Pilipoe Oeë Isa, onaemo ka ilako a nsambe'eno i Natanae, ipaoeakono: „Kimehawe iramo ntoe'oe Oeë Isa inso i inia Nasare, ondae anoe dinandido nabi Moesa a Woentado Oeë Ala.” Soemangki i Natanae: „A, nahi mentee atoeoe, nahi kanatoeoe paoedo nabi nse'eloe. Asa mbo'oe: napi koerongeo motae ta hina anoe moiko te'inso i Nasare.” Soemangki i Pilipoe: „Aiwa ka oekitao.” Loemakoomo ntoe'oe i Natanae tepohaweako ira Oeë Isa. Dopotae Oeë Isa: „Ndiomo to Jahoedi anoe nahina melongkoeno aroano.” Soemangki i Natanae: „Ba ito'ori akoemo, anoe da'iaopo andio ikita akoe?” Soemangki ira Oeë Isa: „Napi poboiko i Pilipoe, koekitakomo i totono apali alooe ka koeto'oriomo aroamoe.” Kohali-hali i Natanae roemongeo paoedo Oeë Isa, onaemo ka isangki: „Goeroe, mentee omioe anado Oeë Ala, omioe pine'ala-ala mami ntoe'oe.” Insono ira'ai moleoomo aroani Natanae, itonda iramo Oeë Isa.

10. Mia metao i inia Kana.

Napi tehine insono dobinaho Oeë Isa, tepohawe iramo nabi Johane ka mokole Herode, anado mokole Herode anoe mingki mepate ira Oeë Isa. Irontoeo i Herode kombiano oeaido, i Herodia neeno. Onaemo ka ipatoedoeo i Johane, ipotae: „Tehala komioe morontoe kombiando mia.” Irongeomo i Herode nine mentee ntoe'oe patoedoenno i Johane, sine tedoa mosa'o aroano beine rinontoenno atoeoe roemongeo patoedoenno i Johane, onaemo da ipaoeakono kombiano i Herode: „Toroengkoeakoene mia atoeoe, hadio lahi paoeno ndi omoeë anoe toewoe mokole.” Nahi tondao i Herode patoedoenno i Johane, maeopo irongeomenteeno. Onaemo ka irakoo i Herode i Johane ka itoroengkoeo. Mawongkoomo aroano beine atoeoe, ipotae: „Kominoomo i marampepatoedoe, inangiomo paoekoe.”

Dorongeomo Oeë Isa motae i Johane dotoroengkoeo i Herode, onaemo ka dolako i wita Galilea, po'iangano inia Nasare, ana goeroedo walido. Hawedo i wita Galilea dompoboi iramo mia Oeë Isa ka inedo ka ana goeroedo ka domelako a mpetaoa i inia Kana. Oemariomo domewawao tama, mpongkaa ira mia i rahano beine. Kontongaado mpongkaa pingkoomo baroedo, tedoa ntoe'oe mo'o'anoedo mia anoe mpogawe atoeoe. Ikitao inedo Oeë Isa motae nami hina baroe, onaemo

ka ilako ndi ondae Oeë Isa, ipotae: „Mo'o'anoedomo oemboe raha, nde pingkoomo baroe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Si masoesa aroa mioe, lano koeto'oriomo, sine napi'ia tempono koepokohinao.” Loemakoomo inedo Oeë Isa a mia anoe montawa baroe, ipotae: „Bahapa petenado Oeë Isa te'ingka ironga koa meweweeo.”

Mentade iramo Oeë Isa loemako a mia anoe montawa baroe, dopotae: „Ime'ihio woata mioe.” Boekeomo woata, dopotae Oeë Isa: „Pontawaako ira oemboe raha ka dome'inoe.” Mpontawa ira a sempe ka domelako mewawaako ira oemboe raha. Da'iaopo dome'inoe, dompotae: „Baroe andio tedoa moiko, pontawaako ira mia mpongkaa.” Domentawaomo ka dome'inoe, tedoa inehedo. Onaemo ka domempa-oeako ira mia anoe mpogawe: „Gaoeto sompo oleo baroe anoe moiko totawao se'eloe, ba memolangoe iramo mia tedei ka to'amba montawa

baroe anoe nahi moiko lahi. Sine omioe, oemboe raha, anoe mo'ahi onae lemboei.”

11. Ondae Isa a Raha mpesombaa i Jeroesale.

Oemari iramo mpogawe, melako iramo Oeë Isa ka ana goeroedo i inia Kapenaœ, ira'aimo dompo'ia. Inia atoeoe i wiwino rano Galilea, inia langkai ka maroa, hadio mia. Nahi tehine insono ira'ai mpoliwo iramo Oeë Isa ka ana goeroedo, ira melako i Jeroesale, nde oempedao-mo pogawe oleo Pasa, pogawedo to Jahoedi anoe tedoa langkai. Poe'oenõ ka dompogawe kanatoeoe, nde dompewowoloo peloearakodo inso a nte'ataado i wita Masiri. Pogawe atoeoe dompokogagio sompo inia. Sine anoe maroa ntoe'oe i Jeroesale, nde ira'ai ihina Raha mpesombaa ndi ondae Oeë Ala, inia soesoea boetoe langgara.

Raha mpesombaa atoeoe nahi komba boetoe aasa raha, hinao poe-eraha anoe hinoroako watoe ka hadio raha anoe kodei, kana raha

nsikola, raha po'iangado sando mpesomba. I arono raha kodei ka bolongko atoeoe hinao sala anoe inato, ka imoiko koa ba dompelempa mia, kasi aloe ira oesa, ba kasi aloe ira oleo. Hinao mbo'oe anoe ineheno mo'oli sapi ka manoe-manoe pesombano ndi ondae Oeë Ala. Onaemo ka dome'aiwa mia mpo'asa sapi ka manoe-manoe a mia anoe mpesomba.

Pelempado Oeë Isa ka ana goeroedo nahi tehine mehawe iramo i Jeroesale. Mpewinso iramo i laronno inia, domengkitao hadioomonto'e mia anoe aiwa mogawe, sowoeno mia, inso i asambalino toroekoeno, inso i asatowano tahi, tepoempoe iramo loewoe. Nami rinongengangado mia anoe mpebaloe-baloe, nami gagi mia mekakai, mehano mempangidi, mehano moboio walino, mehano mengingisi, nahi dopokompekakai ndi ondae Oeë Ala. Tekoeda iramo Oeë Isa, nde dokitao mia nami mentee pesombado ndi ondae Oeë Ala. Lano doto'orio Oeë Isa nine nahi dobeheo Oeë Ala ba i'oroa aroato ba topesomba; mehano mengingisi, mehano mekakai, mehano mempangidi, mehano moboio walino, nahi moiko atoeoe. Tekoedado andio dopotae Oeë Isa: „Ako soemaari ira mia atoeoe, nami ia Raha mpesombaa andio, molehako oloe.” Do'alaomo Oeë Isa koloro, dosaari ira pinotoewoe ka mia, doido mia terawo i wita. Dopotae Oeë Isa: „Impolai saroe pangidi mioe, rahado Amakoe Raha mpesombaa neeno, sine mia mempangidi andio domewe-weeomo kana oloe.” nTededengke ira mia, mpolai ira, nahi tehine moaomo poeoe Raha mpesombaa. Insono ira'ai moikoomo dompesombaa mia, moikoomo mbo'oe dopontoetoeloe Oeë Isa, nde nami hina mia pangidi.

12. Pepaoedo Oeë Isa ka i Nikodemoe.

Po'ia-iado Oeë Isa i Jeroesale loemako iramo sampo oleo i Raha mpesombaa mowawaako ira mia hadio Toetoeloe ntoemoewoe. Anoe mopoete aroado roemongeo pontoetoeloedo Oeë Isa ondaemo mia hadio, nde domerongeo mia atoeoe i aroado, motae ondae Oeë Isa langkai ntoe'oe tekewoido ndi ondae Oeë Ala ka ndi ontae mia. Pepaoedo Oeë Isa moleo ntoe'oe toemisoako ira mia sala ndi ondae Oeë Ala. Dopotae Oeë Isa: „Ime'aiwa loewoe ndi ongkoeë anoe montondoe aroa mioe, anoe marasai imerongeo, ka koepokorodoo aroa mioe.” Onaemo ka imosa'o aroado pandita ka goeroedo to Jahoedi, dompotae: „A, nahi komba onae ta motaeako ira mia hadio: Aiwa ndi ongkoeë; i Isa atoeoe napi mota'oe, sekonopo pesikolano nahi tomengkitao; mia ta pandeako liono? Isema goeroeno? Moiko ba tomengkitao.” Kanandiomopaoedo mia atoeoe; mosa'o aroado ndi ondae Oeë Isa.

Mehano mia mota'oe ka goeroe mopoete aroado ndi ondae Oeë Isa, sine nahi domempaoeako ira mia, nde medoito ira ira kona ntekoedako. Asa mia mota'oe, i Nikodemoe neeno, langkai ntoe'oe aroano mepaoeako ira Oeë Isa, nde irongeo paoedo Oeë Isa, ipementeeo i laronno. Onaemo ka ilako wongi, kasi domengkitao mia lakono ndi ondae Oeë Isa. Haweno ndi ondae Oeë Isa mentoro, tepo'aro ira mia oroa ira atoeoe, nahina mia soesoea roemongeo paoedo. Ipotae i Nikodemoe: „Anoe koe'aiwaako, goeroe, moleo i aroa mami omioe tinenado

Oeë Ala, nahi pokoweweeo mia anoe kana wineweeo mioe, sangkadio hinao Penaado Oeë Ala i larono." Soemangki ira Oeë Isa: „Mentee koepaoeakomoe: Ba nahi dowali moweeo Oeë Ala Penaado i larono mia, nahi ta gagi anado Oeë Ala mia atoeoe." Mesikeno i Nikodemoe: „Kana'oempe gagiano?" Soemangki ira Oeë Isa: „Onae nahi tokitao, boetoe torongeo i laroto, nde kana angi nahi tokitao lakoano, boetoe torongeo ba ipoeeri kita. Kitao, mia nse'eloe dopowinsoakono Oeë Ala Penaado i larono, onae koa ka itoewoe, Penaa atoeoe, onaemo tompenaaako kanandio-andio. Sine nami toto'ori ira Oeë Ala, onaemo ka dowali mowinsoakita Penaado i laroto, ka imentee aroato ndi ondae Oeë Ala. Ba kanandio kitamo gagi mia wo'ohoe." Mesikeno i Nikodemoe: „Kana'oempe dopowinsoakono Penaado Oeë Ala a mia?"

Soemangki ira Oeë Isa: „Omoeë mia anoe pine'ala-alado to Jahoedi, nde nahi oeto'orio? Rongeo paoekoe: Anoe pine'anaakono mia, anano mia toewoen, anoe pine'anaakodo Oeë Ala anado Oeë Ala toewoen. Kanandio koepaoeakomoe: Kanandiomomo langkaino aroado Oeë Ala a mia i wawontolino andio, nde dotenao anado, anoe asa-asa, metii i wawontolino andio, ka domentoewoe i doenia akera loewoen mia anoe me'ala-alao anado Oeë Ala atoeoe."

13. Pepaoedo Oeë Isa ka beine nto Samaria.

Tampoelaomo gawe mpekoele iramo Oeë Isa ka ana goeroedo i Kapenaoe, inia po'iangado sompo oleo. Mesala ira Oeë Isa i witado to Samaria, montosiano. Ba to Jahoedi nahi domebehe mpesala i witado to Samaria, nde nahi domesintoewoe mia atoeoe. Nde to Samaria nahi komba to Jahoedi ntoe'oe, onaemo ka nahi do'eheako ira me'aiwa mpesomba i Jeroesale, tamoako a mpogaweado. To Jahoedi mbo'oe nahi domelako a mpogaweado to Samaria, nde pesombado to Samaria ndi ondae Oeë Ala nahi moleo, mesalo koa ka gaoedo mia mpelahoemoa. Boetoe ondae Oeë Isa nahi domosa'oako ira mia atoeoe, onaemo ka dopesala i witado.

Pelempado andio hawe iramo i inia Sikara, onaemo ka dopenaana Oeë Isa, ana goeroedo dotena ira melako mpo'oli kaanga i inia. Mentoro iramo Oeë Isa i wiwino tinamboe langkai, po'alaado to Sikara oewoi. Nahi tehine hawemo asa beine mo'ala oewoi; hawe a ntinamboe iweroo tamboeno, boekeomo ka i'amba padiio. Mo'ema ira Oeë Isa ira mo'inoe, nde mokoranga ira. Soemangki beine atoeoe: „Omoeë to Jahoedi mo'ema oewoi ndi ongkoeë to Samaria, anoe nahi mesintoewoeakono?" Soemangki ira Oeë Isa: „Ba oeto'ori akoe koa, asalakono komo'ema oewoi ndi ongkoeë." Soemangki beine atoeoe:

„Omoeë komontamboe a ntinamboe anoe ondalo kanandio, nahi koe-pongkita tamboemoe. Kineke andio anoe kinekedo oeëto, i Jako, oewoi andio anoe pinakedo anado ka ana oeëdo ranta have ndi ontae andio. Boetoe onae anoe tinamboe mami sompo oleo, akoe mo'ema oewoi ndi omoeë?” Soemangki ira Oeë Isa: „Mia anoe mo'inoe oewoi andio, nahi tehine wali mokoranga. Sine ba koepoweeko oewoi toewoe, nami komokoranga, nde oewoi atoeoe ta toewoe i laromoe, nahi ta mo'are i doenia akera.” Anoe dopaeo Oeë Isa oewoi toewoe, asalakono Toe-toeloe ntoemoewoe, nde anoe tomempaeo oewoi toewoe, onaemo oewoi anoe nahi mo'are, maeopo imotoe'i-toe'i. Kanandio koa mbo'oe Toe-toeloe ntoemoewoe, nahi mate.

Soemangki mbo'oe beine atoeoe, ipotae: „Oeë, powee akoemo ntoe'oe oewoi toewoe atoeoe, kasi koemokendo aiwa mo'ihii ahi.” Dorongeo Oeë Isa, motae nahi to'orio beine atoeoe pengkonaano paeodo, onaemo ka

dopotae: „Poboio kombiamoe.” Soemangki beine atoeoe: „Nahi koepekombia.” Soemangki ira Oeë Isa: „Mentee nineemoe, nahina kombiamoe, nde olimamo kombiamoe anoe tinadimoe, ka kombiamoe kanandio-andio komba kombiamoe ntoe'oe.” Soemangki beine atoeoe:

„Oeë, omioemo nabi, pokomoleoo aroakoe ka koeto'orio menteeano. Potae mami: moiko topesomba ndi ondae Oeë Ala a ntoroekoeno andio, potae mioe boetoe i Jeroesale moiko ba topesomba.” Soemangki ira Oeë Isa: „Rongeo paoekoe. Nahi komba a ntoroekoeno andio ba i Jeroesale koa pesombaato anoe moiko ndi ondae Oeë Ala. Nde ondae Oeë Ala onitoe toewoedo, komba boetoe i toroekoeno andio po'iangado, komba boetoe i Jeroesale, naahi, nde asa wawontolino andio po'iangado. Ba tekewoi aroamoe ndi ondae Oeë Ala, maepe isoea oepo'ia ba oepekakai, moiko, boetoe moleono aroamoe anoe pine'ala-alado.” Soemangki beine atoeoe: „Sangkadio hawe anoe oemoniniakita halato, anoe dinandido Oeë Ala, ondae ira paoekita menteeano.” Soemangki ira Oeë Isa: „Ongkoeëmo, pepaoe-paoemoe andio.”

Mpekoele iramo ana goeroedo kontongaado mepaoe ka beine nto Samaria. Mengkohali-hali ira mia atoeoe, sine nahi domensapa mpe-sikeno. Ka dohawe ana goeroedo, mekoeleomo beine atoeoe i inia paoeako ira mia, motae: „Imengkitao, hinao mia anoe toemo'orio anoe koewoeniakomioe, nahia onaekke anado Oeë Ala?” Onaemo ka domelako mia i inia mehadio ira me'oengke ira Oeë Isa. Domengkita iramo Oeë Isa, domerongemo paoedo, mawongko aroado. Onaemo ka domempa-oekono beine atoeoe: „Ki'amba merongeo paoemoe, nahi kimpe'ala-alao. Sine kanandio-andio kimengkita iramo, kimerongemo mbo'oe paoedo, kimpementeeomo ntoe'oe. Nahi do'eheako ira Oeë Isa motilalo, tetoro iramo i inia atoeoe roea wongi, ka do'amba loemako.

14. Nana'ote i Kapenaoe dopokomadoo Oeë Isa.

Lakodo Oeë Isa inso i inia Sikara, hawe iramo i inia Kana, po'iangado mia anoe metao indi'oepoea. Hawedo Oeë Isa ira'ai, raoe itotowo iramo asa mia anoe inso i Kapenaoe, saroengkaroedo mokole Herode. Irongeomo mia atoeoe motae, aiwa iramo Oeë Isa inso i Jeroesale, onaemo ka itotowo ira, nde hinao anoe ta paoeako ira Oeë Isa. Da'iaopo dotepohawe mia atoeoe ka ondae Oeë Isa, ipotae: „O Oeë, ipehohawao anakoe ira'ai i Kapenaoe, koebintao ka koe'aiwa toemotowo komioe, tedeimo koa penaano. Ba ipehohawao ka ilako koemitao.” Soemangki ira Oeë Isa: „Ongkoeë nahi akoe loemako, pekoeleomo, madoomo anamoe.”

Nahi hapoeo mia atoeoe paoedo Oeë Isa, lieo-lieo mekoele lako koemitao anano. Nde ipe'ala-ala ira ntoe'oe Oeë Isa, nahi hadio paoeno motae: „Ta madoo anakoe? Nahi komba ikitao ka ipoweeo pakoeli.” Sine lieo-lieo ipe'ala-alao paoedo Oeë Isa ka ipekoele. Ka doto'orio Oeë Isa motae ta madoo nana'ote atoeoe, nde do'emaomo ndi ondae Oeë Ala. Nde sintoewoe aroado Oeë Isa ka aroado Oeë Ala, sintoewoe mbo'oe aroano mia anoe mahaki anano ka ondae Oeë Isa. Kontongaano

a nsala amano nana'ote anoe mahaki andio, domentotowoomo mia inso i Kapenaoe, dompotae: „Oeë, simo imasoesa aroa mioe, nde madoomo ana mioe.” Mesikeno amano: „Kana'oempe oleo ka imadoo?” Soemangki anoe metotowo: „Indiawi tenggoliomo tedei oleo mompoe'oeomo madoo.” Soemangki amano: „Kanatoeomo tempono kipepaoe Oeë Isa; menteeomo ondaemo anado Oeë Ala.” Dompe'ala-ala iramo mia asa raha atoeoe Oeë Isa.

Nahi tehine hawe iramo Oeë Isa i Kapenaoe, mo'ia ira ira'ai saroe ana goeroedo.

15. Mateno i Johane.

Tomerongeomo indi'oepoea i Johane nine irakoo mokole Herode ka itoroengkoeo. Nde itondao paoeno beine anoe rinontoeno anoe nahi boekoe roemongeopatoedoeni i Johane, motae: „Omioe mokole, nahi moiko ba iporontoe kombiadio mia; omioe mokole beine, ba nahi boekoe ba ikombia komioe mokole, asalakono nahi ira sapa mokole koemombia komioe.” Mosa'oomo mbo'oe aroano i Herodia, onaemo ka ipaoeakono i Herode: „Maoepo oerakoomo i Johane, sine napi moiko aroakoe, sangkadio ba oepepateo,” Nahi sapa i Herode mepateo i Johane, nde tehala i Herode, i Johane naahi; irongeo i Herode motae moleo paoeno i Johane, mararoe irongeo ka itondao mbo'oe. Onaemo ka itedoa ntoe'oe mosa'ono i Herodia ka ipo'oengke akala ta doemontaio i Johane.

Tehineomo ipo'ia a ntoroengkoe i Johane, mogaweomo i Herode; poe'oeni ka ipogawe mawongkoakono doano ta'oeni. Ntepoempoe iramo mokole ka palili melangkaio mokedo. Mpongkaa ira mokole atoeoe, oemari mongkaa mpo'inoe ira, gagi memolangoe iramo tedei mokole atoeoedo. Gagi haweomo anado i Herodia, i Salome neeno, loemense i arodo mokole. Teda ira ntoe'oe memawongko mokole atoeoedo. Tehine mokendoomo i Salome ka ipenaa-naa, onaemo ka ipoboio i Herode i Salome, ipotae: „Teda ntoe'oe moiko lensemoe, anakoe. Paoeakoene bahapa anoe akoe weeko tambomoe loemense andio? Maoepo oepotae witakoe ba koeweeko asa bansi, moiko.” Langkai ntoe'oe paoeno i Herode, nde molangoeomo.

Da'iaopo irongeo i Salome paoeno amano, meloeloe lako ndi ineno, mesikeno: „Ine, ipaoeakoene bahapa ta inemakoe?” Soemangki i Herodia: „Oeloeno i Johane emao ndi amamoe.” Loemakoomo i Salome ndi amano, ipotae: „Ama, iwee akoemo kanandio-andio oeloeno i Johane inoela a nsoraoe.” Tededengke i Herode roemongeopaoeno anano atoeoe, potaeno aroano: Nahi akoe weeo. Sine mo'o'anoeno a mokole anoe merongeopaoeno. Onaemo ka ipontena sorodadoeno loemako oemimpahio i Johane. Loemakoomo a ntoroengkoe mia tinena atoeoe, i'impahio i Johane ka i'oelao a nsoraoe ka iweeo i Salome.

Mia anoe kana i Herode tomeneekono mia anoe mesampa aroano, nde asa aroano roemongeo paoeno i Johane anoe moleo, asa aroano roemongeo paoeno kombiano anoe melongkoe. Tehine poponangi anoe melongkoe, tenangi anoe moleo.

Mateomo i Johane andio domerongeo ana goeroeno. Dome'alaomo mia atoeoe koroino ka domentanoo. Oemari atoeoe melako ira paoeako ira Oeë Isa. Marasai dorongeo Oeë Isa, nde dopehohawao ntoe'oe i Johane, anoe bobotoli aroano ndi ondae Oeë Ala.

16. Peboeno i Petoeroe.

Po'ia-iado Oeë Isa i Kapenaœ, nahi tehine teleleomo needo, nde mia anoe mongkokolaro dopehohawa ira, mia anoe mahaki dopokomadoo ira, anoe moloesa aroado dopokomorosoako ira aroado, loewoeno mia anoe roemongeo paoedo domerongeo motae moleo ntoe'oe.

Gagi pohona metii ira Oeë Isa inso i rahado lako toemotowo ira ana goeroedo inso mpebooe i rano, nde boetoe onae domentoewoeako sompo oleo. Da'iaopo domengkitao mia hadio petiido Oeë Isa, domentonda iramo; nahi tehine tetiangiomo mia, gagi tedoamo hadio mia, inehedo roemongeo paoedo Oeë Isa. Hawe iramo i wiwino rano, tetoro iramo Oeë Isa, sine mia tedoa hadio, gagi anoe lemboei olaiomo inso ndi ondae Oeë Isa. Monsoeka ira Oeë Isa, sine hadio mia anoe toemikoe ira, gagi tedeimo koa ka imobaho karoedo Oeë Isa. Onaemo ka dope'oela a bangkano i Petoeroe ka dopaoekono oeëno: „Tadaomo bangkamoe a ondaloano.” Iboseomo i Petoeroe bangkano, gagi mo'iaomo a ondaloano, nahi olai inso i wiwino todoomo bangka, ka do'amba montoetoeloe Oeë Isa. Kanandio dopotae: „Loewoe mioe imento'orimo aroado Oeë Ala ndi ontae mia tedoa ntoe'oe mopoete kana pompehohawano ama ndi anano. Onaemo ka dotena akoe aiwa paoekomioe, ka ipehohawa iramo Oeë Ala kana pompehohawa mioe ndi ama mioe. Si mpotae: Nahi koeto'ori ira Oeë Ala, nde mopoeteno aroado mengkaa a loewoeno mia anoe molino matano koemitao.” Da hadio pinaoedo Oeë Isa a mia anoe roemongeo paoedo.

Oemari iramo mepaoe, melako iramo mia ka do'amba toemenao i Petoeroe ka ipoboœani. Soemangki i Petoeroe: „Oeë, asa wongi andio kimpoboœani nahi ranta hina maoe te'asa kimpompoko'ala, sine itena akoe, po'ineeomo ka koetendeo boœani.” Itendeomo ntoe'oe landano, irongeo montondoeomo, iwoeatakono, nahi pokowoeatakono landano. Mo'anoenomo i Petoeroe, potaeno aroano: Asalakono ira mpotae walikoe: ongkoeë mia anoe moleo, nahina halakoe ndi ondae Oeë Ala, nde hadio boœe hinawekoe andio. Sine koerongeo: Hadio halakoe ndi ondae Oeë Ala, boetoe pompehohawado Oeë Ala ka koepohawe hadio boœe

andio. Soemangki ira Oeë Isa: „Si mo'o'anoemoe Petoeroe, omoeë walikoe mokompetakoo aroado mia ndi ongkoeë. Mompoe'oe kanandio-andio nahi komba mo'ala booe anggaamoe, mo'ala aroado mia koa.” Domerongemo paoedo Oeë Isa andio, dome'engkaomo i Petoeroe, i Johane ka i Jakoboe bangkado ka sangka mpo'ala booe, domebintao ka domentonda ira Oeë Isa.

17. Hadio mia mahaki pinokomadoodo Oeë Isa.

Po'iado Oeë Isa i Kapenaoe, ntepipitoe oleo pohona dolako a langgara mowawa Toetoeloe ntoemoewoe a mia pe'asa iniado. Meta-ko ntoe'oe aroado mia ndi ondae Oeë Isa, nde domerongeo moleono paoedo. Pohona loemako ira mbo'oe Oeë Isa a langgara, hinao asa mia anoe mekombe-kombe. Da'iaopo dopentade Oeë Isa, mentadeomo mbo'oe mia anoe mekombe-kombe atoeoe, ipotae: „Nahi koe'eheko omoeë atoeoe, Isa, to Nasare, anado Oeë Ala, aiwako soemaari kami.” Dokoeahakonomo Oeë Isa lahoemoa anoe i laronno mia atoeoe, dopotae: „Komino, bintao mia atoeoe.” Ipe'ala-alaomo lahoemoa paoedo Oeë Isa atoeoe, molai, ibintao mia atoeoe, gagiomo mia anoe moleo aroano. Domengkohali-haliakono ntoe'oe mia hadio pabawado Oeë Isa anoe kinitado andio. Dompotae: „Sekono lahoemoa nahi po'ia, ba dotenao Oeë Isa ka ipolai.”

Mpeloearako iramo inso a langgara, loemako iramo Oeë Isa i rahano i Petoeroe, dokitao ponino i Petoeroe beine mahaki bibi. Do'anggao Oeë Isa koroino mia atoeoe, liee-liee madoo, mewangoe, morosoomo irongeo. Da'iaopo domerongeo mia i Kapenaoe madoono andio, mpetii iramo mia asa inia atoeoe, melako a mpoeerahado Oeë Isa mpowawa mia anoe mahaki, ka dopokomadoo ira. Dopehohawa ira Oeë Isa koemita ira mia anoe memahaki atoeoe, do'anggaako ira kaedo, madoo iramo. Nahi dopowee ira pakoeli, sine pabawado koa Oeë Ala anoe mokotompao hakido mia atoeoedo. Ranta wongi boetoe onae inanggado Oeë Isa; sekono mia melowe dopokotompao.

18. Mia loeka dopokotompao Oeë Isa.

Po'iado i inia Kapenaoe nahi dopokompo'ia-ia Oeë Isa, nde nahi dompenaa-naa mia loemako i rahado Oeë Isa. Anoe mahaki loewoenno domewawa ira ndi ondae Oeë Isa. Tepohawe ira ka ondae Oeë Isa meboo-booli lahoemoa, anoe i laronno mia atoeoe, langkai ngangano, ipotae: „Toeoeomo Oeë Isa aiwa soemaari kami, kimento'orio nine

omoeë anado Oeë Ala." Soemangki ira Oeë Isa: „Polaimo lahoemoa anoe i larono mia atoeoe." Ipolaiakonomo ntoe'oe lahoemoa mia atoeoe, moleomo aroano kana mia sompo oleo. Mia mahaki anoe loemako i rahado Oeë Isa, boetoe anoe hawe se'eloe anoe mokompewinso tepohaweako ira Oeë Isa, nde tedoa ntoe'oe hadio mia. Anoe telemboei nahi poko'oempedaako ira Oeë Isa.

Pohona hinao asa mia loeka, domengkatio walino wawao ndi ondae Oeë Isa. Hawe i Kapenaoe ka do'amba melako i rahado Oeë Isa, sine nahi dompokolako, nde sekonopo poeoeraha boekeomo. Domenaomomia anoe mpekati mia anoe mahaki atoeoe ka katino, ka do'amba mpewoeatako i mboemboengeno raha ka domentatakio mehano ato. Oemari atoeoe ka do'amba meweroo mia mahaki atoeoe saroe katino tii i arodo Oeë Isa. Dopotae Oeë Isa: „Langkai ntoe'oe pompe'ala-alado mia atoeoe ndi ongkoeë, maepo nahina saladu, sine domempari-pario

koa mpo'oengke saladu." Ka do'amba koemoeahakono mia loeka atoeoe, dopotae: „Anakoe, halamoe ndi ondae Oeë Ala koe'oniniakomoe."

Ndi iramo pandita ka goeroe aiwa koemikita ira Oeë Isa, ba dopompokomadoo mia. Dopotae mosa'o paedo atoeoe, nahina mia

anoe moko'oniniakono walino halano ndi ondae Oeë Ala. Boetoe ondae Oeë Ala anoe oemoniniakita halato, ba mopoete aroado. Soemangki ira Oeë Isa: „Tembio ka ikanandio paoe mioe? Mentee koepaoeakono mia loeka atoeoe: Halamoe ndi ondae Oeë Ala koe'oniniakomoe. Ka imento'orio menteeno, rongeo anoe akoe paoeakono mia loeka andio.” Mewolili ira Oeë Isa a mia anoe loeka atoeoe, dopotae: „Pentade, po'ahao katimoe ka oewawao i rahamoe.” Da'iaopo irongeo mia anoe loeka atoeoe paoedo Oeë Isa, mentade ka ipo'ahao katino ka ilako i rahano. Domengkitaomo mia hadio menteeno paoedo Oeë Isa, dome'oende-oende iramo Oeë Isa, dompotae: „Napi tompongkita kana anoe winewoedo Oeë Isa, ka napi tomerongeo kana anoe nineedo Oeë Isa.” Onaemo ka domentonda ira mia hadio Oeë Isa, ba isoea dolako.

19. I Matioe gagi ana goeroedo Oeë Isa.

Nahi tehine inso ira'ai hinao mbo'oe mia i Kapenaoe anoe gagi ana goeroedo Oeë Isa. Neeno mia atoeoe i Lewi, neeno anoe ko'oroera i Matioe. Anggaano sompo oleo moroeroe sima'oeloedo mia, tiado datoe i Roma. Mia anoe moroeroe sima'oeloe atoeoe, onaemo mia anoe nahi domebeheo to Jahoedi, nde potaedo: „Onaemo walido to Roma, doito i'ema ka iwee ira to Roma anoe wewoensa'o kita.” Asa mbo'oe, hadio pasima anoe megaoepi, dompokohadioo sima'oeloe, dompoko-doito ira mia, ka domegagi mia mompoli, sine nahi domesintoewoeko ira mia. Boetoe onae anoe mosa'oano: Loewoeno pasima domempaoeo mia mosa'o. Hinaano mehano moleo koa winewoedo.

Dokitaomo Oeë Isa i Matioe mentoro-toro a kantorono mompoempoe sima'oeloe. Potaeno aroado Oeë Isa: Wainto mia mompoempoe sima'oeloe sompo oleo. Onaemo ka dopaoeakono i Matioe: „Bintaomo doimoe, tonda akoemo.” Ipe'ala-alao i Matioe paoedo Oeë Isa, ibintaomo kantorono ka itonda ira Oeë Isa. Mawongko aroano, nde gagiomo ana goeroedo; ipoboi ira mbo'oe wali-walino ka pe'etoeno. Hadioomo mia mpongkaa iramo, mentoro iramo Oeë Isa i tongado pasima.

Kontongaado mpongkaa mia atoeoe, raoe iramo goeroedo to Jahoedi, domengkita ira Oeë Isa mongkaa saroe mia anoe nahi domesintoewoeko ira. Onaemo ka dompasinggiri ira, domempaoeko ira ana goeroedo: „Tembio goeroe mioe ka ipongkaa saroe mia anoe mosa'o araoe?” Dorongemo Oeë Isa paoedo mia atoeoe, dopotae: „Mentee ninee mioe koesintoewoeko ira pasima. Nde mia atoeoedo aiwa ira ndi ongkoeë, kana mia mahaki mo'oengke sando; domerongeo halado ndi ondae Oeë Ala hadio, domento'orio mbo'oe motae ongkoeë paoeko ira mia anoe tehala mopoeteno aroado Oeë Ala, onaemo ka dome'oengke akoe mia atoeoedo. Boetoe omioe nahi mpehohawa akoe, nde

nahi merongeo hala mioe ndi ondae Oeë Ala, kana mia anoe mahaki, ba nahi rongeo motae mahaki onaemo ka nahi po'oengke sando. Nde anoe mahaki ikekewoio sando, anoe nahi mahaki, nahi pewowoloo sando."

20. Ana goeroedo Oeë Isa hopoeloe ka oroea ira.

Tehine dopo'ia-ia Oeë Isa i inia Kapenaoe tetiangiomo ana goeroedo, ranta ka ihopoeloemo ka oroea, kana doano tongkoedo to Israeli. Ndiomo needo: I Petoeroe saroe i Andaria oeaino, ka i'amba i Jakoboe saroe i Johane, mia anoe mepaekompo mbo'oe, i Pilipoe, i Batolomeoe, i Toma, i Matioe, i Jako, i Joeda, i Simo, i Joedasi. Mia atoeoe mpe'asa mpo'ia ira ka ondae Oeë Isa i Kapenaoe, nde ira'ai rahado. Mararoe mbo'oe dompelempa saroe ondae Oeë Isa i witado to Jahoedi mowawa Toetoeloe ntoemoewoe a mia, anoe moleo aroano toemondao songkado Oeë Ala.

Moiko ntoe'oe pepaoedo Oeë Isa, paoeako ira mia pompehohawado Oeë Ala ka imoleo i aroado, motae nahi ira toemadi ira Oeë Ala. Dopotae Oeë Isa: Langkai ntoe'oe pompehohawado Amato anoe nditahane a anado, ontaemo loewoe anoe toewoe i wawontolino andio. Ontae andio molaa lahi anoe tekewoi aroano ndi ondae Oeë Ala. Onaemo ka dowawao Oeë Isa Toetoeloe ntoemoewoe a nto Jahoedi ranta ndi ontae, anoe toewoe kanandio-andio.

21. Pepaoedo Oeë Isa a Pongkoeno Wita.

Ndiomo paoedo Oeë Isa mehano, anoe dopaoeako ira mia hadio, anoe hawe moronge paoedo. Morake ira Oeë Isa a pongkoeno wita, mia hadio a ngkorimbino dompo'ia. Kanandio pepaoedo Oeë Isa.

Langkai pompehohawado Oeë Ala a mia anoe nahi pompelanglangkai, nde onae dopotoewoeo Oeë Ala a parentado.

Langkai pompehohawado Oeë Ala a mia anoe dinoensino soesa, nde ira mokomonongkoakono Oeë Ala aroano anoe mapari.

Langkai pompehohawado Oeë Ala a mia anoe moloesa aroano, nde onae anoe noemangio aroado walino.

Langkai pompehohawado Oeë Ala a mia anoe koemekewoio moleono aroa, nde onae ira mokomoleoakono ntoe'oe Oeë Ala aroano.

Langkai pompehohawado Oeë Ala a mia anoe mompehohawa walino, nde onae ta pinehohawa mbo'oe.

Langkai aroado Oeë Ala a mia anoe liwoengi aroano, nde onae ta koemita ira Oeë Ala.

Langkai pompehohawado Oeë Ala a mia anoe moposintoewoe ira mia anoe teposisala, nde onae anado ntoe'oe Oeë Ala.

Langkai pompehohawado Oeë Ala a mia anoe wineweoensa'odo walino soemoesoeroeo moleono aroano, nde onae a parentado Oeë Ala ipo'ia.

Omioe anoe mpe'ini ndi ondae Oeë Ala, kanamo ohia, nde omioe a loewoeno mia kana ohia a inomba. Sine ba nami mopa'i ohia hapamo

topokomopa'iakono? Nahina toedoen, tendeano totadio. Omioe anoe mpe'ini ndi ondae Oeë Ala, koeneekomioe hoeloe i wawontolino hoemoeloekio loewoeno mia; omioe koeneekomioe inia i wawo ntoroekoeno anoe mengkaa a loewoeno mia, nahi pokompewoeni. Nde ba tinoe-noemo hoeloe, nahi komba tosangowiakono basoe, sine tonaao a mpe-ntoroano ka ihoeloe ki ira loewoeno oemboe raha. Kanandio mbo'oe omioe ba hinao ponto'ori mioe ka ipontisoako ira koa wali mioe ka domengkitao koa mia atoeoe ponto'ori mioe, ka domemawongkoako ira mbo'oe Oeë Ala, anoe mokoponto'orio mia.

Potaedo mia mota'oe: Si pompepate mia, nde ba topompepate mia, asalakono kita hinoekoe. Sine ongkoeë koepaoekomioe: Sekonopo

toemekoedaakono walito anoe nahi tehala, nahi moiko, nde tekoedano aroato poe'oenno mia mompepate walino. Onae ka koepotae: Ba inehe mioe mekakai ndi ondae Oeë Ala kontongaa mioe tekoeda, temoiko ari aroa mioe, simo itekoedaako ira wali mioe, ka i'amba moiko ba ipekakai ndi ondae Oeë Ala.

Potaedo mia mota'oe: Si ponsosabo; sine koepaoeakomioe: Mia anoe mompewowolo ta monsosabo, maoepo nahi gagi, itehalaakonono ndi ondae Oeë Ala. Potaedo mia mota'oe: Ba mpetotonaa komioe, si mpegaoepi. Sine koepaoeakomioe: Si mpetotonaa; boetoe anoe oemariomo ime'indoeo, ime'idoeomo ntoe'oe, anoe oemariomo imehapoeo, imehapoeo ntoe'oe. Loewoeno paoe anoe lansara lahi, paoe inso ndi Mosa'o atoeoe.

Potaedo mia mota'oe: Mosa'o topombaloakono mosa'o, matakoe oetigogoo, matamoe koetigogoo, ngisikoe oelodoeo, ngisimoe koelodoeo. Sine koepaoeakomioe: Si mpombalo; mia anoe soemepiko, si sepio mbo'oe; mia anoe mo'ala anoemoe, si po'ala mbo'oe anoeno; mia mokoko'iiko, si pokoko'io mbo'oe; mia anoe koemiwoeko, si kiwoeo mbo'oe. Potaedo mia mota'oe: Pehohawao pe'etoemoe, dontaio iwalmoe. Sine koepaoeakomioe: Maoepo iwalimoe, pehohawao, mia anoe mepaoekiakomoe sangkio temoiko, pokomopoeteo aroamoe a mia anoe doemontaiko; pekakaiakono ndi ondae Oeë Ala mia anoe weweensa'oko. Ba kanandio wineweeo mioe, komioemo gagi anado Oeë Ala; nde oleo doposabaako ira Oeë Ala mia anoe moleo aroa ka anoe mosa'o aroa, oesa dowee ira Oeë Ala mia anoe moleo aroano ka anoe melongkoe. Ba boetoe impehohawa ira anoe mehohawa komioe, isoea ntoe'oe moleono aroa mioe? Sekonopo mia anoe mosa'o ipehohawao koa mia anoe mehohawao. Aroado Oeë Ala bobotoli a loewoeno mia; ka ikana-ndiomo mbo'oe aroa mioe.

22. Somboeno paoedo Oeë Isa a Pongkoeno Wita.

Si me'oende-oendeo pe'arora mioe, ino'arora mioe ka dome'oende-oendeo mia. Ba onae ime'oengkeo, nami dopementeeo Oeë Ala pe'arora mioe, nde boetoe teleleno nee mioe ime'oengkeo.

Ba mekakaiko ndi ondae Oeë Ala, si pentade i tongano sala ka domengkitako mia, ka dome'oende-oendeo mokoeamoe mekakai ndi ondae Oeë Ala. Ba mekakaiko ndi ondae Oeë Ala, lakomo i larono rahamoe. Maoepo nahi domengkitako mia, sine dokitako koa Oeë Ala ka dope'ala-alao. Ba mekakaiko ndi ondae Oeë Ala, si tehadio paoemoe, nahi dobeheo Oeë Ala. Potaedo mia mehano: hadiono paoeto mekakai ndi ondae Oeë Ala ka do'eheo. Nahi mentee atoeoe, nde lano doto'oriomo Oeë Ala anoe ta inemato, maoepo napi lowo a ngoesoeto.

Si hadio roepa anoe pinoempoemoe i wawontolino, nde ta tesosaelo aroamoe mekariao sangkamoe, kasi kaano ta'ilasi, ba itatakio tehoe, ba domemponakoo mia. Ba metako lahi aroamoe a sangkamoe atoeoe, nahi ta metako aroamoe ndi ondae Oeë Ala, ka nami komokompewowoloo toewoeno onitoemoe i doenia akera. Nahi ta mokompe'oeë mia a mokole oroea, nde asalakono aasa ineheno, anoe aasa nahi ineheno. Kanandio koa mbo'oe nahi ta mokompe'oeë mia ndi ondae Oeë Ala ka ndi Mosa'o. Onaemo ka koepotae: Si memasoesaakono lahi kaanga mioe, sangka mioe, kitao manoe-manoe i laro meene: nahi pelere, nahi pesi'e, sine dopotoewoeo koa Oeë Ala. Sekonopo manoe-manoe nahi dokoloepeo Oeë Ala. Maoepo tekana'oempe oepombio-mbio, nahi komokopoko'ondaeo penaamoe maoepo te'asa oleo. Sangkano koroimoe si masoesaakono. Kitao sisi a ntonga mpada, nahina hapa inoengkeno, sine tekosi sangkano, tenangi datoe Solema anoe telele neeno indi'oepoea. Si marampompaoe halado walimoe, nde omoeë mbo'oe hadio halamoe moeda. Kana ba oepaoeakono walimoe: „Aiwa ka koe'oninia-komoe mopoelimoe”, sine hinao wata langkai a matamoe. Oniniomo ari wata a matamoe, ba te'oniniomo tamo molino matamoe koemitao mopoelino walimoe. Loewoeno anoe inehemoe ba domewewoeo mia ndi omoeë, kanatoeoe koa mbo'oe ba oewewoeoako ira mia, nde kanandio potaeno Woentado Oeë Ala ka nabi.

Sala ndi ondae Oeë Ala koepotoendaario kana sala kodei, pewowano kode-kodei mbo'oe, tedei koa mia anoe mesala itoe'ai. Langkai ntoe'oe sala ndi Mosa'o, moloeë pewowano, hadio mia anoe mesalaario. Onaemo ka koepaoeakomioe: Impompe'inandai, kasi mentondao mata nsala anoe megaoepi, mia motae ta wawa komioe a nsala anoe moleo, anoe nahi kitao. Mia atoeoe maoepo imoiko roepano, aroano kana boeaea. Ino'aroano tomento'orio a winewoeoeno, nde ba moleo winewoeoeno sompo oleo, moleo mbo'oe aroano, ba melongkoe winewoeoeno, melongkoe mbo'oe aroano. Nde mia kana keoe: moiko toewoeno, moiko mbo'oe woeno, mosa'o toewoeno, mosa'o mbo'oe woeno. Nahi kita mo'oe-ngke taipa a waroe, ba lansa a ngkeoeno aro. Nahi komba mia anoe ko'oeë-oeë koa onae anado Oeë Ala, naahi, tendeano anoe momperorongeako ntoe'oe ndi ondae Oeë Ala, onae anado.

Tompaano dopepaoe Oeë Isa a pongkoeno wita, dopotae: „Loewoe mioe, anoe roemongeo paoekoe ka itondaomo mbo'oe, koepotoendaario kana mia anoe mowangoe raha a wita motea. I'alo eo oesa, iroempao angi, iroempao solonsa, nahi tebangkoe. Kanatoeoe mia anoe kana wita motea pompe'ala-alano ndi ondae Oeë Ala. Ka mia anoe roemongeo paoekoe ka nahi tondao, koepotoendaario kana mia anoe monge-monge, mowangoe raha a wawo one. Idoensio oesa, iroempao angi ka iroempao solonsa raha atoeoe, tebangkoe. Kanandiomoe anoe kana one pompe'ala-alano ndi ondae Oeë Ala.”

23. Atano To Roma dopokomadooo Oeë Isa.

Oemari iramo mepaoe a pongkoeno wita, mekoele iramo Oeë Isa i Kapenaœe, inia po'iangado sompo oleo. Nahi tehine aiwaomo asa mia mota'oe inso i inia, aiwa moboi ira Oeë Isa, ipotae: „Omami andio, Oeë, dotena kami tadoelakodo to Roma aiwa paoeakomioe: hinao atado anoe tedoa mahaki, mia anoe kinekewoido ntoe'oe oeëdo. Nahi dosapa tadoelako aiwa ndi omioe, onae koa ka dotena kami. Laloeopo ka ilako, nde tadoelako atoeoe mia anoe mopoete aroado ndi ontæe to Jahoedi.”

Mentade iramo Oeë Isa ka dolako. Oempeda iramo i raha, dototowo iramo mia anoe tinenano tadoelako paoeako ira Oeë Isa: „Maoepo nahi pewoeatako, Oeë, i rahakoe, nde ongkoeë mia anoe kodei toewoekoe; maoepo ihina anoe i totokoe anoe tinenakoe, sine hinao koa mbo'oe i wawokoe anoe toemena akoe. Onaemo ka koepotæe, maoepo boetoe paoe ipaoeo, asalakono ta madoo atakoe.”

Mewolili ira Oeë Isa paoeako ira mia anoe toemonda ira: „Koepaoeakomioe: sekonopo a nto Jahoedi nahi koepohawe anoe me'ala-ala akoe kana to Roma andio.” Mekoele iramo Oeë Isa binta ira mia anoe toemotowo ira. Mia atoeoe mpekoele ira mbo'oe i rahano tadoelako, hawedo ka dopewoeatako; pewoeatakodo andio dohaweo mia anoe mahaki atoeoe madoomo.

24. Mia mate i inia Nai dopotoewoee Oeë Isa.

Meeneomo melempa iramo Oeë Isa loemako i inia Nai. Hawe ira i asambalino bente, ntepotowo ira ka mia anoe mpompo'aha katino mia mate. Anoe mate atoeoe mangalitaœe; raoemo mbo'oe ineno ka pe'etoeno. Inia Nai atoeoe inia kodei, nahi hadio mia mo'ia itoe'ai, gagi ba hinao mia mate lioe-lioe domerongeo mia asa inia atoeoe, nahi komba kana mia i inia langkai, nahi domemambekekewoi lahi. Gagi tepohawedo Oeë Isa ka to Nai atoeoe, dokitao motæe mpebee ira loewoe mia. Tedoa mengese ineno mia anoe mate atoeoe, nde anoe mate atoeoe, boetoe onae anano. Mateno anano atoeoe toewoemo ineno asa-asano, nde mateomo kombiano.

Loemako iramo Oeë Isa a ineno mia mate atoeoe, dopotæe: „Si pebee.” Ka do'amba loemako a mia anoe koematio soronga atoeoe, dopokotetoro ira. Domenaao mia atoeoe soronga a wita, ka do'amba mepe'oengkahio Oeë Isa oelono, mengkaaomo mia mate. Ka do'amba koemoeahakono Oeë Isa mia mate atoeoe, dopotæe: „Pewangoe anakoe.” Mewangoeomo ntoe'oe mia mate atoeoe, mepaoeomo ka do'amba wawaakono ineno.

Tedoa ira mengkohali-hali mia hadio, dompotae: „Dopehohawa kita Oeë Ala, nde ndioomo nabi langkai hawe ndi ontæ.” Molaa dopompotoewoe mia mate Oeë Isa, nde nahi dobehe oemoengkeo ka ilangkai telelono needo. Kitao ba inehedo Oeë Isa ka itebaeha needo, asalakono ira loemako i inia langkai, kana inia Jeroesale, ka do'e'ema ka ihina mia mompoli anoe mate, anoe domentondao mia hadio sorongano, ka do'amba motoewoeo i tongado mia hadio. Sine nahi kanandio winewoedo Oeë Isa, boetoe mia anoe mongkokolaro i inia kodei, onae koa dowali motoewoeo, nahi hadio mia anoe koemitao. Oemariomo dopotoewoeo Oeë Isa mia mate atoeoe loemako iramo, nahi komba dopo'e'ema soelono mopoeteno aroado.

25. Ondae Oeë Isa mongkaa i rahani Simo.

Hinao asa goeroe nto Jahoedi, i Simo neeno, ipoboi ira Oeë Isa ka dolako mongkaa i rahano, nde potaeno: „Pe'asa goeroekoe i Isa ka ipande mbo'oe, inehekoe roemongeo paoeno.” Mewoeatako ira Oeë Isa i rahano goeroe Simo, sine nahi lako toemotowo ira Oeë Isa, nahi powee ira oewoi powo'ohido, potaeno araono: Akoe me'oeaio i Isa, nahi komba kana ongkoeë mia mompoli. Ba koepelangkaio, asalakono ta tedoa mompelangka-langkai.

Mentoro iramo Oeë Isa, nahi tehine mpongkaa iramo. Gaoedo to Jahoedi ba dompongkaa, asalakono mpotoeri ira a dasa kinasoro, kongko-hori, mpetoembo-toembo ase ira i manggali; meda po'iangano kaanga owo-owowa, nahi ondaoe karoeno. Karoedo mia montindoeleoe, pelengkaroedo mengkaa i tompano dasa. Kontongaado mpongkaa haweomo asa beine. Dompotae mia beine atoeoe belesoe. Pewoeatakono andio liee-liee loemako ndi ondae Oeë Isa ka ipenggolontoe ka i'amba mebee. I'tiomo oewoi matano a ngkaroedo Oeë Isa; ka i'amba koemaleo woeno ka ipahihiakono karoedo Oeë Isa. Ka i'amba oemalao mina-mina a mpido tekosi, i'oengkahio onsono ka isisiwoeiakono karoedo Oeë Isa, mewoo loewoe laro raha.

Nahi eheo goeroe Simo winewoeno beine atoeoe, potaeno aroano: Ba mentee motae nabi i Isa, asalakono nahi ehekono beine atoeoe oemanggapi ira. Dorongeomo Oeë Isa i larodo ino'aroano goeroe Simo, onaemo ka dosangki: „Ongkoeë andio, sambe'e, hinao paoekoe ndi omoeë.” Soemangki goeroe Simo: „Moiko ba oepaoeo.” Soemangki Oeë Isa: „Hinao oroea ira mia mepasoea, asa koa mia pepasoeaado. Anoe asa mia lima etoe ringgi pasoeano, anoe asa mia boetoe lima poeloe ringgi. Nde nahina doido mia anoe oroea ira atoeoe, onaemo ka ipehohawa ira mia pepasoeaado. Akoe mesikeno ndi omoeë: Mia

anoe oroea ira atoeoe, isema anoe langkai tekewoino a mia anoe meho-hawa ira?" Soemangki goeroe Simo: „Asalakono anoe hadio pasoeano.” Soemangki ira Oeë Isa: „Mentee pinaoemoe; kitaomo beine andio: haweno hieno mina-minao karoekoe, ipahihiakono woeeno. Omoeë sekonopo toemotowo akoe nahoe behe. Onaemo ka koepotae: mia anoe hadio pasoeano ka ipehohawao pepasoeaano, asalakono tedoa langkai tekewoino ndi onae; mia anoe tedei pasoeano ka ipehohawao pepasoeaano, asalakono kodei tekewoino ndi onae.”

Komino goeroe Simo, nde irongeo menteeno paoedo Oeë Isa. Mewolili ira Oeë Isa a beine atoeoe ka dopotaeakono: „Pekoelema temoi-moiko, nde halamoë ndi ondae Oeë Ala te'oniniomo loewoe.”

26. Teposisalado goeroe to Jahoedi ka ondae Oeë Isa.

Pohona mpelempa iramo Oeë Isa ka ana goeroedo, ntelalo ira a le-redo mia; motahaomo pae; mpenaa-naa ira mia mensowi, nde oleo minggoe. Memokoninggo ira ana goeroedo Oeë Isa, onaemo ka dompo'ala pae nte'o'asa nggoë, ka domengkoelisio ka do'amba mengkaa matao. Onaemo demengkitao goeroe to Jahoedi, onaemo ka domengkoe-ahako ira ana goeroedo Oeë Isa, dompotae: „Tembio ka impo'ala pae i oleo minggoe, oepali.” Soemangki ira Oeë Isa: „Nahi komba dompe'inongakono mpo'ala pae, sine ndi ira koa memokoninggo, nahi komba oepali. Nami mento'orio anoe winewoedo i Daoedi indi'oepoea? I-mingki mepateo i Saeloe, onaemo ka dopolai ka walido ba te'opia ira. Mokoninggo iramo mia atoeoe, have iramo i Raha mpesombaa, mpo'ema ira kaanga, soemangki sando mpesomba: „Nahina, boetoe roti liwoengi, sine nahi moiko ba dompongkaa mia hadio.” Onaemo do'alao i Daoedi ka domengkaano. Kana'oempe ba omioe, nahi komioe paka ira ba mopo'inoe ira pinotoewoe mioe i oleo minggoe? Tembio ka imengkoeahakono mia anoe mongkaa ba imokoninggo? Rongeo paoekoe: oleo minggoe donao Oeë Ala, nahi komba mokomapario toewoedo mia, sine boetoe mokomoikoo toewoedo mia, nde ka imoleo koa aroado mia mewowoloo toewoeno onitoeno i doenia akera. Nde ba tompo'angga sampo oleo, mararoe iterawo pinewowoloto, onaemo ka nahi rodo aroato mesomba ndi ondae Oeë Ala.”

Tehine mosa'oomo aroado goeroedo to Jahoedi ndi ondae Oeë Isa, onaemo ka dompo'oengke sala ka dompokodontai ira Oeë Isa. Tedaomo ntoe'oe mosa'o aroado goeroedo to Jahoedi, onaemo ka nahi dome'eheako ira mbo'oe Oeë Isa ba dopompokomadoo mia i oleo minggoe. Pohona hinao asa mia anoe nggape kaeno mentoro a langgara i oleo minggoe. Rae ira mbo'oe Oeë Isa. Mentade ira montoetoeloe, doki-taomo mia anoe nggape kaeno atoeoe, potaeno aroado ira mokotompao.

Ndi iramo goeroedo to Jahoedi koemitao bahapa anoe wineweoedo Oeë Isa. Doto'orio Oeë Isa ino'aroado mia atoeoe, onaemo ka dotenao mia anoe nggape kae atoeoe mentade. Mentadeomo mia atoeoe i arodo mia hadio, onaemo ka dopewolili Oeë Isa a goeroe ka panditado to Jahoedi, dopotae: „Isema ndi omioe, anoe mompotoewoe bembe ba ngara ka itedonta a ngkineke i oleo minggoe, nahi ta woatakono? Ndiomo mia anoe mahaki akoe mehohawao i oleo minggoe andio, nahi komioe me'eheakono? Sekonopo pinotoewoe topehohawao i oleo minggoe, tamoako mia.” Oemari ira mepaoe, onaemo ka dopaoeakono Oeë Isa mia nggape atoeoe: „Tandeo kaemoe.” Lioe-lie moikoomo kaeno.

Ntekoeda iramo ntoe'oe goeroe ka pandita, sine nahi dope'ala-ala Oeë Isa tekoedado. Loewoeno mia anoe montondoe aroano ka anoe mahaki ka anoe ineheno moronge Toetoeloe ntoemoewoe, mehawe ira loewoe ndi ondae Oeë Isa, mehano olai insoano, sine nahi domerongeo mokendodo, inehedo ntoe'oe tepohaweako ira Oeë Isa. Loewoedo pandita ka goeroe nahina anoe mia hadio kinekewoido kana Oeë Isa. Ba imeene ka ba iwongi sarai koa dopotoeri Oeë Isa, nde ba iwongi mekakai ira ndi ondae Oeë Ala.

Loewoedo goeroe ka pandita nahi dompenaa-naa mokokodei ira Oeë Isa.

Pohona domewawao asa mia anoe morawoe ka anoe bebe. Mia atoeoe dopokotompao Oeë Isa, gagi molinoomo matano, lowoomo paoeno. Dompotae mia hadio: „Menteeomo nine anado Oeë Ala Oeë Isa atoeoe, nde tedoa ira pabawa”. Soemangki goeroedo to Jahoedi: „Nahi komba anado Oeë Ala, mia koa anoe merasoe oemoniniako ira mia rasoedo.” Soemangki ira Oeë Isa: „Tembio ka ikanandio paoe mioe? Ba oemboe raha bintao pe'asa rahano, ta moiko toewoedo? Ba mentee koe'oninio rasoedo mia, menteeomo koewawao Penaado Oeë Ala.”

27. Potoendaano Toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa.

Ba dopontoetoeloe Oeë Isa, toemisoako ira mia sala ndi ondae Oeë Ala, mararoe ntoe'oe dopompaoe potoendaano toetoeloe, nde dokitao onae anoe mokomoleoo aroado mia. Potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa atoeoe kona koa ndi ontae mia, nde ka toto'orio koa ba kana'oempe toewoeto, ba tope'ala-ala ira Oeë Ala. Nde wineweoeto sompo oleo mokomengkaao aroato; anoe pinaoeto, anoe inanggato, anoe ininito, peleloeno karoeto ka kaeto loewoeno inso koa i aroato; ba moleo aroato; asalakono moleo pepaoeto, sintoewoeto ka walito, tamoako pesombato ndi ondae Oeë Ala, ta koa mbo'oe moleo. Ba nahi moleo

aroato, asalakono nahi moleo paoeto ba peleloeno koroito, loewoeno nahi moleo.

Anoe pinaoedo Oeë Isa a mpotoendaano toetoeloe andio onaemo: Aroado mia, moleono ka melongkoeno, mengkaa a winewoeno sompo oleo, tamoako pesombano ndi ondae Oeë Ala. Ka do'amba mopokitaa-kita mbo'oe moleono aroado Oeë Ala anoe nahi dobeheo anoe melongkoe. Tedo a inehedo Oeë Ala mokomoleoo aroato ba melongkoe, sine ba motea aroato, asalakono dotadi kita Oeë Ala.

Ndiomo potoendaano toetoeloe pinaoedo Oeë Isa: Rongeo ka koe-paoeakomioe toetoeloeno mia anoe melere. Hinac mia mompaho. Pompahono andio mehano iniino tii a banga nsala. Onaemo wita anoe tedoa motea, domelolandao mia, nahi pewinso inii a laro wita, ka do'amba mehawe manoe-manoe metoengkoeo. Mehano tii a laro watoe, gagi nahi ondalo mata mpaho. Onaemo ka nahi ondalo pehakano pae. Ipoeaio oleo, gagi moleoe, nde nahi moroso toewoeno.

Ka i'amba hinac inii tii a laro lee. Gagi toewoe pae, toewoe mbo'oe lee. Nahi tehine pae atoeoe inangiomoo lee, boetoemo koa lee anoe toewoe, pae mateomo. Mehano inii kona a wita anoe moiko, gagi tedoa tewali pae, nde anoe asa nte'oe pinahono oeëno asa etoemo isowio, mehano nomo poeloe, mehano toloe poeloe. Tompa indi'ai potoendaano toetoeloe andio.

Ntepoesa iramo mia hadio, mpotae iramo ana goeroedo Oeë Isa: „Napi kimento'orio pengkonaano potoendaano toetoeloe anoe pinaoe mioe hieno.” Soemangki ira Oeë Isa: „Tembio ka napi mento'orio? Si monge-monge aroa mioe kana mia anoe momaloe birido. Sine ba napi mento'orio pengkonaano, akoe paoeakomioe. Rongeo: mia anoe mompaho anoe nineekoe hieno, onaemo mia anoe mowawa Toetoeloe ntoemoewoe kana ongkoeë andio, nde Toetoeloe ntoemoewoe koe-dontaio i aroado mia. Wita, onaemo aroado mia anoe roemongeo. Mehano napi pewinso i aroano Toetoeloe nToemoewoe, aiwaomo i Mosa'o oemoninio; onaemo kana inii anoe tii a banga nsala ka domehawe manoe-manoe metoengkoeo. Inii anoe kona a mewatoeano, onae Toetoeloe ntoemoewoe domerongeo mia anoe nahi ondalo pompewowolodo. Mia atoeoe ba dorongeo Toetoeloe ntoemoewoe, dopotae: onae inehekoe, koerongeo menteeno. Sine ndio koa dorongeo tedei, nahi komba donaa nte'oe i aroado, nde ba dompengingisii iramo walido, ba domempasinggiri ira, mo'o'anoedomo, nami do behe mbo'oe me'ala-alao Toetoeloe ntoemoewoe.

Hinac mbo'oe anoe roemongeo Toetoeloedo Oeë Ala, koepotoendaario inii anoe tii i laro lee. Onae mia anoe tedoa lahi mo'oengke doi, ba pangidino, boetoe onae anoe i laronoo, kana wita melee nahi toewoe pae. Anoe pinaoekoe pokotompaano, onaemo mia anoe tekewoi ndi ondae Oeë Ala, tedoa ineheno roemongeo Toetoeloedo. Ba tiimoo i laronoo, ipewowoloo, nahi potolao, nahi tadio, tendeano itondao nte'oe,

moroso pe'inino ndi ondae Oeë Ala. Mia atoeoe koepotoendaario kana wita anoe moiko topompahoakono pae, asalakono gagi, hadio woeano, kana Toetoeloe ntoemoewoe mewoea i laroto. Ndiomo woeano: Mia anoe nami marantekoeda, menaa-naaomo mombalo ba domewewe-oensa'oo walino, sekonopo iwalino ipehohawaomo. Kanandio koa mbo'oe ontae ba mpe'ini kitamo ndi ondae Oeë Ala, mosa'o totadio, moiko to'inio. Onaemo pengkonaano potoendaano toetoeloenoa mia anoe mompaho.

28. Somboeno Potoendaano Toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa.

Ndio mbo'oe potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa: Hinao asa mia mompaho pae a lereno. Wongiomo mpotoeri iramo mia, aiwao-mo mia anoe mosa'o, morawo woeano oeraho a ntonga mpae, nahi domengkitao oemboe lere. Tehine toewoeomo pae, toewoeomo mbo'oe oeraho; domengkohali-haliakonomo ata, onaemo ka domelako mempa-oekono oeëno: „Kana'oempe oeë, inii anoe pinahoto tedoa moiko, sine kimengkitao oeraho koa mehano.” Soemangki oeëno: „Oeraho araoe nahi komba iniito, asalakono rinawono mia anoe mosa'o aroano ndi ongkoeë.” Mesikeno ata atoeoe: „Kami meboetao oeraho atoeoe”. Soemangki oeëno: „Sipo'ari, kasi meboetao oeraho saroe pae. Po'ineeomo ka dotoewoe oeraho ka pae, ba tempono soemowi oeraho topakosio, pae topakosio mbo'oe, pae tonaao a nsi'e, oeraho totoenoeo.”

Potoendaano toetoeloe andio, pengkonaano kanandio: Mia mompaho pae, ondaemo Oeë Isa; leredo Oeë Isa, onaemo asa wawontolino andio. Anoe nineeako pae, onaemo mia anoe koemekewoi ira Oeë Ala; anoe nineeako oeraho, onaemo mia anoe toemadi ira Oeë Ala. Mia anoe morawo oeraho, onaemo i Mosa'o, nde inaa atano i tongado mia anoe moiko, ka imosa'o koa toewoedo. Anoe nineedo Oeë Isa tempono ka isinowi, onaemo pokotompaano wawontolino. Nde kanandio dopotae Oeë Ala: „Po'ineeomo ka domentoeoe mia anoe mosa'o ka mia anoe moiko, hawe i pokotompaano wawontolino, ka i'amba tinia. Anoe koemekewoi ira Oeë Ala, onae ta mo'ia i soeroega; anoe mosa'o onae ta mo'ia a api langkai.

Dopotae mbo'oe Oeë Isa: „Mia anoe koemekewoi ira Oeë Ala, onae kana mia anoe mongkeke wita a ntonga lereno, iwoliteo wita, ikitao woelaa hadio anoe tinakono mia indi'oepoea; ranta ka imate nahi paeoeko ira mia, onae ka nami hina mia anoe toemo'orio. Mansano hoemaweo mia atoeoe woelaa anoe i larono wita, tedoa mawongko aroano, sine nahi alao woelaa atoeoe, nde nahi komba ia witano onaeno. Onaemo ka inaa woelaa atoeoe a mpo'iangano ka ilako oemasao loewoenoa sangkano: ambaeno, sawoenoa i'asao loewoe ka ipoko'olio koa

wita atoeoe, nde potaeno aroano: Maoepo koe'asao loewoe sangkakoe, nahi akoe pe'o'ole, nde tedoa koekekewoio woelaa atoeoe. Dopotae Oeë Isa: Ba oeto'orio ntoe'oe Toetoeloe ntoemoewoe, asalakono nami kome'o'oleakono anoe kinekewoimoe indi'oepoea; boetoe anoe kinekewoimoe ka ipo'iamo Toetoeloe ntoemoewoe i laromoe."

Asa mbo'oe potoendaano toetoeloe, anoe pinaoedo Oeë Isa: Hinao asa mia anoe pande mongkita motiara. Mo'oengka mia atoeoe motiara anoe tedoa tekosi ka tedoa hadio oline, onae anoe ta inolino. Nahi tehine ipo'oengke, ihaweomo ntoe'oe aasa anoe nahina pengkenano. Langkaino aroano mingki me'oeëo motiara atoeoe, onaemo ka i'asao loewoeno sangkano, onaemo ka i'olio motiara anoe tekosi ntoe'oe, nahi pe'o'oleakono sangkano.

Asa mbo'oe potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa kanandio: Parentado Oeë Ala kana mia anoe moboeani i tahi, boekeomo ka i'amba woatakono ka ibinikio ihino. Ihino boeani atoeoe hadio neeno, sine ihino koa loewoe tahi, mehano moiko tokaano, mehano nahina toedoen. Ibinikio mia mebooe atoeoe boeno, anoe moiko i'alao, anoe mosa'oitadio. Nahi komba mbo'oe soesoea i pokotompao koa wawontolino. Nde mia i parentado Oeë Ala kana ihino boeani, mehano inala, mehano tinadi. Malaekado Oeë Ala ta monsoea ira mia; anoe koemekewoi ira Oeë Ala, onae dopotoewoeo onitoeno, anoe nahi kekewoi ira, onae dotadio.

29. Pebangkado Oeë Isa i Rano Galilea.

Toewoedo Oeë Isa nahi komba boetoe pe'etoedo dopehohawa ira; loewoeno mia anoe hawe ndi ondae dopepaoeakono. Anoe mapari aroano dopopaoeakono mopoeteno aroado Oeë Ala ndi ontae mia ka imonongko aroano. Anoe mahaki dopokotompao hakino. Sine loewoeno atoeoe mokomokendo ira Oeë Isa. Mehano kanandio paoeno, mehano soesoea paoeno, nahi dompenaa-naa loemako ndi ondae Oeë Isa. Nahi dobehe Oeë Isa mokoele ira mia, nde tedoa dopehohawa ira. Ba tedoa iramo mokendo Oeë Isa, mekakai iramo ndi ondae Oeë Ala. Nahi tehine ba dopotoeri Oeë Isa.

Pohona dotena ira Oeë Isa ana goeroedo mewewoeo bangsa, nde ira loemako i asatowano rano Galilea mekakai ndi ondae Oeë Ala. Mpe'oela iramo, moiko ntoe'oe domensomba, ranta ka dopotoeri Oeë Isa a bangsa. Nahi tehine mokoraomo bomba, boekeomo oewoi bangsa, tenangi mia meloeme. Ana goeroedo tedoa ira medoito, onaemo ka domewangoe ira Oeë Isa, dompotae: „Oeë, ipewangoe, nami kita mentoewoe.” Mewangoe ira Oeë Isa, dopokotompao oemangi. Ka do'amba paoeako ira ana goeroedo, dopotae: „Kodei lahi pompe'ala-ala mioe

ndi ondae Oeë Ala, anoe oeëno wita ka oewoi." Mengkohali-hali ira ntoe'oe mia atoeoe ka dompotae: Sekonopo oemangi ka bomba dope-'ala-alao paoedo Oeë Isa.

30. Mia mekombe dopokotompao Oeë Isa.

Nahi tehine mehawe iramo i asatowano Oeë Isa ka ana goeroedo, mpetii iramo ka do'amba melako i inia. Napi domehawe i inia, dontepotowoakonomo asa mia anoe mekombe, anoe pinewinsokino lahoemoa i larono. Nahi domebeheo oemboe raha ba ipo'ia i inia, nde ba haweakoomo kombeno, mosa'o aroano ka imoroso, ntenangi ira mia sompo oleo. Domempongoeo mia, nahi pe'ala-alao. Onaemo ka ipo'ia a ntombea, nahi behe mesangka.

Da'iaopo ikita ira mia atoeoe Oeë Isa, onaemo ka ipepaoe lahoemoa anoe i larono, ipotae: „Nahi koebeheko, Isa, Anado Oeë Ala, polaimo. si aiwa weweoensa'o akoe.” Mesikeno ira Oeë Isa: „Omoeë isema?” Soemangki lahoemoano mia atoeoe: „Omami Lahoemoa anoe hadio nee mami, nde tedoa kami mehadio.” Oempeda iramo i wiwi rano,

dokitao Oeë Isa boë asa bawaa. Doloearako ira Oeë Isa lahoemoa atoeoe ka downso ira a boë. Mpeloeloe iramo boë mpentoa a rano, mate ira loewoe. Meloeloeomo mia anoe mekariao boë atoeoe loemako paoeakono oeëno motae mateomo boëno. Nahi tehine haweomo oeëno boë, ikitao mia anoe mekombe indi'oepoea moleoomo aroano, mesangkaomo. Mingki koemoeahako ira Oeë Isa, sine nahi sapa, nde ikitao mia anoe mekombe dopokotompaomo. Boetoe loemako ndi ondae Oeë Isa, ka ipotae: „Ipekoelemo, medoito kami.”

Mpe'oela iramo mbo'oe Oeë Isa ka ana goeroedo, itonda iramo mia anoe tompaomo kombeno. Soemangki ira Oeë Isa: „Si tonda akoe, pekoelemo a mpe'etoemoe ka oepaoeako ira mia atoeoe mopoeteno aroado Oeë Ala ndi omoeë.”

Mekoeleomo mia atoeoe, mpebangka iramo Oeë Isa ka ana goeroedo; tehine mensaki iramo.

31. Ana beine mate dopotoewoeo Oeë Isa.

Hawedo andio domentotowo iramo mia hadio. Tehineomo dome'e-ema ira mia atoeoe ka do'amba hawe. Hinao mbo'oe mia anoe mompekaria langgara i Kapenaoe, i Jairoe neeno. Mia atoeoe aiwa oemoengke ira Oeë Isa; oempedaomo menggolontoe i arodo, ipotae: „Oeë, ipehohawao anakoe mahaki, bara'oera imate te'ingka.” Mopoete aroado Oeë Isa, onaemo ka dolako i rahano i Jairoe; tedeimo koa nahi dopokompelempa, nde tedoa hadio mia.

Kontongaado mpelempa mewolili ira Oeë Isa ka dopesikeno: „Isema oeminio lembakoe?” Mengingisi i Petoeroe, ipotae: „Tembio ka ipesikeno kanandio, Oeë? Nde omioe domentikoe komioe mia hadio.” Soemangki ira Oeë Isa: „Nahi komba mia anoe toemikoe akoe nineekoe, sine hinao mia anoe me'inongakono oeminio lembakoe, nde morosokoe tetadiomo mehano.” Soemangki asa beine: „Si tekoedaakoene, Oeë, koepe'inongakonomo ntoe'oe me'ini a lemba mioe, nde tedoa akoe mahaki. Hopoeloemo ka roea nta'oe koepo'oengke pakoelino, nahi tompa, ba te'opia doikoe tetadi a nsando, sine nahi koemadoo. Onaemo ka koepotae: Akoe loemako ndi ondae Oeë Isa, sine ndio komioe dopobo'i komioe mia, gagi nahi koetaha toemotala komioe. Onaemo ka koe'oempedaakomioe ka koe'anggao lemba mioe, onaemo ka koemadoo. Kasi komba itekoeda.” Soemangki ira Oeë Isa: „Moroso aroamoe me'ala-ala ira Oeë Ala, nde morosokoe anoe inso ndi ondae Oeë Ala, melimbaomo ndi omoeë mehano, onaemo ka oemadoo. Oende-oende iramo Oeë Ala anoe mokomadooko.”

Oemari iramo mepaoe kanandio, motilalo iramo Oeë Isa i rahani Jairoe. Oempeda iramo i raha aiwaomo oemboe raha toemotowoo i

Jairoe, ipotae: „Maoepo simo poboira Oeë Isa, nde anamoe mateomo.” Dorongeomo Oeë Isa paoeno mia atoeoe, onaemo ka dopewolili ndi Jairoe, dopotae: „Si doito aroamoe, pe'ala-ala akoemo.” Hawe iramo i rahani Jairoe, nahi do'eheako ira mia hadio mpewinso a bolongko, boetoe ana goeroedo otoloe ira, i Petoeroe, i Johane, i Jakoboe, saroe ineno ka amano nana'ote anoe mate. Mohoho ngangado mia anoe mpebee, onaemo ka dopotae Oeë Isa: „Si mpebee, nahi komba mate,

ndio koa motoeri.” Dompengingisii iramo mia atoeoe Oeë Isa, nde manasa nana'ote atoeoe mateomo. Loemako iramo Oeë Isa a mia mate ka do'inio kaeno, dopotae: „Pewangoemo anakoe.” Toewoeomo ntoe'oe nana'ote atoeoe, dopotae Oeë Isa: „Pakao.” Tedoa ira kohali-hali i Jairoe ka kombiano. Nahi do'eheako ira Oeë Isa ba domempaoeako ira walido anoe winewoedo atoeoe.

32. Ondae Oeë Isa i inia Nasare.

Pelempado Oeë Isa i wita Galilea mowawa Toetoeloe ntoemoewoe, hawe iramo mbo'oe i inia Nasare, inia po'iangado da dokode-kodei. I oleo minggoe loemako iramo Oeë Isa a langgara saroe mia i inia atoeoe ira mobasa Woentado Oeë Ala, ira mesomba ndi ondae Oeë Ala, mowawa Toetoeloe ntoemoewoe.

Ntepoempoe iramo mia, mentade iramo Oeë Isa i tongado mia mpe-ntoro, mo'ema ira woenta, ira mobasaako ira mia. Dowee iramo woenta oliwino nabi Jesaja. Dowileomo woenta atoeoe ka dopobasa kanandio paoeno: „Penaado Oeë Ala koewawao i larokoe, nde dopotoro akoemo Oeë Ala wawaako ira mia mongkokolaro Lele moiko; dotena akoe paoeakono mia tinawa ta tola, mia morawoe ta molino matano, akoe motola ira mia rinako, akoe paoeo tempono pompehohawado Oeë Ala.”

Oemariomo dobasao, donaaomo Oeë Isa woenta atoeoe ka do'amba mentoro montoetoeloe. Marasai tedei dorongeo Oeë Isa mepaoeako ira pe'asa iniado indi'oepoea, nde mehano pe'asa ntoewoedo, mehano pe'asa mpepali-palindodo indi'oepoea. Onaemo ka dopotae i larodo: Bara'oera nahi ira mpe'ala-ala akoe mia atoeoe. Sine to Nasare atoeoe asalakono akoe paoeako ira Toetoeloe ntoemoewoe ndada, bara'oera nahi dompe'ala-alao, sine akoemo paoeo.

Montoetoeloe iramo ntoe'oe Oeë Isa, dopotae: „Oleo andio do'ihiiomo Oeë Ala oliwino nabi Jesaja, nde ongkoeëmo anoe dopotoro akoe Oeë Ala paoeako ira mia paoedo Oeë Ala, anoe binoeri a Woentado anoe koepobasaakomioe hieno, mokomoleoo aroado mia ka mokorosoo aroado mia anoe masoesa ka oemoninio halado mia. Sine si mempaoeakoene kana potaeno powadi: Sando pakoelio koroimoe. Loewoenno anoe wineweoemoe i inia Kapenaœe wewoeakami mamida'a pe'asa iniamoe.”

Mansado merongeo paoedo Oeë Isa mawongkoomo aroado mia i langgara, dompotae: „Paoe andio inehe mami merongeo.” Dosomboeomo Oeë Isa paoedo, dopotae: „Sine koepaoeakomioe: nahina nabi anoe pine'ala-alado pe'asa iniano. Impewowoloomo nabi Elia indi'oepoea. Me'oemolo ira mia i witado andio toloe nta'oe ka nomo woela, sine pe'asa tongkoeno ipo'ineeo; dotena Oeë Ala loemako a beine anoe melahoemoa, onae anoe pinotoewoenno tempono oemolo. Impewowoloo mbo'oe nabi Elisa: hadio mia melowe i witado to Israeli, sine boetoe i Na'ama, tadoelakodo to Samoe, anoe pinokotompano, nahina mia ndi ontæe.” Da'iaopo domerongeo mia a langgara paoedo Oeë Isa andio, mosa'oomo aroado ka dompentade ka domerako ira Oeë Isa ka domeloe-arako ira inso a langgara ka do'amba mewawa ira mia atoeoedo Oeë Isa a ngkorimbino i tompano inia, potaedo ira doemontai ira Oeë Isa ka domate. Sine mewolili ira Oeë Isa loemako, binta ira mia atoeoe.

33. Mia mahaki a oewoi rede dopokomadoo Oeë Isa.

Mpogawe ira to Jahoedi, loemako iramo Oeë Isa i Jeroesale. Gagi pohona melempa ira Oeë Isa i asambalino bente, lako koemita ira mia a oewoi rede. Oewoi atoeoe kana oembele roepano, ntepopohona domengkitao mia motae reede i tongano, nde ileloeo malaeka. Dompotae mia: Mia mahaki anoe mentoa se'eloe, ba tekonai ileloeo malaeka, onae anoe tompa hakino. Domewangoeomo mia raha langkai ira'ai, anoe olima bolongkono; boekeomo raha atoeoe, nde tedoa hadio mia anoe mahaki, anoe oeme'ema ba ilineloea oewoi atoeoe. Rae ira mia loeka, mia melowe, mia anoe mate iano, mia anoe morawoe.

Pelempado Oeë Isa i laro raha atoeoe, dokitao asa mia anoe toloe poeloemo ka oaloe nta'oe imahaki. Onaemo ka dosikenoo Oeë Isa: „Inehemoe baemadoo?” Soemangki mia mahaki: „Inehekoe ntoe'oe, Oeë, sine nahina anoe boekoe wawa akoe, ba redeomo oewoi. Akoe loemakoako ongkoeëkoe, nahi koepokolako, nde tedoa mahaki koroi-koe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Pentade, po'ahao oempeomoe ka pa'oeleamoe, ka oelako i rahamoe.” Da'iaopo irongeo mia mahaki atoeoe paoedo Oeë Isa, lie-lie mentade, nde morosoomo irongeo. Onaemo ka i'alao pa'oeleano ka ipaloeloeo oempeono ka ilako. Pelempano andio loemako i Raha mpesombaa, lako mopokitaakono sando mpesomba tompano koroino.

Da'iaopo ipewinso i inia, ntepotowo iramo ka mia; domengkoeahakono mia, dompotae: „Oepali ba topompo'aha oempeo i oleo minggoe.” Soemangki mia anoe madoomo: „Anoe mokomadoo akoe, onae anoe toemena akoe po'ahao oempeokoe.” Mesikeno mia anoe pepaoe-paoeno: „Isema anoe mokomadooko?” Soemangki mia atoeoe: „Nahi koeto'orio,” nde nahi to'orio mia atoeoe motae ondae Oeë Isa. Mensoea iramo mia atoeoe, mia anoe tompaomo hakino loemako a Raha mpesombaa. Nahi tehine hawe iramo mbo'oe Oeë Isa itoe'ai, tepohawe ira ka mia anoe madoomo atoeoe, onaemo ka dopaoeakono: „Ndikomo madookomo, kasi komba mbo'oe oetehala ndi ondae Oeë Ala, temoiko kasi aloeko mbo'oe anoe mosa'o.” Da'iaopo imoleo aroano mia atoeoe motae ondae Oeë Isa anoe mokomadoo, onaemo ka ilako paoeako ira to Jahoedi. Onaemo ka dompo'oengke sala to Jahoedi ira doemontai ira Oeë Isa, nde dompotae: „Nahi dopokomorosoo Oeë Isa gaoe mpominggoe”. Nahi domemawongkoakono pompehohawado Oeë Isa a mpe'asa nto Jahoedido, kodei aroado ndi ondae Oeë Isa anoe tedoa moleo aroado.

34. Mia lima nsowoe ira dopaka ira Oeë Isa.

Po'ai-iado Oeë Isa i Kapenaoe sompo oleo domehawe mia i rahado. Anoe marasai dorongeo, anoe mahaki ira, hawe ira ndi ondae Oeë Isa,

nde domento'orio: paoedo Oeë Isa anoe mokomonongkoo aroado ka anoe mokotompao hakido. Sine ondae Oeë Isa andio mararoe nahi dopokompongkaa, nahi dopokompotoeri, nahi dopokompekakai ndi ondae Oeë Ala, nde tedoa hadio mia anoe soemosaelo ira. Onaemo ka dopaoeako ira ana goeroedo, dopotae: „Imeweweeo bangka, nde kita melako i asatowano rano, inehekoe mo'ia-ia a wita anoe nahinaano mia.” Me'oela iramo Oeë Isa ka dompebangka. Tehine mensaki iramo, mpetii iramo, moikomo aroado Oeë Isa mekakai ndi ondae Oeë Ala, nde nami hina mia anoe soemosaelo ira.

Sine domengkitao koa mia hadio petiido, onaemo ka dome'oengke ira Oeë Isa ira'ai. Mpewita iramo ka domelako oemoengke ira Oeë Isa, tehine domehawe ira ntoe'oe Oeë Isa. Tedoaomo hadio mia anoe tepoempoe ndi ondae Oeë Isa. Sine nahi dotena ira ka dompekoele mia atoeoe: maepo dopolaiako ira mia hadio, sine mansa ira mehawe oemoengke ira. Anoe mahaki dopokomadoo, anoe ineheno moronge

toetoeloe, dopontoetoeloeakono. Tenggoli ondaloomo oleo kontongaado montoetoeloe Oeë Isa, nami doto'orio motae ta wongi. Onaemo ka dompepaoe ana goeroedo motae: „Ipenaa-naamo montoetoeloe, itena

iramo mia hadio ka dompekoele, nde tamo soemoo oleo, memokoninggo ira." Soemangki ira Oeë Isa: „Naahi, ontae kita paka ira." Soemangki ira ana goeroedo: „Nahi kita mokopaka ira, nde kaangato tedeimo koa, boetoe roti lima botoli ka booe oroea." Soemangki ira Oeë Isa: „Wawao ramai." Ka do'amba paoeako ira mia hadio: „Impentoro temoiko." Do'alaomo Oeë Isa roti lima botoli ka booe oroea ka dopentomboe ka dopekakai ndi ondae Oeë Ala. Oemari atoeoe dosibaomo Oeë Isa roti ka booe ka do'amba toemena ira ana goeroedo toemiaako ira mia hadio. Mpongkaa iramo mia, memowohi ira, nahi ranta pingko anoe domentiniaako. Dotena ira Oeë Isa ana goeroedo, dopotae: „Imeroeroeo toreano, kasi tetadi mpena kaanga." Domeroeroeomo toreano, boekeomo baki hopoeloe ka oroea. Doano mia anoe pinakado Oeë Isa lima nsowoe tama, beine ka nana'ote nahi dinoa. Oemariomo dopaka ira mia hadio atoeoe, dopotae Oeë Isa: „Imelakomo, nde tamo rongga wongi."

Dokitao Oeë Isa motae inehedo mia hadio memokole ira, sine nahi dobehe, potaeno aroado: „Nahi komba onae koehaweako i wawontolino andio paka komioe sompo oleo. Ba onae koa ka imentonda akoe, asalakono nahi komba imengkekewoio Toetoeloe ntoemoewoe, anoe koewawaakomioe, anoe inso ndi ondae Oeë Ala. Kaanga mioe sompo oleo omioe anoe oemoengkeo. Toetoeloe ntoemoewoe ime'oengkeo ndi ongkoeë."

35. Pelempado Oeë Isa i wawono Rano.

Melako iramo mia hadio, dotena iramo mbo'oe Oeë Isa ana goeroedo ka domelako mbo'oe, dopotae: „Impekoele ka imewawao bangsa, ongkoeë akoe mo'ia-ia asa-asakoe ari." Melako iramo ntoe'oe mia atoeoedo mewawao bangsa. Mo'ia-ia iramo Oeë Isa asa-asado. Penaa-naado andio boetoe mekakai ndi ondae Oeë Ala, nde dopaoeo Oeë Isa loewoeno anoe domapariakono sompo oleo. Onaemo moroso anoe domorosoako Oeë Isa.

Pebangkado ana goeroedo nahi gagi lahi, nde itotowo ira oemangi. Tehineomo iwongi da a rano bangkado, boetoe konggoli-nggoli, nahi tebose. Teda ntoe'oe mebomba, nahi moiko ba dompebose. Marasai domerongeo mia atoeoe, potaedo ira me'e'ema meene, nde bara'oera tamo menaa-naa bomba. Kontongaano andio montindoeloe iramo Oeë Isa inso i wawontoroekoeno. Tii iramo i wiwi rano melempa iramo Oeë Isa a oewoi, loemako oemoengke ira ana goeroedo, nde doto'orio maparido mia atoeoe, iroempa ira bomba. Oempeda iramo a bangsa domengkitao ana goeroedo hinao mia anoe melempa a wawo oewoi, domehalao, nde da wongi. Onaemo ka dompeboo-booli mia atoeoe, nde teda ira medoito. Dompotae: „Ramaiomo onitoe. Polai, polai, si ala kami." Onaemo ka dokoeahako ira Oeë Isa ana goeroedo, dopotae:

„Hapa imedoitaoko? Ongkoeëmo andio hawe ndi omioe.” Mo’o’anoedomo ana goeroe, dompotae: „Tedeipo tosaari ira Oeë Isa kana nami tokekewoi ira.”

Onaemo ka isangki i Petoeroe: „Ba omioemo Oeë, akoe toemotowo komioe, sine ka omioe koa anoe toemena akoe melempa i wawono oewoi.” Soemangki ira Oeë Isa: „Aiwamo.” Metii i Petoeroe, tii a oewoi ka ipelempa. Napi olai ipelempa inangiomomo doitonono, nami pe’ala-alao

paoedo Oeë Isa, boetoe mokorano oemangi ka mokorano bomba idoitakono. Irongeo i Petoeroe motae koloa-loanenomo i larono oewoi, onaemo ka ibooli ira Oeë Isa, ipotae: „Oeë, iwoeatako akoe, nde akoe mo’opo.” Do’inio Oeë Isa kaeni Petoeroe ka dowoeatakono, ka do’amba mepaoeakono: „Omoeë nahi langkai pompe’ala-alamoe ndi ongkoeë, hapa oedoitoako ba ndio akoe koa?” Me’oela iramo Oeë Isa ka ana goeroedo; mpe’oela iramo nami mebomba, tompaomo oemangi, nami tehine mensaki iramo mia atoeoe.

36. Pepaoedo Oeë Isa ka beine nTo Kanani.

Melempa iramo mbo'oe Oeë Isa ka ana goeroedo i witado to Galilae. Tehine hawe iramo i asambalino tidado to Jahoedi ka to Kanani, dolaloomo tida wita atoeoe hawe i witado to Kanani. Mia atoeoe soe-soea witado, nahi komba to Jahoedi, nahi domesintoewoeako ira mia atoeoe to Jahoedi, nde mia atoeoe mia mpelahoemoa. Potaeno aroado Oeë Isa, nahi ira mosabao pabawado ira'ai, nde nahi ira mpe'ala-alao pabawado Oeë Isa atoeoe nine inso ndi ondae Oeë Ala; nde nahi domento'ori ira Oeë Ala, asalakono ira mpotae: „Hinao tinangkido Oeë Isa ka dopokoweweeo koa anoe nahi dompokoweweeo mia.”

Pelempado andio hinao asa beine anoe meboo-booli i boengkoedo Oeë Isa, ipotae: „Oeë, ipehohawa akoe, anakoe ipewinsokio lahoemoa, tedoa marasai irongeo.” Tehineomo ipebooli, nahi dosangkio Oeë Isa, ndiomo koa dopo'ineeo. Sine beine atoeoe nahi penaa-naa mebooli. Tehine mewolili iramo Oeë Isa ka dopaoekono beine atoeoe: „Ongkoeë tinenado Oeë Ala, sine a nto Jahoedi koa, nahi komba a mia soesoea. Ba koepokomengkaao pabawakoe a mia soesoea, asalakono nahi mentee, kana kinaano nana'ote koe'alao ka koeweeakono dahoe.” Soemangki beine atoeoe: „Mentee, Oeë, ninee mioe, sine ba mowohiomo nana'ote, toreano toweeomo dahoe. Langkai pabawa mioe anoe kinitado to Jahoedi, ongkoeë inehekoe ngkoeda mongkita tedei.” Soemangki ira Oeë Isa: „Langkai pompe'ala-alamoe ndi ongkoeë ka imentee sangkimoe. Lakomo i rahamoe, anamoe tompaomo.” Loemakoomo beine atoeoe, hawe i raha, ikitao anano tompaomo. Poe'oenoko ka dopokotompao Oeë Isa, nde dokitao aroano beine atoeoe nine nahi rongamoloesa, moroso aroano me'ala-ala ira Oeë Isa.

37. Ondae Oeë Isa a ntoroekoeno ka nabi oroea ira.

Nahi tehine insono ira'ai dosikeno iramo Oeë Isa ana goeroedo: „Kana'oempe potaedo mia hadio kona ndi ongkoeë andio?” Soemangki ira ana goeroedo: „Pepaoedo mia hadio nahi tepakosi; mehano potaedo omioe i Johane, anoe pinepateno i Herode, wali toewoe. Mehano mpotae: asa nabi anoe mate indi'oepoea ka iwali toewoe, i Elia, ba isema.” Mesikeno ira mbo'oe Oeë Isa: „Omioe, kana'oempe potae mioe?” Soemangki i Petoeroe: „Omioe Oeë Isa, i Masehi, Anado Oeë Ala.” Soemangki ira Oeë Isa: „Mentee nineemoe, ongkoeëmo ntoe'oe anado Oeë Ala, anoe dinandido a mia nse'eloe. Sine ongkoeë ira meweweoensa'okoe mia ka do'amba mentadi akoe, ira merako akoe pandita ka goeroe ka sando mpesomba ka do'amba mpepate akoe. Kotoloe oleono insokoe mate, akoe wali mewangoe. Onaemo ka koepaoekomioe: mia

anoe ineheno toemonda akoe, si pompelangka-langkai. Nde mia anoe mo'oengke penaa ondaoe, asalakono ta tetadi penaano i akera. Sine mia anoe nahi doito ta mate ka boetoe ndi ongkoeë pomperorohiano, asalakono dopekariao Oeë Ala penaano. Hapa ntoe'oe toedoeno mia anoe me'oera i wawontolino andio, sine tetadi onitoeno i akera?"

Sangkino i Petoeroe motae „omioe Oeë Isa i Masehi” pengkonaano: omioe Oeë Isa anoe pinotoro gagi sando anoe moiko a ntoewoeto sompo oleo, anoe tomentonda ira, anoe tompe'ala-ala ira, anoe tokekewoi ira. Onaemo ka ihina neeto ontae, anoe toemonda ira Oeë Isa: Mia Masehi. Mehano mia mpotae: Mia sarani, ba topoko'oepoeo: Mia Nasarani, pengkonaano: mia inso i inia Nasare, inia po'iangado Oeë Isa indi-oepoea.

Inomo insodo mekoele i witado to Kanani, morake iramo Oeë Isa a ntoroekoeno asa, ira mekakai ndi ondae Oeë Ala, otoloe ira ana goeroedo

walido: i Petoeroe, i Johane, i Jakoboe. Sawi iramo a ntoroekoeno, mekakai iramo Oeë Isa ndi ondae Oeë Ala; kontongaano andio dome-ngkitao ana goeroedo motae soesoeaomo roepado Oeë Isa, nami

mengkena indi'oepeoa, sangkado tedoa mopoete. Domengkitao mbo'oe mia atoeoe oroea ira mia i horido Oeë Isa patimbali, Oeë Isa i tongano, aasa nabi Moesa, aasa nabi Elia, mangkilo loewoe roepado ka koroido. Nabi oroea ira atoeoe mpepaoe-paoe ira ka ondae Oeë Isa.

Mengkohali-hali iramo ana goeroe anoe otoloe ira atoeoe, nde domengkita ira Oeë Isa nine tedoamo ntoe'oe tekosi. Ondae nabi Moesa ka nabi Elia ondaemo nabi anoe tedoa langkai toewoedo, sine ondae Oeë Isa i tongano pentadeado, nde ondae anoe langkai a mia anoe otoloe ira andio. Sine tekosido Oeë Isa anoe kinitado ana goeroedo ta koa ronga tetadi, onaemo ka ipotae i Petoeroe: „Oeë, moiko ntoe'oe nde mendio kamimo ka kimpowewoeakomioe nte'o'asa mioe laika.” Nahi mentee pinaeno i Petoeroe atoeoe, nde ndiomo koa mepaoe mpena, potaeno aroano: Kasi ronga pingko tekosido Oeë Isa. Hinaano ronga koa pingko ntoe'oe, nde hinao seroe anoe toemoetoewi ira Oeë Isa ka nabi oroea ira atoeoe.

Mpetoeoendoe ira ana goeroedo ka dompesomba, tedoa doito aroado. Kontongaado andio domerongeomo ana goeroe ngangado Oeë Ala a nseroe atoeoe, kanandio: „Ndiomo anakoe anoe kinekewoikoe, onae imentondao.” Pingkoomo seroe, onaemo ka domengkita ira Oeë Isa asa-asadomo koa. Komino iramo ana goeroe atoeoe, nahi dopaoeako ira mia anoe kinitado i wawono toroekoeno atoeoe.

38. Nana'ote anoe mate woela dopokotompao Oeë Isa,

Montindoeloe iramo Oeë Isa ka ana goeroedo anoe otoloe ira, tii i lembono, dohawe ira ana goeroedo anoe binintado. Domengkita iramo mia atoeoe motae, ramai iramo Oeë Isa, onaemo ka dompenaa-naa mpepaoe. Onaemo ka isangki asa mia, ipotae: „Oeë, ndiomo anakoe ipewinsokio lahoemoa. Ba haweakoomo tebangkoe, meweere ngangano. Nahi tehine tokitao kana ta ronga mate, tebine ka i'amba taka Potaeno aroakoe: akoe wawaakomioe. Nde nahi koehawe komioe, onaemo ka koepaoeako ira ana goeroe mioe, sine nahi dompokoloearakono lahoemoa i laroni atoeoe.” Ka nahi dompokoloearakono ana goeroe lahoemoa atoeoe, nde dompotae: „Naahi dondio koa Oeë Isa.” Onaemo ka dopewolili Oeë Isa a ana goeroedo, dopotae: „Ba impe'ala-ala akoe ntoe'oe, maoepo nahi koendio, asalakono komioe mpokosaboo pabawakoe.” Ka do'amba paoeakono amano nana'ote: „Wawao ramai anamoe.” Iwawaomo ntoe'oe anano i arodo Oeë Isa; da'iaopo dotepo'aro ka ondae Oeë Isa haweakoomo lahoemoano, tebangkoe nana'ote atoeoe, meweere ngangano. Mesikeno ira Oeë Isa: „Tehinemo ke imahaki?” Soemangki amano nana'ote: „Da ikode-kodei anakoe andio lano kanandiomo; ba mopoete aroa mioe ka ipehohawao.”

Soemangki ira Oeë Isa: „Sangkadio oepe'ala-ala akoe ka koe'amba mehohawao anamoe.” Mekakai amano nana'ote, ipotae: „Koepe'ala-ala komioe, Oeë, ipokomorosoo aroakoe ka imoleo pompe'ala-alakoe.” Dokitao Oeë Isa motae bobotoliomo aroano mia atoeoe, onaemo ka dopaoeakono lahoemoa: „Bintao nana'ote andio.” Tebangkoe nana'ote, meboobooli, ibintaomo lahoemoa, malimpoe, kanaomo mia mate. Do'inio Oeë Isa kaeno ka dowangoeo ka do'amba loemako ka amano.

Loemako iramo mia atoeoe mpesikeno iramo ana goeroedo: „Tembio ka nahi kimpokotambao lahoemoa atoeoe?” Soemangki ira Oeë Isa: „Nde nahi moroso aroa mioe ndi ondae Oeë Ala, nde boetoe pabawado Oeë Ala anoe mokotompao hakino mia.”

39. Potoendaano Toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa.

Pohona dokita ira Oeë Isa ana goeroedo nine mpe'oe'oea ira, onaemo ka dopesikeno Oeë Isa: „Hapa impe'oe'oeaako?” Mesangki ira ana goeroedo: „Ka kimp'e'oe'oea andio, nde mpepaoe-paoe kami ba kana'oempe toewoe mami, ba isema anoe langkai toewoenon di omami andio?”

Do'alaomo Oeë Isa nana'ote ka donaa i tongado ana goeroedo, dopotae: „Tembio ka impe'oe'oeaakono langkaino toewoe mioe? Kitao nana'ote andio, anoe nahi ponto'ori mompelangka-langkai. Onaemo ka koepaoeakomioe: Ba isema anoe kana aroano nana'ote andio aroano, onaemo anoe langkai i arodo Oeë Ala.”

Ontae mia halato ndi ondae Oeë Ala tedoa hadio, nahi moiko mia anoe tehala ba ipompelangka-langkai. Nde mia tehala kana mia anoe mepasoea, nahi moiko ba ipompelangka-langkai a mpepasoeaano. Onaemo mbo'oe dopaoeakita Oeë Isa a mpotoendaano toetoeloe. Kalandio dopotae: Hinao mia mepasoea a mokoleno, tedoa hadio pasoeano, asa madala ringgi. Mia atoeoe dosingao mokole, dopotae: „Owahiomo pasoeamoe.” Soemangki mia atoeoe: „Oeë, ongkoeë nahina doikoe, sine ba inehe mioe ka i'e'ema ari, asalakono akoe koa mo'oengke owahino.” Soemangki mokole: „Nahi komba komohawe, pasoeamoe hadio lahi, sine mepepehohawako ndi ongkoeë, akoemo ntoe'oe mehohawako, nami akoe mo'ema doi. Lako i rahamoe, nami oepepasoea.” Tedoa ntoe'oe mawongko aroano mia atoeoe, nami hadio paoeno. Tehine ka i'amba mepaoe, ipotae: Mopoete ntoe'oe aroa mioe ndi ongkoeë, ranta ka koemate, nahi akoe menaa-naa koemekewoi komioe.”

Mekoele mia atoeoe i rahano; kontongaano a nsala tepotowo ira ka mia anoe mepasoea ndi onae hopoeloe ringgi. Onaemo ka ipokontetoro, ipotae: „E'ema akoe ari ka koepaoeakomoe.” Soemangki mia

atoeoe: „Maoepo nahi oesinga akoe, asalakono nahi koekoloepeo pasoeakoe. Ba mopoete aroamoe e'ema ari ka koepo'oengkeakomoe.” Sine nahi mopoete aroano mia pepasoeaano atoeoe. Ipotae: „Nahi koepe'ala-alao, asalakono akoe koa oememao, ndi akoe koa me'atako.” Irongeomo mokole gaoeno mia anoe pinehohawano indi'oepoea. Nahi eheo mokole, onaemo ka ipepepoboio ka ipotaeakono: „Mosa'oko roe-makoo walimoe, anoe tedei pasoeano ndi omoeë. Omoeë koepehohawako indi'oepoea, pasoeamoe tedoa hadio, walimoe anoe tedei pasoeano ndi omoeë nahoe pehohawao. Gagi akoe koa kongko oememao pasoeamoe ndi ongkoeë; ba oemariomo oe'owahio ka koe'amba menaa-naa me'atako.”

Ontae mia anoe tehala kami ndi ondae Oeë Ala, dopotoendaari kami Oeë Isa kana mia anoe asa madala ringgi pasoeano. Ba ontae koa mia nahi kita moko'owahio pasoea anoe langkai atoeoe. Boetoe pompehohawado Oeë Ala ka ite'onini halato anoe hadio. Ba onae tomerongeo, asalakono ba itehala walito ndi ontae, nahi kita mosa'oakono, nde maoepo te'opia halado mia ndi ontae, asalakono nahi ta mengkena halato ndi ondae Oeë Ala, nde halato a walito kana koa hopoeloe ringgi, ka halato ndi ondae Oeë Ala kana ringgi asa madala.

Onaemo ka dopotae Oeë Isa: nahi ira oemoniakita Oeë Ala halato, ba nahi mopoete aroato a walito anoe tehala ndi ontae.

40. Somboeno Potoendaano Toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa.

Pohona hinao asa pandita hawe ndi ondae Oeë Isa mesikeno: „Kana'oempe ongkoeë, Oeë, akoe mombio ka dopotoewoeo koa Oeë Ala onitoeke, ba mate akoemo te'oepoea?” Soemangki ira Oeë Isa: „Kana'oempe potaeno Woentado Oeë Ala?” Soemangki pandita atoeoe: „Potaeno Woentado Oeë Ala: Kekewoi iramo Oeëmo anoe nditahane, pokobobotolio aroamoe, pokomopoeteo ntoe'oe ndi ondae Oeë Ala. Asa mbo'oe: Pehohawa ira walimoe kana koroimoe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Mentee nineemoe, tondaomo, asalakono dopotoewoeo Oeë Ala onitoemoe i soeroega.”

Sine pandita atoeoe nahi komba komino, nde potaeno aroano: Kasi koetenangi. Onaemo ka isangki paoedo Oeë Isa ipotae: „Isema pe'asa miakoe anoe akoe mehohawao kana koroikoe?” Soemangki ira Oeë Isa: „Ba onae oepesikenoakono, akoe paeakomoe asa potoendaano toetoeloe, rongeo: Hinao asa mia anoe melakopi; haweomo i tompaano, mekoeleomo, tedoa hadio sangka winawano. Melempaomo, kontongaano melempa domeboengkaomo mia anoe lambaha, domentoendoehio,

domebelaio, lioe-lioe malimpoe, ka do'amba me'alao sangkano. Dompotae mia anoe lambaha atoeoe mateomo, onaemo ka domebintao, sekonopo io sangkano i koroino dome'alao. Sine nahi komba mate, da hinao penaano tedei.

Tehi-tehine telaloomo to Jahoedi asa mia, sando mpesomba ndi ondae Oeë Ala, ikitao mia malimpoe atoeoe kolambe-lambeomo. Telalono andio nahi boekoe tetoro koemita-kitao mia atoeoe, potaeno:

Bara'oera maate, nahi koeboekoe oemanggao, mokoboeroekoe. Laloomo mia atoeoe, telaloomo mbo'oe asa to Jahoedi, onae nahi pehohawao mbo'oe, italilio koa, ipotae: Nahi komba pe'etoeokoe ka ndiomo oleo tenggoliomo, akoemo motilalo. Tehine telaloomo to Samaria asa mia, ikitao mia anoe malimpoe atoeoe, onaemo ka ipotae: Looemo mia mahaki wainto. Bara'oera da hinao penaano, akoe lako koemita-kitao. Mettiomo inso a ngara ka ilako a mia anoe mahaki atoeoe, i'anggao koroino, riongeo motae da menaa. Mo'ala pakoeli ka i'a'eakono mobelano mia atoeoe, ka i'amba mo'ala oewoi ka ipopo'inoeakono, moleoomo aroano. Ka i'amba oemalao to Samaria atoeoe hawoe, saloeara,

pasapoe ka lemba, ipoposangkao mia atoeoe, ta wawao i inia. Mentade mia mahaki atoeoe, nahi taka, nahi pokompelempa. Onaemo ka ipoposawio to Samaria mia mahaki atoeoe, onae paeo ngara. Tehine hawe iramo i rahado mia, onaemo ka inaa itoe'ai mia mahaki atoeoe, ipaoeako ira oemboe raha: „Pekariaakoene mia mahaki andio, asalakono akoe koa toemamboko ba mekoele akoemo.”

Oemari iramo mepaoe mesikeno ira Oeë Isa a mpandita atoeoe: „Isema a mia anoe otoloe ira atoeoe, anoe koemekewoi ira Oeë Ala ka pe'asa miano?” Soemangki pandita: „Asalakono to Samaria anoe mehohawao mia mahaki atoeoe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Mentee nineemoe, omoeë ka oekanandio mbo'oe.”

41. Pepaoedo Oeë Isa a beine tehala.

Po'iado i Jeroesale wela ira montoetoele Oeë Isa a Raha mpesombaa sompo oleo. Hadio ntoe'oe mia anoe aiwa momperorongeako, nde moleo i aroado mia nine toetoele anoe pinaoedo Oeë Isa asalakono inso ndi ondae Oeë Ala. Boetoe pandita ka goeroedo to Jahoedi ka sando mpesomba anoe mosa'o aroado ndi ondae Oeë Isa. Ka imosa'o aroado, nde hadio lahi mia anoe toemonda ira Oeë Isa; asa mbo'oe: mararoe dopatoedoe ira Oeë Isa mia hadio, dopotae: „Si pe'ala-ala ira lahi mia araoe, nahi komba Toetoele ntoemoeoe anoe domempaoeakomioe sompo oleo, boetoe pae anoe hinawedo ondaedo, paoedo Oeë Ala domewoenio. Impe'ala-ala akoemo anoe tinenado Oeë Ala, nde ongkoeë po'iangano toetoeleodo.”

Onaemo ka dompo'oengke sala ira doemontai ira Oeë Isa. Pohona domewawao mia atoeoe beine tehala, anoe rinakodo kontongaano moweweoe anoe mosa'o. Hawe iramo domentisoako iramo Oeë Isa beine atoeoe, dompotae: „Ndiomo, Goeroe, beine tehala, domerakoo mia kontongaano moweweoe anoe mosa'o. Potaeno woentani Moesa: anoe kanandio halano, asalakono ta winoenoako watoe. Omioe kana'oempopotae mioe?” Metoeoendoe ira Oeë Isa, nde doto'orio pinewowolodo mia atoeoe. Nde ba motae ira Oeë Isa: „Pepateo mia atoeoe,” ira mpotae: „Sala pae mioe atoeoe, nde ontae to Jahoedi nahi moiko topompate mia, tendeano petoro insi i Roma.” Ba motae ira Oeë Isa: „Kasi pinepate,” asalakono ira mpotae mia atoeoe: „Sala pae mioe, nde ipotae nabi Moesa asalakono ta pinepate.”

Beine atoeoe dokitao Oeë Isa nine mia nahi motea aroano, nde irongeo halano; imasoesaakono. Ka dokitao mbo'oe Oeë Isa motae tama anoe mewawao beine atoeoe hadio anoe tehala, sine nahi domerongeo

halado, nde potaedo: nahi domengkitao mia. Nahi do'eheo Oeë Isa gaoedo mia atoeoe, motaeakono beine atoeoe: mia tehala, mia tehala.

Domengkita ira mia atoeoe Oeë Isa motae nahi dosangki, onaemo ka dowali soemikeno ira: „Kana'oempe paoe mioe?” Soemangki Oeë Isa: „Ba hinao ndi omioe anoe nahina halano, onae anoe woenoo se'eloe.” Mo'o'anoedomo mia atoeoedo, domebintao beine atoeoe, melako ira loewoe. Melako iramo loewoe, onaemo ka dopotae Oeë Isa: „Lakomo, si pokompendoeao halamoe.”

42. Mia bilo dopokotompao Oeë Isa.

Pohona dokitao Oeë Isa mia anoe bilo toemampoe'oe ikode-kodei. Mpesikeno ira ana goeroedo: „Oeë, bara'oera halado mia mota'oeno mia andio ka ibilo, ba halano koa onaeno?” Soemangki ira Oeë Isa: „Nahi komba halano, ba halano mia mota'oeno ka ikanandio, onae koa ka ibilo mia andio ka imengkaa koa pabawado Oeë Ala.”

Oemari ira mepaoe, me'onoei iramo Oeë Isa i wita, onoeido dosalokono wita, gagiomo rege; onaemo dopahihakono matani Bilo. Oemari atoeoe dopotaeakono i Bilo: „Lako pero'oe i oewoi Siloa.” Loemakoomo i Bilo i oewoi Siloa atoeoe ka ipero'oe. Te'oniniomo rege anoe a matano, molinoomo ipemata.

Domengkitao mia a nsala nine molinoomo matano i Bilo, dome nsikenoo: „Isema mokotompao matamoe?” Soemangki i Bilo: „Oeë Isa.” Mpesikeno ira mbo'oe mia atoeoe: „Kana'oempe iwewoeoe?” Soemangki i Bilo: „Me'onoei ira Oeë Isa i wita ka dopowewoeoe rege ka do'amba pahihio matakoe, ka dotena akoe lako mero'oe i oewoi Siloa. Loemako akoe ntoe'oe mero'oe ira'ai; da'iaopo ite'onini rege a matakoe, mengkaaomo koekitao wawontolino.” Mesangki ira mehano: „Kotano koa, nahi komba onae i Bilo, pe'asa roepano koa.” Soemangki i Bilo: „Nahi komba kotakoe, ongkoeë i Bilo sompo oleo.” Mpesikeno ira mbo'oe mia atoeoe: „Isoea iramo Oeë Isa?” Soemangki i Bilo: „Nahi koeto'orio.” Mpesikeno ira mbo'oe mehano: „Isema nineemoe Oeë Isa?” Soemangki i Bilo: „Asalakono Anado Oeë Ala.” Kontongaado mpepaoe kanandio mehawe iramo mbo'oe pandita ka goeroedo to Jahoedi, dompotae: „Nahi mentee paoeno i Bilo atoeoe, nahi komba anado Oeë Ala i Isa atoeoe, mia koa mpena; nahi komba mbo'oe mia anoe moleo aroano, nde nahi pe'ala-alao oleo minggoe.” Mesangki ira mehano: „Sine ta pande i Isa mokotompao mia Bilo, ba nahi moleo aroano?”

Onaemo ka domempoboi ira mia atoeoe ineno ka amano i Bilo,

domensikeno ira: „Onae ke ana mioe i Bilo? Temblio ka imolinomo matano?” Soemangki ira mia atoeoe: „Onaemo atoeoe ana mami, insono hina, nahi kitao laro meene. Kanandio-andio molinomo matano, sine nahi kito'orio ba isema anoe mokomolinoo matano. Imensikenoomo, nde onae nahi komba mia anoe monge-monge kana nana'ote.”

Mpewolili iramo ndi Bilo, dompotae: „Omoeë dopehohawakomo Oeë Ala, nahi komba i Isa anoe mehohawako, nde onae mia tehala.” Soemangki i Bilo: „Potae mioe ondae Oeë Isa mia tehala, ongkoeë potaekoe: Asalakono Anado Oeë Ala, nde ba mia tehala Oeë Isa, asalakono nahi ira toemo'orio mokomolinoo matakoe anoe bilo. Omioe hadio pae mioe, ongkoeë koeto'orio motae indi'oepoea bilo akoe, sine kanandio-andio molinomo matakoe, ka asalakono ondae Oeë Isa anoe mokotompa akoe.”

Mosa'oomo aroado goeroe ka pandita, domerongeo iramo ntenangi, onaemo ka domeboeroroio i Bilo, dompotae: „Polai itoe'ai, nahi kimebeheo paoemoe, omami goeroe, omoeë mia monge-monge sompo oleo.” Loemakoomo i Bilo, tepohawe ira ka ondae Oeë Isa. Dosikenoo Oeë Isa: „Oepe'ala-alao Anado Oeë Ala?” Soemangki i Bilo: „Isema anoe akoe me'ala-alao?” Soemangki Oeë Isa: „Anoe pepae-paoemoe andio.” Mesombaomo i Bilo, ipotae: „Koepe'ala-ala komioe, Oeë, omioe Anado Oeë Ala.”

43. Oeë Isa i inia Betania.

Pelempado Oeë Isa i witado to Jahoedi, mararoe dotetoro i rahano sambe'edo i Betania. Inia atoeoe nahi langkai; nahi komba olai inso i Jeroesale, i apano toroekoeno Keoe lana po'iangano. Ba mokendo ira Oeë Isa tetoro ira a nsambe'edo, i Lasaroe, ka oeaino, i Marita ka i Maria.

Pohona tetoro iramo Oeë Isa i rahado mia atoeoe ka dopetotoka ira. Ipari-pario i Marita monahoe, tedoa hadio roepa anoe wineweoeno, ineheno paka ira temoiko Oeë Isa, nde tedoa ntoe'oe tekewoi aroano i Marita ndi ondae Oeë Isa. Hadio ntoe'oe inanggani Marita ranta nami pokorongeo toetoeloedo Oeë Isa. I Maria tedoa koa mbo'oe tekewoi aroano ndi ondae Oeë Isa, tamoako tedoa ineheno moronge Toetoeloe ntoemoewoe, ranta nami behe binta ira Oeë Isa. Onaemo ka ipotae i Marita: „Oeë, ikitao oeaikoe araoe boetoe mentoro, nahi boekoe moko-wali akoe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Omoeë, Marita, hadio lahi anoe wineweoemoe. Boetoe aasa anoe nahoe oengkeo, onaemo anoe hina-weno i Maria, onae koa ka nami bintao. Omoeë mokoeako lahi mowe-weoe anoe kinaa; moiko koa atoeoe, sine hinao anoe i wawono; onaemo

Toetoeloe ntoemoewoe anoe winawakoe inso ndi ondae Oeë Ala. Oe-
ngkeomo kana i Maria, nde ba oehaweomo nami ta tetadi."

44. Ba kana'oempe mia anoe mekakai ndi ondae Oeë Ala.

Pohona melempa ira Oeë Isa ka ana goeroedo, onaemo ka dopaoeako ira mia atoeoe: „Impo'ia-ia ari, nde akoe motilalo sarai.” Loemako ira Oeë Isa, ola-olai iramo ka dotetoro ka dopekakai ndi ondae Oeë Ala; oemari atoeoe mekoele iramo. Mpesikeno ira ana goeroedo: „Oeë, kana'oempe ba kimpotae ba kimpekakai ndi ondae Oeë Ala?” Soemangki ira Oeë Isa: „Kanandio ba impotae:

Oo Ama mami, anoe mo'ia-ia i soeroega, nee mioe ta pinelang kai; parenta mioe ta hawe ndi omami; songka mioe, anoe gagi i soeroega kanandio koa mbo'oe gagiano i wawontolino. Kaanga mami iwee kami sompo oleo. Ka hala mami i'oniniakami, nde omami nami kimpehalao halado wali mami ndi omami. Ka si ehekono i Mosa'o ba itaroo aroa mami, sine ipoko'olaiakami i Mosa'o.

Nde omioe oeëno parenta ka oeëno pabawa ka oeëno loewoenno anoe

moiko i wawontolino ka i laronso soeroega. Nahina tompaa mioe. Ami."

Mia mekakai ndi ondae Oeë Ala dopotoendaario Oeë Isa asa mia, anoe hawe totokano entonga wongi. Mokoninggo totoka, sine a mia atoeoe nami hina kaanga. Onaemo ka ilako oemboe raha i rahado mia, ipotae: „Ongkoeë wongi andio haweomo totokakoe tedoa mokoninggo, sine nahina anoe kimempakaakono; onaemo ka itedoa mo'o'anoekoe, ka koehawe ndi omoeë, ba mopoete aroamoe powee akoe roti tetoloe botoli kaanga mami." Soemangki sambe'eno: „Si sosaelo akoe, da'iaopo koepotoeri, nami koebehe mewangoe; ndi ira mbo'oe anakoe, ba koebinta ira asalakono ira mpebee." Potaeno aroano, tamo loemako mia mo'ema atoeoe. Sine naahi, kongkono koa mo'ema, tehine ipoweeo koa ntoe'oe roti, nde nami poko'ontoo anoe inemano mia atoeoe.

Dopotae Oeë Isa: „Sekonopo mia anoe nahi mopoete aroano, asalakono ipoweeo koa anoe mo'ema, ba tedoa medada mia atoeoe. Tamoako Oeë Ala anoe langkai pompehohawado ndi ontae mia, asalakono dowee kita anoe inemato, ba mentoedoe koa ndi ontae." Dopotae Oeë Isa: „Ba hinao ndi omioe anoe aiwa anano mo'ema kinaa, ta moweeo watoe? Ba anano mo'ema booe ta moweeo oele? Ba mo'ema soe'oeloei manoe ta moweeo konta? Sekonopo omioe mia nahi kanandio, tamoako ondae Oeë Ala, asalakono dowee kita loewoeno anoe inemato ba hinao koa toedoeni ndi ontae."

45. Potoendaano Toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa.

Mia anoe moleo aroano ndi ondae Oeë Ala, dopotoendaario Oeë Isa ata anoe loemako oeëno. Maoepo i'olai lakoano oeëno, asalakono mokoea aroano mia atoeoe mekariao raha, panongkoo sangkano oeëno, mekaria ira pinotoewoe ka doemagaio lereno. Ba imansa hawe oeëno, nahi komba ta mo'o'anoeno ba doito, naahi. Nde moleo i aroano: nahina anoe mosa'o ba anoe tetadi, nde koepekariaomo i oleo ka wongi. Ata anoe kanandio asalakono i'oende-oendeo oeëno.

Kanatoeoe koa mbo'oe ontae ba do'alaomo Oeë Ala penaato, kita tepohaweako ira Oeë Ala ka topo'ia i arodo. Nde doto'orio loewoe Oeë Ala toewoeto, nahi topokogaoepi ira Oeë Ala. Si mpotae: „Olai po'iangado Oeë Ala, nahi ira koemitao loewoeno anoe winewoeokoe sompo oleo." Doto'orio loewoe Oeë Ala, loewoeno pompewowoloto ka pepaoeto.

Si tomengkena ata anoe goemaoepio oeëno. Potaeno aroano: nahi ira hawe oeë, ba oempedaomo hawedo ka koe'amba paresao sangkado, leredo, pinotoewoedo ka kaangado. Mansa hawe oeëno tempono anoe nahi melaroakono mia atoeoe. Ikitao oeëno ata atoeoe nine nahina anoe inanggano, raha mosa'oomo, pinotoewoe moroengkoeomo, pinopaho mateomo, kaanga tetadiomo. Asalakono itekoedaakono ata atoeoe,

ipotaeakono: „Omoeë koekitako mia moloewe, asalakono nahi akoe mekariako. Nde nami oekita akoe sompo oleo, onae koa ka nahi oetondao songkakoe.”

Ontae kanandio koa mbo'oe, ba tompotae: „Nahi dokita kita Oeë Ala, gagi nahi koepe'ala-ala songkado.” Asalakono ba kanatoeoe, nami dope'ala-ala kita Oeë Ala, nahi ira mokonte'oele kita. Nahi dopotoewoeo Oeë Ala mia anoe nahi moleo aroano ndi ondae Amano anoe nditahane. Bara'oera dopo'ineeo Oeë Ala mia atoeoe, sine tehine do'ala penaano, nahi ta moiko po'iangano.

Dopotae Oeë Isa: „Kana mia anoe mompekaria lereno, hinao asa mpoe'oe taipa. Haweakoomo tempono ta mewoea, sine nahi mewoea. I'e'emaotoloe nta'oepo, nahi ranta mewoea. Onaemo ka ipaoeako ira atano: „Tembio taipa andio toloe nta'oemo nahi ranta mewoea. Ba haweakoomo tempono ka imewoea, poore ka iranta mewoea. Laloeopo toeëhio, mewalono wita tesosaelo mpena.” Soemangki atano: „Siipo ari oeë, i'e'emaotari, totatahio poe'oenoka to'e'emaotempono ka imewoea. Ba napi mewoea, akoemo toemoeëhio.”

Moleono paeodo Oeë Isa, onaemo ka ihina mbo'oe mia anoe mowawa pae ndi ondae Oeë Isa. Pohona haawe asa mia, ipaoeako ira Oeë Isa: „Oeë, ipaoeakono pepaekompokoe ka itiaakamimo sangkano mia mota'oe mami.” Soemangki ira Oeë Isa: „Si mpowawa pae ndi ongkoeë. Nahi komba hadiono sangkano mia ka imoiko toewoedo mia.” Rongeo toetoeloe andio:

Hinao mia mompoli anoe hadio lereno; moiko ntoe'oe gagiano paeno, tedoa hadio. Kontongaado mensowi, motaeomo: „Tedoamo ntoe'oe hadio paekoe, nami ta te'oele a nsi'ekoe. Laloeopo koetatakio ka kowali mowangoe anoe langkai, tehadio ba koepowangoe; boekeomo si'ekoe, nami akoe mokoninggo, nami akoe mate. Ba kanandio akoe mompelangka-langkai, akoe mogawe, mawongkoakono pompolikoe.” Sine dokoeahakono Oeë Ala mia atoeoe, dopotae: „Oo, mia anoe mongemonge ntoe'oe motae: nahi akoe mate; wongimo andio akoe oemalao penaamoe; nahi komba omoeë ko me'oeëo.”

Kanandio koa mbo'oe ba nahi tobehe mewowoloo toewoeano onitoeto.

46. I Lasaroe mate dowali motoewoeo Oeë Isa.

Kotehi-tehineno komosa-mosa'ono aroado mia anoe hinao potorodo ndi ondae Oeë Isa. Dorongemo Oeë Isa motae nahi dompenaa-naamo'oengke sala ka dompokodontai ira koa Oeë Isa, onaemo ka dolako Oeë Isa a ngkorono Jarade, podoloano i Johane mia. Moiko dopo'ia Oeë Isa ira'ai, nami domensosaelo ira mia anoe mosa'o aroano ndi ondae, dowawaomo Toetoeloe ntoemoewoe a mia ira'ai.

Nahi tehine haweomo mia anoe tinenado i Marita ka i Maria inso i inia Betania, mowawa lele ndi ondae Oeë Isa, potaeno: „Mahaki i Lasaroe, sambe'e mioe, anoe tedoa kinekewoi mioe, tedoa ntoe'oe me'i'isei.” Soemangki ira Oeë Isa: „Koeto'oriomo mahakino andio nine nahi ta mateakono, tendeano ka imahaki ka imengkaa pabawado Oeë Ala.”

Mekoeleomo tinena; dopotae ana goeroedo Oeë Isa: „Asalakono kita ronga melako mengkitao i Lasaroe mahaki.” Sine nahi doronga loemako Oeë Isa; tampoela roea wongi ka do'amba paoeako ira ana goeroedo: „Kita melako i Betania.” Soemangki ana goeroedo: „Osi'i Oeë, nde pelempato indi'oepoea i wita Joedea tedeipo imate, dopowoenoakomioe to Jahoedi watoe; kitamo mbo'oe melako?” Soemangki ira Oeë Isa: „Mia anoe melempa ba imeene, nahi ta tetidoe, nde ikitao sala; sine mia anoe melempa ba iwongi, asalakono ta tetidoe, nde nahi kitao sala. Ba nahi koewoeniako ira mia anoe lako winewoeokoe andio, asalakono nahi ira me'onto akoe. Nde anoe koelakoako andio loemako wangoeo i Lasaroe, motoeri.” Soemangki ana goeroedo: „Simo iwangoeo, nde ba motoeri ta tompa mahakino.” Dokitao Oeë Isa motae nahi dome-nto'orio ana goeroedo pengkonaano anoe pinaoedo, onaemo ka dopo-komoleoo paoedo, dopotae: „I Lasaroe mateomo. Ndiomo kitamo melako, ka imoroso koa pompe'ala-ala mioe ndi ongkoeë.” Soemangki asa ana goeroedo, i Toma neeno: „Tomelako, ba kita memate, kita memate loewoe.”

Melako iramo Oeë Isa ka ana goeroedo. Nahi tehine dompelempa, mehawe iramo i Betania, inia po'iangano i Lasaroe ka oeaino oroea ira, i Marita ka i Maria. Hawe ira i asambalino bente, tetoro iramo, nahi dopewinso i inia. Da'iaopo dorongeo i Marita ka i Maria hawedo Oeë Isa, mentadeomo i Marita loemako toemotowo ira Oeë Isa i asambalino bente. Tepohawe ira ka ondae Oeë Isa, onaemo ka ipotae i Marita: „Wainto Oeë, ba ironga koa hawe, asalakono nahi ta mate akakoe. Sine moleo i larokoe, ba hapa anoe inema mioe ndi ondae Oeë Ala, asalakono dowee komioe.” Soemangki ira Oeë Ira: „Akamoe ta wali toewoe.” Soemangki i Marita: „Koeto'orio koa motae ta wali toewoe, sine i pokotompaano wawontolino.” Soemangki ira Oeë Isa: „Mia anoe me'ala-ala akoe, maoepo imate, asalakono ta toewoe onitoen. Nde mia anoe me'ala-ala akoe ta toewoe i doenia akera. Oepe'ala-alao ke atoeoe?” Soemangki i Marita: „Koepe'ala-alao ntoe'oe Oeë, moleo i aroakoe nine omioe anado Oeë Ala, anoe oemoninio halado mia.”

Mekoeleomo i Marita, i'oengkeo oeaino, ipotae: „Loe iramo Oeë Isa i asambalino bente, omoeë dopepepoboiko.” Mentade i Maria loemako toemotowo ira Oeë Isa. Hadio mbo'oe mia anoe hawe mokomoikoo aroado mia mepaekompo atoeoe. Onaemo ka domelako mentondao i Maria potaeno aroado, ta loemako mebee i Maria a mpoeoe wasoe. Hawe i asambalino bente tepohawe ira Oeë Isa, onaemo ka isangki i

Maria: „Oeë, ba ironga koa hawe, nahi ta mate akakoe.” Mebee ira i Maria ka mia anoe toemondao. Mebee ira mbo'oe Oeë Isa; onaemo ka dompotae mia: „Kitao tekewoido a nsambe'edo.” Mesikeno ira Oeë Isa: „Isoea imenaao mia mate?” Domentisoo mia poeoe wasoe, anoe tinondoako watoe langkai, dompotae: „Indi'ai.” Soemangki ira Oeë Isa: „Oninio watoe andio.” Soemangki i Marita: „Oeë, itoloemo ipo'ia itoe'ai, tamo mewoo.” Soemangki ira Oeë Isa: „Nahi komba ndi akoe paoeakomoe: ba oepe'ala-ala akoe, asalakono kokoemitao pabawado Oeë Ala?”

Dome'oniniomo mia watoe atoeoe, mentomboe ira Oeë Isa kontahane i langi, mekakai ndi ondae Oeë Ala, dopotae: „Mesomba akoe ndi omioe, Ama, nde irongeomo pekakaikoe ndi omioe, lano koeto'orio irongeo sompo oleo. Ka koepaoeomo andio i tongado mia, ka imoleo i larodo, nine omioe anoe toemena akoe.”

Oemari iramo mekakai, dobooliomo Oeë Isa i Lasaroe, dopotae: „Peloearako, Lasaroe.” Meloearakoomo ntoe'oe i Lasaroe kongko sabe ase. Dopotae Oeë Isa: „Oninio tongono ka imoiko koa ipelempa.”

Mengkohali-hali ira ntoe'oe mia koemitao pewangoeno i Lasaroe.

Hadioomo mia anoe me'ala-ala ira Oeë Isa, mehano loemako a goeroedo to Jahoedi paeo anoe winewoedo Oeë Isa. Mansado merongeo mia atoeoe pewangoeno i Lasaroe, tedoamo ntoe'oe kodei aroado, onaemo ka donteriso. Potaedo : „Kana'oempemo ontæ andio, nde i Isa atoeoe tedoa langkai pabawano, onaemo ka domentondao mia hadio, ontæ asalakono ira mentekoedaakita to Roma, ira me'aiwa mensapoio iniato ka dompepate kita loewoe.” Mehano soesoea paoeno, nde mentadeomo asa mia, anoe pine'ala-ala paoeno, nde langkai potorono. Ipotæ: „Omioe nahi mento'orio menteeno. Imerongeo ka koepaoeakomioe: Laloeopo imate mia anoe asa atoeoe, sine kasi aloe ira anoe mosa'o loewoedo mia. Laloeopo tompo'oengke akala ka tomedontaio mia atoeoe.” Gagi ondae Oeë Isa nami dopo'ia i tongado to Jahoedi, lomako iramo i inia Eparai, ira'aimo dopo'ia.

47. Potoendaano Toetoeloe pinaoedo Oeë Isa: Mokole anoe mogawe.

Ndiomo mbo'oe potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa ka domerongeo mia ka domento'orio koa mia motæ moikono toewoeto tendeano pompe'ala-alato toetoeloedo Oeë Ala. Kanandio dopotæ Oeë Isa:

Hinao mokole langkai, ira mogawe. Dotena ira atado loemako meballo, melewe ka mekeoe. Mehano lako paeoako ira mia matano pogawea. Oemari atoeoe do'e'emaomo mokole oleo hawoedo totoka; hawoekoomo matano, nahi dome'aiwa mia. Onaemo ka dopetena mbo'oe mokole lako oemoengke ira mia, anoe pinaleledo indi'oepoea, ka dosikeno ira: „Hapake oemonto me'aiwa a mpogawoekoe, oeë mioe, ba mosa'o aroa mioe, ba memahaki komioe, imempaoeo ka koerongeo.” Mesangki ira palilido mehano: „Nahi komba ndi kami ntekoeda, ba memahaki, sine hinao angga mami, onæ koa ka nahi kime'aiwa. Paoeako ira oeë kasi mosa'o aroado, nde omami nahi kami mpoko'aiwa a mpogawoedo, kami lako mpelere.” Onaemo ka ilako mbo'oe mia atoeoe i soesoeaano ka isikeno ira: „Tembio ka nahi mehawe?” Soemangki ira mia atoeoe: „Paoeako ira oeë kasi kodei aroado, nde omami mpompæ kami ambaoe anoe inoli mami.” Loemakomo mbo'oe mia tinena atoeoe i soesoeaano, ka ipaoeo paoedo oeëno. Soemangki mia atoeoe: „Omami nahi komba kami me'aiwa, nde hinao mia anoe ira metao.”

Mekoeleomo tinena, hawe a oeëno ka ipaoeako ira oeëno paoedo palilido. Tekoeda ntoe'oe mokole, dopotæ: „Loewoeno palilikoe nami dompe'ala-ala akoe, laloeopo imelako mpoboi ira mia mongkokolaro, mia mokoninggo, mia morawoe, mia loeka, mia mahaki, wawa ira ramai, akoe paka ira. Boetoemo koa ondae me'aiwa a mpogawoekoe, mia anoe pinalelemoe indi'oepoea nami koebehe ira.”

Tompamo indi'ai potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa, ndiomo pengkonaano: mokole atoeoe asalakono ondae Oeë Ala, anoe pinoboi a mpogawea ontaemo mia i tolino. Nde mia anoe mowawa Toetoeloe ntoemoewoe, onaemo mia anoe tinenado Oeë Ala aiwa moboi kita ka togagi anado Oeë Ala. Mehano nahi domebehe, hadio sangkido. Hadio lahi winewoedo, toewoeno onitoedo i akera nahi dompewowoloo. Onaemo ka dopotae Oeë Ala: Laloeopo mia anoe mongkokolaro koepoboi ira, mia anoe pinoboikoe indi'oepoea ndi ira koa mpompelangka-langkai, motea aroado, nahi domerongeo paoekoe.

Motae ira mbo'oe Oeë Isa: Kana'oempe omioe ba hinao mia mompo-toewoe bembe asa etoe, tetadi aasa, asalakono ibintao anoe siopoeloe ka osio ka i'oengkeo anoe tetadi atoeoe ranta ka ihaweo. Ba ihaweomo, ipo'ahao, mawongko aroano, ka i'amba loemako paoeako ira walino nine ihaweomo bembeno anoe tetadi. Tamoako ondae Oeë Ala ka malaeka i soeroega, maoepo ihina mia siopoeloe ka osio anoe moleo aroano, asalakono domemawongkoakono mia asa anoe mosa'o indi'oepoea, sine ibaliomo aroano kanandio-andio.

Ba hinao beine monaa soekoe hopoeloe, tehine tetadiomo aasa, asalakono iwile ira sangkano ka iranta hoemaweo anoe asa atoeoe. Ba ihaweomo tedoa mawongko aroano, onaemo ka ilako paoeako ira pe'asa iniano motae ihaweomo soekoe anoe tetadi. Nahi komba soekoe anoe osio atoeoe imawongkoakono, sine asalakono anoe koa asa atoeoe. Kanandiomo mawongkodo Oeë Ala ka malaeka ba hinao asa mia anoe bali aroano.

48. Potoendaano Toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa: Nana'ote anoe bintao amano.

Ndio mbo'oe potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa: Hinao aasa mia oroea anano. Anoe oeai mokendoomo mo'ia-ia a amano, onaemo ka ipotae: „Ama, iwee akoemo tiakoe a sangkado mia mota'oeto, akoe wawao melakopi.” Onaemo ka iweeo amano tiano. I'alaomo anoe oeai atoeoe, ka ipoliwo ka ilako. Tehine ipelempa haweomo i wita anoe olai, mo'iaomo ira'ai. Nahina pe'etoeno i wita atoeoe, sine domengkitao oemboe raha hadio sangka anoe winawano, onae koa ka imopoete aroado oemboe raha ndi onae. Dompototokao ka dompogawe, ka do'amba mpesinggeraha tama ka beine ka dompe-paoeakono moiko, dompotae: „Moroso sintoewoeto.” Ka do'amba mpo'ema sangkano. Ipotae i Oeai: „Moiko ntoe'oe indi'ai nahi komba kana ndi Ama indi'oepoea. Ba ira'ai akoe melere, akoe melempa, akoe montembi, akoe mebose, indi'ai boetoe mo'ia-ia akoe. Mopoete ntoe'oe aroado mia ndi ongkoeë, tedoa domengkekewoi akoe.”

Tehine tedeimo koa sangkano, nde tedoa hadio mia anoe mo'ema

sine nahi salalaro i Oeai, nde tedoa ipe'ala-alao mopoeteno aroado oemboe raha, potaeno aroano, nahi ira mpenaa-naa mpehohawao. Kontongaano andio motoe'i-toe'iomu i wita atoeoe, nami gagi pae, osole, sekonopo lewe ngkeoe molaaomo koa po'iangano. Nami hina sangkani Oeai; pingkoomo sangkano, nami hina mia mewali-waliakono. I'asaomo i Oeai lembano, pasapoeno, dengkono, ipo'oliako kinaa. Tehine pingkoomo sangkano. Inso indi'ai nami hina kaangano, nde sambe'eno indi'oepoea nami domeboekaoekono i Oeai, potaedo mongkokolaroomo, simo tomengkekewoio.

Tehine ihaweomo mia mompotoewoe boë, onaemo ka ipotae mia atoeoe: „Lakomo pekariao boëkoe alooe.” Loemakoomo i Oeai ka ipakao boëno mia atoeoe. Nde tedoa mokoninggo, onaemo ka ipo'ema ota ta mongkaa. Soemangki oeëno boë: „Nahi koepobeheako, sekonopo boëkoe nahi mowohi, akoemo mbo'oe pakako?” Ipotae i Oeai: „Mongkokolaro akoemo ntoe'oe, potaekoe dompehohawa akoe mia, sine domentoeoepo

boë seko ongkoeë.” Onaemo ka ipewowoloo toewoeno kanandio-andio ka toewoeno da ipo'ia a amano. Onaemo ka ikekewoio mbo'oe amano, ipotae: „Sekonopo atano amakoe moiko kaangado, ongkoeë akoemo

mateako mokoninggo. Akoe loemako ndi amakoe, akoe motae: Ama, tehala akoe ndi ondae Oeë Ala ka ndi omioe, nami moiko ba ipe'ana akoe, laloepo ipe'ata akoe."

Mentade i Oeai mekoele ndi amano. Nahi te'ala nde tedoa mokinggo, tehine oempedaomo i iniano amano. Da i'olai ikitaomo amano ramaiomo anano. Mentade ikalo toemotowoo ka ikopoeio. Onaemo ka ipepaoe: „Ama, tehala akoe ndi ondae Oeë Ala, tehala akoe mbo'oe ndi omioe, nami moiko ba ipe'ana akoe." Nahi sangki amano, boetoe itenao atano, ipotae: „Alao sangka anoe moiko, pesangkano anakoe, wawao sinsikoe, winsoo a ntonisono, tidao ambaoe anoe mewalo, kita mpogawe mawongkoakono anakoe andio, nde mateomo, sine wali toewoe, tetadi, sine tomehaweomo." Mpogawe iramo mia atoeoe.

Kontongaano andio haweomo anoe aka inso i tongalere. Oempedaomo i raha, ironge iramo mia anoe mpenani, mpetingke, onaemo ka ipompoboi atano aasa ka isikenoo: „Hapa dompombio?" Soemangki mia atoeoe: „Haweomo oeai mioe, ambaoe anoe mewalo dotidao ama mioe, mawongko aroado, nde haweomo anado." Mansano roemongeolele atoeoe, tekoeda i Aka, nahi behe mewoeatako. Tehine metiiomo amano ka ipopandeio anano ka ipewoeatako, sine nahi boekoe, ipotae: „Kitao Ama, ba pia nta'oemo koepelereakomioe, sine nahi ranta mowee akoe maepo te'asa anano bembe ka koesoembeleako ira sambe'ekoe. Mansano hawe ana mioe araoe anoe oemari iweeako ira beine loewoenosangkano, lie-lie tidaakono ambaoe mewalo." Soemangki amano: „Omoeë anakoe, nahi bali po'iamoe ndi ongkoeë, anoekoe toperisoo loewoe, ka oemawongkoakono koa mbo'oe oeaimoe anoe da'iaopo ihawe, anoe tompotae mateomo, sine wali toewoe, anoe tetadi, sine tomehaweomo."

Rongeo pengkonaano potoendaano toetoeloe andio: Nana'ote anoe oroea ira atoeoe, asalakono ontai mia. Mompoe'oe a mia mota'oe, ontai mia toemo'ori ira Oeë Ala ka songkado. Sine kotehitehineno hadioomo mia i wawontolino, domengkoloepe ira Oeë Ala, onaemo ka dompo'oenngke lahoemoa soesoea, teposisalaomo gaoeno ka songkado Oeë Ala. Mia atoeoe dopotoendaario Oeë Isa kana i Oeai. Ba tomerongeomo menteeno Toetoeloe ntoemoewoe baliomo mbo'oe aroato, onaemo ka itekewoimo mbo'oe ndi aroato ondae Oeë Ala. Kana i Ama a mpotoendaano toetoeloe andio, anoe koemekewoio anano anoe tetadiomo, kanandioomo mbo'oe ondae Oeë Ala, asalakono mawongko larodo ba mekoele kitamo ndi ondae. Asa ntia mia iwawao paoedo Oeë Ala nahi tondao lahoemoa soesoea. Mia atoeoe dopotoendaario Oeë Isa anoe aka. Nahi kekewoio oeaino, boetoe amano anoe mehohawao. Kitao teposisalano aroado Oeë Ala ka aroado mia, nde mia anoe me'ini ndi ondae Oeë Ala nahi kekewoio mia anoe me'ini a lahoemoa. Sine ondae Oeë Ala dopehohawao anado anoe aka, dopehohawao mbo'oe anado anoe oeai, anoe binta ira sine bali aroano ka ipekoele ndi amano.

49. Potoendaano Toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa: Ondae mia mongkokolaro ka mia mompoli.

Dopotae Oeë Isa: Mehano mia anoe mompoli toewoeno tedoa momaloe aroano, nde boetoe mowohino kompono ka pepali-palindono iwewoeo sompo oleo, nahi pewolilii ira walino mongkokolaro. Boetoe ondaoeno penaano i wawontolino, onae koa inoengkeno, toewoeno onitoeno i akera nahi pewowoloo. Mia atoeoe nahi ta moiko toewoeno onitoeno ba mateomo. Imerongeo potoendaano toetoeloe andio: Ondae mia mompoli ka mia mongkokolaro.

Hinao asa mia mompoli, hadio sangkano, loewoeno anoe koa tekosi, kana mia anoe mogawe toewoeno sompo oleo. Loeo i toto rahano asa mia mongkokolaro, anoe tedoa mahaki, melowe, i Lasaroe neeno. Mo'ema kaanga i Lasaroe, sine nahi po'eheako mia mompoli; boetoe koa dahoe anoe mehohawao, soemile'io loweno. Maoepo nahi moroso i Lasaroe, sine boetoe ndi ondae Oeë Ala pe'iniano, nde ito'orio ondae koa Oeë Ala anoe motoewoeakono onitoeno i akera. Sine mia mompoli atoeoe boetoe pepali-palindono iwewoeo.

Tehine mateomo i Lasaroe, onitoeno do'alao malaeka, dowawao i soeroega, a mpo'iangado i Boerahima ka mia anoe moleo aroado. Tehine mateomo mbo'oe mia mompoli atoeoe, domentanoo ka dompogawe. Sine onitoeno mo'ia a Api langkai. Olai ikitaomo onitoedo mia anoe moleo aroado i soeroega, ikitao mbo'oe onitoeno i Lasaroe mehori ira ka onitoeno i Boerahima. Onaemo ka iboolio mia anoe mompoli atoeoe i Boerahima, ipotae: „Oo, oeë Boerahima, ikitao toewoekoe tedoa marasai indi'ai. Ba mopoete aroa mioe ka itenao i Lasaroe aiwa ndi ongkoeë, maoepo tonisono koa i'emoo a oewoi ka ipompo'itiakoene a ngangakoe, ka imorini tedei larokoe, nde tedoa mokoela api andio.” Soemangki i Boerahima: „Pewowoloomo toewoemoe i wawontolino indi'oepoea, boetoe mewalono koroimoe ka mowohino kompomoe oewewoeo; i Lasaroe oepo'ineeo, nahoe pehohawao. Do'alaomo Oeë Ala penaano ka dopotoewoeo i soeroega. Kontongaamoe toewoe i wawontolino nahi oekekewoi ira Oeë Ala, onae koa ka nahi hawe onitoemoe indi'ai. Asa mbo'oe, hinao bangano anoe tedoa ondalo, nahi dompokosakio mia, maoepo inehedo aiwa.” Soemangki mia mompoli: „Ba kanandio oeë, itenaomo i Lasaroe ka ilako i wawontolino; da hinao pepaekompokoe olima ira. Mia atoeoe moiko ba ipatoedoe ira i Lasaroe ka ibali koa aroado, kasi kana toewoeno onitoekoe andio.” Soemangki i Boerahima: „Mia atoeoe hinao koa Woentado Oeë Ala, onae ba dompe'ala-alao.” Soemangki mia mompoli: „Onae nahi dompe'ala-alao; onaemo ka koepotae: sangkadio ipatoedoe ira mia anoe wali toewoe, onaepo ka dompompe'ala-ala.” Soemangki i Boerahima: „Naahi, nde ba nahi dompe'ala-alao Woentado Oeë Ala, asalakono nahi ira mpe'ala-alao mbo'oe mia anoe wali toewoe.”

50. Hopoeloe ira mia melowe pinokomadoodo Oeë Isa.

Pohona melempa iramo Oeë Isa ka ana goeroedo loemako i Jeroesale. Mpepole iramo mbo'oe i witado to Samaria, nde kanandiomu Oeë Isa, nahi doboekoe toemalilio witado to Samaria kana witado mia mosa'ono. Pelempado Oeë Isa i witado to Samaria tenggoliomo oleo, mehawe iramo i iniado mia atoeoe. Mpese'eloengako iramo ana goeroedo lako mompesikenoako raha, ba hinao anoe moa po'iangado Oeë Isa. Mpesikeno ira oemboe raha: „Isoeake imelako?” Mesangki ira ana goeroe: „Kami melako mpogawe i Jeroesale.” Soemangki oemboe raha: „Ba kanatoeoe imelako, nahi koebehe komioe ba impewoeatako, nahi kime-sintoewoe to Jahoedi, nde nahi dobehe kami lako mpogawe i Jeroesale.”

Mpekoele iramo ana goeroe atoeoe loemako ndi ondae Oeë Isa ka dopaoeako ira paoedo to Samaria. Soemangki ira Oeë Isa: „Ba kanandio tompotilalomo.” Mpesikeno ira ana goeroedo: „Nahi tekoeda Oeë, roemongeo paoedo mia atoeoe? Tedo a ira memosina, laloeopo tompokakai ndi ondae Oeë Ala ka dopodontai api inso i langi ka imo'ai iniado mia atoeoe ka domemate loewoe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Nahi mentee paoe mioe; nahi moiko tompombaloakono mosa'ono gaoedo mia atoeoe. Nde toewoekoe i wawontolino andio nahi komba mompepate mia, sine mompotoewoe koa mia.”

Napi domebintao witado to Samaria, ntepotowo iramo Oeë Isa ka mia melowe hopoeloe ira. Nahi domensapa mia atoeoe oempedaako ira Oeë Isa, nde nahi dome'eheo to Jahoedi mia melowe, ba i'anggao koroino walino. Onaemo ka dontetoro mia atoeoe ka dompebooli ndi ondae Oeë Isa, dompotae: „Goeroe, ipehohawa kami.” Soemangki ira Oeë Isa: „Hoembee, koepehohawa komioemo, impekoelemo i inia mioe, ka ipaoeako ira mia i inia motae tompaomo koroi mioe, ka dome'eheakomioe koa ba impo'ia i inia mioe.” Dompe'ala-alaomo mia atoeoe paoedo Oeë Isa, ka dompekoele i iniado. Kontongaado mpelempa, domengkitao tompaomo koroido. Mansado koemitao tompaomo koroido, mekoeleomo asa mia lako ndi ondae Oeë Isa; tedoa ntoe'oe mawongko aroano, onaemo ka i'oende-oende ira Oeë Ala. Haawe i arodo Oeë Isa, menggolontoe ka ipesomba, ipopokitaako ira Oeë Isa mopoeteno aroano, nde madoomo. Soemangki ira Oeë Isa: „Nahi hopoeloe ira mia anoe pinokomadookoe? Isoea iramo anoe osoi?” Kitao: hopoeloe mia mahaki dopehohawa iramo Oeë Ala, boetoe asa mia anoe roemongeo i larono pompehohawado Oeë Ala; nahi komba To Jahoedi onae To Samaria koa. Ka do'amba mewolili Oeë Isa a mia atoeoe, dopotae: „Pentade ka oelako, dokitaomo Oeë Ala mopoeteno aroamoe.”

51. Potoendaano Toetoeloe mehano anoe pinaoedo Oeë Isa.

Asa mbo'oe patoedoedo Oeë Isa kanandio: Si mpenaa-naa mpesomba ndi Oeë Ala, si nanta-nanta mioe mekakai ndi ondae Oeë Ala, nde asalakono dorongeo. Kitao, sekonopo ontae mia toperorongeoakono koa paoeno walito, maoepo nahi tobehe ari roemongeo, sine ba mararoeomo tope'ala-alaomo. Rongeo potoendaano toetoeloe andio:

Hinao mokole i iniado mia, nahi pe'ala-ala ira Oeë Ala, nahi pe'ala-ala ira mbo'oe mia. Hinao mbo'oe asa beine anoe wineweoensa'odo walino. Onaemo ka ilako a mokole paoeo kara-kara, ipotae: „Ka i'onto iramo ntoe'oe mia anoe meweweoensa'o akoe sompo oleo, ongkoeë andio mia mongkokolaro, mateomo kombiakoe, onaemo ka koehawe ongkoeëkoe ndi omioe mepepehohawa, ba mopoete aroa mioe ka ibitaraakoene paoekoe.” Nahi behe mokole bitarao kara-karano, sine nahi penaa-naa beine atoeoe loemako a mokole atoeoe mosebe ira mia anoe meweweoensa'oo. Tehi-tehine ipe'ala-alaomo mokole paoeno beine atoeoe, ipotae: maoepo nahi koepe'ala-ala ira mia, sekonopo Oeë Ala nahi koedoitaako ira, sine laloeopo koebitaraomo kara-karano beine andio, ka ipenaa-naa koa mepaoe. Rongeo paoeno mokole, maoepi kana'oempe moteano aroano, tehine itondao koa paoeno beine, anoe nahi pe'ala-alao se'eloe; kana'oempemo Oeë Ala anoe langkai aroado ndi ontae anado i wawontolino, nahi ira roemongeo ke pekakaito ndi ondae? Si mpenaa-naa mpekakai ndi ondae Oeë Ala, asalakono dorongeo.

Montoetoeloe ira Oeë Isa a mia hadio, dopotae: „Tedo a motea aroano mia anoe oemoendeo koroino, paoeo moleono aroano. Nahi do'eheo Oeë Ala, nde doto'orio ntoe'oe nahina mia anoe bobotoli ntoe'oe aroano, nahina mia anoe nahi tehala ndi ondae Oeë Ala. Mia anoe mokoea paoeo moleono aroano, mokoea mbo'oe mosa'oako ira walino. Rongeo potoendaano toetoeloe andio: Oroea ira mia loemako i Raha mpesombaa mekakai ndi ondae Oeë Ala, aasa goeroedo to Jahoedi, aasa poeoe mpesima'oeloe (pasima.) Io goeroe mekakai i tongado mia hadio, kanandio ipotae: „Ndi akoemo, Oeë Ala, mentade i aro mioe, nde ongkoeë nahi koekana mia mehano: mehano lambaha, mehano mosina, mehano marampegaoepi, mehano monsosabo, mehano monako, nahi koekana-toeoe, nahi komba mbo'oe kana pasima araoe. Bahapa anoe hinawekoe, koetiao hopoeloe, asantia koenaaakomioe i Raha mpesombaa.” Kanandio paoeno goeroe atoeoe, nahi mo'o'anoeno oemoende-oendeo koroino i arodo Oeë Ala, hinaano mia koa toewoeno.

Sine pasima nahi sapa mompelangka-langkai, boetoe i sioeno poeoe Raha mpesombaa ipentade, nahi lako a hadioano mia, sekonopo mentomboe i langi nahi sapa, boetoe itopao radano, ipotae: „Oo, Oeë, ipehohawa akoe, mia anoe tehala ndi omioe.” Dopotae Oeë Isa: nahi komba pekakaino goeroe dopo'ala-alao, sine pekakaino koa pasima anoe pine'ala-alado. Nde mia anoe mompelangka-langkai, onae dopokokodeio

Oeë Ala, boetoe anoe mokokodeio koroino, onae anoe pinokolangkaido Oeë Ala.

52. Tekewoido Oeë Isa a nana'ote.

Nahi komba mia langkai anoe pinepaoeakodo Oeë Isa, langkai mbo'oe pompehohawado a nana'ote. Hadio mia anoe langkai pompehohawano ndi ondae Oeë Isa, wawao anano ka do'anggao Oeë Isa ka imoleo aroano. Sine do'onto ira ana goeroedo inedo nana'ote, dompotae: „Si mensosaeloo aroado Oeë ; ira mombioako ana mioe?” Dorongeomo Oeë Isa paoedo ana goeroedo, onaemo ka dopotaeako ira: „Po'inee ira nana'ote ka dome'aiwa ndi ongkoeë, si me'onto ira, nde mia anoe mopoete ntoe'oe aroano ndi ondae Oeë Ala, kana aroano nana'ote a amano ka a ineno, onae koa ntoe'oe anado Oeë Ala.”

Irongeo asa mokole paoedo Oeë Isa, onaemo ka i'oempedaako ira, ipotae: „Omioe Goeroe, koekita komioe mia anoe moiko, ipaoeakoene: Bakana'oempe koepombio ka imoiko toewoeno onitoeke i akera?”

Soemangki ira Oeë Isa: „Si potae ongkoeë mia anoe moiko; nahina mia anoe bobotoli ntoe'oe aroano, boetoe ondae Oeë Ala. Temblio ka nahoe to'orio songkado Oeë Ala: Si ponsosabo, si pompepate, si ponako, si pegaoepi, pelangkai ira inemoe ka amamoe.” Soemangki mokole: „Toemampoe'oe koekode-kodei, koetondaomo loewoe, sine koerongeo hinao anoe napi mentee i larokoe, onaemo ka koepesikeno ndi omioe: Bahapa anoe napi hina ndi ongkoeë?” Dokikitaomo Oeë Isa mia atoeoe, mongkokolarodo Oeë Isa koemitao mangalitaœ mo'oengke moikoano aroano. Onaemo ka dosangki Oeë Isa: „Ba oepokobobotolio aroamoe ndi Oeë Ala, poempoeo loewoenno anoemoe: paemoe, sawoemoe, sangkamoe, ambaemoe ka oe'asa ira, oline tiaako ira mia anoe mongkokolaro, ka oe'amba toemonda akoe. Maoepo nahoe pompoli i wawontolino, sine komompoli ndi ondae Oeë Ala.” Nahi sangki mokole atoeoe, montondoe aroano roemongeo paoedo Oeë Isa, maoepo ipementeeo i larono, sine nahi pokompensoeaakono loewoenno sangkano. Mewolili loemako, nahi tondao paoedo Oeë Isa.

Lakono andio dopotae Oeë Isa: „Molaa ntoe'oe mia mompöli anoe metako aroano ndi ondae Oeë Ala; moroeanaopo ambaœ mewinso a birino seœ. Boetoe anoe me'ala-ala ira Oeë Ala, onae anoe toewoe onitoenno i soeroega.” Mesangki ira mehano anoe roemongeo paoe andio: „Ba kanandio, nahi ta hina anoe toewoe onitoenno i soeroega.” Soemangki ira Oeë Isa: „Ba boetoe inso a mia, nahi kita mokompewinso i soeroega, sine inso ndi ondae Oeë Ala asalakono mokompewinso kita.” Ipotae i Petoeroe: „Oeë, omami kimebintao loewoe anoe mami ka kimentonda komioe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Ba hinao mia bintao sangkano, ineno, amano, ba kombiano, ba anano ka itonda akoe, asalakono moiko toewoenno i wawontolino, moiko mbo'oe toewoenno i soeroega.”

53. Potoendaano Toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa:

Mia melere anoe tinambo.

Potoendaano toetoeloe andio dopotae Oeë Isa, toemisoako ira mia mopoeteno aroado Oeë Ala nine mengkena a loewoenno mia. Kanandio dopotae Oeë Isa: Hinao asa mia melere benoe. Ikitao benoenno tedoa me'ewo, onaemo ka ipompoboi mia lako bondeio benoenno. Tambodo nte'o'asa soekoe asa mia. Da'iaopo imeene mpobonde iramo mia atoeoe.

Ondaoeomo oleo loemakoomo oeëno lere koemita ira mia mpobonde. Ikitao ewo motae nahi ta pingko oleo andio, onaemo ka ipekoele mo'oengke mia. Ihaweomo mia anoe inehedo mobonde, onaemo ka ipotae: „Lakomo i lerekoe, pokowali ira mia mpobonde, ka ipingko koa

ewo oleo andio; soemooomo oleo ka koe'amba mowee komioe tambo mioe." Me'indoeomo mia atoeoe, loemakomo mobonde. Nahi tehine loemakoomo mbo'oe koemita ira mia mpobonde, ikitao nine napi ta pingko oleo andio. Mo'oengke mbo'oe mia. Mohaweomo mbo'oe mia, inehedo koa, melako ira mpobonde. Tenggoliomo oleo mo'oengkeomo mbo'oe mia; tenggoli ondaloomo oleo da mohawe mbo'oe mia, loewoedo itena ira ka dompobonde. Soemooomo oleo pingkoomo ewo, mengkaamo benoe, mpenaa-naa iramo mpobonde.

Ntepoempoe iramo loewoe mia atoeoe i rahano oeëno lere soemangkao tambodo. Anoe pinoboino se'eloe, onaemo mia anoe mobonde lemboei ntoe'oe, nahi tehine dopobonde. Mia atoeoe ipowee ira oeëno lere nte'o'asa soekoedo loewoe, gagi mawongko ntoe'oe aroado mia atoeoe koemita mopoeteno aroano oeëno lere; langkai mbo'oe aroado mia anoe hawe se'eloe, potaeno aroado: mia anoe sarai koa dompobonde asa soekoe tambodo, asalakono ta hadio tamboto te'ingka.

Oemari atoeoe ipoboi iramo mia anoe asa oleo dompobonde, ipowee ira nte'o'asa soekoe ndada. Mansado mengkitao tambodo nine mengkena koa ka tambodo anoe lemboei, mpepaoeki ira. Onaemo ka ipesikeno oeëno lere: „Hapa impepaoekiako?" Soemangki asa mia anoe mosia: „Omami andio asa oleomo kimpobonde, mengkena koa tambo mami ka mia anoe sarai dompobonde; moiko atoeoe?" Soemangki oeëno lere: „Moiko, nde ime'indoeomo ka koepowee komioe nte'o'asa soekoe, tambo mioe asa oleo, sine koepehohawa ira mia anoe mehawe lemboei, onaemo imosa'oako aroa mioe. Nahi moiko ke ba koepontiaako ira mia doikoe, tembio ka imosa'o aroa mioe koemita mopoeteno aroakoe a wali mioe? Imewawaomo doi mioe ka imelako."

Pengkonaano potoendaano toetoeloe andio: Oeëno lere ondaemo Oeë Ala. Mia mobonde se'eloe, onaemo mia anoe roemongeo se'eloe Toetoeloe ntoemoewoe, kana to Garika, to Walanda, to Anggarisi ka loewoeno to Eropa. Mia anoe lemboei, onaemo mia anoe toemonda ira Oeë Isa i lemboei, kana to Ambo, to Manado, to Bata, to Nia, to Belo. Mia anoe lemboei ntoe'oe, onaemo mia anoe da'iaopo andio dorongeo Toetoeloe ntoemoewoe, kana to Petasia, to Ngoesoembatoe, to Moiko, to Watoe, to Molongkoeni, to Oeloe Oewoi, to Karoensi'e, to Padoë, to Tambee. Potaedo Oeë Isa: Mengkena pompehohawado Oeë Ala a mia anoe se'eloe ka a mia anoe lemboei. Nahi komba donaa laloe ira Oeë Ala to Walanda ka to Anggarisi, to Ngoesoembatoe ka to Watoe donaa ira i totono, naahi, asalakono dopokomengkena ira koa. Nde loewoeto Oeë Ala amato.

54. Pelempado Oeë Isa i inia Jeriko.

Pelempado Oeë Isa ka ana goeroedo loemako i Jeroesale, ntelalo iramo i inia Jeriko. Da olai ira inso i inia domentotowo iramo mia hadio, nde domengkekewoi iramo Oeë Isa, domemawongkoakono hawedo i iniado. Ntepotowo iramo, domewawa iramo Oeë Isa i inia. Oempeda iramo, dolaloomo Oeë Isa mia anoe bilo mentoro a wiwinsala, wela mo'ema kinaa. Irongeomo mia bilo andio ngangado mia a nsala, ipotae: „Hapa tinotowodo mia hadio ka ilangkai ngangado mpeboo-booli?” Mesangki ira mia: „Ramai iramo Oeë Isa, ira motoeri i iniato.” Mawongkoomo aroano mia bilo atoeoe. Oempeda iramo Oeë Isa, onaemo ka ipentade a wiwi nsala ka ibooli ira Oeë Isa, ipotae: „Isa, inoeledo i Daoedi, ipehohawa akoe.” Onaemo ka dompotae mia: „A, mohohoi i Bilo araoe soemosaelo ira mia.” Sine nahi pompe'ala-ala i Bilo, tendeano tedoa ntoe'oe merokoe ipebooli, kasi nangio ngangado mia hadio, ibooli ira Oeë Isa: „Oo, inoeledo i Daoedi, ipehohawa akoe.” Dorongemo ntoe'oe Oeë Isa ngangani Bilo, onaemo ka dotetoro. Onaemo ka dope-tena Oeë Isa, dopotae: „Wawao ramai mia mebooli atoeoe.” Dome-wawaomo mia, i Bilo mentade i arodo Oeë Isa. Dosikenoo Oeë Isa: „Akoe mbioko?” Soemangki i Bilo: „Oeë, ipokomolinoakoene mata-koe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Koepokomolinoakomoe matamoe, nde oepe'ala-ala iramo Oeë Ala, ka dopehohawakomo.” Molinoomo ntoe'oe matani Bilo, mengkaaomo ikitao laro meene, onaemo ka itonda ira Oeë Isa, langkai ngangano oemoende-oende ira Oeë Ala, saroe mia hadio.

Oempeda iramo ntoe'oe i inia Oeë Isa, itotowo iramo asa pasima, i Sakeoe neeno, mia anoe tedoa mompoli. Langkai aroano mingki koe-mita ira Oeë Isa, sine nahi pokokita ira, nde owo-owowa, domelaloo mia anoe a nsala. Onaemo ka ipomaroe a ngkeoe anoe a wiwi nsala ka ipensiroi ira Oeë Isa. Telalo iramo Oeë Isa, hawe ira a mpoe'oenno keoe atoeoe ka dotetoro, onaemo ka dopentombone, dokitao i Sakeoe, onaemo ka dopotae: „Petiimo Sakeoe, nde akoemo motoeri i rahamoe.” Mawongkono roemonge paedo Oeë Isa andio, onaemo ka ipontoetoerako metii ka iwawa ira Oeë Isa i rahano ka ipetotoka ira. Sine mia hadio nahi dompemoikoo sintoewoedo Oeë Isa ka pasima, nde mia atoeoe tedoa domemokoboeroeakono mia hadio, dompotae: mia me'akala.

Po'iado Oeë Isa i rahani Sakeoe mepaoe-paoe iramo, onaemo ka isangki i Sakeoe: „Ongkoeë andio, Oeë, mopoete aroakoe a mia mongkokolaro, loewoeno anoekoe entongano koetiaako ira, anoedo mia anoe inalakoe, nde koe'akala ira, koe'oeo pepanto kana hadiono anoeno anoe inalakoe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Onaemo ka koepehohawako, nde maopo domemokoboeroeakomoe mia, asalakono inoelena i Boerahima omoeë andio. Toewoekoe i wawontolino andio oemoe-ngkeo anoe tetadi ka wangoeo mia anoe binangkoeno i Mosa'o. Rongeo ka koepaoeakomoe potoendaano toetoeloe:

Hinao asa mokole ta melakopi. Onaemo ka ipoboi ira atano hopoe-
loe ira, ipaoeako ira: „Ongkoeë andio akoe loemako melakopi, ta olai
lakoakoe. Ndiomo doi koetiaakomioe, ka impo'oengkeakono oerano.
Ba hadioomo imenaao, ndi akoepo hawe ka koe'amba paresao ba kana-
'oempe hadiono.” Inehedo koa atano, onaemo ka ipo'ala ringgi, ka
itiaako ira nte'o'asa etoe ringgi asa mia. Oemariomo itiao loema-
koomo.

Tehine ntoe'oe ilako ka i'amba mekoele. Ipoboi iramo atano ka
isikeno ira ba opia gagiano doi. Soemangki asa mia: „Ongkoeë andio,
oeë, asa etoe ringgi iwee akoe, asa nsowoemo ringgi gagiano.” Soe-
mangki oeëno: „Omoeë mia anoe moleo aroamoe, asa etoe ringgi koe-
weeko, asa nsowoemo gagiano, koepoweeke hopoeloe inia ka oemo-
koleio.” Ka i'amba soemangki mbo'oe asa mia: „Ongkoeë andio, oeë,
asa etoe ringgi iwee akoe, lima etoemo ringgi gagiano.” Ineheno koa
mbo'oe mokole mia atoeoe, ipoweeo lima inia ka imokoleio. Ka i'amba
mbo'oe soemangki asa mia: „Ndiomo, oeë, ringgi anoe iwee akoe indi-
'oepoea, nahi ranta hina gagiano. Ipotaeakoene ka koepo'oengkeakono
oerano, sine potaeno aroakoe: Nahi koeboekoe mo'oengkeakono oerano,
nde maoepo ihina oerano, omioe koa oemalao. Nde koeto'oriomo mosa-
'ono aroa mioe: anoe nahi'ia ninaa mioe onae i'alao, anoe nahi'ia pinaho
mioe onae isowio. Onaemo ka koepotae: Akoemo koa noemaao, maoepo
nahina gagiano, kasi masoesa aroakoe, moiko ba anoekoe. Ndiomo,
oeë, doi mioe, nahina tetadino, i'alaomo.” Soemangkiomo oeëno:
„Tedoa ntoe'oe mosa'o aroakoe, omoeë mia nahina toedoen. Ba lano
oeto'orio motae ongkoeë mia lambaha, oemalao anoe nahi'ia ninaakoe,
soemowio anoe nahi'ia pinahokoe, tembio ka nahoe pokomoleoo aroa-
moe ka oepo'oengkeakono doikoe oerano, ka ihadio koa gagiano? Ndi
akoemo oemalao doi anoe koeweeko indi'oepoea, akoe wee ira mia anoe
hadio gagiano doido, nde anoe mokoea mo'oengke onae ta hadio hina-
weno.”

55. Oeë Isa domewawa ira mia hadio mewinso i inia Jeroesale.

Insodo i inia Jeriko loemako iramo Oeë Isa i inia Betania, nde inia
atoeoe oempedamo i Jeroesale. Inomopo ka do'amba mpogawe to Ja-
hoedi i Jeroesale mokogagio Oleo Pasa, ampodopo hawe Oeë Isa ka
ana goeroedo i Betania, ipetotoka ira i Lasaroe anoe mate, sine wali
toewoe. Monahoeomo i Marita, oemari atoeoe mongkaa iramo Oeë Isa
ka ana goeroedo ka i Lasaroe. Kontongaado mpongkaa mewinsoomo
i Maria mowawa mina-mina a mpido anoe tekosi, ipehao pido atoeoe
ka i'amba oemoewoeo ihino a ngkaroedo Oeë Isa, ikaleomo i Maria woe-
oeno, ka ipahihiakono. Nahi pe'o'oleakono mina-mina ka pido anoe

tedoa motoengko olino, tekewoino ndi ondae Oeë Isa ka ipotae: „Ma-
oepo mina-mina anoe mana mo'ahi nahi koepe'oleakono ba koewo-
'ohiakono karoedo Oeë, sekonopo karoedo koepelangkaio.”

Mengkomino iramo loewoe mia anoe mengkitao i Maria nine tedoa
ipelangkaio ira Oeë Isa. Boetoe asa mia ana goeroedo, i Joedasi neeno,
anoë nahi pemoikoo winewoeno i Maria atoeoe, ka ipotae: „A, tedoa
roegi beine andio toemadio mina-mina anoe mo'ahi atoeoe, laloepo
i'asao, olino ka iweeako ira mia mongkokolaro.” Sine aroano i Joedasi
soesoemo, nde onae anoe mekariao doi, anoe domentiaako ira mia mo-
ngkokolaro, sine asalakono i'alao mehano. Onaemo ka dosangki Oeë
Isa: „Nahi moiko ba oesosaeloo i Maria, nde imina-minaomo koroikoe
anoë ta tinano te'oepoea. Ongkoeë nami akoe tehine ndi omioe, mia
mongkokolaro moiko impehohawa ira, ondae nahi ira mpolioe.”

Mo'oroë melako iramo Oeë Isa ka ana goeroedo, loemako i Jeroe-
sale. Oempedaomo pogawea langkaio, onae koa ka ihadiomo mia te-
pempoe i inia mokomaroao gawe. Mpepaoe-paoe ira mia mehawe:
„Kana'oempe impewowoloo, da ira aiwa mogawe Oeë Isa, ba naamo?”
Nde dompotae goeroe ka pandita: ba isema toemo'orio po'iangado
Oeë Isa, ka ipaoekami, kami merakoo. I apanomo toroekoeno Keoe
lana ondae Oeë Isa, oempeda iramo i Jeroesale, onaemo ka dotena ira
ana goeroedo oroea ira, dopotae: „Ilakomo i inia kodei alooe, komioe
koemitao ngara anoe napi hori pinesawiki, onae ikaleo ohono ka ipaea-
koene. Ba isikeno komioe oeëno, motae: Tembio ka i'alao ngarakoe?
paoekono: Do'oengkeo Oeë Isa.”

Loemako ira ntoe'oe ana goeroe atoeoe, hawe ira i inia anoe dotisoako
ira Oeë Isa. Dohaweomo ngara, dokaleomo ohono ka dopaëo. Onaemo
ka ipesikeno oeëno: „Tembio ka i'alao ngarakoe?” Soemangki ira ana
goeroe: „Omami tinenado Oeë Isa, dopotae ngaramoe do'oengkeo.”
Soemangki oeëno: „Ba do'oengkeo Oeë Isa, nahi akoe oemontoo.”
Dowawaomo ana goeroe ngara atoeoe ndi ondae Oeë Isa. Haweomo,
onaemo ka dome'alao ana goeroe mehano hawoedo ka domelampia-
kono ngara ka do'amba mempoposawi ira Oeë Isa, mengara iramo Oeë
Isa. Domelohoeo mbo'oe ana goeroe hawoedo ka talido ka domewileo
a nsala, mehano mpo'ala ira lewe ngkonaoe. Maroa ntoe'oe mia anoe
toemonda ira Oeë Isa, melangkaio pelempado, nahi dompenaa-naa
meboo-booli: „Ndiomo mokole anoe pinotorodo Oeë Ala, tompelangkaio
iramo mokoletto, hawe ira inso ndi ondae Oeë Ala, impepotondamo ndi
ondae Oeë Ala anoe nditahane.”

Hawe iramo Oeë Isa i Jeroesale, mewinso i laro inia, onaemo ka
domentonda ira mia asa inia, langkaio ngangado mpeboo-booli ma-
wongkoako ira Oeë Ira, dompotae: „Pelangkaio inoeledo i Daoedi,
Nabito inso ndi ondae Oeë Ala.” Mpesikeno ira mehano: „Isema mia
atoeoe?” Mesangki ira mia hadio: „Ondaemo Oeë Isa to Nasare, Nabito
inso ndi ondae Oeë Ala.” Boetoe pandita ka goeroe anoe mosa'odo,

onaemo ka dompotaeako ira Oeë Isa: „Goeroe, pokompenaa-naa ira ana goeroemoe mpeboo-booli.” Soemangki ira Oeë Isa: „Ba mengko-

mino iramo mia, nami domemawongkoakono anado Oeë Ala telalo, sekono watoe ta mongkoko'ii ira mia anoe komino.”

56. Mia mempangidi a Raha mPesombaa dotekoedaako ira Oeë Isa.

Hawe iramo i Jeroesale, mewinso iramo Oeë Isa i laro inia, motilalo ira i Raha mpesombaa. Nahi dompenaa-naa mia hadio toemonda ira Oeë Isa, sekonopo a mpoeoe Raha mpesombaa merokoe ngangado nana'ote mpeboo-booli: „Pelangkaio inoeledo i Daoedi, ka itoewoe ana oeëdo i Daoedi.” Hawedo Oeë Isa i Raha mpesombaa dosaari ira mia anoe mempangidi, nahi dopo'eheako mia anoe mohohoi mpena i Raha mpesombaa.

Mosa'oomo ntoe'oe aroado mia anoe sinaarido Oeë Isa atoeoe, dompotae: „Lansaraomo lahi winewoeni Isa atoeoe, laloeopo irinako ka

ipinepate." Goeroe ka panditado to Jahoedi, nahi dompenaa-naa mo'oengke mia anoe ta roemako ira Oeë Isa ka ipinepate, sine nahina anoe sapa, nde aroado mia hadio metako ntoe'oe ndi ondae Oeë Isa. Po'iado Oeë Isa a Raha mpesombaa me'aiwa iramo mia mahaki, mia bilo, loewoedo dopokotompa ira Oeë Isa.

Owowaomo oleo loemako iramo Oeë Isa i Betania, merato ira ira'ai, ba imeene mekoele iramo i Jeroesale, kanandiomu doposoele-soele sompo oleo. Ba i'oleo asalakono raeo ira koa a Raha mpesombaa montoetoeloeako ira mia hadio, mokomadoo ira mia anoe mahaki ka mokomoroso aroado mia anoe marasai toewoedo.

Nahi dompokohapoeo sando mpesomba ka goeroe pabawado Oeë Isa, nde domengkitao koa sompo oleo. Nde nahi dompokohapoeo, onaemo ka domensosaelo ira Oeë Isa, dompotae: „Inso isoea pabawamioe anoe kinita mami sompo oleo?" Soemangki ira Oeë Isa: „Ba onae impesikenoakono moiko ka koepaeakomioe, sine ka imesangkio ari anoe koesikenoakomioe: Kana'oempe impotae patoedoeni i Johane ka podolono mia, inso ndi ondae Oeë Ala atoeoe, ba inso a mia?" Nahi domento'orio mia atoeoe mesangkio. Ira mpotae: Inso ndi ondae Oeë Ala, asalakono ira wali mesikeno Oeë Isa: Ba inso ndi ondae Oeë Ala, tembio ka nahi mpe'ala-alao ndi'oepoea? Ira mpotae: Inso a mia, sine domedoitoako ira mia hadio, nde moleo i larodo mia hadio nine i Johane nabi inso ndi ondae Oeë Ala. Onaemo ka dowali mesangkio: „Nahi kimento'orio paeakomioe." Soemangki ira Oeë Isa: „Ba kanandio, nahi komba akoe paeakomioe ngkoeda ba inso isoea pabawakoe."

57. Mehano Potoendaano Toetoeloe pinaoedo Oeë Isa.

Ndiomo mbo'oe mehano potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa: Hinao asa mia, oroea ira anano. Itenao amano anano anoe asa mia, ipotae: „Lakomo i tongalereto kitaakita ba hinao ewo." Soemangki anano: „Nahi koebehe". Onaemo ka ilako amano a anano anoe asa mia, itenao ka ilako melere. Soemangki anano atoeoe: „Ongkoeë andio, ama, akoe loemako." Ondaeomo oleo loemakoomo amano a ntonga lere, ikitao raeo koa anoe nahi boekoe, anoe tinenano se'eloe; kontongaano mo'angga, tehineomo, hadioomo inanggano. Nde anoe ka ilako amano toemenao oeaino, baliomo aroano, onaemo ka ilako mo'angga. I'oengkeomo amano anoe oeai, sine nahi loe, ndio koa igaoepio amano, nahi lako melere, boetoe moiko i ngoesoeno soemangkio amano, aroano moloewe. Anoe aka mosa'o ngoesoeno soemangkio amano, sine nahi tehine pe'o'ole, paeno anoe mosa'o ipokomoleomo kaeno. Oemariomo dopaeo potoendaano toetoeloe andio, mesikeno iramo Oeë Isa: „Isema a mia anoe oroea ira atoeoe anoe

me'ala-alao amano?" Mesangki ira mia: „Anoe mehapoe se'eloe.”
Soemangki ira Oeë Isa: „Mentee, nde ibaliomo aroano.”

Ndio mbo'oe potoendaano toetoeloe anoe dopaoeako ira Oeë Isa ana goeroedo: Hinao asa mia anoe mompoli, lereno hadio ntoboe; loewoeno lereno atoeoe asa mia anoe mekariao, ba mewoeaomo iweeo oeëno, kana pae, osole, woea benoe. Tehine mengkaaomo mia anoe mekariao lere atoeoe nine nahi moleo, hadioomo ihino lere anoe inalano mpena, boetoe asa ntia anoe iweeo oeëno lere. Onaemo ka ipoboio oeëno lere atoeoe mia anoe mekariao lere atoeoe, ipotae: „Wee akoe woentado mia mpepasoea ka oe'amba loemako, nde koekitako nine nahi moleo aroamoe, nami koepe'ala-alako.” Marasai irongeo mia atoeoe, potaeno aroano: Kana'oempe akoemo, ba isaari akoe oeëkoe, hapa koetoewoeako: akoe melere, sine nami koepokompelere, akoe mo'ema a walikoe mo'o'anoekoe. Tehine ipotae: A, koeto'oriomo, kanandio: akoe mehohawa ira mia anoe mpepasoea a oeëkoe, ka dompotowoe akoe koa, ba itadi akoemo oeëkoe. Onaemo ka ipoboi ira loewoe mia anoe mpepasoea atoeoe ka isikenoo mia anoe hawe se'eloe: „Opia pasoeamoe a oeëkoe?” Soemangki mia atoeoe: „Lana asa nsowoe pido.” Onaemo ka isangki mia anoe mompekaria lere atoeoe: „Ndiomo woenta boeriano pasoeamoe, eoeomo boerino, naao telima etoe.” Oemari atoeoe hawe mbo'oe asa mia; mesikeno mia anoe mompekaria lere atoeoe: „Opia pasoeamoe a oeëkoe?” Soemangki mia atoeoe: „Inisa patopoeloe pikoeloe.” Soemangki mia anoe mompekaria lere atoeoe: „Ndiomo woenta boeriano pasoeamoe, eoeomo boerino, naao teroea poeloe ka olima.” Kanandio paoeno a mia anoe mepasoea. Onaemo ka ipotae oeëno: „Pande ntoe'oe mia anoe mompekaria lere atoeoe, koe'oende-oendeo pandeno, onae koa mosa'oano: nahi moleo aroano.”

Dopotae Oeë Isa: „Ba hinao doimoe, pehohawaako ira mia doimoe atoeoe, ka ihina toedoeno ndi omoeë i akera, nde ba matekomo asalakono oebintao doimoe, sine ondae Oeë Ala ira mehohawako, ba hadio mia anoe oepehohawaako doimoe.

Ba moleo aroamoe mekariao anoe kodei oline, asalakono ta koa mbo'oe moleo aroamoe mekariao anoe langkai oline; sine ba nahi moleo aroamoe mekariao anoe kodei oline, asalakono nahi moleo mbo'oe aroamoe mekariao anoe langkai oline.”

Tehine dokitao Oeë Isa tetitiangiomo mosa'ono aroado goeroe ka mia mota'oedo to Jahoedi. Nami domebehe merongeo paoedo Oeë Isa, mpo'oengke iramo sala ka domerako ira Oeë Isa ka dompepate ira. Moleoomo i aroado Oeë Isa pinewowolodo mia atoeoe, onaemo ka dopaoeako ira potoendaano toetoeloe andio:

Hinao asa mia melere benoe. Oemariomo ipahoo benoeno, iwalao ka i'amba mowangoe raha i olono benoeno, ka ipowewoe mbo'oe ponahoea lana. Tehine langkaiomo benoeno, sine ineheno mia atoeoe

loemako melakopi, onaemo ka iweeako ira mia soesoea lere atoeoe ka dopekariao, asa ntiano woeano tambono mia, asa ntia anoeno. Oemari dompepaoe, loemakoomo oeëno lere i asatowano tahi. Haweakoomo ipewoea benoe, montenaomo oeëno lere asa mia atano loemako oemalao tiano. Nahi dompoweeo mia mekariao benoe atoeoe tiano oeëno lere, boetoe mekoele mpena atano mia atoeoe. Mopoeteno aroano oeëno lere atoeoe, onaemo ka ipontena mbo'oe atano loemako oememao tiano, nahi doranta moweeo, boetoe dompepaoekiakono ka domentoe-ndoechio ka domentenao ka ipekoele. Pohonapo mbo'oe mehawe ira atano oeëno lere atoeoe. Nahi bali mosa'ono aroado mia mompekaria lere atoeoe, domentoendoehi ira atano oeëno lere atoeoe, domebatoeki ira, domerako ira mehano, ka dompepate ira mehano. Tehine motaeomo oeëno lere: „Kana'oempemo koepombio, isemamo koetenao anoe ta pine'ala-alado mia lambaha araoe? Akoemo toemenao anakoe anoe asa-asano, bara'oera dompe'ala-alao.” Itenaomo ntoe'oe anano anoe asa-asa atoeoe. Da olai domengkitaomo mia lambaha atoeoe, onaemo ka donteriso, dompotae: „Ramaiomo oeëno lere andio te'oepoea, laloe-opo tompepateo ka tome'alao lereno andio.” Oempedaomo, domerakoo ka dompepateo ka domentadio koroino i asambalino wala. Ta mombio ira oeëno lere mia anoe lambaha atoeoe? Asalakono ta mepate ira, lereno ta weeako ira mia anoe moleo aroado, anoe ira weeo tiano.

Soemangki mia anoe roemongeo paoedo Oeë Isa: „Asalakono kona omami anoe kanatoeoe.” Domerongeo mia atoeoe motae kona ndi ondae ka mia mota'oedo anoe mateomo paoedo Oeë Isa atoeoe. Nde hadio nabido Oeë Ala dompepate ira mia mota'oedo, onaemo ka dopotae Oeë Isa: „Ba dotenaomo Oeë Ala anado, asalakono impepateo koa mbo'oe.” Mentee ntoe'oe paoedo Oeë Isa, nde nami tehine inso ira'ai dopepate iramo to Jahoedi.

58. Potoendaano Toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa:

Anano mokole anoe mekombia.

Potoendaano toetoeloe andio kona koa mbo'oe a nto Jahoedi anoe nahi domebehe merongeo paoedo Oeë Ala. Kanandio dopotae: Hinao asa mokole mogawe, ipopokombiao anano. Itena ira mokole atano mowawa paoe a mpalilino ka dome'aiwa koa loewoe a mpetaoano anano mokoledo. Haweakoomo matano, nahina mia hawe. Sine napi tekoeda mokole, i'e'emaio ari bara'oera ta koa bali aroado mia atoeoe. I'e'emaio ba opiamo wongi, nahina anoe hawe. Onaemo ka ipontena mbo'oe mokole atoeoe mia paoeako ira palilino kanandio: „Sompoomo po'ewaikoe, ka ime'aiwa koa mpogawe.” Sine nahi domebehe palilino,

mehano dope'inongakono loemako i soesoeaano, mehano dorako iramo atano mokole ka dopepate ira.

Da'iaopo irongeo mokole gaoedo palilino atoeoe, ipe'iwaliako iramo, isapoio iniado ka ipepate ira mia. Ka i'amba paeako ira atano: „Nahi domebehe mia lambaha me'aiwa a mpogaweakoe, laloeopo imelako me'alaakoene loewoe mia, tompa hinaano, mia anoe moiko, mia lambaha, mia mompoli, mia mongkokolaro ka iboeke rahakoe ka imarora gawekoe.” Melako iramo ntoe'oe mia atoeoedo ka dopoempoe ira mia, nahi tehine boekeomo rahano mokole ka poeoe rahano, maroa ntoe'oe.

Kontongaado mpogawe melempaomo mokole i tongado mia koe-mita ira mia mehawe. Nahi tehine ikitaomo asa mia anoe tedoa mosa'o sangkano, tekoeda mokole, itekoedaakono mia atoeoe ka isikenoo: „Tembio ka oekanandio? Boetoe aiwako mokokodei akoe.” Nahi pokosangki mia atoeoe. Itena ira mokole atano ka domerakoo mia atoeoe ka domenaao i asambalino bente.

Tompa indi'ai potoendaano toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa, ndiomo pengkonaano tomerongeomo ntoe'oe, nde langkai pengkonaano ndi ontæ. Mehadio kita mia nahi tomebehe toemonda ira Oeë Ala, tinenado Oeë Ala tompeboengkoei ira anoe aiwa paeakita mopoeteno aroado Oeë Ala. Nde pogawea anoe pinaoedo Oeë Isa a mpotoendaano toetoeloe andio, onaemo potoendaano anoe moiko dowee kita Oeë Ala. Sine mehadio kita nahi tomebeheo moiko atoeoe, boetoe tempokokodei ira Oeë Ala, tempotæ: „Nahi komba ondae Oeë Ala ka songkado anoe pine'ala-alato, laloeopo tomengkitao lereto, baloe-baloeto, ka pintoewoeto, nde onæ poe'oenno toewoeto, nahi komba ondae Oeë Ala.” Monge-monge mia atoeoe, nde asalakono ondae Oeë Ala poe'oenno toewoeto, nahi mentee tompeboengkoei ira. Nahi tempokobinta ira Oeëto, anoe nditahane, nahi tempokompewoeni i arodo, tamoako oemewa ira, nahina anoe polio.

Asantia ndi ontæ, anoe kana mia anoe aiwa mogawe anoe nahi moiko sangkano. Onæ kona a mia anoe nahi balio aroano. Da me'ini a lahoemoa soesoea, da me'ini a gaoeno anoe mosa'o, doemontai ira walino, mepate ira walino, ka mo'oengkeakono walino roegiano. Nahi behe ira Oeë Ala sine moikono toewoenno pinoweedo Oeë Ala ineheno koa. Nahi mentee atoeoe. Ba mosa'o aroato a oeëno gawe, si tolako mongkaa ambaoeno, kinaano. Ndi kitamo dopehohawa kita Oeë Ala sompo oleo, ka tempoko'alao anoe dowee kita. Laloeopo tomesangkao temoiko inso a anoe meweengakono, kasi komba boetoe pinoweedo ineheto, oeëno nahi tome'ehe ira. Kasi mesampa aroato, kasi dotadi kita Oeë Ala.

59. Pepaoedo Oeë Isa ka pandita ka goeroe.

Salado pandita ka goeroedo to Jahoedi ka sando mpesomba ira doemontai ira Oeë Isa, onaemo toemaro ira ka ihina koa salado Oeë Isa a datoe i Roma. Sine nahi hori gagi kira-kirado mia atoeoe, ned loewoeno anoe sinangkido Oeë Isa mentee loewoe, nahi dompokosangki ndi ondae Isa, ntenangi iramo ntoe'oe.

Pohona mehawe iramo mia atoeoedo ndi ondae Oeë Isa, dompotae: „Goeroe, kimento'ori komioe mia anoe moleo paoe mioe, nahi gaoepi ira mia, nde paoedo Oeë Ala ipaoeakami sompo oleo. Onaemo ka kime'ai-wa mpesikeno ndi omioe, ba kana'oempe pe'oeëto a datoe, ba da kita mowee ira datoe sima'oeloe ke siimo, omioe paoeakami.”

Dorongeo Oeë Isa akalado koa mia atoeoedo. Nde ba soemangki ira Oeë Isa: „Moiko”, ira mpotae: „Inehe mioe tokoa datoe i Roma anoe melahoemoa oeëto, ontae anoe me'ala-ala ira Oeë Ala?” Ba dosangki Oeë Isa: „Nahi moiko”, ira mpotae: „Omioe ta toemoroengkoe komioe Toea mpetoro oemonto ira mia mpompowee sima'oeloe.” Onaemo ka dopesikeno Oeë Isa: „Hapa impesima'oeloeako sompo oleo?” Mesangki ira mia atoeoe: „Asalakono ringgi.” Dopotae Oeë Isa: „Powee akoe te'asa ringgi.” Onaemo ka dowee ira asa ringgi; mesikeno ira Oeë Isa: „Roepani sema anoe binoeri a ringgi?” Mesangki ira mia atoeoedo: „Roepado datoe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Ba kanandio anoedo datoe. Iwee ira datoe anoedo datoe, iwee ira Oeë Ala anoedo Oeë Ala.” Mengkomino ira mia atoeoedo, melako iramo.

Pohona mehawe iramo mehano pandita ndi ondae Oeë Isa, anoe lano teposisala paoedo ka paoedo Oeë Isa, nde dompotae mia atoeoe nahina toewoeano onitoeto ba mateomo koroito, ka nahi wali toewoe mia mate. Ntepohawe iramo, dompotae mia atoeoe: „Goeroe, ito'oriomo gaoeto inso ndi nabi Moesa, ba mateomo tama ka nahi pe'ana kombiano, kombiano atoeoe ta koemombiao oleono, ba me'ana ira tompotae anano akano anoe mateomo. Toewoemo indi'oepoea mia mepaekompo, opitoe ira, tama loewoe. Mekombiamo anoe aka, tehine mateomo, nahi ranta me'ana. Onaemo ka ikombiao oeaino beine atoeoe. Nahi tehine mateomo mbo'oe nada, nahi doranta me'ana, onaemo ka ikombiao anoe ko'otoloe beine atoeoe. Mateomo anoe ko'otoloe, ikombiao mbo'oe anoe ko'opaa, kanandio hawe anoe ko'opitoe. Memate iramo kombiano, mateomo mbo'oe beine. Kana'oempe a mpewangoedo mia mate, isema anoe ta koemombiao beine atoeoe i akera, nde opitoemo kombiano i toline?” Soemangki ira Oeë Isa: „Boetoe ba totoewoe i toline andio ka topekombia. Sine ba mate kitamo toewoe onitoe kitamo i akera, nami topekombia, nami tomate, dopotoewoe kita Oeë Ala kana malaeka. Nde ondae Oeë Ala nahi dopepateo anado, tendeano dopotoewoeo.”

Komino iramo mia atoeoe, nde domerongeo i larodo anoe dome-sikenoako ira Oeë Isa nahina toedoen, boetoe sangkido Oeë Isa

moleo, onaemo ka namihina paoedo. Mpenaa-naa iramo oemakala ira Oeë Isa, nde moleo sangkido.

60. Songkado Oeë Ala anoe langkai ntoe'oe.

Hinao mbo'oe asa pandita hawe ndi ondae Oeë Isa, mesikeno: „Goeroe, omioe mia pande, ipaoeakoene: Loewoeno songkado Oeë Ala isoea anoe langkai ntoe'oe?” Soemangki ira Oeë Isa: „Rongeo ka koepaoeakomoe: songkado Oeë Ala anoe langkai ntoe'oe ndiomo: Ondae Oeë boetoe asa-asa toewoedo, nahina pengkenado. Kekewoi ira Oeë Ala, ka ipe'asa aroamoe ka ondae Oeë Ala, ka imoleo ntoe'oe aroamoe ndi ondae Oeë Ala. Ka ndio mbo'oe: Pehohawa ira walimoe kana oepehohawao koroi-moe. Anoe oroea andio, onae anoe langkai ntoe'oe a loewoeno songkado Oeë Ala.” Soemangki pandita atoeoe: „Mentee Goeroe anoe pinaoe mioe: boetoe asa Oeë Ala, nahina anoe soesoea, ka ba tokekewoi ira Oeë Ala ka i'asa aroato ka ondae Oeë Ala, ba tedoa mopoete aroato toemondao loewoeno songkado, ka nahi soesoea morosono aroato, boetoe me'ini ndi ondae Oeë Ala, ka i'amba mentee nine ontae anado Oeë Ala, ka i'amba moleo aroato motae mewinsoomo Penaado Oeë Ala i laroto.”

Mansado roemongeo Oeë Isa sangkino pandita andio dopementeeo, dopotae: „Omoeë oempeda ndi ondae Oeë Ala aroamoe.”

Dopotae Oeë Isa: „Temoiko kasi imentondao winewoeno mia anoe mesampa aroano, nde soesoea aroano ka winewoeno. Ba mesomba ndi ondae Oeë Ala mia atoeoe, nahi komba inso i laroni, matano mepoesoe, kaeno ipokaloo, wiwino momoeti-moeti ka domengkitao mia langkaino pesombano. Nahi do'eheo Oeë Ala pesomba anoe kanandio. Mia atoeoe mompelangka-langkai i arodo Oeë Ala, nahi behe ba dompepaoeakono mpena mia, sangkadio pinelangkai neeno ka i'amba oemehe. Mia atoeoe tedoa mompe'oeroe-oeroe ntoe'oe, engkeno kana kaboeroe, nde tekosi wawono, watoe anoe mopoete, sine i laroni woekoe anoe moboo.”

Ba wali iramo hawe Oeë Isa i wawontolino saroe malaeka, iramo pakosio po'iangado mia. Ira poempoe ira mia i arodo, tepoempoe iramo, iramo monsia ira anoe koemekewoi ira Oeë Ala ka anoe meboengkoei ira Oeë Ala, nde doto'orio Oeë Isa aroado mia, nahi dope'ala-alao paoedo, tendeano aroado dope'ala-alao. Asantia donao i koanado, asantia i manggalido. Ka do'amba paoeako ira anoe i koanado: „Ime'aiwa omioe anoe kinekewoido Oeë Ala, impewinsomo a mpo'iangado Amakoe, omioe lano do'e'ema komioe Amakoe. Kontongaakoe toewoe i wawontolino, imehawe akoe mokoninggo, imempaka akoe, imehawe akoe mokoranga, impopo'inoe akoe, totoka akoe, impehohawa akoe, ime-ngkitao sangkakoe nami hina, impoposangka akoe, mahaki akoe, impekaria akoe, domedontai akoe mia, imewoetako akoe.”

Ira mpesikeno mia atoeoe: „Indi'ipia Oeë, kikita komioe mokoninggo ka kipaka komioe, mokoranga komioe ka kipopo'inoe komioe? Indi'ipia kikita komioe totoka, ba kolambe-lambe, ba mahaki, ba dinontaido mia ka kipehohawa komioe?” Ira soemangki Oeë Isa: „Maoepo nahi'ia ongkoeëkoe anoe pinehohawa mioe, sine pepaekompokoe impehohawao kanaomo ongkoeë.”

Ka do'amba Oeë Isa mewolili a mia anoe i manggalido ka dopotae: „Impolai itoe'ai, mia anoe mosa'o, laki api langkai po'iangano i Mosa'o saroe walino. Nde mokoninggo akoe, nahi mempaka akoe, mokoranga akoe, nahi mpopo'inoe akoe, totoka akoe, nahi mpehohawa akoe, kolambe-lambe akoe, nahi mpoposangka akoe, mahaki akoe, nahi mpekaria akoe, tedonta akoe, nahi mewoeatako akoe.”

Ira mesangki mia atoeoe: „Indi'ipia Oeë, kikita komioe mokoninggo, ba mokoranga, ba kolambe-lambe, ba totoka, ba mahaki, ba tedonta, nahi kipehohawa komioe?” Ira soemangki Oeë Isa: „Nde nahi mpehohawa ira pepaekompokoe anoe mongkokolaro, nahi mpehohawa akoe.” Mia atoeoe ta mosa'o ntoe'oe po'iangado onitoedo; ta me'ata ira i Mosa'o. Anoe metako aroano ndi ondae Oeë Ala, onae anado Oeë Ala.

61. Poeoe mpompakambi anoe moiko.

I witado to Jahoedi hadio bimba anoe pinotoewoedo mia. Sompoleo bimba atoeoe iloearakono poeoe mpompakambi ka ipakambio a boengkoeno bente. Poeoe mpompakambi atoeoe asa mia koa, onae mekariao bimbado mia asa inia, onae anoe se'eloeako ira pinotoewoemo'oengke pada anoe mewalo. Mpetonda ira bimba atoeoedo a mpoeoe mpompakambi, nahi penaa-naa paresao bimbano kasi hina anoe tebinta. Ba hinao anoe olai lahi po'iangano, iboolio poeoe mpompakambi neeno, onaemo ka ipekoele. Ba hinao anoe tetadi, i'oengkeo, mararoe tedoa marasai irongeo, morake, montindoeloe, soemaki a oewoi, sine nahi pe'ala-alao mokendono, potaeno: Bimbakoe kasi tetadi. Ba ihaweomo ka ikitao mobela ba tepoedoe pa'ano, ipo'ahao ba isaeleo ranta ka ihawe i rahado pinotoewoewo. Loewoeno bimbano ipakambi ira sompoleo, ipokoele ira ia rahado, itondoo kasi hina singa ba sarigala aiwa mongkaa bimba. Maoepo a mpada ba a wiwi ntoboe, asalakono doemaga poeoe mpompakambi atoeoe, nahi bintao kansaino ka ponaino.

Onaemo ka dopotae Oeë Isa: „Ongkoeëmo poeoe mpompakambi anoe moiko, nde nahi koepe'ala-alao penaakoe ba hinao anoe oemalao bimbakoe, nahi koepe'ala-alao mokendokoe. Ba tetadi bimbakoe, koe'oengkeo ranta ka koehaweo, ba koekitao masoekara irongeo, asalakono koepo'ahao ba koesaeleo, nahi koepo'ineeo. Ba hinao singa anoe hawe ta mongkaa bimbakoe, asalakono koe'ewaio, nahi koe'ehekono

ba domento'orio mbo'oe ngangakoe, ba koepoboi ira asalakono hawe ira; nahi koe'eheako ira ba donterawo bimbakoe, nde asa koa poeoe mpompakambi.

Kanandiomomo poeoe mpompakambi anoe moiko, nde anoe nahi moiko soesoea wineweoeno. Nahi dagai ira ntoe'oe bimbano. Ba hinao bimba anoe tetadi, nahi behe oemoengkeo, ba ipoboi ira bimbano nahi dope'ala-alao, nahi doto'orio ngangano, nde onae mbo'oe nahi to'orio needo bimbano. Ba hinao singa anoe ta mongkaa bimbano, boetoe ipo'ineeo, potaeno: „Po'ineeomo ka ipo'ala bimba te'asa ba te'oroera, sine kasi aiwa ndi ongkoeë.” Gagi nahi ewa poeoe mpompakambi atoeoe, nahi ontoo anoe mosa'o, medoito iramo bimba, nterawo iramo nami asa po'iangado.”

Mengkaaomomo ntoe'oe ondae Oeë Isa poeoe mpompakambi anoe moiko. Nahi do'eheakita tetadi, nahi do'eheakita a mosa'oano, nahi do'eheakita ba i'ala kita i Mosa'o. Doto'orio Oeë Isa neeto, onae koa ka doto'orio moboi kita. Sine si tompotae: „Nahi tomerongeo ngangado Oeë Isa.” Nde ba tope'inongakono ka totetadi, ba topewowo-loo kita binta ira Oeë Isa, nahi kita hawe a moikoano toewoeto.

Tomento'orio motae nahi dopehohawao Oeë Isa penaado, oemonini kita inso a ngkaeno i Mosa'o. Kana poeoe mpompakambi anoe moiko nahi doito mate, bimbano kasi kaano singa, nahi doitoakono mokendo kasi tetadi bimbano, kanandio iramo Oeë Isa, domerako ira mia anoe lambaha, mate ira oemoniniakita onitoeto, kasi alao i Mosa'o. Gagi ondae Oeë Isa poeoe mpompakambi anoe wawa ira bimbano a oeëno, nahina anoe tetadi; kanandio kita koa mbo'oe dowawa kita Oeë Isa ndi ondae Amato nditahane i soeroega, nahina anoe tetadi mia anoe roemongeo paoedo.

62. Potoendaano Toetoeloe anoe pinaoedo Oeë Isa: Ondae beine mempande ka beine anoe nahi domempande.

Po'iado i Raha mpesombaa, pohona dokitao Oeë Isa mia anoe monaa doi a boeroea pompoempoea doi. Anoe mompoli monaa ringgi, mehano roepia, mehano soekoe. Tehine hawemo asa beine modontai doi roea lewe. Dopotae Oeë Isa: „Anoe moiko ntoe'oe aroano, onaemo mia anoe mongkokolaro andio, nahi komba mia anoe mompoli hieno. Nde mia anoe mompoli boetoe tedei anoe pinoweenoo, sine mia mongkokolaro atoeoe iwinsoo loewoeno doino a boeroea atoeoe; langkai ntoe'oe mopoe-teno aroano, dokitaomo Oeë Ala.”

Dopaoeo mbo'oe Oeë Isa potoendaano toetoeloe anoe mokomeeneo aroato ka tomento'orio mopoliwoo onitoeto ba dobooli kitamo Oeë Ala. Kanandio dopotae: Hinao mia anoe ta metao, hadio ntoe'oe mia

anoë loemako wawao tama a beine, sine po'iangano beine olai. Hinao mbo'oe walino beine anoë loemako toemotowo ira mia anoë aiwa mpontao. Mia atoeoe hopoeloe ira ana beine, pada ira loewoe mpowawa lantera, nde domento'orio motae ira mpelempa wongi. Mia anoë hopoeloe ira atoeoe olima ira pande, ondalo pompewowolodo, nde mpowawa ira lana sowono lanterado a nsala, potaeno aroado: bara'oera ta tehine ka do'amba hawe mia mpontao gagi pingkoomo lana a lanterato, pingkoomo mbo'oe langano. Sine walino beine anoë olima ira mbo'oe nahi dompewowoloo motae ta pingko lana a lanterado, onaemo ka nahi dompowawa lana ponsowodo lantera.

Melako iramo mia anoë hopoeloe ira atoeoe. Hawe iramo i tompano, ira oeme'ema ira mia anoë aiwa mpontao. Tehineomo dompo'ia, mansa iramo motoeri mia atoeoedo. Tehineomo iwongi domerongeomo ngagado mia meboo-booli: „Meramai iramo mia anoë aiwa mpontao.” Mpewangoe iramo mia atoeoedo, domengkitaomo lanterado nine pingkoomo lanano, tedeiomo koa langano. Anoë pande atoeoe dome'alao lana, ka domensowoakono lanterado, waliomo melanga. Anoë nahi pande mo'ema lana a mia pande, sine nahi dompokowee ira, nde tedei koa anoedo, dompotae: „Nahi ta sompo lana mami ba tompetiao, laloeopo imelako a mia anoë mo'asa lana, ka impo'oli ihino lantera mioe; imentoetoerako kasi dompolaiakomioe.”

Mpeloeloe iramo beine anoë olima ira atoeoe, melako a mia anoë mo'asa lana, sine motoeriuomo, nde tehineomo iwongi. Domewangoeo, tehine ka i'amba mewangoe ka isikeno ira: „Hapa inoengke mioe?” Soemangki ira mia atoeoe: „Kami mpo'oli lana, nde mateomo lantera mami.” Ipowee iramo mia atoeoe lana, mpekoele iramo beine atoeoe, domengkitao me'olai iramo mia anoë lako mpontao. Mpeloeloe iramo mia atoeoedo, potaeno aroado, da ira hoemawe ira, sine naahi, nde mpewinso iramo i laro bente, tinondoomo pewowa. Sine mia anoë olima ira anoë pande mpewinso iramo ka mia anoë mpogawe. Tehine mehawe iramo a mpewowa mia atoeoe, dome'ema ira mpewinso, dompotae: „Itoengkaakami pewowa, kami mpewinso, oeëno gawe!” Soemangki mia atoeoe: „Nahi koeto'ori komioe, nahi'ia wali mami.”

Potoendaano toetoeloe andio pengkonaano kanandio: Ontae mia roea roepa toewoeto: hinao anoë ondalo pompewowolono, hinao anoë nahi ondalo pompewowolono. Mia anoë nahi hadio pompewowolono, onaemo mia nahi pande, nde boetoe ihino kompono i'oengkeo, kana beine anoë olima ira boetoe lana a lanterado dowawao, nahi doto'orio mowawa sowono. Ba do'alaomo Oeë Ala penaano, nahi ira winsoo i soeroega onitoenno, nahi komba ia ihino kompoto pebakoeto i akera. Sine mia anoë ondalo pompewowolono, nahi komba boetoe ihino kompo anoë inoengkeno, sine i'oengkeo mbo'oe bakoeno onitoenno i akera, onaemo Toetoeloe ntoemoewoe, Toetoeloedo Oeë Ala. Ba onae to'oengkeo kontongaato toewoe i wawontolino, tamo hina bakoeno

onitoeto i akera, tamo mewinso onitoeto i soeroega, ka itoewoe saroe ondae Oeë Ala.

63. Ondae Oeë Isa ka ana goeroedo lako mpogawe i Jeroesale.

Oemari iramo mepaoe kanandio, Oeë Isa, dopaoeako ira ana goeroedo: „Roea wongipo ka ipompoe'oe gawe oleo Pasa. Laloeopo ilakomo oroea komioe i Jeroesale, ipewinso i laro inia, nahi tehine komioemo koemitao asa mia anoe da sarai ipekoele inso mo'ala oewoi, onaemo itondao. Ipewoeatako i rahano, paoeako ira oemboe raha ira'ai: Kanandio dopotae Oeë Isa: Pompokomoaakoene te'asa bolongko, ka domewewoeo ana goeroekoe anoe kami mengkaano a pompoe'oeano gawe.” Gaoedo to Jahoedi i oleo Pasa atoeoe boetoe roti motea anoe nahi te'ili dompongkaa saroe anano bimba laki anoe nahina tisoano koroino maoe tedei, ka dompongkaaako anggoro. Onaemo anoe ta winewoeodo ana goeroe atoeoe a bolongko anoe itisoako ira oemboe raha, kana paoedo Oeë Isa. Lakodo mia oroea ira atoeoe, tehine hawe iramo i Jeroesale. Pewinsodo i laro inia, dokitao ntoe'oe mia anoe sarai i'inso mo'ala oewoi, onaemo ka dotondao. Hawe ira i raha, mpewoeatako iramo ka dopaoeakono mia atoeoe paoedo Oeë Isa. Da'iaopo irongeo oemboe raha paoe atoeoe, itisoako iramo ana goeroe bolongko anoe langkai, mewinso iramo ana goeroe a bolongko atoeoe ka dowewewoeo ka donao kaanga. Soemoomo oleo hawe iramo Oeë Isa ka ana goeroedo hopoeloe ira.

Napi gagi gawe, loemakoomo asa ana goeroe a nsando mpesomba ka goeroe anoe mpo'oengke sala ira doemontai ira Oeë Isa. Neeno ana goeroe atoeoe i Joedasi. Ntepohawe iramo mia atoeoedo, ipotae i Joedasi: „Koerongeo nine i'oengke ira Oeë Isa. Ongkoeë andio asa ana goeroedo, tehineomo koepo'ia ndi ondae, potaeno aroakoe tamo hina potorokoe ka gadi, nde ongkoeë mia mongkokolaro. Sine koekitao toewoekoe sompo oleo kana koa mpiha, nahina oerakoe, maoepo tedei. Onaemo ka imosa'o aroakoe toemonda ira Oeë Isa, potaeno aroakoe akoemo binta ira, ndi hawe akoemo ndi omioe, soemikeno komioe ke kana'oempe. Opia doi ba impowee akoe, ba koewawa ira ata mioe roemako ira Oeë Isa?” Soemangki ira mia atoeoe: „Ka kinteriso ari.”

Nteriso iramo, onaemo ka dompotae ira mpoweeo i Joedasi toloe poeloe ringgi. I'indoeomo i Joedasi, i'alaomo ringgi atoeoe ka ipotae: „Ba koekitao nine moikoomo ba irinako, ka koe'amba paoekomioe. Itena iramo ata mioe ka koewawa ira.” Dome'indoeo mia atoeoedo. loemakoomo i Joedasi ndi ondae Oeë Isa.

64. Ondae Oeë Isa wo'ohiako ira ana goeroedo karoedo.

Tepoempoe iramo Oeë Isa ka ana goeroedo, dopotae ira mpentoro, sine napi ira mpongkaa, nde napi domewo'ohio karoedo. Pesapatoedo to Jahoedi boetoe a mpele ngkaroedo, gagi ba domelohoeo sapatoedo, asalakono me'awoe karoedo. Ba ira mpongkaa domewo'ohio ari karoedo. Anoe oeai mo'ala sempe ka oewoi, ka i'amba wo'ohiako ira walino karoedo. Sine ana goeroedo Oeë Isa nahina anoe toemo'orio atoeoe, ndi ira koa mpe'oe'oea, asa mia motae: „Ongkoeë akoe mentoro i horido Oeë Isa.” Kanatoeemo paoedo mia atoeoedo. Gagi mentade ira Oeë Isa ka dolohoeo hawoedo ka donaa, ka do'amba oemalao sawoe pompa-hihi karoe ka dobooo a kompodo. Insono ira'ai do'alaomo Oeë Isa sempe langkai ka dopontawa oewoi, ka do'amba wo'ohiako ira ana goeroedo karoedo, ka do'amba pahihakono sawoe anoe binoodo a ko-

mpodo. Hawe iramo ndi Petoeroe, mo'o'anoenomo i Petoeroe, ipotae: „Oeë, omioe komioe wo'ohio karoekoe?” Soemangki ira Oeë Isa: „Hoembee, maoepo nahoe to'orio pengkonaano kanandio-andio, sine

kokoa toemo'orio te'oepoea." Soemangki i Petoeroe: „Nahi koe'ehea-komioe ba iwo'ohio karoekoe." Soemangki ira Oeë Isa: „Ba nahi koe-wo'ohio karoemoe, omoeë nahi komba pepaekompokoe." Soemangki i Petoeroe: „Ba kanandio Oeë, si komba boetoe karoekoe iwo'ohio, ndio mbo'oe kaekoe ka oeloekoe." Soemangki ira Oeë Isa: „Sompomo ba koewo'ohio karoemoe, nde ba oemarikomo medolo, moikoomo koroimoe."

Oemariomo dowo'ohio Oeë Isa karoedo ana goeroedo, ka do'amba mentoro, ka dopotae: „Ndiomo koewo'ohio ongkoeë karoe mioe, anoe impotae Oeë mioe ka Goeroe mioe sompo oleo. Ba kanandiomio wine-weoekoe ndi omioe, asalakono ka imopoete aroa mioe a wali mioe. Nde kodei ana goeroe, langkai goeroeno, kodei anoe tinena, langkai anoe metena. Onaemo ka koepaoeakomioe: Ba imengkitao aroakoe ndi omioe, temoiko aroa mioe mambetoeloengi, kasi komba mompelangka-langkai asa mia ka ipokokodeio walino. Asa mia ndi omioe anoe melongkoe aroano, nde i'asa akoemo a mia anoe mo'oengkeako ka koetodonta koa."

Mansado merongeo paoedo Oeë Isa andio, tedoa ira mengkohalihali ana goeroedo, potaeno aroado: Ba isema nineedo? Bara'oera ongkoeë? Tehine mesikeno i Johane: „Isema ninee mioe, Oeë?" Soemangki ira Oeë Isa: „Imengkitao anoe akoe weekono roti andio." Do'alao Oeë Isa roti asa nsiba ka doweeakono i Joedasi, dopotae: „Anoe inoengkemoe toetoerakonomo." Isangkao i Joedasi roti atoeoe anoe doweeakono Oeë Isa, ka i'amba mentade ka ilako.

65. Ondae Oeë Isa ka ana goeroedo mpetaro mpongkaa wongi Oleo Pasa.

Oemarino loemako i Joedasi mepaoe iramo Oeë Isa, dopotae: „Langkai aroakoe mongkaa saroe omioe wongi andio, nde tisomo ira mpepate akoe to Jahoedi." Oemari iramo mepaoe kanandio, do'alaomo Oeë Isa roti ka dopekakai ndi ondae Oeë Ala, ka do'amba soemibasibao roti atoeoe, ka dotiaako ira ana goeroedo, dopotae: „Ndiomo koroi-koe, ime'alao ka imengkaano ka impewowolo akoe." Oemari atoeoe do'alao anggoro ka dotawao a ntonde ka doweeako ira ana goeroedo ka dopotae: „Ndiomo reakoe koetawaakomioe, ime'alao, ime'inoeo, nde reakoe ta oemoniakomioe hala mioe ba mate akoemo saroe ngkoroioe mioe."

Dome'alaomo ana goeroe roti ka anggoro, domengkaano, dome'inoeo, ka dompewowoloo paoedo Oeë Isa, motae: Roti andio koroi-koe, anggoro andio reakoe. Gagi anoe koemaano roti ka oeminoeo anggoro onaemo pepaekompodo Oeë Isa.

Oemari iramo mpongkaa ka mpo'inoe, mpenani ira saroe ondae Oeë Isa. Oemarido mpenani mentade iramo Oeë Isa, mpentade ira mbo'oe ana goeroedo. Mesikeno i Petoeroe: „Oeë, isoea ilako?” Soemangki ira Oeë Isa: „Nahi komokotonda akoe.” Soemangki i Petoeroe: „Akoe koa mokotonda komioe, Oeë, mate komioe, mate akoe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Komate saroe ongkoeë? Napi oe'oeni manoe te'ingka oempeda meene, pentoloemo oehapoeo petondamoe ndi ongkoeë.” Oemari ira mepaoe kanatoeoe, loemako iramo Oeë Isa ka ana goeroedo i lere keoe lana Datisemani. Hawe iramo ira'ai dopotae: „I'e'ema akoe indi'ai akoe motilalo sarai, akoe mekakai ndi ondae Oeë Ala.” Motitalo iramo Oeë Isa, dowawa ira i Petoeroe, i Johane, i Jakoboe, tetoro ira menggolontoe mekakai ndi ondae Oeë Ala, dopotae: „Oo, Ama, ba ipemoikoo koa ka ipokomonongkoakoene koa soesa anoe rinongekoe andio; sine kasi komba po'ehekoe, po'ehe mioemo koa.” Marasai dorongeo Oeë Isa wawao halado mia i larodo, anoe ira oemoniniakita ndi ondae Oeë Ala; marasaido andio tewali rea ko'isodo Oeë Isa i'iti a wita. Mekoele iramo Oeë Isa a ana goeroedo, dohawe ira mia atoeoedo, mpotoeri ira, nde tedoa ira memongkokotoeri. Dowangoemo Oeë Isa i Petoeroe, dopotae: „Pewangoe, nahoe pokomolike saroe ongkoeë? Pokomoikoo aroamoe kasi nangiko kendomoe, pekakai ndi ondae Oeë Ala; koekitao mopoete aroamoe, sine nahi moroso aroamoe.” Ka do'amba loemako mbo'oe mekakai ndi ondae Oeë Ala, dopotae: „Amakoe, ba nahi moiko ipokomonongkoakoene marasaino aroakoe andio, kasi komba po'eheeno aroakoe, po'eheeno koa aroa mioe.” Dopewolilii iramo Oeë Isa ana goeroedo, dokita ira nine wali iramo mpotoeri, nami domenangio mongkokotoerido. Mekakai iramo mbo'oe Oeë Isa kana koa mbo'oe hieno.

Ka do'amba loemako a ana goeroedo ka ilike ira, dopotae: „Kandio-andio impewangoemo, kita melako, nde oempeda iramo mia anoe me'aiwa merako akoe.”

66. Oндаe Oeë Isa rinako.

Lakono i Joedasi binta ira Oeë Isa, lieo-lieo a nsando mpesomba ilako. Ipaoeako ira mia atoeoe: „Itena iramo ata mioe ka dompo'ala sangka mporako mia, ponai, owoe, koloro, hoeloe ka koe'amba wawa ira, roemako ira Oeë Isa; nde koeto'orio po'iangado te'ingka.” Mawongko ntoe'oe aroado mia atoeoe, domentena iramo atado ka domentoe-noeo hoeloe ka dome'alao sangka mporako mia. Oemariomo, melako iramo mia atoeoedo, i Joedasi mata nsalado.

Hawe iramo a lere Datisemani, mpewinso iramo ka ilako i Joedasi oemoengke ira Oeë Isa, domentondao walino. Da olai dokitaomo Oeë

Isa wantano hoeloedo, doto'oriomo motae miamo anoe ira aiwa roemako ira, onaemo ka dototowo ira. Ntephawe iramo, mesikeno ira Oeë Isa: „Isema inoengke mioe?” Mesangki ira mia atoeoedo: „I Isa, to Nasare.” Soemangki ira Oeë Isa: „Ongkoeëmo andio.” Mponsoeka ira mia atoeoedo, ntebangkoe ira a wita. Ka i'amba me'oembaako i Josedasi ka ikopoei ira Oeë Isa ka iwoo-woo ira. Nahi dope'ala-alao Oeë Isa pewoo-woono atoeoe, boetoe dopotae: „Tembio ka oendio indi'ai? Onae ka oewoo-woo akoe, nde oe'asa akoemo.” Mesikeno ira mbo'oe Oeë Isa: „Isema inoengke mioe?” Mesangki ira mia atoeoe: „I Isa, to Nasare.” Dopotae Oeë Isa: „Ongkoeëmo andio; imerako akoemo, sine anakoe andiodo ipo'inee iramo koa.”

Domerako iramo mia atoeoe Oeë Isa, domempongoe ira ka dome-wawa ira a oeëdo. Nahi do'ewa Oeë Isa, dopo'inee ira ka dopongoe ira mia, sine i Petoeroe mosa'o aroano, nahi eheako ira Oeë Isa ba domerako

ira mia. Onaemo ka iboetao ponaino ta oemimpahio asa mia, sine me'odo mia atoeoe, boetoe kona birino. Soemangki ira Oeë Isa: „Tampio ponaimoe, nde mia anoe mompadii ponai, asalakono kona ponai te'oepea. Ba nahi koe'eheako ira mia atoeoe ba domerako akoe, nde nahi

akoe mokompekakai ndi Amakoe i soeroega? Asalakono ira montena malaekado aiwa motola akoe." Ka do'amba paeako ira Oeë Isa mia anoe aiwa roemako ira: „Omioe aiwa komioe merako akoe, kana anoe aiwa morako mia lambaha: mpowawa ponai, koloro, kansai. Sompoleo imengkita akoe i Raha mpesombaa, nahi mensapa merako akoe."

Oemarido mepae kanandio do'alao Oeë Isa birino mia andio ka dopokotompao. Mpelempa iramo Oeë Isa, pongoedo dome'inio. Sine ana goeroedo mpolai ira, boetoe ondae i Petoeroe ka i Johane naahi, dontonda ira Oeë Isa, nde tedoa tekewoi aroado.

67. Ondae Oeë Isa i arodo Sando mPesomba Langkai.

Pelempado mia anoe wawa ira Oeë Isa mpeloearako ira inso a lere Datisemani, mensaki ira mbo'oe a ngkorono Kedoru. Mensaki iramo ka domporake ka do'amba mpewinso i larono inia. Ka do'amba mewawa ira Oeë Isa i arodo Pandita langkai, i Kajapa neeno. Domewinso ira mia atoeoe Oeë Isa i laro raha, kontongaano wongi, da motoeri Sando mpesomba langkai. Domewangoeo ka i'amba loemako ndi ondae Oeë Isa, tepohawe iramo mia atoeoe. Mia anoe wawa ira Oeë Isa mehano mewoeatako i raha, nde potaedo ira molai Oeë Isa, mehano mio'ia-ia i poeoe raha oeme'ema meene. Mpompoeoeri ira api i poeoe raha pengeroedo, nde mokoseo ira. Loe ira mbo'oe i Johane ka i Petoeroe mesalo atado Sando mpesomba langkai.

Tepo'aro iramo Oeë Isa ka Sando mpesomba langkai, mesikeno Sando mpesomba: „Toetoeloe hapa anoe wela tinoetoeloe a mia hadio sompo oleo? To hapa anoe toemondako?" Soemangki ira Oeë Isa: „Tembio ka ipesikenoakono atoeoe ndi ongkoeë? Sompoleo montoetoeloe akoe i Raha mpesombaa ba i tongano inia, ba a ntonga mpada, ba i rahado mia, nahi koewoenio a mia paeakoe, ka anoe wela tinoetoeloekoe, asalakono Toetoeloe ntoemoewoe anoe inso ndi ondae Oeë Ala. Maoepo nahi sikeno akoe, pesikenomo koa a mia anoe roemongeo paeakoe sompo oleo, ondae ira paeakomioe menteeno."

Sangkido Oeë Isa kanandio itopasiomo atano Sando mpesomba aasa ngoesoedo Oeë Isa, ipotae: „Kanandio paeomoe i arodo Sando mpesomba langkai?" Soemangki ira Oeë Isa: „Ba sala akoe, tisoakoe-ne salakoe, ba mentee paeakoe, tembio ka oetopasi akoe?"

Ipoboi iramo Sando mpesomba langkai loewoedo sando mpesomba ka pandita, goeroe ka mia mota'oe ka dome'aiwa nteriso i rahado. Ntepoempoe iramo domempaeo mia atoeoedo halano paeoedo Oeë Isa, potaedo: „Kimerongemo ntoe'oe ka ihina koa sala ka kimpokompateo i Isa." Hadio mia mentade, dompotae: ndiomo anoe rinongekoe paeoeno anoe sala. Sine paeoedo atoeoe boetoe tesosaelo, mengkaa kotado

koa. Mpo'oengke ira sakosii, dompotae: i Anoe anoe roemongeo anoe nineekoe andio, sine kotado koa, nahi pe'asa paoedo sakosii, nahi dompokodontai ira Oeë Isa. Tehine mentadeomo oroea mia anoe mengkena paoedo, onaemo anoe pine'ala-alado. Kanandio paoedo mia atoeoe: „Omami andio, oeë Sando mpesomba langkai, ka omioe loewoe pandita ka goeroe, kimerongemo ntoe'oe paoeno i Isa araoe, ipotae: „Imebetaomo Raha mpesombaa, oemariomo imebetao, itoloe koa ka koewali wangoeo.” Mesikeno i Kajapa ndi ondae Oeë Isa, ipotae: „Mentee nineedo mia araoe? Kana'oempe sangkimoe? Nahoe rongeo paoedo?” Komino ira Oeë Isa, nahi dosangki, nde moleo i aroado: loewoenno mia anoe a nterisoa atoeoe, nahina anoe mo'oengke moikoano, tendeano mosa'oano.

Tekoedaomo i Kajapa, ineheno ka dopepaoe koa Oeë Isa, onaemo ka itotonaao koroino, ipotae: „Saroe needo Oeë Ala koesikenoko: Mentee omoeë anado Oeë Ala?” Soemangki ira Oeë Isa: „Mentee.”

Da'iaopo domerongeo pandita ka goeroe sangkido Oeë Isa andio, mpentade iramo ka dompebooli, dompotae: „Mia atoeoe ipokokodei iramo Oeë Ala, ipotae onae anado Oeë Ala, hinaano mia koa sompo

oleo. Langkaiomo halano, simo tompo'oengke mbo'oe sakosii, nami hina toedoeno, tomerongeomo ngangano motae: onae anado Oeë Ala." Mesikeno i Kajapa: „Kana'oempe potae mioe merongeo paoeno i Isa andio?" Mesangki iramo loewoe: „Ta pinepate."

Insono ira'ai mosiaomo aroado mia atoeoedo, domewombaki ira Oeë Isa ka domentoepeki ira ka domempasinggiri ira, dompotae: „Paoeomo Oeë nabi, ba isema anoe wombakiko?" Sine ondae Oeë Isa nahina sangkido, boetoe dopo'inee ira mia atoeoedo, nahi dopombalo.

Kontongaano andio da raoe i Petoeroe mengoeroe saroe ata atoeoedo. Aiwaomo aasa beine anoe toemo'orio roepani Petoeroe, ipotae: „Omoeë koekitako walino i Isa, to Nasare arae." Mehapoe i Petoeroe, ipotae: „Naahi." Mesangki iramo mia a mpoeoe raha: „Ho'io, onae koa walino." Mehapoe i Petoeroe, ipotae: „Naahi ntoe'oe". Sine mpotae ira: „Ho'io, asalakono omoeë walino, nde nahi koehalao ngangamoe to Galilae." Mehapoe mbo'oe i Petoeroe, ipotae: „Nahi komba ntoe'oe

ongkoeë walino." Oemariomo mepae oemoe'oeniomo manoe. Mewolili ira Oeë Isa, tepolaromata ira i Petoeroe ka ondae Oeë Isa. Insono ira'ai ipewowoloomo i Petoeroe paoedo Oeë Isa: „Napi oe'oeni manoe oempeda

meene te'ingka pentoloemo oehapoeo petondamoe ndi ongkoeë." Irongeomo i Petoeroe motae nabi bobotoli aroano koemekewoi ira Oeë Isa. Tedaomo mo'o'anoeno, nami pokokitao roepado Oeë Isa, loemakoomo ka ipetoeoendoe mebee.

68. Mateno i Joedasi.

Insono ira'ai meeneomo, gagi ondae Oeë Isa asalakono ira pinepate. Sine to Jahoedi nahi moiko ba dompompepate mia; pe'oeëdo a nto Roma, onaemo ka nahi eheako ira datoe palilino mompepate mia anoe tehala, sangkadio Petoero anoe moiko ba ipepateo mia tehala, nde onae saroe ngkoroino datoe, anoe ninaano i witado to Jahoedi. Onaemo ka dompotae mia anoe nteriso ka doparesao halado ka do'amba mpepate ira. Neeno petoro atoeoe i Pilatoe.

Mansano roemonge i Joedasi motae ira mpepepate ira Oeë Isa a mpetoro Pilatoe, lieo-lieo irongeo melongkono aroano oemasa ira Oeëno a mia lambaha. „A, ”ipotae, „tehala akoemo oemasa ira Oeëkoe a mia lambaha; akoe toemadio halakoe, nami ta tetadi, ongkoeë ta doemoensi akoe halakoe.” Nami eheo ringgi toloe poeloe atoeoe, ipotae: „Onaemo halakoe, akoe toemadio.” Onaemo ka i'alao doi atoeoe ka ilako i Raha mpesombaa, ihawe iramo mia anoe moweeo doi indi'oe-poea. Ipewoenakono ia horo, terawoomo, ipotae: „Toemo doi mioe, nami koeboekoe mekariao, nde tambokoe oemasao mia anoe moleo ka itedontamo kanandio-andio.” Soemangki mia atoeoe: „A, bara'oera kanandio koa ntoe'oe, sine omami andio nahi kimento'orio, omoeë koa anoe mewowoloo.” Soemangki i Joedasi: „Naahi, koetadiomo doi andio ka itetadi koa mbo'oe halakoe.” Oemariomo itadio doino loemakoomo i Joedasi, sine irongeo halano nine da kongkono koa, nahi tetadi. „A, ”ipotae, „kana'oempe ka koepokotadio koa halakoe?” Nami sapa mekakai ndi ondae Oeë Ala, nahi pokolako ndi ondae Oeë Isa, onaemo ka ipotae: „Akoetoemadio koroikoe ka i'amba tetadi halakoe.” Monto-ndoen aroano andio, loemako me'oepe, me'onggo.

Doi anoe tinadino i Joedasi domeroeroeomo sando mpesomba. „A, ” dompotae, „kita membioo doi andio? Ta wininso a mponaapa doi a Raha mpesombaa nahi moiko, nde oline reano mia.” Tehine dome'asao doi atoeoe, dompo'oliako asa bansi wita ka ihina koa tanoano totoka anoe mate i Jeroesale.

69. Ondae Oeë Isa i arono Petoro Pilatoe.

Mpo'ia-ia ira a mpoeoe raha sando mpesomba ka pandita ka goeroe anoe wawa ira Oeë Isa ndi petoro Pilatoe, nde nahi moiko ba dompewoe-atako mia anoe mpogawe Pasa a rahado mia mpelahoemoa. Hinao goda, ira'ai dopewoeatako Oeë Isa ka dotepohawe ka petoro. Nahi tehine haweomo petoro, mentade a mpewowano goda, ira'ai dopo'ia ka dope-paoe-paoe ka mia hadio anoe wawa ira Oeë Isa. Mesikeno i Pilatoe : „Hapa halano mia anoe winawa mioe atoeoe ?” Mesangki ira to Jahoedi : „Ba nahi tehala, nde kami wawaakomioe ?” Soemangki i Pilatoe : „Ba moleomo halano, imewawao ka imehoekoeo omioe-mioe.” Mesangki ira to Jahoedi : „Langkaino halano asalakono ta pinepate.” Soemangki i Pilatoe : „Hoembee, impepateomo.” Mesangki ira to Jahoedi : „Kami mpepateo, sine nahi do'eheakami datoe omami to Jahoedi ba kimpompepate mia tehala. Onaemo ka kimewawaakomioe ka ipepateakami.”

Mansano roemongeio i Pilatoe sangkido to Jahoedi, mewinsoomo i laro goda ka ipoboi ira Oeë Isa ka do'aiwa ndi onae. Mewinso iramo Oeë Isa a goda tepo'aro ira ka i Pilatoe. Mesikeno i Pilatoe : „Ba omoeë mokoledo to Jahoedi ?” Mesikeno iramo mbo'oe Oeë Isa : „Hinao ke anoe paoeakomioe ka ipesikeno ?” Soemangki i Pilatoe : „Ba to Jahoedi akoe ? Omoeë domerakoko pe'asa-nto-Jahoedimoe, paoeakoe-ne bahapa halamoe.” Soemangki ira Oeë Isa : „Ongkoeë koa mokole, sine nahi komba i wawontolino po'iangano parentakoe. Ba mokole akoe i wawontolino, asalakono koetena ira sorodadoekoe oemewa, kasi domerako akoe to Jahoedi. Sine nahi komba i toline andio parentakoe.” Soemangki i Pilatoe : „Gagi mokoleko ntoe'oe ?” Soemangki ira Oeë Isa : „Kanandio ntoe'oe. Metii akoe i wawontolino mowawa Toetoeloe ntoemoewoe ; anoe koemekewoio ka imoleo aroano, onae anoe tomondao paoekoe.” Mentadeomo i Pilatoe, dopotae : „Moleo i aroakoe nahina halano.” Meloearakoomo i Pilatoe ka ipaoeako ira to Jahoedi : „Mia andio nahina halano.” Sine mpeboo-booli ira pandita ka goeroe ka mia mota'oe motae : „Mia atoeoe popandei ira mia hadio ka dome-ntondao koa. Kitao, inso i wita Galilea hawe indi'ai, boetoe onae wine-weoeno.” Soemangki i Pilatoe : „Ba to Galilea onae, wawao ndi mokole Herode, ondae anoe ira bitarao kara-kara mioe.”

Ondae Oeë Isa nahina sangkido. Maoepo kana'oempe paoedo pandita ka goeroe ka mia mota'oe, sine nahi dosangki Oeë Isa. Ikohalihaliakono petoro winewoedo Oeë Isa, ipotae : „Nahi kanandio mia sompo oleo, nahi hadio paoeno, moleo aroano, boetoe komino. Sekono paoe mosa'o nahi sangkio.”

70. Ondae Oeë Isa i arono Mokole Herode.

Insono ira'ai domewawa iramo ntoe'oe to Jahoedi Oeë Isa ndi mokole Herode. Hawe iramo ira'ai langkaiomo ngangado pandita ka goeroe ka sando mpesomba paoeakono halado Oeë Isa. Mawongkoomo aroano i Herode koemita ira Oeë Isa, nde tehineomo irongeo leledo, sine napi kita ira. Ipotae : „Akoë koemitaö pabawano, akoe toemenao moweweoe hadio roepa.” Onaemo ka ipokompenaa-naa ira i Herode pandita ka goeroe ka sando mpesomba, ipotae: „Imengkomino, ongkoeë anoe mepaoe.”

Hadioomo anoe pinesikenoakono i Herode, komino ira koa Oeë Isa, nahi doranta soemangki, maoe te'asampali naahi. Mosa'o ntoe'oe aroano i Herode mesalo. mo'o'anoeno, potaeno aroano : Ongkoeë andio mia anoe hinao potorokoe, nahi doitoakoene mia araoe, paoekoe nahi ranta soemangki. Itondao mbo'oe i Herode pepalipalindodo sorodadoeno, anoe nahi dohori meweweoeo mokole sompo oleo. Nde i Herode atoeoe metena ka dompo'ala hawoe anoe mopoete ka dopoposoöeako ira Oeë Isa, nde potaedo ondae Oeë Isa mokoledo to Jahoedi. Mentade iramo Oeë Isa i tongado mia lambaha atoeoe mesoöeako hawoe mopoete, nahi dosangki, nahi dopombalo, ondae anoe mokole ntoe'oe, nahi donangi ira mia anoe pasinggiri ira.

Tehine irongeo i Herode motae nahi ta noemangi ira Oeë Isa, onaemo ka ipotae : „Tompenaa-naa, wawaomo ndi petoro mia atoeoe.” Mekoele iramo Oeë Isa, domewawa ira mia atoeoedo. Mepaoeomo i Pilatoe, ipotae : „Kanandio omioe sando mpesomba, pandita, goeroe ka mia mota'oe, ndio komioemo imewawao asa mia, i Isa, to Nasare, anoe impotae langkai halano, onaemo ka impepepateo ndi ongkoeë. Onaemo ka koepepewawao i Isa andio ndi mokole Herode, ka doparesao, sine nahi dopohawe ndada halano, anaemo ka dopokoeleo ndi ongkoeë. Onaemo ka koepotae : Moleoomo i Isa nine nahi tehala, akoe mepateo, nahina halano? Laloeopo akoemo koa soemepio ka koe'amba motolao.” Nde kanandio gaoeno datoe : Sompo ta'oe a mpogawea langkai pinotola asa mia rinako, ka domengkitao mia mopoeteno aroano datoe. Hinao'asa mia anoe tinoroengkoe, tehineomo ipo'ia-ia a ntoroengkoe, mia lambaha, hadio mia pinepateno, i Baraba neeno. Ipotae i Pilatoe : „Imempaoeakoene : Isema anoe akoe motolaakomioe, i Baraba ba i Isa?” Mesangki ira loewoe : „Si komba onae, i Baraba ipotolao.”

Kontongaano andio haweomo mia anoe mowawa paoe ndi Pilatoe, paoeno kombiano motae : „Ongkoeë andio, oeë, dotena akoe kombia mioe aiwa paoeakomioe : Si komba ntoe'oe ipepateo i Isa, nde nahina halano ; dokitao a mo'ipido motae ta pinepate i Isa, mapariomo dorongeo, onaemo ka dotena akoe paoeakomioe mo'ipido, kasi pepateo ntoe'oe mia anoe nahina halano.” Oroea aroano i Pilatoe, sine nahi komba mokompotola ira Oeë Isa, mia hadio idoitoako ira, kasi dontekoeda, nde dompotae : „I Baraba ta pinotola, i Isa siimo.” Onaemo ka

iwali mesikeno i Pilatoe : „Ba koepotolaomo i Baraba, akoemo mbioo i Isa ?” Mpeboo-booli ira mia hadio : „Pasoo a ngkeoe, pasoo a ngkeoe.” Soemangki i Pilatoe : „Hapa tokoa halano ?” Mesangki ira mia hadio : „Nahina, pasoo a ngkeoe.” Tehine tenangiomo petoro, mo'ala oewoi ka ipewo'ohi i arodo mia hadio, dopotae : „Nahi tehala kaekoe ba pinepate i Isa, ba mosa'o te'oepoea, boetoe omioe tedontaano anoe mosa'o atoeoe.” Mesangki ira mia hadio : „Hoembee, omami ka ana mami ka inoele mami ta doemoensi kami mosa'ono.”

Nami sangki i Pilatoe, ipotolao i Baraba, ondae Oeë Isa dowee ira sorodadoeno ka domewawa ira i rahado.

71. Ondae Oeë Isa domempaso ira sorodadoe a ngkeoe anoe pinotamba.

Mansado mewawa ira sorodadoe atoeoedo Oeë Isa i rahado, dompo-

boi ira walido ka do'aiwa mepalindoako ira Oeë Isa. Mosa'o ntoe'oe dompepalindoako ira Oeë Isa, nde sorodadoe atoeoedo nahi dompehohawa ira walido, meleleo ira lahi mpompepate mia.

Ntepoempoe iramo sorodadoe, domelohoeomo hawoedo Oeë Isa ka pasapoedo ka domempongoeo kaedo ka do'amba mensepi ira. Nte'i'iti rea a boengkoedo Oeë Isa, nde ponsepido sorodadoe atoeoe koloro olima sampano minataiako soebi mpido. Mehano ba tosepiako ira malimpoe ira, ba kona tosepiakono ngoesoe telodoe ngisi ; hinao anoe mate kontongaano sinepi. Boetoe ondae Oeë Isa kongkodo koa taka, tedoa ntoe'oe mahaki dorongeo, sine dopeteao, dotembiomo marasaido, maoe soemangki naahi.

Oemariomo domensepi ira, domewinsoako ira mbo'oe sangkado, mesangki ira mehano : „Tompoposangkao kana mokole, nde onaeno koa motae onae mokole.” Inehedo koa walido, onaemo ka dompo'ala mia atoeoedo sawoe motaha anoe mangkilo, dompoposoeako ira Oeë Isa ka do'amba mpo'ala haro anoe meroei ka domengkoloroo, onae dompopopasapoeako ira Oeë Isa. Idoehoeomo roei ra'ido Oeë Isa, sine nahi domongkokolaroako ira Oeë Isa. Dompopo'iniako ira mbo'oe asa mpole balo petoekodo ; mpenggolontoe iramo sorodadoe dompotae : „Ndiomo mokoledo to Jahoedi, impesomba ndi ondae.” Irongeomo i Pilatoe ngangado sorodadoedo, ikita ira mia atoeoedo pasinggiri ira Oeë Isa. Mongkokolaronomo i Pilatoe, onaemo ka iwawa ira Oeë Isa i arodo mia hadio, ipotae : „Kitao mia andio.” Sine nahi mongkokolarodo to Jahoedi, nahi dompenaa-naa mpebooli : „Pasoo a ngkeoe, pasoo a ngkeoe.” Soemangki i Pilatoe : „Mia anoe nahina halano akoe mepateo ?” Mesangki ira to Jahoedi : „Ba nahi pepateo i Isa, asalakono dotekoedaakomioe datoe, nde i Isa atoeoe motae onae anado Oeë Ala ka mokoledo to Jahoedi. Sine omami boetoe ondae datoe mokole mami, i Isa nahi kime'eheo, ba ipotoewoeo ipe'oeroe-oeroe ira datoe.”

Mansano roemongeo paoedo to Jahoedi atoeoe, doitoomo i Pilatoe, onaemo ka itena ira sorodadoeno : „Wawao mia atoeoe, pasoo a ngkeoe.”

Gaoedo to Roma, ba mia anoe ta pinepate a ngkeoe, asalakono onaemo koa anoe wawao keoe pasoano. Gagi ondae Oeë Isa ondaedo koa anoe wawao keoe pasoado i toroekoeno Takoe'oeloe. Raoe mbo'oe roea mia anoe mompo'aha pasoano. Hadio sorodadoe walido ka hadio mbo'oe mia anoe metonda, inehedo koemitao.

Napi olai dompelempa domengkitao sorodadoe, motae nahi komba da dopokowawao Oeë Isa keoedo. Domengkitao asa mia anoe aiwa inso a lereo, onaemo domentenao ka ipo'ahaako ira Oeë Isa keoe pasoado. Nahi sapa mia atoeoe motae naahi, nde doito a nsorodadoe.

Napi do'olai inso i asambalino bente mehawe iramo sorodadoe anoe wawa ira Oeë Isa ka mia anoe oroea ira i toroekoeno Takoe'oeloe. Mporake iramo, mehawe iramo ka dompentoro loewoe mia. Mpo'ala ira sorodadoe olo anoe sinaloako rampa, ka dome'inoeo mia anoe ira mepinaso atoeoe ka domemolangoe tedei, kasi marasai lahi domerongeo. Nahi dobehe Oeë Isa mo'inoe olo rinampa atoeoe, maoepo marasai dorongeo, sine dopokompeteao koa. Nde ka domate Oeë Isa, halato

mia anoe do'owahiakita loewoe, ka imonongko aroato ndi ondae Ala, nde mate ira Oeë Isa soemoesoeroeo halato. Ka do'amba me'oninio sorodadoe sangkado Oeë Isa ka domempasoo kaedo Oeë Isa a ngkeoe

anoe pino'ahado hieno. Keoe atoeoe domewoeatakono, kondoë-ndoë koroido Oeë Isa ka domempotambaakono keoe anoe takaomo, dome-ntangoo ka do'amba mempasoo karoedo. Kanandio koa mbo'oe mia anoe oroea ira hieno. Keoedo mia anoe oroea ira atoeoe i horino keoedo Oeë Isa patimbali. Oemariomo domempaso ira a ngkeoe, mebooli iramo Oeë Isa ; pompehohawado Oeë Ala do'emaako ira mia anoe mepate ira, kanandio dopotae : „Oo, Ama, si pokontehala ira mia anoe mewewoe-nsa'o akoe, nde nahi domento'orio mosa'ono wineweoedo.” Konto-ngaado mompemahaki nahi komba mosa'o paoedo, ka nahi komba mosa'o aroado a mia anoe pasoo karoedo ka kaedo, tendeano dopeka-kaiako ira ndi ondae Oeë Ala.

72. Pingkono penaado Oeë Isa.

Raoe ira mbo'oe sando mpesomba, pandita ka goeroe mpentade a mpoeoe ngkeoe pasoado Oeë Isa. Hadio pepasinggirido mia atoeoedo. „A,” dompotae, „petiimo omoeë atoeoe, anoe telele pabawamoe. Kitao, mia anoe mompemahaki ipehohawa ira, mehohawao koroino nahi to'orio.” Mpentombone ira mia atoeoedo, domengkitao boeri i wawono oeloedo Oeë Isa, anoe binoerino i Pilatoe, kanandio : Isa, to Nasare, mokoledo to Jahoedi. Da'iaopo domengkitao boeri atoeoe, mosa'oomo aroado, dompotae : „A, nahi mentee binoerido petoro, nahi komba mokoledo ntoe'oe mia atoeoe, boetoe potaeno nine onae mokoledo to Jahoedi.” Onaemo ka domelako mpepe'oeo a dopi atoeoe, sine nahi behe i Pilatoe, ipotae : „Po'ineeomo koa ka ipo'ia anoe binoerikoe.”

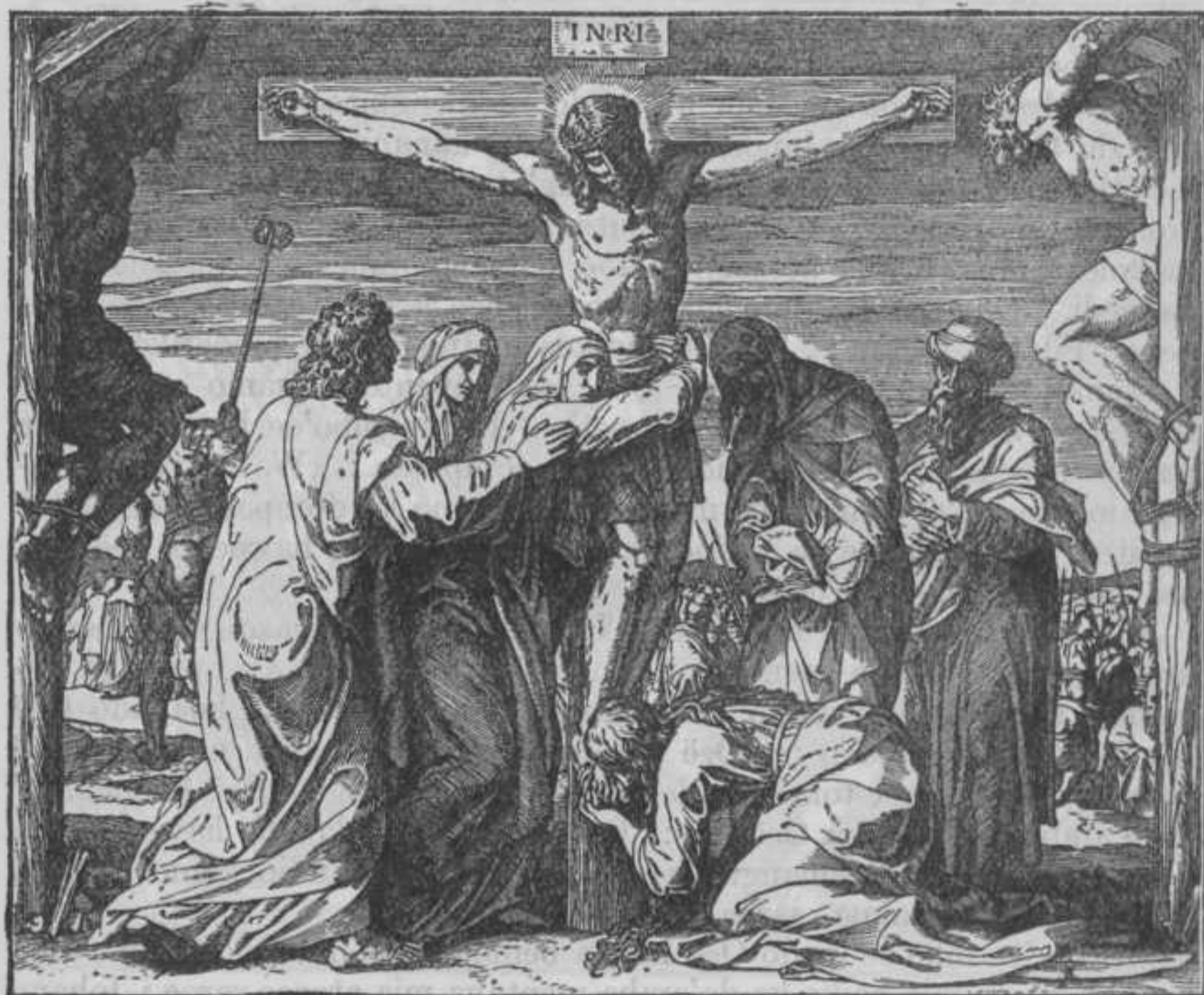
Oemariomo domempaso ira Oeë Isa, mpentoro iramo sorodadoe mpodaga. Sangkado Oeë Isa dompetiao. Raoe mbo'oe hawoedo anoe nahina seeno. Onae nahi domentiao, dompotae : „Wainto ba ibineri, laloe koa te'asa mia anoe me'oeëo.” Onaemo ka dompontende dadoe ka iteto'ori koa anoe ta me'oeëo ; gagi nahi bineri hawoedo Oeë Isa, asa mia koa anoe me'oeëo.

Mia anoe oroea ira i horido Oeë Isa, asa mia mompasinggiri, mosa'oroano, ipotae : „Ba mentee nine omoeë Anado Oeë Ala, potolao koraimoe saroe omami andio.” Soemangki asa mia, anoe i koanado Oeë Isa : „Nahoe doitoako ira Oeë Ala pasinggirio mia anoe nahi tehala ? Ontae andio mentee tomate, nde tehala kita, sine ondae Oeë Isa naahi.” Ka i'amba paoeako ira Oeë Isa : „Oeë, ipewowolo akoe ba hawe komioe i po'iangga mioe.” Soemangki ira Oeë Isa : „Oleo andio komo hawe a mpo'ianggado Amakoe, saroe ongkoeë.”

Meloe ira mbo'oe inedo Oeë Isa ka beine otoloe ira. Ondaoeomo oleo melako iramo mia hadio ka do'amba mentaha mia atoeoe saroe i Johane oempedaakono keoe pasoado Oeë Isa. Dopensiroio Oeë Isa inedo, tedoa mongkokolarodo, dorongeo tamo rongga pingko penaado, onaemo ka dopaoeakono inedo, dopotae : „Ine, toeomo ana mioe,” Ka do'amba paoeakono i Johane : „Kitao, toeomo inemoe.” Doto'oriomo inedo Oeë Isa ka i Johane pinewowolodo Oeë Isa, gagi ipe'ineomo i Johane inedo Oeë Isa, ipekariaomo i rahano.

Tenggoliomo tedei oleo, mansaomo wongi wawo wita. Medoito iramo mia anoe lako koemitao, mpekoele iramo loewoe i inia, domentopao radado. Anoe da raoe ira i toroekoeno Takoe'oeloe boetoemo koa sorodadoedo to Roma ka tadoelakodo. Napi domate Oeë Isa, sine tedoa marasai dorongeo. Pompemarasaido andio mekakai ira ndi ondae Oeë Ala, dopotae : „Oo, Amakoe, Oeë Ala, tembio ka ibinta akoe ?” Ka do'amba paoeako ira sorodadoe : „Mokoranga akoe.” Mpo'ala iramo mia atoeoedo sawoe ka dome'emoo a olo ka dometangkeio a balo ka domenaao i wiwido Oeë Isa. Dope'arahakono tedei ka dopo'ariako. Ka

do'amba motae : „Pingkoanomo.” Dopaoeako ira mbo'oe Oeë Ala : „Ama, i'alaomo penaakoe.” Metoeoendoe iramo Oeë Isa, pingkoomo penaado.

Pingkono penaado Oeë Isa andio leeloe wita, teboka koenepo, te'oengkahi po'iangado mia mate, mehano wali toewoe, meloearako mepopokita. Ndio mbo'oe koelamboe anoe i Raha mpesombaa teberi i tongano. Da'iaopo ikitao tadoelakodo sorodadoe loewoenno anoe gagi andio, tededengke, ipotae : „Mentee anado Oeë Ala mia andio.”

73. Koroido Oeë Isa kinaboeroe.

Owowaomo oleo melako iramo to Jahoedi ndi Pilatoe, dompotae : „Te'ingka wongi, oeë, oleo pogawea mami anoe liwoengi ntoe'oe. Nahi moiko mia anoe mate ba ikongko a ngkeoe pasoano. Laloepo i'inonini, ba napi mate, tompepateo ari.”

Do'indoeo i Pilatoe, dotena ira sorodadoe mpowawa toeko langkai,

anoë sinoempaako tomboera ka domempaloeakono woekoeno mia anoë pinaso ka ironga koa mate. Mehawe iramo i toroekoeno Takoe'oele domentoendohio woekoedo mia anoë oroea ira atoeoe, dome'ala iramo

ka domentano ira. Oemari atoeoe hawe iramo ndi ondae Oeë Isa sorodadoe atoeoe, sine domengkita ira nine mate iramo. Domentoboakonomo kansai tongado Oeë Isa, meloearako rea ka oewoi, mengkaaomo motae mate iramo, onae ka nami domentoendohi ira mbo'oe.

Ira me'oninio sorodadoe koroido Oeë Isa, sine nahi dome'eheako ira ana goeroedo. Domempaaoeakono mia atoeoe ka wali-walido Oeë Isa i Pilatoe motae ondaemo anoë ira motiio koroido Oeë Isa. I'eheako iramo i Pilatoe ka domelako mempotiio koroido Oeë Isa. Domedolo ira Oeë Isa, ka domemina-mina ira, ka do'amba mentongo ira, ka dompebeeki ira, ka do'amba mewawa ira i tonga lere, ka domenaa ira a ngkoenepo, ka domentondoako watoe langkai. Oemari atoeoe wongiomo mpekoele iramo mia atoeoe i rahado.

Meene melako ira sando mpesomba, pandita ka goeroe ndi Pilatoe, dompotae : „Oeë, anoë kimemasoesaakono, nde hinao paeni Isa kontongaano toewoe, kanandio : Ongkoeë akoe mate, sine kotoloe oleono

akoemo wali toewoe. Onaemo ka kimpo'ema ndi omioe ka iponaa sorodadoe mioe anoe doemagaio, kasi dome'aiwa ana goeroeno mponakoo koroino ka dompotae : Toewoeomo goeroe mami." Mosa'onomo petoro, mararoe lahi domensosaeloo mia atoeoe, onaemo ka isangki : „Omioe hinao koa mia mioe, omioemo anoe doemagaio." Melako iramo mia atoeoedo mpokomorosoo tondono, domentena ira sorodadoe ka dodagaio ka i'amba moiko aroado.

74. Pewangoedo Oeë Isa.

Roea wongi insodo mate Oeë Isa, kotoloe oleono mpelempa iramo i Maria Madalena, i Salome, ko'otoloeno i Maria, ineni Jakoboe, loemako a ngkoenepo po'iangado Oeë Isa, mpowawa iramo mina-mina.

Kontongaado mpelempa mpepaoe-paoe iramo mia atoeoedo, dompotae : „Isema ta oemoengkahiakita tondono koenepo, nde ontæ boetoe beine loewoe, nahi kita menangio watoe tedoa montondoe.”

Oempeda iramo domengkitao koenepo te'oniniomo tondono, nami hina mia mekariao. Mpewinso iramo beine atoeoedo i laronno, domengkitao nami doraoe Oeë Isa. Mpeloearako iramo, ndioomo malaeka oroea ira mangkilo sangkado. Mpetoeoendoe iramo beine atoeoedo, nami dompepaoe, tedoa iramo medoito. Soemangki malaeka : „Tembio ka ime'oengkeo mia toewoe a mpo'iangado mia mate ? Nami dondio Oeë Isa, meloearako iramo inso a ngkoenepo. Pewowoloo anoe nineedo indi'oepoea : Ira merako akoe mia lambaha ka domempaso akoe a ngkeoe, sine kotoloe oleono akoe wali toewoe. Mewangoe iramo ntoe'oe kana pinaoedo indi'oepoea, ndiomo koepaoeakomioe.”

Da'iaopo domerongeo paoeno malaeka, mpolai iramo beine atoeoe, medoito iramo mesalo mawongkono aroado, nde domerongeo nine toewoe iramo Oeë Isa, anoe tedoa kinekewoido. Polaido atoeoe, mehawe iramo a ana goeroedo Oeë Isa ka domempaoeako ira paoeno malaeka. Soemangki ana goeroe : „Nahi moleo paoe mioe, nahi kimpe'ala-alao, kami melako mengkitao ari.” Loemako iramo i Petoeroe ka i Johane, hawe ira ira'ai domengkitao nami doraoe ntoe'oe Oeë Isa, boetoe koa tongodo ka sabe asedo da raoe, pinaloeloeomo.

Mekoele iramo i Petoeroe ka i Johane, i Maria Madalena dobintao, boetoe mebee. Po'iano ira'ai mansa ira hawe Oeë Isa, sine dohawe ihala ira i Maria Madalena, ipotae : mia anoe mompekaria lere. Mesikeno ira Oeë Isa : „Hapa pinebeekimoe ?” Soemangki i Maria Madalena : „Nami koekitao koroido Oeë, ba omoeë loemimbao koroido, tisoakoene ba isoea oenaao, akoe wali oemalao.” Soemangki ira Oeë Isa : „Maria.” Ka i'amba moleo aroano i Maria, onaemo ka isangki : „Oo, Goeroe.” Ta roemakoo karoedo Oeë Isa, sine nahi do'eheakono Oeë Isa, dopotae : „Si angga akoe, lakomo a mpepaekompokoe paoeako ira paoekoe andio : ongkoeë akoemo loemako tahane ndi Amato, ndi Oeëto.” Loemakoomo i Maria Madalena paoeako ira ana geroedo Oeë Isa tepohaweno ka ondae Oeë Isa. Insono ira'ai tepohawe iramo Oeë Isa ka walino i Maria Madalena, dopaoeako ira mia atoeoe : „Si doito, ongkoeëmo andio, paoeako ira pepaekompokoe ka domelako i Galilea, ira'ai domehawe akoe.”

Anoe mekariao koenepo po'iangado Oeë Isa mpolai iramo lako a mpandita, goeroe ka sando mpesomba, kanandio paoedo : „Bara'oera itekoedaakami Oeë, sine kami paoeakomioe anoe kinita mami mo'oroe andio. Oempeda meene kimengkitao asa malaeka anoe inso i langi, mopoete sangkano, mangkilo roepano. Haweno andio iwolilio watoe ka iloendio, gagi te'oengkahiomio koenepo, meloearako mia mate anoe i laronno, molioe, tedoa kami medoito, onaemo ka kimpolaimo andio, nde nami kimensapa mpo'ia-ia.” Mesangki ira pandita, goeroe ka sando mpesomba : „Ndiomo doi kiweekomioe, si paoeako ira mia paoe anoe imempaoeakami, kanandio koa impotae : Kontongaa mami mpotoeri haweomo ana goeroeno Oeë Isa monakoo koroino ka do'amba paoeako ira mia : toewoeomo goeroe mami. Maoepo dorongeo petoro, si medoito,

ndi kami koa anoe toemo'orio." Gagi sorodadoe atoeoedo domempaoemo gaoepido pandita atoeoedo. Gagi dompe'ala-alao to Jahoedi.

75. Pelempado mia oroea ira i inia Emaoe.

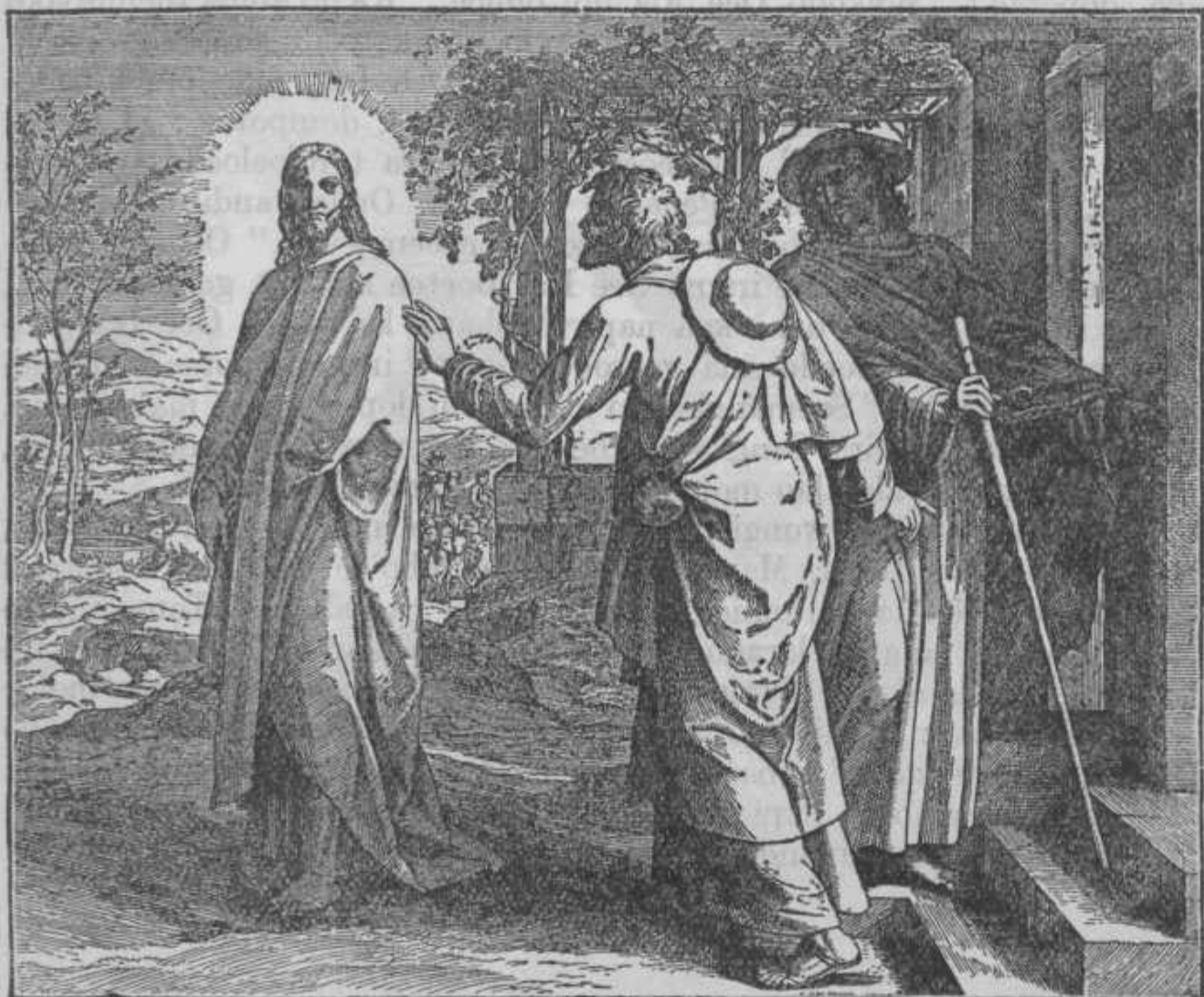
I oleo pewangoeado Oeë Isa tenggoliomo oleo melempa iramo sambe'edo Oeë Isa oroea ira inso i Jeroesale loemaki Emaoe. Anoe pinaoedo mia atoeoe, boetoe matedo Oeë Isa. „A," dopotae, „topo'oengkemomotareronoroato, nde ba mo'ia-ia kita i Jeroesale, tekewoi lahi aroato koemitao pontoetoeloeado Oeë Isa, pentoroado ka mateado i asambalino bente. Ka oliwido Oeë Isa topewowoloo, motae : kotoloe oleono insono koemate akoemo wali toewoe."

Kanandiomopaoedo oroea mia atoeoe, nde napi doto'orio motae mewangoe iramo Oeë Isa. Kontongaado melempa dokitaomo asa mia anoe napi doto'orio roepano ; potaeno mia atoeoe iramo mperongamia otoloe ira atoeoe. Mesikeno anoe da'iaopo ihawe : „Moro masoesa aroa mioe, nde koekitao roepa mioe soesoeaomo." Soemangki anoe asa mia : „Ndiko mia anoe da'iaopo oehawe ka napoe to'orio anoe gagi i Jeroesale, matedo Oeë Isa, anoe telele pabawado ka pompehohawado a loewoeno mia? Omami kimperorohi iramo nine anado Oeë Ala anoe hawe oemoninio halado mia, anoe dinandido Oeë Ala. Omami andio ana goeroedo, tedoa kikekewoi ira, nde nahina pengkenado, mehohawa ira mia; nahi dosaario mia anoe mongkokolaro, ba nana'ote, ba mia tehala, ba mia tetadi. Sine mosa'o aroado sando mpesomba, pandita ka goeroe, onaemo ka dompepepate ira a nto Roma, domempaso ira a ngkeoe. Matedo andio anoe kimasoesaako, nde dopaoeakami indi'oepoea : Insokoe mate kotoloe oleono akoemo wali toewoe ; oleo andio kotoloe oleonomo insodo mate, sine nahi kikitao ba toewoe iramo. Asa mbo'oe, hinao beine anoe lako koemita-kitao koenepo po'iangado. Mpekoele iramo mia atoeoedo, wawao lele motae nami doraoe Oeë Isa, dontepohaweako iramo ; lele atoeoe mokoboelalingoo aroa mami."

Soemangki mia anoe da'iaopo ihawe : "Loewoeno paoe mioe atoeoe nahina menteeno. Nahi to'orio ke oliwido nabi indi'oepoea, motae anado Oeë Ala ta hawe i wawontolino andio oemoninio halado mia? Rongeo ka koepaoeakomioe: Anado Oeë Ala ira mpepateo mia, mateno andio ira wali motoewoeo Oeë Ala ka imoleo koa i aroado mia, motae : Oeë Isa dompepate iramo mia lambaha, sine nahi domenangi ira mia atoeoe, wali ira toewoe ka nami ira hori mate."

Insono ira'ai hadioomo ntoe'oe paoeno mia anoe da sarai ihawe ; loewoeno oliwi ka bahapa loewoe ipokomoleoako ira walino oroea ira atoeoe. Dorongeo menteeno, tehine rodomo aroado, nami dopepaoe, boetoe asa mia anoe kongkono mepaoe.

Tehine mehawe iramo i inia Emaoe, ipotae mia anoe hawe : „Akoemo motilalo.” Soemangki walino : „Nahi ki'eheakomoe, napi sompo kiro- ngeo paoemoe ka ndiomo wongiomo. Pewoeatakomo ka tompongkaa.”

Mpewoeatako iramo mia otoloe ira atoeoe, hinao roti kaangado. I'alao- mo mia anoe da sarai ihawe roti atoeoe ka isiba-sibao, ka ipekakai ndi ondae Oeë Ala, ka ipowee ira walino, do'alao ka dokaano. Da'iaopo dopongkaa lieo moleo aroado motae ondaemo Oeë Isa. Onaemo ka dope- ntade oemangga ira Oeë Isa, sine molioe iramo. Soemangki anoe asa mia : „A, moleo ntoe'oe aroakoe, kana meeneomo aroakoe koerongeo paoedo Oeë Isa, sine iao tohala ira ; laloepo topekoelema i Jeroesale lako paoeako ira walito tepohaweto ka ondae Oeë Isa.” Mentade iramo mia oroea ira atoeoe ka dopekoele i Jeroesale. Hawe iramo ira'ai ka dopaoeako ira ana goeroedo Oeë Isa tepohawedo ka ondae Oeë Isa. Mesangki ira ana goeroe : „Kanandio-andio moleoomo loewoe i aroato motae mewangoe iramo ntoe'oe Oeë Isa.”

76. Tepohawedo Oeë Isa ka ana goeroedo.

Kontongaado mpepaoe-paoe hawe iramo Oeë Isa i tongado mia atoe-oe, dopotae : „Moikodo Oeë Ala ndi omioe.” Ka do'amba toemisoako ira ana goeroedo larano paso a ngkaedo ka a ngkaroedo ka larano kansai a ntongado. Nde domengkita ira mbo'oe Oeë Isa, rodoomo aroado. Mpesomba ira mia atoeoedo ndi ondae Oeë Isa, dompotae : „I Oeë, i Oeë, nami koehala ira.” Dopoeoeriono Oeë Isa toro'oeloedo ana goeroedo, dopotae : „Alaomo Penaado Oeë Ala. Omioe andio tinenakoe wawaako ira mia i wawontolino Toetoeloe ntoemoewoe.” Oemari iramo mepaoe kanandio molioe iramo Oeë Isa. Boetoe asa ana goeroedo nahi raoe, i Toma neeno, onae koa napi tepohawe ka ondae Oeë Isa. Irongeomo i Toma paoedo ana goeroe hopoeloe ira, dompotae : „Kime- ngkita iramo i Oeë.” Soemangkiomo : „A, nahi dopewangoe, mate iramo, nami kita koemita ira. Sangkadio koekitao larano paso ka larano kansai, ka koe'amba me'ala-alao motae mewangoe iramo Oeë Isa.”

Pingkoomo oaloe wongi tepoempoe iramo mbo'oe ana goeroedo, raoe mbo'oe i Toma. Mansa iramo hawe mbo'oe Oeë Isa, dopotae : „Moikodo Oeë Ala ndi omioe.” Ka do'amba paoekono i Toma : „Tandeo kaemoe, anggao larano kaekoe ka larano karoekoe ka larano tongakoe, si hala akoe.” I'anggaomo i Toma lara atoeoe ka i'amba moleo aroano, ipotae : „Omioemo, Oeë.” Soemangki ira Oeë Isa : „Ndikopo koemita akoe ka oe'amba mompe'ala-ala ; sine mia anoe me'ala-ala akoe ntoe'oe maepo napi kita akoe, asalakono mompe'ala-ala.”

Oemari mepaoe kanandio molioe iramo Oeë Isa.

77. Ondae Oeë Isa ka ana goeroedo i Rano Galilea.

Tepohawedo Oeë Isa ka ana goeroedo arido mewangoe, dopaoeako ira mia atoeoe ka domelako i wita Galilea ira ntephawe ira'ai. Onaemo ka domelako ana goeroedo opitoe ira i rano Galilea. Hawedo ira'ai dompewowoloomo mbo'oe anggaado indi'oepoea, onaemo ka dompe'oela a bangka lako mebooe. Asa wongi dompebooe nahi hina hina-wedo. Meeneomo domengkitao asa mia a wiwi rano anoe nahi dome-nto'orio neeno. Mepaoeomo mia atoeoe, ipotae : „Hinao koa booe mioe ?” Soemangki mia mebooe : „Naahi.” Soemangki mia a wiwi rano : „Impoboeani i koana, asalakono ta koa hina.” Domentendeo boeanido i koana, molehako boeke booe, nami dompokotandeo. Irongeo i Johane i aroano nahi mia anoe mokohinao booe, sangkadio ondae Oeë Isa, onaemo ka ipaoekono i Petoeroe : „I Oeëmo araoe.” Da'iaopo irongeo i Petoeroe paoeni Johane, lohoeo lembano ka ipetii a oewoi;

walino mpebangka irai paeo boeanido. Domedoao booe, toloe etoe ka lima poeloe, loewoeno booe anoe langkai, sine nahi teberi boeani.

Oemariomo domeweweeo mehano ka dompongkaa saroe ondae

Oeë Isa. Oemari iramo mpongkaa, mentade ira Oeë Isa ka dopoboio i Petoeroe, dopotae : „Aiwa ka tolako i soesoeaano, hinao paeokoe ndi omoeë.” Mentade i Petoeroe ka itonda ira Oeë Isa. Ola-olai iramo mewolili ira Oeë Isa ka dopaoekono i Petoeroe : „Oepehohawa akoemo, Petoeroe ?” Soemangki i Petoeroe : „Asalakono, Oeë, koepehohawa komioe.” Soemangki ira Oeë Isa : „Pakambi ira anano bimbakoe.” Melempa iramo mbo'oe tedei Oeë Isa ka i Petoeroe. Onaemo ka dopesikeno Oeë Isa : „Oekekewoi akoe, Petoeroe ?” Ikohali-haliakono i Petoeroe paoedo Oeë Isa, onaemo ka isangki : „Lano ito'oriomo, Oeë, pongkekewoikoe ndi omioe.” Soemangki ira Oeë Isa : „Pakambi ira bimbakoe.”

Komino iramo ari Oeë Isa ka do'amba mbo'oe mesikeno kopentoloenomo : „Oekekewoi akoe, Petoeroe ?” Marasaiomo irongeo i Petoeroe, kana nami dope'ala-alao Oeë Isa sangkino. Mingkiomo mebee, ipotae : „Oeë, ito'orio loewoe, ito'orio mbo'oe tekewoikoe ndi omioe.”

Soemangki ira Oeë Isa : „Pekaria iramo bimbakoe. Ndiomo koepaoeakomoe : Kontongaamoe kodei, isoea anoe inehemoe, ira'ai oelako, langkaikomo, ira'ai nahoe behe, ira'ai ira mewawako mia.” Ka do'amba motae : „Tonda akoemo.”

Inso ira'ai moleoomo aroani Petoeroe ka loewoeno ana goeroedo, nine wali iramo mokomoikoo Oeë Isa halani Petoeroe indi'oepoea, pehapoenomotae onae nahi'ia ana goeroedo Oeë Isa.

78. Pewoeatakodo Oeë Isa i Soeroega.

Oemari iramo mepaoe ka i Petoeroe, molioe iramo Oeë Isa ; ana goeroedo mpekoele iramo i Jeroesale. Patopoeloe'amo insodo wali toewoe Oeë Isa, dowawa iramo ana goeroedo ka mia anoe toemonda ira a nto-

roekoeno Keoe lana, nahi olai inso i Jeroesale, a nsala loemako i Betania. Ntepoempoe iramo ira'ai, dopaoeo Oeë Isa paoe mpensoea, do'oliwi ira ana goeroedo ka mia anoe me'ala-ala ira. Kanandio dopotae : „Ongkoeë

akoemo mekoele i po'iangado Amakoe, omioe impo'ia-iamo ari i Jeroseale. Sangkadio koewinsoakomioemo Penaado Oeë Ala i laro mioe, ka i'amba melako mewawao Toetoeloe ntoemoewoe. Onae imewawaako ira loewoedo mia ka imentisoako ira pesomba mentee ndi ondae Oeë Ala. Mia asa wawontolino andio ta gagi ana goeroekoe, ta gagi pepaekompokoe, nde ongkoeë andio dowee akoe Oeë Ala pabawa i wawontolino ka i laronsoeroega. Mia anoe me'ala-ala akoe imebahoo, imenaaakono a wawo ntoro'eloeno needo Oeë Ala, needo Oeë Isa ka Penaado Oeë Ala. Ndi akoemo mensoeaakomioe, nahi akoe binta komioe hawe i tompaano wawontolino."

Oemari iramo mepaoe kanandio, mewoeatako iramo Oeë Isa i soeroega. Domengkitao walido tetandemo koroido loemako i wawo langi. Olaiomo dolako, itoetoewiomo seroe koroido Oeë Isa, nami domengkita ira Oeë Isa. Kontongaado mpentomboe, ndi iramo oroea ira malaekamentade i tongado mia atoeoe. Mepaoe malaeka, ipotae : „Hapa impe-

ntomboeako ? Imerongeo ka koepaoeakomioe : ndiomo imengkita iramo Oeë Isa mewoeatako i soeroega, asalakono ira koa mbo'oe hawe i tompaano wawontolino."

Molioeomo malaeka, mpekoele iramo walido Oeë Isa i Jeroesale. Teda ira ntekewoi, nde da'iaopo dompensoea ka ondae Oeë Isa ; sine moroso aroado, nde domento'orio nahi domate Oeë Isa. Maoepo dompepate ira mia lambaha, sine wali iramo toewoe, nami ira mate.

79. Petiido Penaado Oeë Ala a ana goeroedo Oeë Isa.

Sompoomo poeloe'a insodo mewoeatako i soeroega Oeë Isa, hinaomo mbo'oe gawedo to Jahoedi. Hadio ntoe'oe mia anoe tepoempoe i Jeroesale, nde oemari iramo mensowi mia, anoe amba-amba sinowido, onaemo dowawaako ira Oeë Ala, donao a Raha mpesombaa. Da mo'oro ntepoempoe iramo mia a mpoeoe Raha mpesombaa. Mia anoe toemonda ira Oeë Isa mehawe ira mbo'oe aiwa mpesomba ndi ondae Oeë Ala. Kontongaano atoeoe domerongemo mia angi anoe mokora

inso i langi. Ihowoei ira angi atoeoe loewoeno mia anoe me'ala-ala ira Oeë Isa ka domengkitao mia api kana elo anoe tii a ntoro'eloedo mia atoeoedo ; onaemo tondonino nine aroado mia atoeoe ipewinsokiom

Penaado Oeë Ala. Me'aiwa iramo mia inso a Raha mpesombaa mengkitao bahapa neeno atoeoe. Oempeda iramo domeronge iramo mia atoeoedo walido Oeë Isa mpepaoe, sine nahi komba boetoe asa roepa pepaoedo, loewoeno paoedo mia i wawontolino dompepaoeako. Ntededengke iramo anoe koemitao api a ntoro'oeloedo mia atoeoe, ka domengkohali-haliakono pepaoedo. Raeo to Roma, moronge ira paoedo, raeo to Ara, moronge ira paoedo, raeo to Masiri, moronge ira paoedo, raeo to Asia, moronge ira paoedo. Loewoedo mporonge ira paoe anoe inso i witado ondaedo. Onaemo ka dompesikeno : „Nahi komba to Jahoedi ke mia araoedo ? Tembjo ka tomporonge toewoeno paoe i wawontolino moleo ia ngangado ?” Mesangki ira mehano : „A, si domeppine'ala-ala araoedo, ndi ira koa memolangoe.”

Da'iaopo doronge i Petoeroe ka walino paoedo mia atoeoe motae memolangoe ira, mentadeomo, ipotaeako ira mia ka domengkomino, nde ta montoetoeloe onae. Mengkomino iramo ntoe'oe mia, onaemo ka ipotae kanandio : „Oo, pepaekompokoe, omami, si mpotaeakami motae memolangoe kami, nde da mo'oro andio napi dompo'inoe mia. Imeronge ka koepaoeakomioe anoe winewoedo Oeë Ala kanandio-andio kana pinaoedo nabi, kanandio : Ba haweakoomo oleo anoe lano pinakosido Oeë Ala, ira winsoo Penaado i larono mia anoe me'ala-alao Toetoeloe ntoemoewoe, anoe winawado Oeë Isa. Imeronge, imento'oriontoe toewoedo Oeë Isa i witato andio, mia anoe langkai pompehohawado a mia i wawontolino, anoe langkai pompehohawado a mia mongkokolaro, a mia mahaki ka a mia anoe marasai toewoeno. Moleo pontoetoeloedo toemisoako ira mia pesomba anoe mentee ndi Amato, boetoe ondae Oeë Isa anoe toemo'orio, nde anado Oeë Ala aiwa inso i soeroega. Nahi dowoenio motae ondae anado Oeë Ala, onaemo ka dontekoedaako ira pandita, goeroe ka sando mpesomba. Dompepate ira mia atoeoe domempaso ira a ngkeoe. Insodo mate kotoloe oleono toewoe iramo, nahi dotenangi a mia lambaha, nde ondae anoe oemoninio halado mia anoe me'ala-alao Toetoeloe ntoemoewoe. Onaemo ka koepaoeakomioe : Imebaliomo aroa mioe, impe'ala-alaomo Toetoeloe ntoemoewoe, impe'ala-ala iramo Oeë Isa, motae ondae anado Oeë Ala, ka imoleo koa aroa mioe ndi ondae Oeë Ala. Nde ba baliomo aroa mioe, nami ira koemitao Oeë Ala hala mioe, iramo me'ana komioe.”

Oemariomo mepaoe i Petoeroe, hadioomo mia anoe me'ala-alaomo paoeno. Melako iramo ndi Petoeroe ka dompesikeno : „Kana'oempemo omami andio, nde kimp'e'ala-alaomo paoemoe ?” Soemangki i Petoeroe : „Ba imebaliomo aroa mioe moiko ba koebaho komioe, akoe noemaao i wawo ntoro'oeloe mioe needo Oeë Ala, needo Oeë Isa ka Penaado Oeë Ala, ka imoroso pe'ini mioe ndi ondae Oeë Ala.” Inehedomo mia atoeoedo, ibaho iramo i Petoeroe mia toloe nsowoe, mpe'asa iramo koemekewoi ira Oeë Ala. Me'asaomo aroado ka ondae Oeë Isa. Onaemo ka domeneeako ira mia atoeoe : Pe'asa aroado Oeë Isa.

80. Mia loeka dopokomadoo i Johane ka i Petoeroe.

Nahi tehine inso ira'ai loemako iramo i Johane ka i Petoeroe a Raha mpesombaa ira mesomba ndi ondae Oeë Ala. Lakodo andio mewinso iramo a mpewowa langkai, Pewowa tekosi neeno, nde tekosi boerino ka paradano : ira'ai pewinsoado mia ka peloearakoado. Raeo mbo'oe asa mia anoe loeka, mongkokolaro toewoeno, nahi ranta mokompelempa inso ipe'anaakono ineno. Onaemo ka ipentoro i horino Pewowa tekosi, nde maroa ntoe'oe mia mewinso ka meloearako, wela mo'ema toeloengi.

Telalodo i Petoeroe ka i Johane mekoko'oendoeakoomo i Loeka, ipotae : „Pehohawa akoe, ka koetoewoe.” Soemangki i Petoeroe : „Kita kami.” Tahaneomo matani Loeka mentomboeio i Petoeroe, i Petoeroe mensiroio i Loeka. Soemangki i Petoeroe : „Salaka ba woelaa nahina ndi ongkoeë, sine hinao koa anoe akoe weeko. Soemaroo needo

Oeë Isa koepaoeakomoe : pentade, pelempa.” Ikabeomo i Petoeroe kaeno i Loeka, ipotadeo, takaomo, melempaomo, mawongko aroano, nde da'iaopo andio ipelempa insono toewoe. Mewinsoomo i Loeka i

Raha mpesombaa saroe i Petoeroe ka i Johane, i'oende-oendeo needo Oeë Ala, anoe mokomadooo, ka i'amba paoeako ira mia wineweoeni Petoeroe, ipotae : „Mia atoeoe mowawa pabawa inso ndi ondae Oeë Ala.”

Nahi tehine domelimboeomo mia anoe roemongeo paoeni Loeka. Mesikeno mia mehano : „Isema mokomadooko, nde omami boetoe kimento'orio motae omoeë mia loeka.” Itiso iramo i Loeka i Petoeroe ka i Johane, ipotae : „Ondae.” Mengkohali-hali iramo mia hadio. „A,” dompotae, „langkai tokoa pabawado mia atoeoe.” Onaemo ka isangki i Petoeroe : „Si kikita kami, omami andio mia koa sompo oleo toewoe mami ; nahi komba pabawa mami ka itompa i Loeka, sine needo Oeë Isa kisaroeo, Oeë Isa anoe ninaado Oeë Ala Poeoe mpo'onini hala, sine omioe nahi mpe'ala-ala ira indi'oepoea, nde imerako ira ka impepate ira a ngkeoe. Sine ondae Oeë Isa dowali motoewoe ira Oeë Ala, omami andio anoe koemita ira. Omami kimpe'ala-alao pabawado Oeë Isa, nde onae kisaroeo ka itompa i Loeka andio. Laloeopo impe'ala-ala iramo mbo'oe Oeë Isa ka imoleo koa aroa mioe ndi ondae Oeë Ala.”

Kontongaado mepaoe kanandio i Johane ka i Petoeroe mosa'oomo aroade pandita, goeroe ka sando mpesomba, nde nahi domebehe mero-geoe motae ondae anoe mepate ira Oeë Isa, ka nahi domebehe merongeo motae wali ira toewoe Oeë Isa. Onaemo ka dompontena miado ka dome-rako ira i Petoeroe ka i Johane. Melako ira mia atoeoedo merako ira i Petoeroe ka i Johane, ka domentoroengkoe ira, asa wongi i laro toroe-ngkoe dopo'ia. Meene ka do'amba motola ira i Petoeroe ka i Johane ka domempaoeako ira : „Maoepo tepohona si paoeako ira mia ka dompe-'ala-alao paoedo Oeë Isa, nde nami kimebeheo ba domerongeo mia hadio needo Oeë Isa.” Soemangki i Petoeroe : „Impewowoloo ari ba mentee komioe andio mepaoeakami tehadio, soemoesoeroeo pompokotompa mami mia anoe loeka. Onaemo ka kipaoeakomioe ka iraoe i aroa mioe : Omami andio boetoe ondae Oeë Ala pine'ala-ala mami, nahi komba mia ; omami ana goeroedo Oeë Isa wawaako ira mia Toetoeloe ntoemoewoe, anoe rinonge mami ndi ondae Oeë Isa, ka loewoeno wineweoedo Oeë Isa, onaemo anoe pinaoe mami.” Nami dompokosangki mia atoeoe, nde moleo sangkido i Petoeroe ka i Johane. Onaemo ka dompotola ira mia atoeoe, nde domengkitao aroado mia hadio nine mosa'oomo.

81. Ondae i Anania ka i Sapira.

Tola iramo i Petoeroe ka i Johane inso a ntoroengkoe, nami dope-naa-naa wawao Toetoeloe ntoemoewoe a mia hadio, hadio mbo'oe mahaki anoe pinokomadoodo, tetiangiomo mia anoe me'ala-ala ira Oeë Isa. Mia atoeoedo asamo aroado, nahi dompe'oe'oea. Ba hinao mia

mompoli, itiaako ira mia mongkokolaro anoeno, mehano dome'asao sangkado, mehano rahado, mehano pinotoewoedo, olini domewawaako ira ana goeroe ka domentiaako ira mia mongkokolaro. Gagi mia atoeoedo kana mia mpepaekompo toewoedo. Loewoeno mia anoe toemonda ira Oeë Isa, domeneeako ira : Pe'asa aroado Oeë Isa ; ana goeroedo Oeë Isa indi'oepoea kanandio-andio nineeako iramo : Tinenado Oeë Isa.

Sine hinao koa anoe melongkoe aroano, kana ondae i Anania ka i Sapira, mia mekokombia. Mia atoeoe hinao leredo, potaeno aroado ira oemasao leredo atoeoe, olini ira wawaakono i Petoeroe mehano, mehano ira oemalao ka do'amba paoekono i Petoeroe : „Ndiomo olini lere mami, kiwawaakomoe loewoe ka oetiaako ira mia mongkokolaro.” Nde do'o'arao mia atoeoe ka dome'oende-oendeo mia pe'aroado.

Do'asaomo ntoe'oe io leredo atoeoe, mehano do'alao, mehano dowawaakono i Petoeroe ; i Anania anoe wawao. Sine nahi dopemoikoo Oeë Ala gaoeni Anania, onaemo ka dopopoto'oriakono i Petoeroe i aroano. Haweni Anania ndi Petoeroe motaeomo : „Ndiomo olini lere mami, kiwawaakomoe loewoe ka oetiaako ira mia mongkokolaro.” Moleoomo aroani Petoeroe motae megaoepi i Anania, onaemo ka ipesikeno : „Tembio ke Anania ka oepogaoepi mia ? Ba hinao toemenako ka oe'asao leremoe ? Ba mopoete aroamoe toemiaako ira walimoe olini, moiko, ba boetoe mehano oetiaako ira walimoe ka mehano oenaao, moiko, sine kasi oepotae : Ndiomo loewoe olini lerekoe. Nahi komba boetoe mia ginaoepimoe, sine ondae Oeë Ala mbo'oe.” Da'iaopo irongeo i Anania paoeni Petoeroe tebangkoe, maate. Mpentade iramo mangalitaao ka dome'alao kati ka domengkatio ka domelako mentanoo.

Nahi tehine haweomo mbo'oe kombiano i Sapira, hawe oemoengkeo i Anania, nde nahi rongeomotae mateomo. Mesikeno i Petoeroe ndi Sapira : „Mentee paoeno kombiamoe motae loewoeno olini lere mioe iwawaakoene ?” Soemangki i Sapira : „Hoembee, mentee.” Soemangki i Petoeroe : „Asa aroa mioe goemaoepi ira Oeë Ala. Kitao, nahi tehine domelako anoe mentanoo kombiamoe, pekoeledo te'ingka ira aiwa me'alako moeda.”

Da'iaopo irongeo i Sapira paoeni Petoeroe andio tebangkoe, maate. Medoito iramo mia koemitao pabawado Oeë Ala mokomengkaao pega-oepido mia.

82. Tinoroengkoe iramo tinenado Oeë Isa, sine iwali motola ira malaeka.

Nde nahi dompenaa-naa i Petoeroe ka loewoeno tinenado Oeë Isa wawao Toetoeloe ntoemoewoe saroe paoekono ira mia ka domentonda iramo Oeë Isa, mpontena iramo sando mpesomba miado ka domerako ira i Petoeroe ka walino. Oemariomo domerako ira domentoroengkoe iramo kana indi'oepoea. Wongiomo domentondoomo moroso pewawano

toroengkoe, io sorodadoe anoe padaga. Kontongaano andio dokitaomo i Petoeroe ka walino hinaomo malaekado Oeë Ala. Itoengkao malaeka pewowano toroengkoe, iloearako ira i Petoeroe ka walino ka i'amba wali toemondoo, nahi dokita ira mia anoe padaga. Iwawa iramo malaeka i Petoeroe ka walino, hawe iramo i tongano inia, mpensoea iramo, ipotae malaeka : „Ndiomo koepotola komioemo, tisomo imelako mbo'oe i Raha mpesombaa wawaako ira mia hadio Toetoeloe ntoemoewoe.” Molioeomo malaeka ; dome'e'emaio i Petoeroe ka walino meene, meeneomo melako iramo mia atoeoedo a Raha mpesombaa montoetoeloe ira'ai.

Kontongaano andio nteriso iramo sando mpesomba, mpontena ira mia lako moboi ira tinenado Oeë Isa anoe i laro toroengkoe. Melako iramo mia anoe tinenana, hawe iramo ira'ai nami domeraoe a ntoroengkoe, sine pewowano toroengkoe kongkono koa tinondo, onaemo ka domengkohali-haliakono mia atoeoedo. Mpekoele iramo da kontongaado nteriso, dompotae : „Hawe mami a ntoroengkoe nami kimehawe ira mia anoe pinepe'ala mioe, mentola iramo, da raoe ira padaga, da kongko moroso tondono pewowa.” Nami domento'orio mia nteriso atoeoe ba ira me'oengke ira isoea; tehine domerongeo lele motae: Mia anoe inoengke mioe nahi komba isoea domelako, kontongaado mpontoetoeloe kanandio-andio a Raha mpesombaa. Melako iramo sorodadoe oemala ira i Petoeroe ka walino, sine nahi domerako ira, nahi dopae paoe mosa'oako ira, naahi, nde kanandio-andio medoito ira weweoensa'o ira tinenado Oeë Isa, nde metakoomo aroado mia hadio ndi ondae. Dompoboi ira sorodadoe i Petoeroe ka walino ka domelako a nterisoado sando mpesomba, pandita ka goeroe. Nahi dompehapoe i Petoeroe ka walino, domentonda iramo mia anoe aiwa moboi ira. Hawe ira'ai mepaeoemo Sando mpesomba langkai, kanandio ipotae : „Moro nahi kimempaeakomioe, ka impenaa-naamo wawao paoeno Oeë Isa ka mokolangkai neeno? Kimpepateo Oeë Isa, nde tehala, ka imatemo mbo'oe neeno, ka toeokomo saroe walimoe nahi mpenaa-naa paeo neeno.” Soemangki i Petoeroe : „Omami boetoe songkado Oeë Ala pine'ala-ala mami, nahi komba songkado mia; omami tinenado Oeë Isa, paoedo ondae kimempaeako ira mia, maeopo ime'onto kami, nahi komioe mpoko'onto kami nde omami saroengkoroido Oeë Isa.”

Mansado merongeo sangkini Petoeroe andio tedoa ira ntekoeda pandita, goeroe ka sando mpesomba, dompotae : „Laloeopo domepinepate mia atoeoedo.” Kontongaano andio mentadeomo asa pandita, mia mota'oe, moleo aroano, mia anoe pine'ala-ala paoeno. Pentadeno andio ipaeoeko ira i Petoeroe ka walino ka domelako ari. Melako iramo mepaeoemo pandita mota'oe, ipotae : „Ongkoeë po'ehekoe kanandio: ipo'inee iramo mia atoeoedo, nde ongkoeë andio doito akoe kasi mansa nahi tomoleo ba to'onto ira mia atoeoedo ba domewawaako ira mia hadio paoedo Oeë Isa. Nde tomengkitaomo indi'oepoea hinao

mia anoe megaoepi, motae onac tinenado Oeë Ala, sine kotano, nahi tehine mia atoeoe tedonta saroe walino. Onaemo ka koepotae: Ba boetoe paoedo mia, anoe winawado mia atoeoedo, nahi ta tehine ka dotedonta ka walido, sine ba mentee inso ndi ondae Oeë Ala nahi kita moko'onto ira, nde paoedo Oeë Ala nahi dompoko'ewao mia." Oemariomo mepaoe pandita mota'oe tampoelaomo terisoa, nde dompe'ala-alaomo mia atoeoedo paoeno pandita atoeoe. Dompoboi ira i Petoe-roe ka walino ka domensepi ira, dompokodoito ira ka dompenaa-naa wawao paoedo Oeë Isa. Oemari atoeoe domentena ira ka dompekoele, nami domentoroengkoe ira.

83. I Setepanoe.

Pekoeledo tinenado Oeë Isa i rahado, nahi dompenaa-naa mewawao Toetoeloe ntoemoewoe i rahado mia, a Raha mpesombaa ka ilanggarrado to Jahoedi ; onaemo inanggado sompo oleo. Pontoetoeloedo andio ka nami dopokompontiaako ira mia mongkokolaro ka mia bilo ka mia mota'oe ka eloe-eloe sangkado ka kaangado. Onaemo ka domenaa ira tinenado Oeë Isa mia opitoe ira koemita ira mia mota'oe ka eloe-eloe.

Asa mia a mia anoe opitoe ira atoeoe i Setepanoe neeno, mia anoe tetele moleono aroano, mopoete aroano toemoeloengi ira mia mongkokolaro. Moroso mbo'oe pontoetoeloeno, nde mewinsomo Penaado Oeë Ala i larono, langkai ntoe'oe tekewoino ndi ondae Oeë Isa. Mia atoeoe dome'oleakono goeroedo to Jahoedi ka dompontoetoeloe, sine nahi domenangio i Setepanoe, nde tedoa ntoe'oe moroso pontoetoeloeno. Onaemo ka imosa'o aroado, domerongeo motae bentaomo pandedo montoetoeloe, mo'o'anoedomo, nde nahi dompoko'ewao Toetoeloe ntoemoewoe anoe pinaoeni Setepanoe. Mpentade iramo goeroe, domeboeroroio i Setepanoe, dompotae: „Mia atoeoe nahi penaa-naa mokokodeio nabi Moesa ka gaoedo mia mota'oe, laloeopo tonteriso ba kita membioo.”

Nteriso iramo pandita, goeroe ka sando mpesomba ka domempoboio i Setepanoe i arodo. Hadio pinesikenoakodo mia atoeoe ndi Setepanoe; oemari iramo mpepaoe mia atoeoe montoetoeloemo i Setepanoe, ipotae: „Imerongeo ka koepaoeakomioe amakoe ka pepaekompokoe. Tomento'orio loewoe oeëto i Boerahima anoe amba-amba mo'iangario witato andio ka inaa kita ana oeëno indi'ai. Ka do'oniniakita Oeë Ala mia mpelahoemoa anoe oeëno wita andio, dopokomoaakita po'iangato andio, gagi leredo mia mpelahoemoa indi'oepoea tompelereario ka iniado tompe'iniaario kanandio-andio. Gagi dowee kita Oeë Ala witato ka oewoito, ondaemo oeëno ntoe'oe. Onaemo ka dopatoedoe ira nabi mia mota'oeto kanandio: Si koloepe ira Oeë Ala, si potola ira, temoro-roso pe'ini mioe ndi ondae, temopoete aroa mioe mesomba ndi ondae

Oeë Ala. Sine mosa' o aroado mia mota' oeto, nahi domebehe mentondao patoedoedo, momaloe ntoe' oe aroado roemongeo paoedo Oeë Ala anoe winawado nabi; dontekoedaako ira koa, dompepate ira mehano, mehano domensaari ira, loewoeno domeweweoensa' o ira. Kontongaano toewoe nabi Moesa mia mota' oeto meweweoensa' oo. Kontongaano toewoe nabi Elia, nabi Jesaja, nabi Jeremia mia mota' oeto meweweoensa' o ira. Kontongaato andio nabi Johane anoe modolo mia ipepateo mokole Herode. Ka omioe anoe mepate ira Oeë Isa, anado Oeë Ala, anoe oeminio halato ndi ondae Oeë Ala, nde ondae Oeë Isa nahi dotehala, boetoe langkaino aroado ndi ontae mia, ka do' ehe wawaakita Toetoeloe ntoemoewoe. Omioe ka impepate ira Oeë Isa, nde nahi mpe' ala-ala ira, motae ondae Oeë Isa anado Oeë Ala. Impewowoloo ba mentee komioe mpepaoe kanandio motae nahi koepelangkaio nabi Moesa, gaoedo mia mota' oe nahi koepe' ala-alao, omioe andio anoe mepate ira anado Oeë Ala."

Mansado merongeo paoeni Setepanoe andio, tedoa iramo ntekoe-da, birido dome' onsoakono tonisodo, nami domebehe merongeo paoeni Setepanoe. Mentomboe i Setepanoe, domengkitao mia nteriso

roepano kana roepano malaeka. Meboo-booli i Setepanoe, ipotae: „Koe-kitaomo laronso soeroega, tahoe iramo Oeë Isa i koanado Oeë Ala, teke-woi ntoe'oe aroakoe.”

Insono ira'ai mpentade iramo mia nteriso ka domerakoo i Setepanoe ka domewawao i asambalino bente, domentikoeo. Domelohoeo hawoenso, asa mia mekariao, i Paeloe neeno, ka do'amba mpo'ala watoe langkai ka domewoenoo: koono oeloeno, radano, boengkoeno, mobela asankoroi, tebangkoe i Setepanoe ikonao watoe. Tedeipo penaano da mekakai ndi ondae Oeë Ala, ipotae: „Oo, Oeë, si pehalao gaoedo mia araoedo ndi ongkoeë; oo, Oeë Isa, i'alaomo penaakoe.” Insono ira'ai pingkoomo penaano.

84. Aroano i Paeloe dohalio Oeë Isa.

Mansado mengkitao mia mota'oe motae mateomo i Setepanoe, domehowoeiakono watoe koroino ka domebintao. Ka do'amba me'ala hawoenso anoe pinekariani Paeloe, oemari atoeoe melako iramo. Boetoe i Paeloe anoe nahi woenoo i Setepanoe, sine tedoa ntoe'oe mawongko aroano, nde mosa'o ntoe'oe aroano a mia anoe toemonda ira Oeë Isa.

Insono mate i Setepanoe, nami penaa-naa i Paeloe weweoensa'o ira loewoenso pe'asa aroado Oeë Isa, mehano irako ira, itoroengkoe ira, mehano iwombaki ira, mehano ipepate ira, hadio roepano anoe mosa'o anoe wineweoeno a mia atoeoedo, onaemo ka donterawo pe'asa aroado Oeë Isa. Lansara lahi iweweoera ira mia atoeoedo, rahado ipewoeatakio, mia idii ira, iwawa ira a nterisoado sando mpesomba ka goeroe, nahi mokendo aroano mo'oengke sala ka dontedonta koa mia atoeoedo.

Insono ira'ai terawo iramo pe'asa aroado Oeë Isa i Jeroesale, mehano melimba i Damasi, nahi tehine hadioomo pe'asa aroado Oeë Isa ira'ai, nde nami hina anoe weweoensa'o ira. Boetoe tinenado Oeë Isa mpo'ia-ia ira i Jeroesale, nde nahi domebehe mebinta ira pe'asa aroado Oeë Isa ira'ai.

Irongeomoo i Paeloe motae hadioomo pe'asa aroado Oeë Isa i Damasi, mosa'oomoo aroano, potaeno aroano: Nahina toedoenoo koeweweoensa'o ira pe'asa aroado Oeë Isa i Jeroesale, nde hadio iramo mbo'oe i Damasi. Laloeopo akoe loemako i Damasi, akoe weweoensa'o ira, akoe roemawo ira ira'ai. Ipaeko ira sando mpesomba ka pandita anoe ino'aroono andio, tedoa ntoe'oe inehedo mia atoeoedo, onaemo ka ipeweengakono Sando mpesomba langkai woenta ndi Paeloe, potaeno woenta atoeoe: Ba hinao pe'asa aroado Oeë Isa i Damasi, moiko ba irako ira i Paeloe ka iwawa ira i Jeroesale.

Oemariomo i' alao woenta atoeoe moliwoomo ka ipoboi ira walino ka ilako. Ba pia wongimo a nsala oempeda iramo i inia Damasi, mengka- aomo domengkitao inia. Kontongaado mpelempa andio tededengke iramo i Paeloe ka walino, nde itikoe iramo rarano api anoe tedoa melanga, tenangi oleo, tebangkoe iramo i Paeloe ka walino. Tebangkoeno andio irongeomo i Paeloe ngangano mia mebooli inso i soe- roega, ipotae: „Oo, Paeloe, nde tembio ka oeweweoensa'o akoe?”

Soemangki i Paeloe: „Isema ke omioe, Oeë?” Soemangki ira Oeë Isa: „Ongkoeë i Isa anoe linoeloemoe; tedoa oepari-pario oemewai akoe.” Doitoomo ntoe'oe i Paeloe, soesoeaomo ntoe'oe aroano, onaemo ka isangki: „Hapamo Oeë, itenaakoene ka koepowewoeakomioe?” Soemangki ira Oeë Isa: „Lakomo i inia, hinao koa mia anoe ta paeakomoe bahapa anoe ta wineweoemoe.”

Insono ira'ai pingkoomo langano api anoe kinitado, aroani Paeloe baliomo, nami behe weweoensa'o ira pe'asa aroado Oeë Isa. Ndio irongeomo ngangado Oeë Isa oemontoo ka do'olotiomoo Oeë Isa inso i soeroega, ka imoleo aroano motae ondae Oeë Isa nahi domate, sine toewoe

ira i soeroega, doemagai ira pe'asa aroado i tolino. Mentadeomo i Paeloe, sine nami ponsoeë sala, morawoeomo. Domewawaomo walino i inia Damasi; hawe ira'ai domewawao i rahado mia. Itoloemo ipo'ia, nahi pongkaa, nahi po'inoe oewoi, boetoemo koa mentoro mewowoloo ba kana'oempe toewoeno ibalimo aroano. Kontongaano mo'ia-ia i Paeloe, haweomo paoedo Oeë Isa ia mia asa, i Anania neeno, kanandio dopotae: „Lakomo ndi Paeloe, pokomolinoakono matano, tedoa marasai irongeo, nahi penaa-naa mekakai ndi ongkoeë.” Soemangki i Anania: „Kana'oempemo Oeë, mia araoe mosa'o aroano a mia anoe koemekewoi komioe.” Soemangki ira Oeë Isa: „Lakomo, nde i Paeloe atoeoe anoe bininikikoe ta mowawa Toetoeloe ntoemoewoe a mia, koepopoto'oriakonomo motae ta marasai irongeo; onaemo pe'asa aroakoe kanandio-andio.”

Loemakoomo ntoe'oe i Anania. Haweno andio irangkoehiomo i Paeloe, ipotae: „Ndi akoemo pepaekompokoe, dotena akoe Oeë Isa aiwa ndi omoeë ka imolinomo matamoe, iramo winso Oeë Ala Penaado i laromoe.” Mentomboe i Paeloe, molinoomo matano, mewangoe. Ibahoomo i Anania, gagiomo pe'asa aroado Oeë Isa. Da'iaopo andio ipongkaa i Paeloe, morosoomo aroano. Kanatoeomo gagiano, mia anoe loemoeloe ira pe'asa aroado Oeë Isa, langkai ntoe'oe tekewoino aroano ndi ondae Oeë Isa.

85. Ondae i Pilipoe ka mia anoe pinotorono Datoe Kandake.

Mpo'ia-ia ira tinenado Oeë Isa i Jeroesale, asa mia i Pilipoe neeno, walino i Setepanoe. Mia atoeoe dowawao Penaado Oeë Ala i larono ta loemako a nsala anoe tii a wiwi ntahi, sala i inia Kasa. Pelempano andio metotonda ira ka mia mekareta anoe inso i inia Jeroesale. Oempe-daomo ikitao i Pilipoe kareta atoeoe nine boetoe asa mesawikio, irongeo mbo'oe motae mia atoeoe mobasa woenta. Mia atoeoe langkai potoronon, nahi komba to Jahoedi, mia inso i wita Habasi i asambalino wita Masiri. Onae ipotoroo datoedo to Habasi, i Kandake neeno, beine koa.

Loemakoomo mia atoeoe i Jeroesale mesomba ndi ondae Oeë Ala; kanandio-andio mekoeleomo loemako i witano. Boetoe momoeti-moeti wiwino mobasa, nahi naao woentano.

Tepohawe iramo ipepaoeakonomo i Pilipoe mia atoeoe, ka isikeno: „Woenta hapa ke binasamoe atoeoe?” Soemangki mia pinotoro: „Woentano nabi Jesaja, sine nahi koeto'orio pengkonaano, ba kanaano ka ihina koa goeroekoe.” Soemangki i Pilipoe: „Ba onae inoengkemoe, ndi akoemo.” Soemangki to Habasi: „Pesawimo a ngkaretakoe,

pentoro i horikoe pokomoleoakoene aroakoe ka koeto'orio pengkonnaano woenta andio." Mesawiomo i Pilipoe, mentoro i horino mia atoeoe, ka ipobasa woenta, ka ipaoeakono potaeno woenta atoeoe, motae onae-mo Toetoeloe ntoemoewoe, pae ira Oeë Isa, toewoedo ka matedo,

pekoeledo i soeroega, po'iado i koanado Oeë Ala, nde anado ntoe'oe Oeë Ala, oemoninio halano mia anoe me'ala-ala ira.

Mansano roemonge oëno kareta paoeni Pilipoe, moleomo aroano ka ipotae i larono ta mewinso nada a mpe'asa aroado Oeë Isa. Kontongaano mewowolo andio dokitaomo oewoi a wiwi nsala, isikenoo i Pilipoe: „Nahi moiko ke ba oebaho akoe?” Soemangki i Pilipoe: „Ba moleo aroamoe toemonda ira Oeë Isa, moiko ba koebahoko.” Soemangki to Habasi: „Koepe'ala-alao ntoe'oe motae ondae Oeë Isa anado Oeë Ala anoe oemoniniakoene halakoe.”

Tetoroomo kareta ka dopetii mia oroea ira atoeoe. Tii iramo a oewoi ibahoomo i Pilipoe to Habasi atoeoe. Oemariomo ibahoo, molioeomo i Pilipoe, nami kitao to Habasi. Mesawiomo a ngkaretano mekoele i wita Habasi i iniado datoe Kandake, mawongkoomo aroano, nde

irongeo Toetoeloe ntoemoewoe, ito'ori iramo Oeë Isa, ipe'ala-alao motae ondae anoe oemoniakono halano ndi ondae Oeë Ala.

86. Ondaë i Petoeroe ka i Koroneli.

Mararoe ntoe'oe ipelempa i Petoeroe wawao Toetoeloe ntoemoewoe a nto Jahoedi. Insono i Jeroesale loemakoomo a wiwi ntahi have i inia Jope, mo'ia-ia ira'ai. I raha po'iangani Petoeroe andio iweeakono oemboe raha asa bolongko i doensi, nde rahado to Jahoedi roea api po'iangado mia. Gagi pohona mekakaiomo i Petoeroe ndi ondae Oeë Ala, ondaeomo oleo, mokoninggomo, potaeno aroano ta metii mo'e-ma kinaa. Mansa ikitao i Petoeroe asa sawoe langkai, inoho sompo sioeno opaa; i larono sawoe atoeoe mperoepe-roepa baoc. Tiiomo i aro-

ni Petoeroe sawoe atoeoe ka i'amba roemongeo oe'oenino nganga inso i langi motae: „Pentade Petoeroe, ponsoembele ka oepongkaa.” Soemangki i Petoeroe: „Naahi Oeë, baoc araoe koepomaliakono mehano.”

Ka i'amba soemangki mbo'oe nganga inso i langi: „Si pomaliakono anoe doweeakomoe Oeë Ala.” Pentoloemo dopesangki-sangki nganga inso i langi ka i Petoeroe, ka i'amba tetande sawoe atoeoe.

Kontongaano mewowoloo bahapa neeno anoe kinitano atoeoe, metiomo i laro raha, ikita iramo otoloe ira mia anoe da'iaopo domehawe mesikenoakono i Petoeroe. Mesikeno i Petoeroe: „Bahapa inoengke mioe?” Mesangki iramo mia atoeoedo: „Anoe kime'aiwaako andio, aiwa oemoengke komioe; dopotae oeë mami, ba mopoete aroa mioe ka tomperongamo tisomo lako a mpo'iangado oeë mami i inia Kesaria, mia anoe moleo aroado, i Koroneli needo. Mompoe'oe dopo'ia i witado to Jahoedi andio nami doboekoe melahoemoa, boetoemo koa ndi ondae Oeë Ala pesombaado. Da roea wongi andio dokitao oeë mami malaekado Oeë Ala, paoeako ira oeë mami ka dopontena mia aiwa oemoengke komioe. Ba hawe komioemo ira mesikenoakono oeë mami sala mpesomba ndi ondae Oeë Ala, ka imoleo aroado, nde kanandioandio napi doto'orio. Boetoe onae kime'aiwa paoeakomioe, nde boetoe onae dopaoeakami oeë mami.” Soemangki i Petoeroe: „Ba kanatoeoe nahi akoe mehapoe, ka impenamo koa meene ka to'amba melako.”

Wongiomo mpotoeri ira, meeneomo mpelempa iramo i Petoeroe ka mia anoe aiwa moboi ka ba opia ira mia pe'asa aroado Oeë Isa walido. Asa wongi a nsala, koroea oleono mehawe iramo i Kesaria. Mewoeatako iramo i Petoeroe ka walino i rahani Koroneli, boekeomo rahano io mia atoeoe, nde ipoboi ira pe'etoeno ka sambe'eno aiwa tepohaweakono i Petoeroe, tinenado Oeë Isa.

Mpenaa-naa ira i Petoeroe ka walino, nde ngasa iramo melempa. Tompaomo ngasado mepaoeomo, ipotae: „Omami to Jahoedi oepali ba kimpewoeatako i rahado mia mpelahoemoa, sine ka nahi koepehapoe aiwa toemonda ira tinenamoe, nde hinao kinitakoe anoe akoe paoeakomioe. Da roea wongi dopowee akoe Oeë Ala inso i langi bae anoe pinomaliakodo to Jahoedi, ka koe'amba roemongeo nganga paoeakoene: Pewangoe Petoeroe, ponsoembele ka oepongkaa. Soemangki akoe: Naahi, Oeë, bae atoeoe koepomaliakono. Soemangki nganga anoe inso i langi: Anoe doweeako Oeë Ala si pomaliakono. Kontongaakoe mompewowolo bahapa neeno atoeoe, haweomo mia tinenamoe aiwa oemala akoe. Insono ira'ai koeto'oriongo pengkonaano nganga inso i langi, motaeakoene: omoeë si hadio oepomaliakono, nde anoe inehedomo Oeë Ala omoeë si pemosao. Da'iaopo andio moleo aroakoe motae nahi dope'ala-alao Oeë Ala to Jahoedi ba to Roma, sine boetoe aroato anoe pine'ala-alado. Ba omoeë to Roma do'ehekomomo ka dopehohawakomo Oeë Ala, sekopono malaekado dotenao hawe ndi omoeë, nahi koepokompomaliakono mewoeatako i rahamoe. Onaemo ka koehawemo i rahamoe andio, ka akoe mesikeno: Bahapa ntoe'oe anoe oepepepoboiakoene?” Soemangki i Koroneli: „Ipatomo andio, kontongaakoe mekakai ndi ondae Oeë Ala, koemansa

koemitao asa malaeka anoe tinenado Oeë Ala, ipepaoeakoene, kanandio ipotae: Dorongemo Oeë Ala pekakaimoe, dokitaomo mopoeneno aroamoe a mia mongkokolaro ka mia anoe marasai toewoeno; pontena mia ka ilako i inia Jope i wiwi ntahi, paoeakono ka ipesikenoakono po'iangano i Petoeroe tinenado Oeë Isa, onae ta aiwa paoeakomoe Toetoeloe ntoemoewoe. Onaemo ka koepepepoboiko, nahoe pehapoe, nde hawekomo; ndi kamimo ntepoempoe, inehe mami merongeo paoedo Oeë Isa."

Oemariomo mepaoe i Koroneli, montoetoeloeomo i Petoeroe, loewoeno Toetoeloedo Oeë Isa itoetoeloeo. Mawongkoomo aroani Koroneli ka mia anoe i rahano roemongeo toetoeloeni Petoeroe, loewoeno paoedo ka winewoedo Oeë Isa, pompehohawado Oeë Isa, tamoko a mia mahaki, matedo, pewangoedo, pewoekatakodo i soeroega, loewoeno ipaoeo. Loewoeno toetoeloeni Petoeroe ipe'ala-alao i Koroneli, i'indoeo loewoe ka i'amba oemoende-oende ira Oeë Ala, ipotae: „Kanandioandio moleomo i aroakoe motae nahi komba boetoe to Jahoedi anoe pinehohawado Oeë Ala, sine ontae mia mpelahoemoa dopopoto'orikita ntada Toetoeloe ntoemoewoe."

Kontongaado mpepaoe-paoe mia atoeoedo dopewinsoki iramo Penaado Oeë Ala. Mansano koemitao atoeoe, ipotae i Petoeroe: „Nahi moiko ba nahi koebaho komioe, nde mengkena pompehohawado Oeë Ala ndi ontae loewoeto." P'alaomo i Petoeroe oewoi ka iponaaako ira a oeloedo mia atoeoe, megagi iramo pe'asa aroado Oeë Isa.

Nahi ehekono i Koroneli ba ilioe mekoele i Petoeroe; mo'ia-ai ira'ai ba te'opia wongi, ka i'amba mekoele i Jeroesale.

87. Tinenado Oeë Isa iwewoensa'o ira mokole Herode.

Pekoeleni Petoeroe i Jeroesale ikitao motae marasaiomo toewoedo mia anoe toemonda ira Oeë Isa, mia atoeoedo iwewoensa'o ira mokole Herode. Irakoo i Jakoboe, oaino i Johane, ka ipepateo; inehedomo to Jahoedi winewoeno atoeoe, irakoomo mbo'oe i Petoeroe ka itoroengkoeo, potaeno aroano mepateo mbo'oe. Wongi motoeriuomo i Petoeroe i larono toroengkoe, oroea ira mia anoe mekariao, asa mia i horino ka asa mia mbo'oe i horino anoe asambali ka sorodadoe medaga ira i asambalino toroengkoe. Potaeno aroano i Herode ta mepateo ba laloomo gawe Pasa, ka domengkitao koa mia hadio anoe ntepoempoe a mpogawea.

Kontongaano wongi, motoeriuomo i Petoeroe i tongado sorodadoe, mansa hawe asa malaeka anoe tinenado Oeë Ala, meeneomo larono toroengkoe, nde tedoa mangkilo malaeka atoeoe. Iwangoeo malaeka

i Petoeroe, itopao i tongano, ipotae: „Pewangoe Petoeroe, toetoerako.” Tekaleomo rante laboe pongoeni Petoeroe, ipotae malaeka: „Pokomorosoo sangkamoe, tonda akoe.” Melempa malaeka, i Petoeroe toemondao, sine i Petoeroe da mongkokotoeri. Insodo a ntoroengkoe hawe iramo i Petoeroe ka malaeka a mpoeoe bente, tondono bente atoeoe te'oengkahiomo, motilalo iramo i Petoeroe, waliomo mbo'oe tetondo pewowa atoeoe. Mewinso iramo i inia mia oroea ira atoeoe; insono ira'ai molioeomo malaeka. Ka i'amba moleo aroani Petoeroe, ipotae: „Dotenaomo Oeë Ala tokoa malaekado aiwa motola akoe, kasi pepate akoe i Herode.”

Loemakoomo i Petoeroe i rahani Maria ineno i Johane. Haweno andio irongeomo i Petoeroe ngangado mia mpekakai, nde ntepoempoe iramo mpekakaiakono i Petoeroe. Itingkoo i Petoeroe pewowa, tehine ka i'amba hawe asa mia beine, i Rode neeno, ta aiwa toemoengkaakono tondo. Mesikeno ari: „Isema toemingkoo tondo?” Soemangki i Petoeroe: „Ongkoeë.” Mawongko ntoe'oe aroani Rode, ibintao pewowa ka ilako i laro raha, ipaoeako ira mia: „Haweomo i Petoeroe.” Soemangki oemboe raha: „Bara'oera naahi, nde looe a ntoroengkoe.” Soemangki i Rode: „Onaemo ntoe'oe.” Nahi penaa-naa i Petoeroe toemingkoo tondo, onaemo ka domelako metoengkao, domengkitao ndi oomo ntoe'oe i Petoeroe. Mewinso, hadio anoe pinesikenoakodo oemboe raha. Soemangki i Petoeroe: „Imengkomino ka koepaoeakomioe.” Mengkomino iramo mia ka ipaoeako ira i Petoeroe haweno malaeka motolao. Mesangki ira oemboe raha: „Dorongeomo Oeë Ala pekakai mami, nde omami nahi kimpennaa-naa mpekakaiakomoe ndi ondae Oeë Ala.”

Oemariomo ipaoeako ira tolano inso a ntoroengkoe, ipotae: „Kandio-andio akoemo loemako; ba meeneomo iramo oemoengke akoe mokole.” Loemakoomo i Petoeroe, do'oengkeo mokole, nami dohawe. Mo'o'anoenomo mokole, mo'oengkeomo sala ka ipokowoenio koa mo'o'anoeno. Onaemo ka ilako i inia Kesaria, ineheno me'iwaliako ira to Sidoni. Nahi dompoko'ewa mia atoeoedo, onaemo ka domelako ndi mokole, dompotae iramo mpesomba, sine kasi dompe'iwali ka mokole. Nteriso ira mokole Herode, mentoro a ngkadera langkai, sangka anoe tekosi dopokonao, mepaoeomo i Herode, oemariomo paoeno mesangki ira to Sidoni: „A, nahi komba paoeno mia, paoedomo Oeë Ala.” Nahi onto ira i Herode mia mepaoe kanarae, inehenomo ka ipinongkenamo ka ondae Oeë Ala. Onaemo halano. Nahi tehine inso ira'ai mahaki kompono, ikaano oele haro kompono, tehine maate, mosa'o mateno.

88. I Paeloe.

Kitamo mbo'oe mempopaoeo i Paeloe anoe mo'ia-ia i inia Damasi. Ntepopohona i oleo minggoe loemako ia langgarado to Jahoedi, wawao Toetoeloe ntoemoewoe. Mosa'oomo aroado to Jahoedi merongeo pontoetoeloeni Paeloe. „A,” dompotae, „nahi komba onae oe'aiwaako, ka oe'aiwa atoeoe aiwa mepateakita pe'asa aroani Isa, sine kanandio-andio baliomo aroamoe, mia anoe ta linoeloemoe oepokowali iramo.” Mosa'oomo aroado mia atoeoedo ndi Paeloe, sine nahi dompokobalio paoeno, nde moroso aroani Paeloe wawao Toetoeloe ntoemoewoe a nto Jahoedi. Nahi penaa-naa paoeo anoe ka dotowokio Oeë Isa a nsala, ka do'ontoo loemoeloe ira pe'asa aroado. Onaemo ka imosa'o aroado to Jahoedi ndi Paeloe, onaemo ka domposangka ira mpepateo. Domedagio mia atoeoe pewowano bente, ka raha po'iangani Paeloe domedagaio, nahi dome'eheakono ba ipeloearako. Insono ira'ai irongeo i Paeloe motae nami hina toedoeno ba ipo'ia-ia i Damasi, onaemo ka ipotae tamo mekoele i Jeroesale. Wongiomo loemakoomo a mpoeoe bente ka ipomaroe a wawo bente, ka do'amba weroo sambe'eno tii i asambalino bente, ka i'amba melempa loemako i Jeroesale.

Ba ta te'opia wongi a nsala haweomo i Paeloe i Jeroesale, ntepopohawe iramo ka pe'asa aroado Oeë Isa. Da'iaopo dontepohawe da doito aroado mia atoeoedo, dompotae: „Onaemo araoe anoe doemontai ira pe'asa aroado Oeë Isa indi'oepoea, ba iramo te'opia walitoe anoe tinoroengkoe-no, rinakono, pinepateno, onaemo ka tonterawo ontae anoe tepoempoe hadio i Jeroesale. Soemangki i Paeloe: „Mentee ninee mioe, ongkoeëmo anoe pari-pario weweoensa'o komioe indi'oepoea, sine kanandio-andio baliomo aroakoe, ongkoeë do'oloti akoemo Oeë Isa a nsala, do'onto akoe weweoensa'o ira pe'asa aroado. Onaemo ka ibalimo aroakoe, nde kanandio-andio koekekewoi iramo Oeë Isa, nami koeboekoe weweoensa'o komioe, nde ontae andio mpepaekompo kita.”

Mansado merongeo paoeni Paeloe, mawongkoomo aroado pe'asa aroado Oeë Isa, domentadiomo doitonono aroado, dompe'ala-alaomo i Paeloe, morosoomo sintoewoedo, kana mia mepaekompo.

Boetoe to Jahoedi anoe nahi moiko aroado ndi Paeloe. „A,” dompotae, „omami pepaekompomoe oepeboengkoei kamimo, mia anoe linoeloemoe indi'oepoea oepesambe'eako iramo, nde nami mengkena aroamoe ka aroa mami, kamimo mpepateko.”

Irongeo i Paeloe motae tedoa mosa'o aroado mia atoeoedo, onaemo ka ibintao inia Jeroesale, loemakoomo i inia langkai, inia Antiochia neeno, mo'iaomo ira'ai toemiangio pe'asa aroado Oeë Isa.

**89. Pelempani Paeloe wawao Toetoeloe nToemoewoe
a mia mpelahoemoa.**

Napi tehine ipo'ia i Paeloe i Antiokia, tetiangiomo ntoe'oe doado mia anoe toemonda ira Oeë Isa, nde moroso ntoe'oe pontoetoeloeni Paeloe, mopoete aroano koemekewoi ira Oeë Isa, ka moroso sintoe-woeno ka pe'asa aroado Oeë Isa. Tehine loemakoomo i Paeloe wawao Toetoeloe ntoemoewoe a mia mpelahoemoa. Ipoempoe iramo i Paeloe loewoeno pe'asa aroado Oeë Isa anoe mpo'ia i Antiokia. Ntepoempoe iramo, ipokomengkaaomo i Paeloe aroano motae ta loemako wawao Toetoeloe ntoemoewoe a mia mpelahoemoa. Nteriso iramo mia atoeoedo. Oemari iramo nteriso, mpotae iramo: „Inehe mami ntoe'oe ba oelako Paeloe, sine ka ihina koa walimoe, ndiomo i Baranaba walimoe loemako i iniado mia asa wawo wita andio.” Oemari iramo nteriso mpekakai iramo ndi ondae Oeë Ala, mpo'ema ka imoi-ko koa pelempado i Paeloe ka i Baranaba wawao Toetoeloe ntoemoewoe i iniado mia.

Oemari atoeoe morosoomo aroado i Paeloe ka i Baranaba, melempa iramo. Hawe iramo i inia aasa, montoetoeloe i langgarado to Jahoedi, i rahado mia, ia oloe; tompaano mia anoe inehedo moronge Toetoeloe ntoemoewoe, dopontoetoeloeako ira. Amba hawedo i iniado mia, inehedo ntoe'oe mia meronge pontoetoeloedo. Tehi-tehine dopo'ia, mosao'oomo aroado to Jahoedi, inehedo mia atoeoedo soemosaeloo toetoeloeni Paeloe, sine nahi dompokososaeloo, nde Penaado Oeë Ala winawano i larono, onae anoe mokomoroso paoeno ka aroano; ba tiiomo i larodo mia domerongeo menteenoo. Tehine langkaiomo pe'ewado to Jahoedi, nahi domebehe mentondao Toetoeloe ntoemoewoe, dompotae: „Hinaomo woenta ndi omami, Woentado Oeë Ala inso ndi nabi Moesa, nahi komba i Isa tompe'ala-alao, asalakono nabi Moesa.” Gagi i Paeloe ka i Baranaba domensosaelo ira to Jahoedi, mia anoe mpelahoemoa nahi domponsosaelo, ondae koa anoe mehadio mpe'ala-alao Toetoeloe ntoemoewoe.

Onaemo ka dopelimba i Paeloe ka i Baranaba i inia soesoea, kandardio koa mbo'oe gagiano. Asalakono to Jahoedi anoe langkai pe'ewado, nde tedoa momaloe aroado. Boetoe mia mpelahoemoa anoe inehedo meronge Toetoeloe ntoemoewoe anoe winawado i Paeloe ka i Baranaba. Onaemo ka itedoa mokoea aroado i Paeloe ka i Baranaba wawao Toetoeloe ntoemoewoe a mia mpelahoemoa.

90. Ondae i Paeloe ka i Baranaba a nto Likaoni.

Pelempado i Paeloe ka i Baranaba andio hawe iramo i iniado to Likaoni, inia Lisitera neeno; hawedo ira'ai montoetoeloe iramo i

Paeloe ka i Baranaba, hadio mia anoe merorongekono pontoetoeloedo. Ikitao i Paeloe asa mia loeka anoe me'ala-alao ntoe'oe toetoeloeni Paeloe. Mia atoeoe napi hori melempa insono hina. Ikitaomo i Paeloe mia atoeoe ineheno me'ala-alao Toetoeloe ntoemoewoe, onaemo ka ikokontoo i Paeloe, ipotae: „Pentade.” Ipe'ala-alao ntoe'oe mia loeka atoeoe paoeni Paeloe, mentadeomo ka ipelempa. Mengkohali-hali iramo to Lisitera mengkitao pabawano i Paeloe, ka dompotae: „A, nahi komba mia sompo oleo anoe hawe ndi ontae andio, asalakono lahoemoa.” Mpentade iramo sandodo, mehano mpowewee roepa-roepa anoe ta winawado ndi ondae i Paeloe ka i Baranaba, nde dompotae: I Baranaba lahoemoa langkai, nde onae nahi komba montoetoeloe lahi, i Paeloe, dompotae, saroengkoroino i Baranaba, nde boetoe onae anoe montoetoeloe. Onaemo ka domeweweeo sandodo sapi, domponaaakono sisi ngkeoe woeakino tandoeno, onaemo iramentidaakono i Baranaba peki'oeedo. Nahi do'eheo i Paeloe ka i

Baranaba wineweeodo atoeoe, onaemo ka dopentade ka do'onto ira mia atoeoedo, dopotae: „Si kanatoeoe impogaoe, si mpelahoemoaakami, nde omami andio mia koa sompo oleo, toewoe mami kana koa

omioe atoeoedo. Nahi mentee ba tompesomba a mia, ba a mia toewoe, ba a mia mate, si mpelahoemoario, boetoe ndi ondae Oeë Ala moiko ba tompesomba, nde ondae oeëno penaato, ondae anoe weweeo loewoeno anoe kinitato sompo oleo, ondae anoe weweeo langi ka wita, tahi ka ihino, ondae anoe weweeo koroito, anoe soemampao tonisoto, anoe bonsiakita ngangato, anoe loemowosiakita engeto ka birito, ka anoe weweeoakita matato. Oeë Ala anoe winsoako ira mia nse'eloeto penaado, ka tomentoewoe mbo'oe ontae andio, gagi koepaoeakomioe ondae Oeë Ala ka impe'ala-alaomo paoedo."

Dompe'ala-alaomo ntoe'oe to Lisitera anoe pinaoeni Paeloe andio, sine onaemo koa mosa'oano me'aiwa iramo mbo'oe to Jahoedi mpepaoekiako ira i Paeloe ka i Baranaba, dompotae: „Si mpe'ala-alaomo paoedo mia atoeoedo, nahi komba anoe moiko inoengkedo, si potoe-woe ira, pepate ira." Tesosaeloomo aroado to Lisitera, mpo'ala ira watoe ka domewoenoakono i Paeloe. Tebangkoe i Paeloe, malimpoe, potaedo mia mpewoeno: pingkoomo penaano. Domerendeomo i asambalino bente, domentadio ka domebintao. Sine nahi mate i Paeloe, tehine moleomo aroano, loemako iramo i Baranaba ka i Paeloe, loemako i inia soesoea.

Tehine mekoele iramo mia atoeoe, hawe iramo i inia Antiokia. Hawedo i inia Antiokia dopopaoeako iramo pe'asa aroado Oeë Isa tewewoeno pelempado. Mawongko ntoe'oe aroado koemita ira tinenado Oeë Isa nine mekoele iramo da moroso koroido, maoepo imararoe domarasai a mpelempado. Mararoe domingki mpepate ira to Jahoedi, sine nahi dompokompepate ira, dome'onto iramo mia atoeoe i Paeloe ka i Baranaba wawao Toetoeloe ntoemoewoe, sine nahi dompoko'onto ira; tamoako tetitiangiomo mia anoe toemonda ira Oeë Isa i inia anoe soesoea.

91. Pelempadi Paeloe ka i Silasi.

Mo'ia-iaomo i Paeloe i inia Antiokia, nahi tehine tamo mbo'oe loemako koemita ira pe'asa aroado Oeë Isa i petengi iniano. Nahi komba da i Baranaba walino, i Silasimo. Melempa iramo mia anoe oroea ira atoeoe, dohawe ira pe'asa aroado Oeë Isa ira'ai, dokitao moi-moiko koa toewoedo. Mopoete ntoe'oe aroado mia atoeoedo toemonda ira Oeë Isa, doado tetitiangiomo. Dolakoario loewoe i Paeloe tompaano anoe toemonda ira Oeë Isa, ka do'amba mbo'oe loemako a inia anoe napi hina moronge Toetoeloe ntoemoewoe. Pelempado atoeoe hawe iramo i Paeloe ka i Silasi i inia Taroa i wiwi ntahi, i olono wita Asia ka Eropa. Potaeno aroado iramo tompa ira'ai dopelempa, nde i'onsoi iramo tahi. Wongiomo motoeri iramo, mo'ipiomo i Paeloe, ikitao

mia i asambalino tahi, to Makedoni. Ikawe-kaweo mia atoeoe i Paoeloe, ipotae: „Sakimo ramai, Paoeloe, toeloengi kami.” Meeneomo moleomo aroano motae dotenao Oeë Ala ka ilako wawao Toetoeloe ntoemoewoe i wita Eropa. Nahi dopehapoe i Paoeloe ka i Silasi, mo’oengke iramo bangsa, mohawe iramo, me’oela ira ka dosomba, i sookano dote’aro. Saki iramo ka dopetii i Paoeloe ka i Silasi loemako i inia Pilipi.

Ba pia wongimo dopo’ia ira’ai, haweomo oleo minggoe, loemako iramo i Paoeloe ka i Silasi i langgara, ta montoetoeloe a mia anoe tepoempoe. Montoetoeloeomo i Paoeloe, hadio mia anoe momperorongeako; meraoe ira mbo’oe beine ba ira nte’opia, asa mia neeno i Lidia, ipewowoloo ntoe’oe paoeni Paoeloe, irongeo motae mentee ntoe’oe Toetoeloe ntoemoewoe, ipe’ala-alaomo. Oemariomo montoetoeloe i Paoeloe nterawo iramo mia, loemakoomo i Lidia ndi Paoeloe, ipotae: „Koepe’ala-alaomo Toetoeloe ntoemoewoe, koepe’ala-alaomo ntoe’oe motae Oeë Isa anado Oeë Ala, onaemo ka kimpepebaho omami asaraha.” Ibaho iramo i Paoeloe i Lidia mia i raha atoeoe, oemari ira mpebaho ipoboi iramo i Lidia i Paoeloe ka i Silasi ka dopo’ia i rahano.

Tehineomo dopo’ia i Paoeloe ka i Silasi i inia Pilipi; ntepoleleo iramo mia atoeoe ka to Pilipi, moikoomo sintoewoedo. Montoetoeloe ira i Paoeloe ka i Silasi, inehedomo to Pilipi merongeo, hadio mia anoe mompe’ala-ala. Pohona melempa iramo i Paoeloe ka i Silasi i tongano inia, itonda iramo beine aasa, anoe nahi moleo aroano, io ata. Beine atoeoe itenao oeëno sompo oleo ka ilako melempa-lempa, nde beine atoeoe pande mpakoeli, dompotae mia, gagi ba hinao mia anoe mepepakoeli, asalakono hinao tambono, tambono atoeoe i’alaomo oeëno; petondado mia atoeoe ka i Paoeloe nahi penaa-naa mebooli: „Ndi iramo tinenado Oeë Ala hawe ndi ontai wawaakita Toetoeloe ntoemoewoe ka imoiko koa toewoeto i doenia akera.” Mararoe itonda ira mia atoeoe i Paoeloe ka i Silasi, nami moiko pontoetoeloeni Paoeloe, nde paoeni Paoeloe isosaeloo beine atoeoe, loewoeno mia mengingisi, nami pokompepaoe i Paoeloe. Onaemo ka ipewolili i Paoeloe a beine atoeoe, ipotae: „Kandio potaedo Oeë Isa: Omoeë lahoemoa polai, bintao laroni mia atoeoe.” Moleomo aroano, nami kana indi’oepoea. Ikitao oeëno beine atoeoe motae moleomo aroano, ipotae: „A, pingkoomo oerakoe, nami ta hina anoe ta moweeo doi.” Mosa’oomo aroano, onaemo ka ilako mosebeo i Paoeloe a mokole i inia atoeoe. Nteriso ira mokole i inia atoeoe, mpontena ira mia lako roemako ira i Paoeloe ka i Silasi. Melako iramo mia anoe tinenado, domerako iramo ntoe’oe i Paoeloe ka i Silasi kadopongoe ira kaedo ka domewawa ira a nterisoa. Potaedo mia nteriso: Tehala ira i Paoeloe ka i Silasi, gagi domensepi ira ka domentoroengkoe ira, karoedo pinanga.

Wongiomo mpotoeri iramo loewoe mia, boetoe ondae i Paoeloe ka i Silasi nahi dotekotoeri. Kontongaano wongi menani ira mia atoeoe ka dopekakai ndi ondae Oeë Ala, nde nahi mosa’o aroado, maoepo

doweweoensa'o ira mia. Kanandio-andio leloeomo wita, rensoea to-roengkoe, te'onini rereno, tondono te'oengkahi. Mewangoeomo tadoelakodo mia anoe doemagaio toroengkoe, ikitao motae te'oengkahiomo tondono ka rereno te'oniniomo. „A,” ipotae, „mentola iramo loewoe mia anoe mentinoroengkoe, asalakono akoe soemoesoeroeo, asalakono akoe pinepate; laloepo akoe me'oepoe.” Iboetao ponaino, napi teboeta i'ontoo i Paeloe, ipotae: „Si komba pe'oepoe, mendi kami koa loewoe, nahina anoe molai.” Monongkoomo aroano tadoelako, lioe-lioe loemako ndi Paeloe menggolontoe i arono, ipotae: „Oeë, kana'oempe koepombio ka koepohawe koa rodono aroakoe?” Soemangki i Paeloe: „Pe'ala-ala iramo Oeë Isa ka oepohawe koa rodono aroamoe ka imoiko koa toewoeno onitoemoe i toline andio ka i akera, omoeë ka pe'asa rahamoe.” Soemangki tadoelako: „Aiwa, ka tomelako i rahakoe.” Mewoeatako iramo ntoe'oe i Paeloe ka i Silasi i rahano tadoelako ka ipakoeli ira mobelado i Paeloe ka i Silasi ka i'amba mepaoeako ira ka ipaka ira. Oemari iramo mpongkaa ipaoeako iramo i Paeloe Toetoeloe ntoemoewoe, dope'ala-alaomo io tadoelako ka pe'asa rahano. Ibaho iramo i Paeloe mia asa raha atoeoe tondonino nine pe'asa aroadomo Oeë Isa.

Meeneomo domerongeomo mokole i inia Pilipi anoe gagi a ntoroengkoe hino wongi andio. Onaemo ka dompontena mia loemako a tadoelakono toroengkoe paoeakono: „Potola iramo i Silasi ka i Paeloe.” Ipaoeako ira tadoelako i Paeloe ka i Silasi paoedo mokole, motae: „Kanandio paoedo mokole: Ilakomo, temoi-moiko ba ipelempa.” Soemangki i Paeloe: „A, nahi mentee atoeoe, omami domensepi kami, domempingoe kami, domentoroengkoe kami, domempanga kami, nahi dome'eheakami mepaoe a nterisoado; laloepo dome'aiwa ndi omami ari, ka ki'amba loemako; mokole anoe ira wawa kami, nde omami nahi kitehala, ondae koa anoe tehala.” Dompetoemboeomo paoeni Paeloe a mokole. Dompementeeomo ntoe'oe mokole paoeni Paeloe, onaemo ka domempaoeako ira i Paeloe ka i Silasi: „Si teroengkoe aroa mioe, nde kimentoroengkoe komioe. Kimpotae ba omioe mia lambaha, sine kanandio-andio mengkaaomo motae omioe mia moleo. Ilakomo, ka kimporonto komioe i asambalino bente.”

Mansado roemongeomo paoedo mokole andio inehedomo i Paeloe ka i Silasi. Metompa iramo ari ndi Lidia ka a mpe'asa aroado Oeë Isa i inia atoeoe ka do'amba loemako i inia Tesalonika.

92. I Paeloe i inia Atene.

Insodo i inia Tesalonika loemako iramo i Paeloe ka i Silasi i inia Berea. Moiko mbo'oe pontoetoeloeni Paeloe a nto Jahoedi ka a mia

mpelahoemoa. Hadio mia mpe'ala-alao Toetoeloe ntoemoewoe, sine nahi tehine nami domebeheo to Jahoedi pontoetoeloeni Paeloe. Onaemo ka dompotae sambe'eno: Laloeopo ka ilako se'eloe i Paeloe i inia Atene, i Silasi telemboei.

Melempaomo ntoe'oe i Paeloe, nahi tehine haweomo i inia Atene. Mo'ia-iaomo i Paeloe i inia atoeoe oeme'emaio walino i Silasi. Po'ia-iano ira'ai nahi penaa-naa koemitao rahado mia anoe tekosi, raha nterisoa, raha nsikola, raha mpepali-palindoa, toko, rahado lahoemoa, sekonopo raha oloe tedoa tekosi. Rahado mia atoeoedo watoe mopoete loewoe rereno, horono, ensano, pinarada, binoeri, ngginori, nde to Atene mempande ira ntoe'oe mokontekosio iniado, gagi inia Atene inia anoe tedoa tekosi. Pelempano i inia atoeoe, ikitao i Paeloe motae memokoea ira ntoe'oe to Atene mesomba ia lahoemoado. Sine lahoemoa pesombaado atoeoe, anoe koa wineweoeno kaedo, mehano keoe, mehano watoe anoe tinahapi, mehano laboe, mehano salaka, ba mala, ba woelaa anoe tinawa. Lahoemoa atoeoedo domperahaako ira, io raha atoeoe dompowewoeakono dasano, ira'aimo domempa-ka ira sompo oleo. Boelalingoomo mesalo tekoeda i Paeloe, ipotae: „Tedoaa hadio lahoemoado, boetoe anoe aasa anoe mentee nahi domento'ori ira. To Atene andio koekita ira nine hadio ntoe'oe anoe inanggado, sine anoe inoengkedo ntoe'oe onae nahi haweo kaedo.”

Tehine ntoe'oe ipelempa i Paeloe i inia atoeoe, ikitao asa rahano lahoemoa anoe soesoea tedei roepano, onaemo ka ipotae i aroano: Ba lahoemoa hapa oeeno raha araoe? Ibasao boerino ka ito'orio koa bahapa neeno atoeoe, ikitao boerino: Ndiomo rahano lahoemoa anoe nahi toto'orio neeno. Mansano basao i Paeloe boerino atoeoe, ipotae: Tedoa ntoe'oe lansara pelahoemoado to Atene andio, nahi sompo lahoemoa anoe hinao neeno, sekono anoe nahina neeno domperahaakono koa mbo'oe. Oemariomo ikitao atoeoe, loemakoomo i Paeloe a raha nterisoado to Atene. Ntepoempoe iramo ira'ai loewoeno mia anoe pande mobasa, moboeri, menani, mepali-palindo loewoedo mia anoe inehedo paeako ira mia pandedo, ira'aimo domempaoo. Anoe pande montoetoeloe, ira'ai ipontoetoeloe, anoe pande mepatoedoe, ira'ai pepatoedoeano.

Mewoatakoomo i Paeloe a ensa langkai anoe watoe mopoete loewoe pansoeno. Haweomo a mia nteriso i Paeloe, domensikenoomo mia: „Baeha hapa winawamoe?” Soemangki i Paeloe: „Ongkoeë andio hinao koa ntoe'oe paeokoe, ba ineha mioe merongeo ba naahi, imempaooeakoene, ka koepaoeo.” Mesangki ira mia atoeoedo: „Ineha mami.” Montoetoeloeomo ntoe'oe i Paeloe, ipotae: „Omioe to Atene, imerongeo ka koepaoeakomioe: Ongkoeë andio da'iaopo koehawe i inia mioe andio, anoe telele tekosino. Kohali-hali akoe ntoe'oe, nde hadioomo iniado mia anoe kinitakoe, nahina anoe kana tekosino inia mioe andio. Moleo mbo'oe i aroakoe motae nahina mia anoe mokoea

melaheemoa kana omioe, nde sekonopo laheemoa anoe nahina neeno impesombaario. Onaemo koe'aiwaako andio aiwa mokomoleoakomioe aroa mioe, toemisoakomioe laheemoa anoe napi mento'orio ka impe-

sombaario mbo'oe, ondaemo Oeë Ala anoe weweoeo langi ka wita, tahi ka ihino loewoe. Sine ondae Oeë Ala nahi dopo'ia-ia i raha kana mia, nde asa wawontolino po'iangado. Ondae anoe oeminio penaato, anoe noemaa kita i wawontolino andio, ka topesomba ndi ondae tompaa-no morosono aroato. Nde koroito andio asalakono ondae Oeë Ala weweoeo, penaato asalakono Penaado Oeë Ala, anoe linimbado i laroto. Nde loewoenno mia i wawontolino ondae Oeë Ala weweoeo ira. Onaemo ka poekaoeakomioe: Si topotoewoe ira Oeë Ala, nde asalakono ondae Oeë Ala anoe motoewoe kita, si topaka ira Oeë Ala, nde asalakono ondae Oeë Ala anoe paka kita. Ontae andio anado, ondae amato ka dotena ira anado, Oeë Isa, paoeako ira mia mpelahoemoa ka domperorongeakono songkado Amado anoe nditahane, ka domebalio aroado, ka domentadio laheemoa anoe nahi mentee, ka dompe'ini ndi ondae Oeë Ala, nde dowee kitamo Oeë Ala anado anoe asa-asa anoe oeminiakita halato ndi ondae Oeë Ala, ka imoleo aroato ndi ondae Oeë

Ala. Ongkoeëmo andio tinenado Oeë Isa, moleo ntoe'oe i aroakoe motae ondaemo ntoe'oe anado Oeë Ala, nde dompepate iramo to Jahoedi, sine dowali motoewoe ira Oeë Ala."

Kanandiomomo paoeni Paeloe a nto Atene, hinao koa anoe me'ala-alao Toetoeloe ntoemoewoe. Mehano mpotae: „Bara'oera mentee mehano paoemoe, sine anoe nahi kimpe'ala-alao, motae ondae Oeë Isa wali ira toewoe." Mehano mpotae: „Tekonaanomomo ari, ba te'ipia-po mbo'oe kimerongeo paoemoe, ba tontepohawe mbo'oe." Loemakoomo i Paeloe, nahi tehine haweomomo i Silasi, meronga iramo loemako i inia Korinti.

93. I Paeloe i inia Epesoe.

Lakodo i Paeloe ka i Silasi i inia Korinti, tehine ntoe'oe dopo'ia ira'ai, napi pokolako i Paeloe, nde hadio mia roemongeo pontoetoe-loeno, dompe'ala-alao Toetoeloe ntoemoewoe. Moroso ntoe'oe aroani Paeloe wawao Toetoeloe ntoemoewoe a mia mpelahoemoma ka ia nto Jahoedi, sine to Jahoedi tedei koa anoe me'ala-alao paoeni Paeloe, hadiono mia anoe me'ala-alao Toetoetoe ntoemoewoe boetoe mia mpelahoemoma.

Tehine ntoe'oe ka do'amba mebangka mesakiako i wita Asia. Saki iramo, metii ira i inia Epesoe. Pontoetoeleodo ira'ai hadio mbo'oe mia anoe inehedo, dompe'ala-alaomo Toetoeloe ntoemoewoe, sekonopo mia i petengi iniano Epesoe mehawe iramo mperorongeakono Toetoeloe ntoemoewoe, dompe'ala-alao, megagi iramo pe'asa aroado Oeë Isa. Tehine ipo'ai i Paeloe i inia Epesoe, hadioomomo ntoe'oe mia anoe toemonda ira Oeë Isa. Tehine tekewoiomomo i Paeloe mingkiomomo loemako i Jeroesale koemita ira mbo'oe pe'asa aroado Oeë Isa ira'ai. Oempedaomomo ilako ka i'amba hina mia i Epesoe anoe cemewao Toetoeloe ntoemoewoe. Nde to Epesoe anoe napi domegagi pe'asa aroado Oeë Isa langkai pesombado a lahoemoma beine, i Diana neeno, dompotae oeëno woela. Pontoetoeleoni Paeloe sompo oleo hadioomomo mia anoe me'ala-alao Toetoeloe ntoemoewoe, nami behe mesomba a lahoemoma Diana. Mehano mbo'oe mia anoe mpoworake baliomomo aroado ndi ondae Oeë Ala, domentadiomomo gaoedo, onaemo ka domewawaa-kono i Paeloe woentado ka itoenoeo, nde nami dompe'ala-alao. Onaemo ka imosa'o aroado pe'asa iniado mehano, tamoako sando, nde nami hadio mia aiwa moboio.

Anoe tedoa mbo'oe mosa'ono aroado ondaemo pande salaka, dompotae ironoemomo i Paeloe oerano toemoewoedo. Nde anoe domentoe-woeako mia atoeoedo mpowewewoe rahani Diana, domentawao salaka, dome'asao a mia ka domenaao i rahado. Kanandio-andio nami hadio

mia mo'oli, nde nami dompe'ala-ala lahoemoa Diana. Nteriso iramo mia atoeoedo, ira mensaari ira i Paeloe ka pe'asa aroado Oeë Isa. Mengkora iramo mia atoeoedo meboo-booli: „Pelangkaio neeno i Diana, lahoemoado to Epesoe.” Mpelempa iramo pande salaka atoeoedo ka domengkora, hadio walido anoe toemonda ira mpohohoi.

Irongeomo i Paeloe ngangado mia atoeoedo, ipotae ta loemako ira'ai, ta mepaoeako ira ka dompenaa-naa mia atoeoedo mpelangkaio neeno lahoemoa Diana. Nahi dome'ehakono walino, dompotae: „Omioe Paeloe, si lako, nde nami komioe toewoe.” Hawe iramo a oloe mia atoeoedo mpenaa-naa iramo, ntepoempoe iramo mia te'asa inia atoeoe, hadio ntoe'oe. Tehine haweomo tinenado mokole i inia atoeoe, goeroe toelisi, mentade i tongado mia, ipotae: „Imengkomino.” Ka domerongeo paoeno mia atoeoe ka i'amba mepaoe, ipotae: „Imerongeo ka koepaoeakomioe, hinao paoedo mokole anoe ta pinaoekoe. Temblio komioe ke boetoemo koa mpohohoi, nahi ranta silolonga paoe mioe. Ba tehala ira i Paeloe ka walino, nde temblio ka iboetoe mpohohoi mpena? Nde nahina mokole anoe mobitara? Ba nahina Petoro anoe mompokotampoela kara-kara? Lano imento'orio koa oleo terisoado mokole. Ira'ai imelako mepaoe paoe mioe ka domerongeo koa mokole. Imelakomo i raha mioe, ime'e'emaio oleo terisoa, simo impohohoi, nahi mentee atoeoe.” Dompe'ala-alaomo ntoe'oe mia hadio paoeno goeroe toelisi. Melako iramo, nami hina paoedo.

94. I Paeloe domerakoo i Jeroesale.

Haweakoomo dandino lakoano, metompaomo i Paeloe a mpe'asa aroado Oeë Isa i Epesoe. Oemari atoeoe mebangkaomo, tehine haweomo i iniado to Jahoedi. Mpetii iramo i Paeloe ka walino, mpelempa iramo melako i Jeroesale. Mawongkoomo aroado mia anoe toemonda ira Oeë Isa do'inso mengkitao i Paeloe; mewoeatakoomo i Paeloe i rahado mia atoeoedo, ipaoeako iramo po'iano i iniado mia, hinaano pe'asa aroado Oeë Isa. Mpotae iramo mia atoeoedo ndi Paeloe: „Pompesoe'oei Paeloe, nde omoeë dome'oengkekomo to Jahoedi, tedoa mosa'o aroado ndi omoeë, dompotae: nahi penaa-naa i Paeloe mokokodeio nabi Moesa.” Soemangki i Paeloe: „Nahi koewoeniakomioe, pe'etoe-koe, hinao ntoe'oe potaeno aroakoe, nine ira meweweensa'o akoe to Jahoedi. Sine moleomo aroakoe akoe loemako i Jeroesale kanandio-andio tepohaweakomioe ka tompesomba ndi ondae Oeë Ala i Raha npesombaa.”

Napi tehine ipo'ia-ia i Paeloe i Jeroesale, domempaoeakonomo to Jahoedi motae: „Omoeë mowinsoko mia mpelahoemoa a Raha mpesombaa.” Mehapoe i Paeloe, ipotae: „Ongkoeë andio to Jahoedi,

impotae ba nahi koeto'orio gaoeto? Ongkoeë nahi koepowawa mia mpelahoemoa a Raha mpesombaa andio, nde oepali." Nahi mentee paoedo to Jahoedi, nahi komba mentee motae mowawa mia mpelahoemoa i Paoeloe i Raha mpesombaa, sine ndi iramo koa mpo'oengkekono ka ihina koa poe'oenoka dompepateo i Paoeloe. Nahi dompe'alaalao pehapoeni Paoeloe. Ntepoempoe iramo hadio mia a Raha mpesombaa, potaeno aroado ira mewawao i Paoeloe i asambalino bente ka dompepateo. Domerakoomo i Paoeloe ka domewombakio, tedoa ira mpohohoi. Kanandio-andio irongeomo tadoelakodo sorodadoedo to Roma, loemakoomo koemita-kita ira saroe sorodadoeno, mowawa ba ira nte'opia. Oempedaomo ikita iramo to Jahoedi nine domewombakio pe'asa nto Jahoedido. Itena iramo sorodadoeno ka domensaari ira to Jahoedi, nterawo iramo to Jahoedi ka do'amba merakoo sorodadoe i Paoeloe ka domewawao ia ntoroengkoe i asambalino bente. Have iramo ira'ai domensikenoomo i Paoeloe bahapa halano. Soemangki i Paoeloe: „Ongkoeë andio, oeë, nahi koetehala, anoe sinoesoeroekoe ka domewombaki akoe, dompotae, gaoedo mia mota'oe nahi koetondao. Koehapoeo, nahi dompe'ala-alao." Soemangki tadoelako: „Tisomo akoe toemena ira pandita ka goeroe ka sando mpesomba nteriso ka koerongeomo paoedo mia atoeoe ka sangkimoe, ka imoleo aroakoe."

Meeneomo ntepoempoe iramo pandita, goeroe ka sando mpesomba nteriso; i Paoeloe domewawao sorodadoe a raha nterisoa. Mepaoeomo i Paoeloe, ipotae: „Imerongeo ka koepaoeakomioe: Ongkoeë andio koe'o'aroao motae moleo ino'aroakoe i arodo Oeë Ala ranta kanandio-andio." Pepaoeni Paoeloe kanandio, soemangki Sando mpesomba langkai: „Topasio ngoesoeno mia atoeoe." Soemangki i Paoeloe: „Nahi mentee komioe, oeë sando mpesomba, montena mia ka domentopasio ngoesoekoe. Ongkoeë kontongaakoe mepaoe, nahi moiko ba i'onto akoe." Insono ira'ai nteposisala iramo pandita ka sando mpesomba, nde mehano ino'aroano motoewoeo i Paoeloe, mehano nahi eheako ira walino ba dompepaoe-paoe. Mpentade iramo mehano mia nteriso, domerakoo i Paoeloe, mehano nahi dome'ehakono, onaemo ka domediio i asambalino. Da'iaopo ikitao tadoelakodo sorodadoe gaoedo to Jahoedi atoeoe, motaeomo: Ba koepo'inee ira mia araoe, asalakono domerago-ragoo koroino i Paoeloe. Onaemo ka itena ira sorodadoe ka domewawao i Paoeloe a ntoroengkoe. Dome'alaomo i Paoeloe ka domewawao a mpo'iangano toroengkoe.

95. I Paeloe domewawao To Roma i inia Kesaria.

Tedoamo kodei aroado to Jahoedi, nde dome'alao to Roma i Paeloe, nahi dome'ehekono ba dompepateo. Nteriso iramo mbo'oe pandita, goeroe ka sando mpesomba kanandio dompotae: „Towali nteriso tisomo ka to'amba mempoboio i Paeloe a nterisoato; kontongaano a nsala tompomporkakono ka tompepateo.” Sine paoedo atoeoe irongeo laki'anano i Paeloe; onaemo ka ilako a mpo'iangado sorodadoe; haweno ira'ai i'emaio ka dopepaoe ka tadoelakodo sorodadoe. Tepohawedo ka tadoelako, mepaoeomo ipotae: „Irongeo kada tadoelako io paoekoe. Tisomo ira mpepe'alao to Jahoedi maamakoe i Paeloe, ira mpepewawao a nterisoado. Sine kotado, si pe'ala-alao, nde ba i'ehekono, ira mpomporkakono a nsala ka dompepateo.” Soemangki tadoelako: „Hoembee, koerongemo paoemo, moiko ntoeoe oepaoeakoe. Te'ingka wongi akoe montena sorodadoe lako mewawao maamamo i Kesaria, po'iangado petoro langkai, nde koekitao nami moiko ba ipo'ia indi'ai.” Da wongi mpompakale iramo sorodadoe, domewawao i Paeloe i inia Kesaria. Wongi atoeoe dompelempa ka asa oleo mbo'oe ka do'amba mehawe. Mpekoele iramo sorodadoe, i Paeloe domebintaamo ndi petoro; iwinsoo petoro i Paeloe i larono toroengkoe.

Tampoelaamo ilima insona ira'ai mehawe iramo pandita ka sando mpesomba i Kesaria, loemako ira ndi petoro mosebeo i Paeloe. Nteriso iramo petoro saroe mia atoeoedo, i Paeloe domewawao mbo'oe a nterisoa. Mpepaoe iramo to Jahoedi ka i'amba montoetoeloe i Paeloe. Pepaoeno andio ipotae: „Ongkoeë andio, oeë petoro, domposebe akoe mia atoeoe, dompotae: Nahi koepe'ala-alao Woentado Oeë Ala inso ndi nabi Moesa, ka asa mob'oe dompotae: Mia mpelahoemo koewinso ira a Raha mpesombaa. Woentado Oeë Ala koepe'ala-alao, koetondao loewoe songkado, nahi koepowawa ntoe'oe mia mpelahoemo a Raha mpesombaa, maeopo dompotae mia atoeoe, nahi domengkitao ondaedo. Koepe'ala-alao nabi Moesa, koepe'ala-ala ira Oeë Ala ka koepe'ala-ala ira mbo'oe Oeë Isa anoe pinepatedo to Jahoedi ka dowali motoewoe ira Oeë Ala. Onaemo anoe domemosa'o aroako to Jahoedi, nde nahi koepenaa-naa paoeako ira mia motae Oeë Isa wali ira toewoe, nde potaedo mia atoeoedo: mateomo, kimpepateo. Sine ongekoeë moleo i aroakoe, ondae Oeë Isa wali ira toewoe, dowali motoewoe ira Oeë Ala.”

Mansado roemongeo petoro paoeni Paeloe andio, soemangki petoro: „Ongkoeë nahi koeto'orio ba kana'oempe, tendeano akoe mepempoboio tadoelakodo sorodadoe i Jeroesale, nde onae anoe koemitao i Paeloe ka ito'orio.” Mpekoele iramo to Jahoedi. Nahi komba ipotolao petoro i Paeloe, tendeano ipekariao, nahi komba iweweoensa'oo, sine nahi ehekono ba ipo'itoe-itoe.

Anoe ka ipo'ia i Paeloe a ntoroengkoe mararoe ipepe'alao petoro ka dopepaoe-paoe. Ipotae petoro: „Ba oepowee akoe doi akoe motolako.” Nahi behe i Paeloe, ipotae: „Ba tehala akoe, ikiwoe akoe, iweweoe-nsa'o akoe, itoroengkoe akoe, ipepate akoe; ba nahi koetehala, ipotola akoemo.” Ipatoedoeo mbo'oe i Paeloe, ipotae: „Pokomoleoo aroa mie, kasi dotekoedaakomie Oeë Ala, nde doto'orio loewoe Oeë Ala anoe i larodo mia.” Nami pokorongeo petoro paoeni Paeloe, nde irongeo menteeno, irongeo mbo'oe nahi moleo wineweoeno, nde mia anoe nahi tehala itoroengkoeo. Doitonomo koa a nto Jahoedi ka nahi sapa motolao i Paeloe.

96. Pontoetoeloeni Paeloe i arodo Petoro ka Mokole Aripa.

Pingkoomo roea nta'oe mekoeleomo petoro i Kesaria i witano, wita Roma, i'eeoemo petoro anoe aasa. Onaemo ka dompotae to Jahoedi: „A, ndiomo petero anoe wo'ohoe, tomposebeomo i Paeloe ndi onae, ba mopoete aroano ka ipepateakita i Paeloe.” Melako iramo ntoe'oe sando mpesomba, pandita ka goeroedo to Jahoedi mehano i Kesaria, nteriso iramo ka petoro anoe wo'ohoe, ka i'amba mepe'alao petoro i Paeloe. Mpepaoe iramo to Jahoedi, mepaoe mbo'oe i Paeloe, ka i'amba petoro ta mokotampoelao paoe, sine nahi tampoela, nde ikitao nine i Paeloe nahi tehala, sine nahi taha mbo'oe motolao i Paeloe kasi mosa'o aroado to Jahoedi. Onaemo ka isangki i Paeloe: „Koerongemo paoedo to Jahoedi, kana indi'oepoea, ka dondio mbo'oe petoro, kana koa mbo'oe indi'oepoea, nahi ta tepakosi paoe, laloeopo koewinawa a datoe i Roma.” Soemangki petoro: „Ba kanatoeoe moiko laloeopo iwinawa a datoe anoe ta mokotampoelao paoeno.”

Melako iramo to Jahoedi, i Paeloe wininsoomo mbo'oe a ntoroengkoe oeme'ema ka ihawa kapala anoe pe'oelaano ta loemako i inia Roma. Kontongaano mete'ema andio have iramo totokano petoro, mokole Aripa ka kombiano i Berenike, mesinggeraha koemita-kitao petoro wo'ohoe. Hadio paoedo mia atoeoedo, anoe ka dompepaoe-paoe andio, ipaoeakomo mbo'oe petoro mokole Aripa po'iani Paeloe a ntoroengkoe, ipotae: „Mia atoeoe domposebeo to Jahoedi, hadio paoedo, paoe pesombado ndi ondae Oeë Ala, sine ongkoeë nahi moleo aroakoe, ndio mbo'oe koekitao i Paeloe nahina halano.” Soemangki mokole: „Ba kanandio moiko ipinotola.” Soemangki petoro: „Naahi, nde ipotae i Paeloe: nahi tampoela paoe ndi petoro, laloeopo datoe anoe mokotampoelao. Koe'indoeo, gagi ba hinao kapala anoe ta loemako i Roma, akoe mepe'oelao i Paeloe ka ilako i Roma.” Mesikeno mokole Aripa: „Nahi moiko ba koerongeo paoeno?” Soemangki petoro:

„Moiko, lano mokole koa anoe moronge paoedo mia, tisomo akoe me-pe'alao ka irongeo paoeno.” Meeneomo ntepoempoe iramo petoro, mokole Aripa ka mokole beine i Berenike ka mia anoe langkai toewoedo i Kesaria. Mentadeomo i Paeloe i arodo mia atoeoe, i'ema ka ipe-paoe, soemangki mokole: „Moiko ba oepepaoe.”

Ipotae i Paeloe: „Imerongeo petoro, mokole ka anoe hinao potorono a nterisoa andio ka koepepaoe. Ongkoeë andio domposebe akoe to Jahoedi ndi petoro, nde inehedo mia atoeoedo ira mpepate akoe, sine nahi do'eheako ira petoro. Tendeano ka ikanandio, nde koetonda ira Oeë Isa, anado Oeë Ala, anoe oemoniniakita halato ndi ondae Oeë Ala ka anoe toemisoakita sala mpesomba ndi ondae Oeë Ala. Dompepate iramo to Jahoedi Oeë Isa, ana goeroedo domeloeloe ira, pe'asa aroado domerawo ira, mehano dompepate ira. Ka ongkoeë andio indi'oe-poea koepokowali ira to Jahoedi, molehako ongkoeë anoe mokoea oemoengke ira pe'asa aroado Oeë Isa, ba koepohawe koerako ira, koe-pongoe ira ka domensepi ira ka dompepate ira. Hadioomo ntoe'oe mia anoe mpolai, potaekoe akoe oemoengke ira i inia Damasi, onaemo ka koelako ira'ai. Napi koehaweako ntoe'oe i inia, iwantahi akoe langa kana langano api, tenangi oleo. Tebangkoe akoe, ka koe'amba roemongeo ngangado Oeë Isa kanandio: Tembio ka oeweweoensa'o akoe, Paeloe? Soemangki akoe: Isema ke omioe, Oeë? Soemangki ira Oeë Isa: Ongkoeë andio i Isa anoe wineweweoensa'omoe. Insono ira'ai baliomo aroakoe ka koepotae: Oeë, kana'oempemo koepombio? Soemangki ira Oeë Isa: Potilalomo i inia Damasi, ira'ai ka oe'amba roemongeo songkakoe. Onaemo, mokole, poe'oeni ka koetonda ira Oeë Isa, kanandio-andio moroso aroakoe wawao Toetoeloe ntoemoe-woe a nto Jahoedi ka a mia mpelahoemoa, nahi koepenaa-naa paoeo paoedo Oeë Isa, toewoedo, pontoetoeloedo, pompehohawado, matedo, pewangoedo koepaoeo loewoe. Kanandio-andio hadioomo pe'asa aroado Oeë Isa, tamoako mia mpelahoemoa. Onaemo ka imosa'o aroado to Jahoedi ndi ongkoeë, onaemo ka domposebe akoe ndi petoro. Sine ongkoeë andio dopekaria akoe Oeë Ala have oleo andio. Nde mopoete aroakoe me'ini ndi ondae Oeë Ala, mopoete aroakoe koemekewoi ira Oeë Ala.”

Langkai ntoe'oe pontoetoeloeni Paeloe a mia atoeoedo, loewoeni paoedo nabi indi'oe-poea ipaoeo i Paeloe ka doto'orio mokole mentee-no, motae ondae Oeë Isa anado Ala anoe oemoniniakita halato. Mansado merongeo paoeni Paeloe atoeoe, boelalingoomo petoro, ipotae: „A, mekombeko Paeloe, laloomo pandemoe, onae koa ka oemekombe.” Soemangki i Paeloe: „Nahi koemekombe, oeë petoro, paoedo Oeë Ala winawakoe, onae anoe mentee ka anoe moleo.” Soemangki mokole Aripa: „Ongkoeë koepotae: pandeko montoetoeloe, mansakoe roemongeo pontoetoeloemoe tedeipo koetonda ira Oeë Isa.” Onaemo ka isangki i Paeloe: „Onaemo anoe inoengkekoe ka imentonda ira

Oeë Isa." Insono ira'ai mentadeomo mokole Aripa, ipotae: „Teko-
naanomo koerongeo, mia atoeoe nahi tehala, ba kanaano nahi ineheno
ka iwinawa a datoe moiko ba ipinotola.”

97. I Paeloe soemomba loemako i inia Roma.

Nahi tehine inso ira'ai hinaomo ntoe'oe kapala anoe metii i Kesa-
ria anoe ta loemako i Roma. Me'oela iramo i Paeloe ka sorodadoedo
to Roma ka tadoelakodo ka mia anoe tinoroengkoe ba opia ira walido.

Mpe'oela iramo mia, soemombamo kapala, tehine ntoe'oe dome-
nsomba ka do'amba mensaki a ntogo langkai aasa, togo Kareta neeno,
ira'ai tiima anoe moiko. Nteriso iramo mia a ngkapala, mesikeno tadoe-
lakodo sorodadoe ndi Paeloe: „Omoeë, kana'oempe paoemoe?” Soe-
mangki i Paeloe: „Ba paoekoe ipesikenoakono, akoe paoekomioe
po'eheho aroakoe, asalakono tome'e'emaio motoe'i-toe'i a ntiima moiko
andio, nde koekitao ta merokoe oemangi tisomo, nami kita mpoko-
somba. Nde ba tomperokoehio mensomba, asalakono ta tepeha kapa-
lato, ta pingko penaado mia.” Nahi eheo tadoelako paoeni Paeloe,
onaemo ka ipesikenoakono mbo'oe po'eheho tadoelakono kapala. Soe-
mangki onae: „Laloeopo tomebintaomo togo Kareta andio, tome'ara-
hakono mensaki i wita Roma.” Soemangki tadoelakodo sorodadoe:
„Hoembee, moiko, kita me'e'emaio motoe'i-toe'i tehine lahi, laloeopo
tomensombamo.”

Domeweweeoemo mia a ngkapala lewe ngkeoedo, domempadiiomo
ohono kapala ka do'amba mensomba. Napi olai domensomba moko-
raomo oemangi, teberioemo lewe ngkeoe, tebite koloro, tepoedoe roboeta,
nami pe'ala-alao kapala ba i'inoeli.

Nahi tehine nami kinita wiwi ntahi, iwawaomo bomba kapala atoe-
oe i tongano ndalango, itendeo bomba ngkoloane, kontahane, nami
to'orio tadoelakono kapala ba isoeamo domelako. Ba te'opia wongi na-
hi tompa oemangi ka oesa, nahi mare tahi. Poeloe'a ka ipato insono
ira'ai domengkitaomo mia a ngkapala hinao wita, sine da olai. Tehi-
ne oempe-oempedaomo, domengkitao togo i tongano tahi. Medoito
iramo mia a ngkapala, tamo tetando kapala a watoe langkai, onaemo
ka domentadio inoelano kapala, monongkoomo kapala, onaemo ka
domempatotoo kapala atoeoe a ntogo anoe kinitado. Mingkiomo metii
kapala, domengkitaomo mia a ngkapala watoe langkai i kolono tahi;
nahi tehine tesandaomo kapala a watoe langkai, poerino kapala ika-
'oewiomo bomba, nahi tehine tepehaomo.

Potaedo sorodadoe: „Tompepate iramo ari mia anoe rinako, kasi
hina anoe tola.” Soemangki tadoelako: „Nahi koe'eheakono ba mpe-
pateo mbo'oe i Paeloe, anoe ta pinehohawato, nde onaemo walito ka

dopehohawa kita Oeë Ala." Mentade i Paeloe, ipotae: „Ba impe'ala-alao koa paoekoe indi'oepoea, asalakono nahi ta kanandio toewoeto; ndiomo ta tetadi kapala saroe inoelano, sine nahi ta hina mia anoe mate, nde kanandio dopopoto'oriakoene Oeë Ala. Ndiomo oempedano-mo wita, tompongkaamo ari ka to'amba mebintao kapala." Mekakaio-mo i Paeloe ndi ondae Oeë Ala ka do'amba mpongkaa, ka do'amba mpentoa a ntahi. Anoe pande soemowe, onae anoe soemowe, anoe nahi pande soemowe, boetoe melonto-lonto a oewoi me'ini a nsibano kapala anoe tepeha. Nahi tehine mentowo iramo loewoe, nahina anoe mate, boetoe sangkado anoe tetadi. Doado mia a ngkapala atoeoe roea etoe pitoe poeloe ka onoo.

Pewoeatakodo a wita andio mokoseo iramo, onaemo ka domelako mpo'ema api a mia. Dompowee iramo api ka keoe anoe motoe'i ka dompompotoewoe api, mpengoeroe iramo mia atoeoedo. Mehawe iramo mbo'oe mia i inia atoeoe koemita-kita ira mia anoe mehawe atoeoe. Dompesikenoakonomo mia atoeoedo neeno togo haweadu andio. Mesangki ira oemboe raha: „Togo andio nahi langkai, neeno Malita, nami olai lahi wita Roma."

Pengoeroedo mia atoeoedo, i'alaomo i Paeloe rangka ka inaa a api ka imelanga ntoe'oe. Lioe-lioe meloearako solima'o mewewe a ngkaeno i Paeloe. Mpotae iramo to Malita: Togoemo mia lambaha, nahi eheakono lahoemoa ba itoewoe. Maoepoe nahi mate a ntahi, sine kanandio-andio tamo mate, nde da'iaopo ipewoeatako inso i tahi, lioe-lioe itoengkoe oele." Nahi sangki i Paeloe, tendeano ipepasiakono oele atoeoe a api, nahi rongeo pekikino. Onaemo ka dompotae to Malita: „A, tenangi lahoemoa, asalakono lahoemoa ntoe'oe mia araoe." Dompototokaamo i Paeloe, dompekariao moiko. Moiko ntoe'oe po'iano i Paeloe a ntogo Malita, hadio mbo'oe mia anoe mahaki ipokomadoo ira.

98. I Paeloe i inia Roma.

Tampoelaomo otoloe woela hinaomo kapala inso i togo Malita loemako i inia Roma. Mpe'oela iramo ira'ai mia inso a ngkapala tepeha; dompoliwoakono to Malita i Paeloe, tekewoino aroado ba dompensoea.

Loemakoomo kapala atoeoe, nahi tehine mehawe iramo i wita Roma. Metiiomo i Paeloe. Inso i tiima domewawao sorodadoe i Paeloe i inia Roma. Oempedaomo domentotowoomo sambe'eno anoe toemonda ira Oeë Isa; mawongko ntoe'oe aroado mia atoeoe nde tepohawe iramo ka i Paeloe, tinenado Oeë Isa anoe moroso aroano wawao Toetoeloe ntoemoewoe. Hawedo i inia Roma itenaomo tadoelakodo sorodadoe i Paeloe ka ipo'oengke po'iangano, ipotae: „Koekitako nine nahoe

tehala; po'iamo i rahamoe omoeëmoe, nahi akoe toemoroengkoeko. Boetoe loemako i asambalino bente nahi koe'eheakomoe." Ranta ka imate mo'ia-iaomo i Paeloe i rahano, nahi penaa-naa montoetoeloe

Toetoeloe ntoemoewoe; iwawaako ira to Roma, ka hinao koa anoe me'ala-alao. Ranta ka imate i Paeloe kohadi-hadionomo pe'asa aroado Oeë Isa i wita Roma.

2465302

